

N O V U S
O R B I S P I C T U S

J U V E N T U T I

I N S T I T U E N D A E E T O B L E C T A N D A E ,

c o m p l e c t e n s

Animalium, Plantarum, Florum, Fructuum, Fossilium, Rituum etiam aliarumque rerum cum ex natura tum ex disciplinis artibusque depromptarum Icones, ad optimorum exemplarium fidem selectas et aeri incisas, addita brevi descriptione ad disciplinarum rationem exacta et ad captum juventutis attemperata,

A u c t o r e

F. I. B e r t u c h ,

Ducis Saxo-Vinar. legationis consiliario; Academiae Caes. Reg. Naturae curiosorum, Academiae Reg. Borussicae artium, scientiar. mechanic. Berolinensis, Academiae Electoral. Mogunt. scientiar. utilium, Societatum oeconomic. Petropolitanae et Lipsiensis, Societatum histor. naturalis Jenensis et Westphalicae Brochausens. Societatis Germanicae Neo-Eboracensis membro cum honorarium ordinario.

EDITIO RECENS, TEXTU LATINO ET HUNGARICO AUCTA
CONSILIO ET CURA

QUORUMDAM HUNGARIAE LITTERATORUM,
PATRIAE AMANTIUM.

SUMTIBUS FRANCISCI XAVERII PERUSCHEG.

T O M U S O C T A V U S .

VINNAE AUSTRIAE, 1808.

Typis Antonii Pichler.

TERMÉSZETHISTÓRIAI
K É P E S K Ö N Y V

A Z

I F J Ú S Á G H A S Z N Á R A É S G Y Ö N Y Ö R K Ö D T E T É S É R E ;

m e l l y ,

Az Allatok, Növények, Virágok, Gyümölcsök és Ásványok Képeit, a' Mesterségek és Tudományok sok más oktatásra önzveálogatott Tárgyaival együtt, igen jó eredeti Munkák szerént kimeztve 's kifestve, az Ifjúság érdekéhez alkalmaztatott tudományos

Magyarozattal előadja.

Készítette ezelőtt

B e r t u c h F. J.

A' Veimári Hertzegségben Követségi Tanácsos és Sok Tudós Társaságoknak a' Római Csász. Kir. Természettvizsgáló Akadémiának, Prufzsiában a' Mesterségekre és Erőműtudományra ügyelő Kir. Akadémiáknak, Erfurtban a' Hasznos Tudományok Akadémiájának, Petersburgban a' Gazdaságra ügyelő Izabad Társaságnak, Lipsiában, ugyan egy ollyannak, Jénában a' Természettvizsgáló Társaságnak, úgy Izintei Veztőfaliában is ugyan egy ollyan Társaságnak valóságos, és a' Newyorki Német-Társaságnak levelező Tagja.

ÚJ KIADÁS, DEAK ÉS MAGYAR LEÍRASSAL
MEGBŐVÍTVE,

N É M E L L Y B U Z G Ó H A Z A F I A K N A K
MUNKÁJOK ÁLTAL.

PERUSCHEG XAVER FERENTZ ÚR KÖLTSÉGÉVEL.

N P Ó L T Z A D I K D A R A B .

B É T S B E N 1 8 0 8 .

P i c h l e r A n t a l b e t ü i v e l .

BILDERBUCH

ZUM

NUTZEN UND VERGNÜGEN DER JUGEND,

enthaltend

eine angenehme Sammlung von Thieren, Pflanzen, Blumen, Früchten, Mineralien, Trachten und allerhand andern unterrichtenden Gegenständen aus dem Reiche der Natur, der Künste und Wissenschaften; alle nach den besten Originalen gewählt, gestochen, und mit einer kurzen wissenschaftlichen und den Verstandeskraften der Jugend angemessenen Erklärung begleitet,

von

F. J. Bertuch,

Herzogl. S. Weimar. Legat. Rath; der Röm. Kaiserl. Akademie der Naturforscher, der Königl. Preuss. Akademie der Künste, der mechan. Wissensch. zu Berlin, der Chur-Maynzer Akademie nützl. Wissenschaften zu Erfurt, der freyen ökonomischen Gesellschaft zu St. Petersburg, der Leipziger ökonom. Societät, der naturforschenden Gesellschaft zu Jena, so wie auch der westphälischen naturforsch. Gesellschaft zu Brochhausen Ehren und ordentlichen, und der deutschen Gesellschaft zu Newyork korrespondirendem Mitgliede.

NEUE, MIT LATEINISCHEM UND UNGRISCHEM TEXTE VERMEHRTE AUFLAGE,
VERANSTALTET
DURCH EINE GESELLSCHAFT GELEHRTER,
IHR VATERLAND LIEBENDER UNGARN.

AUF KOSTEN DES FRANZ XAV. PERUSCHEG.

ACHTER BAND.

WIEN, 1808.
Gedruckt bey Anton Pichler.

PORTE-FEUILLE

INSTRUCTIF ET AMUSANT

POUR

LA JEUNESSE.

Mélange intéressant d'Animaux, Plantes, Fleurs, Fruits, Minéraux, Costumes, Antiquités et autres objets instructifs et amusans pour la jeunesse; choisis et gravés sur les meilleurs originaux, avec de courtes explications scientifiques et proportionnées à l'entendement de la jeunesse.

RÉDIGÉ

par

F. J. Bertuch,

Conseiller de legation de S. A. S. le Duc de Sax. Weimar; membre de l'Académie impériale des curieux de la nature, de l'Académie royale des arts à Berlin, de l'Académie electorale des sciences utiles de Mayence, de la Société économique de Leipzig, des Sociétés d'histoire naturelle de Jene et de Westphalie à Brochhausen, et de la Société des Allemans à Newyork.

NOUVELLE ÉDITION, AUGMENTÉE DU TEXTE LATIN ET HONGROIS
PAR UNE
SOCIÉTÉ DE GENS DE LETTRES
ET PATRIOTES DE HONGRIE.

AUX DÉPENS DE FRANÇOIS XAV. PERUSCHEG.

VOLUME HUITIÈME.

À VIENNE, 1808.
Chez Antoine Pichler.

EXCELLENTISSIMO

AC

ILLUSTRISSIMO DOMINO

COMITI

FRANCISCO SZÉCSÉNY

DE SÁVÁRI-FELSŐ-VIDEK,

AUREI VELLERIS

AC UNA INSIGNIS ORDINIS REGIO-NEAPOLITANI SANCTI JANUARI

EQUITI,

SACRAE CAESARAE ET REGIO APOSTOLICAE MAJESTATIS CAMERARIO,

ET

ACTUALI INTIMO STATUS CONSILIARIO,

PER INCLITUM REGNUM HUNGARIAE CUBICULARIORUM REGALIIUM MAGISTRO,

ET

INCLITI COMITATUS SIMEGHIENSIS SUPREMO COMITI,

NEC NON

EXCELSAE TABULAE SEPTENVIRALIS ASSESSORI,

DOMINO

GRATIOSISSIMO.

EXCELLENTISSIMO

ILLUSTRISIMO DOMINO

CTVOVI

FRANCISCO XECSENY

DE SAVARIA FELSO VIDER

AUREI VELLERIS

AC USA ILLICITIS ORIGINIS REGIO MARIOTANI SANCIT IANARIE

FOBITI

SALVE CAUSARE ET REGIO MARIOTANI MARIOTANI CAMERACIO

DEPRAIENCO SUT FRANZ XAV. PERUSCHEG.

LET INIQUITI REGNUM NUNCIAE EUCULIABORUM REGIUM MARIOTANI

INCITI COMITATU MARIOTANENSIS SUPREMO COMITUM

EXCELLENTE TABELLA VENTRIALIS ASSISTENTIA

D O M I N O

GRATIOSISSIMO

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Joh. Bauer delin.

AVES MEMORABILES. *)

Fig. 1. *Todus regius.*

Pulchra haec avis, in America australi habitans, rostrum habet complanatum et compressum, atque insectis vescitur, ut verisimile videtur. Mores ejus parum sunt cogniti, longitudo circiter 7 digitorum.

Fig. 2. *Todus macrorhynchus.*

Major *Todus* regio, quippe octo digitos longus, pariter in America australi victitat. Pennae aliae nigrae, aliae rubrae, splendide nitent, pennae albis ex alis desuper pendentibus. Quae cuncta ad spectum omnino pulchrum exhibent.

Fig. 3. *Merops apiaster.*

Meropes propter amictus elegantiam pulcherrimis avibus adnumerandi sunt. Potissimum in calidissimis orbis terrarum plagis commorantes apibus et vespis praecipue vescuntur. *Merops* autem *apiaster* est Europae, quin et Germaniae indigena; 12 digitos lon-

gus, ob vivos plumarum pennarumque colores unus pulcherrimarum Europae alitum, nidificat in altis fluminum ripis; in exiguis societibus ad 10 vel 12 frequentibus saepius usque ad fines Germaniae septentrionalis commigrat. Caro ejus sapida.

Fig. 4. *Merops Nubicus.*

Pulchrior quam *apiaster*, sed paulo minor, Aegyptum et Nubiam inhabitat.

Fig. 5. *Merops Cajennensis.*

Incola Americae australis, praecipue Cajennae. Color ejus est sordide viridis, cauda et pennae alarum ex rubro flavidae.

Fig. 6. *Merops viridis.*

Elegans haec avis in India orientali vivit, minima *Meropum*. Gula, pectus et venter viridia, maculis flavis conspersa; dorsum et cauda sunt fusca. Caudae utraque penna intermedia ceteris longior est, simulque angustissima.

*) Cum hunc et, qui subsequuntur, tomos ego Latine reddendos susceperim, prioribus a quodam alio in Latinum versis: hac de re, nequid alterius mihi, aut mea alteri tribuantur, Lectorem benevolam admonendam esse putavi. M. Spau, Eloq. et Lingu. Graec. Prof. Vienn.

NEVEZETES MADARAK.

1. Kép. A' Király Tod.

(Todus regius.)

Ez a' szép madár déli Amérikában lakik, orra lapos, a' honnan vette Német nevét is, 's hihetőképpen bogarakkal élösködik. Külömben életmódja még kevéssé esmeretes. Körülbelöl 7 íznyi hofzlaságú.

2. Kép. A' nagy orrú Tod.

(Todus macrorhynchus.)

Ez a' faja a' Todnak nagyobb mint az előbbi. Hazája hasonlóképpen Amérika. Tolla tündöklő fekete és piros, a' melly igen jelessé teszi ezt a' madarat. A' Gyurgyalagokat szép tollaikra nézve a' legszébb madarak közé lehet számlálni. Többnyire a' világnak minden melegebb részeiben találtnak, 's leginkább méhekkal és darázsokkal éidegelnek.

3. Kép. A' piripio Gyurgyalag.

(Merops apiaster.)

A' Piripio, mellynek hazája déli Amérika, nálunk is találtnak, 12 íznyi hofzlaságú, 's tollainak eleven színeletjére nézve Európá-

nak legszébb madarai között való. A' nagyobb folyó vizeknek magas partjaiba fészkel; 10-en 12-ketten egy tsapatba öfzveállván, úgy költözködnek északi Németország széleire. Húsa jó ízű.

4. Kép. A' kékfejű Gyurgyalag.

(Merops Nubicus.)

E' még szébb mint az előbbi, hanem valamivel kissebb. Hazája Egyiptom és Nubia.

5. Kép. A' Kajennai Gyurgyalag.

(Merops Cayennensis.)

Ennek a' madárnak déli Amérikában Kajenna hazája. Színe molskoszöld; fark és kormánytollai veressárgák.

6. Kép. A' zöld Gyurgyalag.

(Merops viridis.)

Ennek a' szép madárnak hazája napkeleti India; legkissebb a' gyurgyalagok között. A' színe a' begyén és hasán zöld, sárga foltokkal, a' hátán és farkán barna. A' farkának két középső tollai a' többinél jóval hofzabbak, és igen keskenyek.

MERKWÜRDIGE VÖGEL.

Fig. 1. Der schöne Platt-

schnabel.

(Todus regius.)

Dieser schöne Vogel wohnt in Südamerika, hat einen ganz plattgedrückten Schnabel, davon er auch seinen Namen hat, und nährt sich wahrscheinlich von Insecten. Seine Lebensart ist noch wenig bekannt. Er ist ungefähr 7 Zoll lang.

Fig. 2. Der großschnäblichte

Plattschnabel.

(Todus macrorhynchus.)

Dieser Plattschnabel ist größer als der vorige, nämlich 8 Zoll lang. Er lebt gleichfalls in Südamerika. Sein Gefieder ist glänzend schwarz und roth, und über die Flügel hängen weisse Federn herab, welches ihm ein sehr schönes Ansehen gibt.

Fig. 3. Der gemeine Bienen-

fresser.

(Merops apiaster.)

Die Bienenfresser gehören wegen ihres Gefieders unter die schönsten Vögel. Sie leben größtentheils in den wärmsten Ländern aller Welttheile, und nähren sich vorzüglich von Bienen und Wespen, daher sie auch ihren Namen Bienenfresser oder Innenwölfe haben. Der gemeine Bienenfresser lebt in Europa, und sogar in Deutschland. Er ist 12 Zoll lang,

und wegen der lebhaften Farben seines Gefieders einer der schönsten europäischen Vögel. Er nistet an den hohen Ufern großer Flüsse, und wandert in kleinen Gesellschaften von 10 bis 12 Stücken oft bis an die Grenzen des nördlichen Deutschlands. Sein Fleisch ist wohl-schmeckend.

Fig. 4. Der blauköpfige Bie-

nenfresser.

(Merops Nubicus.)

Dieser ist noch schöner als der vorige, aber etwas kleiner. Sein Vaterland ist Ägypten und Nubien.

Fig. 5. Der Caiennische Bie-

nenfresser.

(Merops Caiennensis.)

Dieser Vogel ist in Südamerika, und zwar in Caienne zu Hause. Seine Farbe ist schmutzigrün; der Schwanz und die Schwungfedern der Flügel aber rothgelb.

Fig. 6. Der grüne Bienenfresser.

(Merops viridis.)

Dieser schöne Vogel lebt in Ostindien, und ist der kleinste unter den Bienenfressern. Seine Farbe ist an der Kehle und dem Bauche grün, mit gelben Flecken; Rücken und Schwanz sind braun. Die beyden Mittelfedern des Schwanzes sind länger als die andern, und sehr schmal.

OISEAUX RÉMARQUABLES.

Fig. 1. Le Todier royal.

(Todus regius.)

Ce beau *Todier*, que l'on nomme aussi le Roi des gobemouches et le Tyran hupé de Caienne, habite l'Amérique méridionale. Son bec est entièrement aplati. Il se nourrit vraisemblablement d'insectes; mais sa manière de vivre est encore peu connue. Sa longueur est d'environ 7 pouces.

Fig. 2. Le Todier à long bec.

(Todus macrorhynchus.)

Cet oiseau est plus grand que le précédent, car sa longueur est de 8 pouces. Il vit pareillement dans l'Amérique méridionale. Son plumage est d'un noir et rouge luisant et pardessus les ailes pendent des plumes blanches, ce qui donne un très-bel air à cet oiseau.

Fig. 3. Le Guépier commun.

(Merops apiaster.)

Le plumage des *Guépiers* leur assigne un rang parmi les plus beaux oiseaux. Ils habitent pour la plupart les pays les plus chauds de toutes les parties du monde, et se nourrissent principalement de guêpes et d'abeilles, ce qui les a fait nommer aussi loup des abeilles. Cet oiseau vit en Europe et même en Allemagne; il a 12 pouces de longueur et les cou-

leurs vives de son plumage le rendent un des plus beaux oiseaux de l'Europe. Il niche sur les bords élevés des fleuves et passe souvent en troupes des dix à douze oiseaux jusqu'aux frontières de l'Allemagne septentrionale. Sa chair est ragoutante.

Fig. 4. Le Guépier de Nubie.

(Merops Nubicus.)

Celui-ci est encore plus beau que le précédent, mais moins grand. L'Égypte et la Nubie est sa patrie.

Fig. 5. Le Guépier de Caienne.

(Merops Caiennensis.)

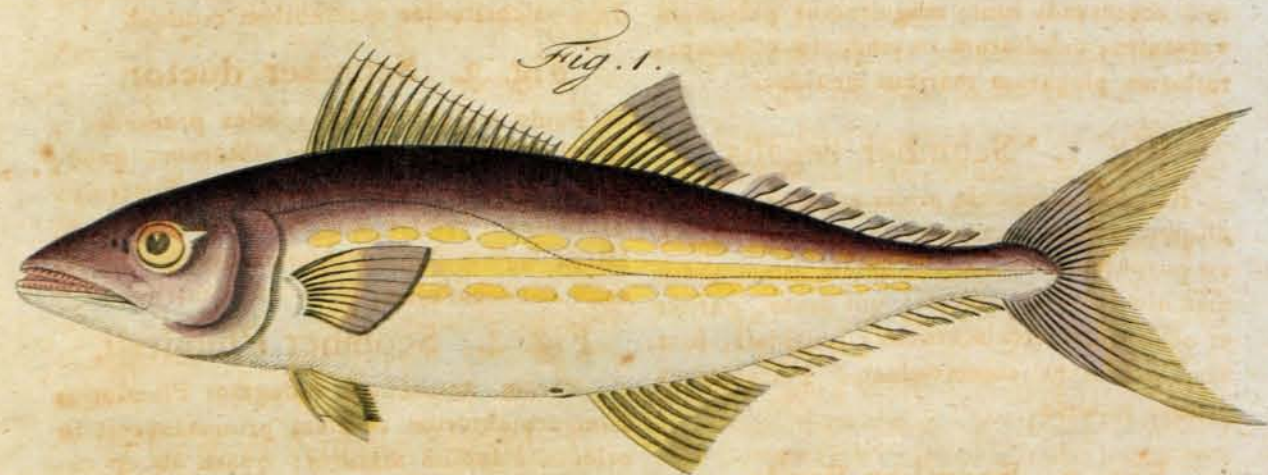
Cet oiseau habite l'Amérique méridionale et se trouve principalement en Caienne. Sa couleur est d'un vert sale; la queue et les penes sont rouges jaunâtres.

Fig. 6. Le Guépier verd.

(Merops viridis.)

Ce bel oiseau habite les Indes orientales et est le plus petit des guépiers; la couleur de sa gorge et de son ventre est verte tachée de jaune; le dos et la queue sont de couleur brune. Les deux plumes du milieu de la queue sont très-minces et plus longues que les autres.

Georg. L. Schmuizer.

SCOMBRORUM SPECIES.

Scomberi sapidissimis piscibus et delicatissimis accensendi sunt; magnitudine plurimum variantes, calidiorum solummodo et temperatiorum plagarum maribus innatant.

Fig. 1. Scomber regalis.

Elegantissimus hic piscis ad longitudinem aliquot pedum excrescit; dorsum ejus ex fulvo purpureum est, latera autem atque abdomen nitent instar argenti: qui decor, pariter et oculi nigri circulo croceo circumdati, eum visu pulchrum commendant. Piscatoribus praeda jucunda.

Fig. 2. Scomber sarda.

Multo quidem minor est, quam Scomber regalis, sed carnem habet aequae sapidam. In dorso, quod ex albo caeruleum est, seriem praefert macularum ferruginearum; quae, fal-

catam lunae formam imitantes, eum mira quadam pulchritudine spectabilem reddunt.

Fig. 3. Scomber dux.

Paulo major, quam species praecedens, caput habet crassum atque obtusum, quod, ut et dorsi longitudo, colore obscuriori caeruleo exornatur. Pinnae sunt flavae et caeruleae, latera autem duplici squamarum flaventium serie condecorantur.

Fig. 4. Scomber Plumierii.

Rerum naturalium indagator Plumierius hanc scombrorum speciem primus invenit in orientalis Indiae maribus; quare ab eo cognomen tenuit. Scombrorum quidem minimus est, sed pari cum gentilibus elegantia pictus. Dorsum habet ex fulvo cinereo caeruleum, latera autem ex transverso cingunt tres fasciae latae, eodem colore.

S K O M B E R F A J O K.

A' Skomberek a' legízesebb húsú halak közül valók. Nagyságok különböző, 's mind-egyig a' tengerek meleg tájjékaiban laknak.

1. Kép. A' Király Skomber.

(Scomber regalis.)

Ez a' szép hal néhány lábnyi hosszúságra nevededik. Háta setétveres bársonyszínű, oldalai és hasa pedig tündöklenek mint az ezüst. Mind ezek, 's ezeken felyül világos-sárga szivárványú fekete szeme igen megkülömböztetik. A' halászoknak óhajtott prédája.

2. Kép. A' Szárda Skomber.

(Scomber sarda.)

Ez a' Skomber sokkal kisebb mint az elébbi, de a' húsa szinte olyan jó ízű. Halaványkék hátát sok setétbarna félhóldforma

faltok ékesítik, mellyek ezt a' halat igen jelessé téstik.

3. Kép. A' tsajkás Skomber.

(Scomber ductor.)

E' kevéssel nagyobb mint az elébbi faj. Feje zömök és buksi, a' melly, valamint a' háta is setétkék színű. Úfzószárnyai sárgák és kékek, 's oldalról két sor sárga pikkelyek fedezik.

4. Kép. Plumieri Skombere.

(Scomber plumieri.)

Ezt a' skomberfajt Plumier természetvizsgáló fedezte fel a' napkeleti Indiai tengerben, a' kitől vette oíztán a' nevét is. Legkisebb minden fajok között, 's igen tsinos tarkájú. A' háta tudniillik setéthamukék, a' derekát három széles hasonló színű öv keríti.

M A K R E L E N A R T E N.

Die Makrelenarten gehören unter die wohl-schmeckendsten und leckerhaftesten Fische. Sie sind von sehr verschiedener Größe, und bewohnen alle nur die warmen Gegenden des Meeres.

Fig. 1. Der Kaiserfisch.

(Scomber regalis.)

Dieser schöne Fisch wird mehrere Fuß lang. Seine Farbe ist auf dem Rücken dunkelpurpur, an den Seiten und auf dem Bauche aber glänzt er wie Silber. Dieß und sein schwarzes Auge mit einem hochgelben Ringe geben ihm ein schönes Ansehen. Er ist für die Fischer eine gute Beute.

Fig. 2. Die Brustschuppe.

(Scomber sarda.)

Diese Makrele ist bey weitem kleiner als die vorige, aber ein eben so wohlschmeckender Fisch. Er hat auf dem Rücken, welcher blaßblau ist, eine Menge dunkelblauer halbmond-

förmiger Flecken, welche ihm ein schönes Ansehen geben.

Fig. 3. Der Bootsmann.

(Scomber ductor.)

Der Bootsmann ist ein wenig größer als die vorige Art, hat aber einen dicken abgestumpften Kopf, welcher, so wie der ganze Rücken dunkelblau von Farbe ist. Seine Flossen sind gelb und blau, und an der Seite zieren ihn 2 Reihen gelber Schuppen.

Fig. 4. Die Plumiersche Makrele.

(Scomber plumieri.)

Der Naturforscher Plumier entdeckte diese Makrelenart in den ostindischen Meeren; daher sie auch von ihm den Namen führt. Sie ist die kleinste von allen, und artig gezeichnet. Ihr Rücken ist nämlich dunkel-schwarzblau, und quer über den Leib laufen 3 breite Binden von gleicher Farbe.

ESPÈCES DE MAQUEREAUX.

Les *Maquereaux* occupent un des premiers rangs parmi les poissons les plus ragoutans et les plus délicats. Il y en a de différentes grandeurs; il ne se trouvent que dans les mers des climats chauds.

Fig. 1. Le Maquereau royal.

(*Scomber regalis.*)

Ce beau poisson atteint la longueur de plusieurs pieds. La couleur de son dos est d'un pourpre-foncé, mais les cotés et le ventre reluisent comme de l'argent. Cette beauté est encore relevée par son oeil noir entouré d'un cercle jaune-clair. Il est une bonne prise pour les pêcheurs.

Fig. 2. Le Maquereau Sarde.

(*Scomber Sarda.*)

Ce *Maquereau* est de beaucoup plus petit que le précédent, mais d'une délicatesse égale. Son dos est teint en bleu-clair, et marqué d'un grand nombre de taches en forme de

demi-lunes et d'un brun-foncé; c'est ce qui lui donne un bel air.

Fig. 3. Le Matelot.

(*Scomber ductor.*)

Ce poisson est un peu plus grand que l'espèce précédente; mais sa tête est grosse et obtuse et d'un bleu-foncé, ainsi que le dos. Ses nageoires sont jaunes et bleues, et les deux cotés sont ornés de deux rangs d'écaillules jaunes.

Fig. 4. Le Maquereau de Plumier.

(*Scomber Plumierii.*)

Le Naturaliste *Plumier* a découvert cette espèce de *Maquereaux* dans la Mer des Indes, c'est pourquoi qu'elle porte son nom. C'est la plus petite espèce de ce genre; ces *maquereaux* sont joliment dessinés, en ce que le dos est cendré-foncé tirant sur le bleu, et que trois bandes de pareille couleur traversent le corps.

PLANTAE MEDICINALES (vulgo OFFICINALES.)

Fig. 1. *Fraxinus ornus.*

Manna, quod notum alvi solvendae remedium ex pharmacopoliis petimus, est succus condensatus et siccatus hujus arboris, quae ideo et *fraxinus mannae* vocatur. Licet in meridionali etiam Germania sponte procreseat, propria tamen ejus patria est regnum Neapolitanum, praecipue Calabria et Sicilia. Arbor humilis raro ultra 16 aut 18 pedes attollitur. Folia sunt pennata; flores autem corollati albique dulcem spirant odorem. Mannae colligendi gratia cortex arboris ex aequa cum Horizonte linea inciditur, unde tota fere aestate manna illud exsudat, quod in folia arida, stirpi alligata, guttatim defusum in frustula e fusco flaventia densatur. Manna, Calabriae et Siciliensis commercii pars magna, ad augendum fiscum regis, hujus mercimonii

monopolium exercentis, unice colligitur. Manna et odorem et saporem habet dulcem quidem, sed nauseabilem.

Fig. 2. *Smilax sassaparilla.*

Sassaparilla, frutex tenuis, palmites emittens, in palustribus Americae australis regionibus vel humi serpendo procreseat, vel arboribus adhaerescendo exsurgit. Palmites spinis armati ovata habent folia, superne acuta et valde striata. Flores albi *Fig. c.* proferunt baccas ex fulvo rubro ferrugineas, fasciculis junctas *Fig. b.* sed non esculentas. Radix, quae constat ex tubere unum pollicem lato, infra soli superficiem extenditur in brachia longiora et tenuiora, multis fibris munita. Hoc tuberosum, quod solum ex hac planta usui servit, effosum siccatur, et numero medicamentorum in commerciis haud vili pretio venit.

2. Kép A' virágos Körösfá.

(Fraxinus ornus.)

A' Manna ez az esmeretes hashajtó orvosiszer, valamely körösfá fajnak megsűrűdött 's megszikkadt nedvessége. Nálunk vadon nő, hanem tulajdonképpen való hazája Nápoly, Kalábria és Szitzilia. Alacsony, 's ritkán haladja meg a' 16 és 18 lábort; levelei szárnyaltak, bokrétás virágbokrétái pedig fejérek és kellemetes illatúak. A' Manna gyűjtéskor a' fa kérgén vízerányos rovátkokat metszenek, melyeken keresztül egész nyáron által szivárog a' nedv, és a' rovátkok alá függesztett öblös levelekbe folyván sárgabarna darabokba szárad fel. A' Manna Szitziliában és Kalábriában a' kereskedésnek egy ágát teszi, a' hol azzal kereskedni egyedül a' Királynak van másokat kirekesztő jussa. A' Mannának íze és szaga émelgős édes.

2. Kép. A' Szaszszaparilla.

(Smilax sassaparilla.)

A' Szaszszaparilla gyenge indás tsemete; nő Amérikanak motsáros helyein, a' hol a' földön elágazik vagy pedig a' fákra feltekerődzik. Indás szára tövises, levelei tojásdadok, hegyesek és mélyen barázdások. Virágja c) feje, setét barnaveres, bogyói fűrtösök, de a' mellyeket megenni éppen nem lehet. A' gyökere, d) a' melly a' patikákban esmeretes orvosiszer, egy iznyi vastagságú, és föld színt hozszú vékony rostos ággyökerekre ágazik el.

Az egész plántában csak a' gyökérsomó hasznavehető, melly kiásatván megszáraztatik, 's így lesz olztán, mint alkalmas drága orvosiszer a' kereskedésnek egy ágává.

Fig. 1. Die Mannaesche.

(Fraxinus ornus.)

Das Manna, welches wir als ein bekanntes Purgiermittel in den Apotheken kennen, ist der verdickte und getrocknete Saft einer Eschengattung, die davon die Mannaesche heisst. Sie wächst zwar schon im südlichen Deutschlande wild, ihr eigentliches Vaterland ist aber Neapel, Calabrien und Sicilien. Sie bleibt niedrig, und wird selten über 16 bis 18 Fuß hoch; ihre Blätter sind gefiedert, und ihre büschelförmige Blüthe weiß, und hat einen süßen Geruch. Um das Manna zu sammeln, macht man in die Rinde horizontale Einschnitte, aus welchen dann, den ganzen Sommer hindurch, der Saft herausdringt, in hohle Blätter, welche man anbindet, läuft, und so in gelbbraune Klümpchen trocknet. Das Manna macht in Calabrien und Sicilien einen großen Handelsartikel aus, und wird bloß für den König eingesammelt, der den Alleinhandel damit hat. Das Manna hat einen eckelsüßen Geruch und Geschmack.

Fig. 2. Die Salsaparille.

(Smilax sassaparilla.)

Die Salsaparille ist ein schwacher rankender Strauch, der in sumpfigten Gegenden von Südamerika wächst, an der Erde fortläuft, oder sich an den Bäumen in die Höhe windet. Ihre rankenden Stengel sind mit Dornen besetzt, haben ovale, vorn zugespitzte und stark gefurchte Blätter. Ihre Blüthe ist weiß Fig. c. und sie trägt dunkel braunrothe Beeren in Büscheln Fig. b., welche aber nicht genießbar sind. Als ein bekanntes Arzeneymittel in den Apotheken dient ihre Wurzel, welche ein zollthicker Knoten Fig. a. ist, und sich gleich unter der Oberfläche der Erde in lange dünne Wurzeläste mit vielen Fasern Fig. d. theilt.

Nur dieser Wurzelknoten ist von der ganzen Pflanze brauchbar, wird ausgegraben, getrocknet, und kommt als ein ziemlich theures Arzeneymittel in den Handel.

PLANTES MÉDICINALES.

Fig. 1. Le Frêne à Manne.

(Fraxinus ornus.)

La Manne, ce purgatif très-connu, que nos Pharmaciens nous vendent, est le suc épais et séché d'une espèce de frêne que pour cela l'on nomme le frêne à Manne. Cet arbre croît naturellement dans l'Allemagne méridionale, mais sa véritable patrie est Naples, la Calabre, la Sicile; il n'est pas fort haut, car il atteint à peine une élévation de 16 à 18 pieds. Ses feuilles sont ailées et ses fleurs blanches, qui forment des bouquets, exhalent une odeur douce. Pour en tirer la Manne on y pratique des entailles horizontales, desquelles le suc découle pendant l'été dans des feuilles courbées, que l'on y attache et où il se dessèche en forme de petites masses brunâtres. La Manne de Calabre et de Sicile forme un article considérable du commerce de ces contrées; elle n'est recueillie que pour le compte du Roi, qui en a le monopole. L'odeur et le goût de la Manne est d'une douceur révoltante.

Fig. 2. La Salsepareille.

(Smilax sassa-parilla.)

La Salsepareille est un arbuste faible et sarmenteux, qui croît dans des contrées marécageuses de l'Amérique méridionale et rampe sur la terre ou s'élève en entortillant les arbres. Ses tiges sarmenteuses sont garnies d'épines; les feuilles sont ovales, pointues à l'extrémité et fortement sillonnées. La fleur est blanche Fig. c. et porte des baies en grappes d'un brun rougeâtre-foncé Fig. b. qui ne sont pas mangeables. Mais la racine de cet arbuste, qui forme un noeud de l'épaisseur d'un pouce Fig. a., et qui à peu de distance de la surface de la terre se partage en plusieurs branches longues, minces et fibreuses, Fig. d. est un médicament très-connu dans nos pharmacies.

Ce n'est que cette racine noueuse qui de toute la plante soit de quelque utilité; on la tire de la terre, on la fait sécher, et en qualité de drogue elle entre dans le commerce; mais elle est bien chère.

Fig. 9.

Fig. 3.

Fig. 7.

Fig. 2.

Fig. 6.

Fig. 4.

Fig. 1.

Fig. 5.

Fig. 8.

Sacch. Bower Schmuizer.

Veteres Graeci et imprimis Romani varias habuerunt coronarum species, quibus victores, et cives magno aliquo facinore de republica meriti, coronarentur. Quaevis corona suam habuit formam et, unde fieret, materiem.

Fig. 1 et 2. Corona radiata. *)

Corona radiata, ex auro facta, erecta habuit acumina, solis radios vel apotheosin indicantia. Hanc coronam Romae imperatores monarchae, eorumque primus Caligula, ad significandum ortum divinum atque augendam dominii majestatem vel ipsimet sibi arrogare, vel a successoribus et grato senatu in numis illa condecorari solebant. Eadem non nunquam cassidi aeneae circumdata, grypho superimposito, conspicitur.

Fig. 3 et 4. Corona laurea.

Hanc ex lauri ramusculis nexam apud Romanos libertatis tempore post insignem victoriam belli dux obtinuit, qua deinde triumphans vel caput vel cassidem cinxit. In Graecia hanc coronam nacti fuerunt tamquam victoriae signum victores in ludis Pythicis, poetae atque artifices victoria potiti.

Fig. 5. Corona civica.

Corona civica, facta ex fronde quercea, inter militaria gregariorum insignia eminuit, tamquam ornamentum nobilissimum. Eam civis apud Romanos obtinuit, qui hoste occiso civem in bello servarat, et quidem libertatis tempore jussu imperatoris vel ducis a cive servato, verso reipublicae statu a principe. A senatu autem fuit decretum, ut ante Octaviani Augusti aedes laurus poneretur superimposita corona quercea, tanquam hostium victori et

servatori civium. Sic mos postea invaluit imperatorum januas redimiendi.

Fig. 6. Corona obsidionalis.

Dabatur libera republica apud Romanos imperatori, qui urbem ab hoste obsessam aut exercitum inclusum liberaverat. Haec corona graminea fuit, observarique solitum, ut fieret et gramine, quod in eo loco generatum esset, intra quem clausi erant, qui obsidebantur. Haec dignitate aliis coronis longe antecellit. Inter obsidionalem autem et coronam civicam hoc erat discriminis, quod haec unius civis servati, illa plurimorum civium servatorum signum esset; haec ab unico cive servato civi servatori; illa ab universo exercitu ejusque duce duci liberatori daretur.

Fig. 7. Corona muralis.

Facta erat ex auro et muri pinnis decorata; obtingebat autem militi, qui urbis oppugnatae murum subeundo in oppidum hostile primus escendit. Eundem finem habuit

Fig. 8. Corona castrensis.

Pariter ex auro fabricata, et vallibus castrensibus ornata; eam miles obtinuit, qui primus munita hostium castra pugnans irruperat.

Fig. 9. Corona rostrata.

Et haec ex auro fieri solita, et navium rostris insignita dabatur ducibus, qui navale aliquod magnum decus magna diligentia reipublicae paraverant. Alia fuit corona navalis itidem ex auro facta, qua donari solebat miles, qui in maritimo praelio primus in hostium navem armatus transiit. Eam quasi navium rostris insignitam A. Gellius ait: hoc certum, a rostrata eam multum fuisse distinctam.

*) Quae textus Germanicus et Funccii in eum commentarius de Veterum coronis fabulantur, magna ex parte sunt erronea: ideo immutare placuit.

A' RÉGIEKNEK KORONÁI.

A' régi Görögöknél különösen pedig a' Rómáknál sokféle koronák voltak szokásban, mellyekkel a' győzelmeket 's azokat a' hazafiakat szokták megkoronázni, a' kik a' hazának hasznos és fontos szolgálatot tettek, Mindenike ezen közönséges érdemjegyeknek vagy tzimereknek, mind matériájára mind formájára nézve különböző volt.

1. és 2. Kép. A' sugáros Korona.

A' sugáros Korona aranyból volt, a' szélből egyenesen felálló sugárokkal, mellyek a' napnak sugárait vagy az Istenek közé való beavatást ábrázolták. A' győzdelmes hadivezér koronáztatott meg ezzel, minekutánna meggyőzvé az ellenséget vagy valamely tartományt elfoglalván Rómában győzdelmi pompával ment haza. Néha ezzel atzél sisakját kerítették körül, mellyet közönségesen egy arany grifmadár ékesített.

3. és 4. Kép. A' babér Korona.

A' babér korona babérágokból font koszorú volt, mellyet hasonlóképpen a' győzdelmes hadivezér nyert el, 's a' vitézi pompában vagy fedetlen fejét vagy pedig sisakját ékesítette. Illyen koszorút nyertek még a' hadivezéreken kívül azok is, a' kik a' közönséges játékokba, a' küzködésbe, a' versenfutásba megkülönböztették magokat, ezeken kívül a' költők és mívmesterek.

5. Kép. A' polgári Korona.

A' polgári korona tserfa koszorú 's egy szersmind a' legméltóságosabb hadi érdemtímer volt, melly annak adatott jutalmúl, a' ki vagy Római embernek életét mentette meg, vagy valami fontos dologra szerentséltette magát a' hazának veszedelmes környülállásaiban.

6. Kép. Az ostromi Korona.

Ez a' korona annak a' vitéznek volt jutalma, a' ki az ostrom alá vetett várost személyes vitézése által megfzabadította. Fűből 's apró virágokból volt kötve, mellyeket leginkább a' megfzabadított város falairól szedtek.

7. Kép. A' fali Korona.

A' fali korona aranyból volt 's a' kőfalak ormóit ábrázolta. Ez annak a' vitéznek volt elszánva, a' ki az ostromláskor az ellenséges falakra legelőször hágott fel. Ugyan ezen tzelra volt,

8. Kép. A' tábori Korona is

hasonlóképpen aranyból 's tábori palánkokat ábrázolt; mellyet az a' győzdelmes nyert el, a' ki az elsántzolt ellenséges táborba legelőször rontott be.

9. Kép. A' hajói Korona.

A' hajói korona aranyból volt vasazott hegyű hajó orrokat ábrázolt. Ez annak a' tengeri Fővezérnek adattatott jutalmúl, a' ki a' tengeri ütközetben győzdelmeskedett.

KRONEN DER ALTEN.

Die alten Griechen, und besonders die Römer hatten verschiedene Arten von Kronen, womit sie einen Sieger oder jeden anderen Bürger, der eine wichtige und dem Staate nützliche That gethan hatte, bekrönten. Jede dieser Kronen oder öffentlichen Ehrenzeichen hatte ihre bestimmte Form und Materie, woraus sie gemacht war.

Fig. 1. u. 2. Die Strahlenkrone.

Die Strahlenkrone war von Gold, und hatte aufrecht stehende Spitzen, welche die Strahlen der Sonne oder eine Vergötterung anzeigen sollten. Der siegende Feldherr, wenn er nach einer Schlacht oder Eroberung eines Landes im Triumph in Rom einzog, wurde damit bekrönt. Oft umgab man auch damit den Kopf seines stählernen Helmes, auf welchem gewöhnlich zur Zierde ein goldener Greif saß.

Fig. 3. u. 4. Die Lorberkrone.

Die Lorberkrone war ein Kranz von Lorberzweigen gebunden, den gleichfalls der siegreiche Feldherr erhielt, und ihn dann entweder bey dem Triumph auf dem bloßen Kopfe trug, oder um seinen Helm legte. Diese Lorberkrone aber bekamen auch, überhaupt als ein Siegeszeichen, die Überwinder in öffentlichen Spielen, als Kämpfer, Wettrenner, Dichter und Künstler, welche den Preis erlangen hatten.

Fig. 5. Die Bürgerkrone.

Die Bürgerkrone war ein Eichenkranz, und eigentlich das höchste militärische Ehrenzeichen, welches ein römischer Bürger erhielt, der einem andern römischen Bürger das Leben gerettet, oder eine andere große That zur Rettung des gemeinen Wesens in Gefahr gethan hatte.

Fig. 6. Die Belagerungskrone.

Diese erhielt ein Krieger, der eine vom Feinde belagerte Stadt durch seine persönliche Tapferkeit befreiet hatte. Sie bestand aus Gras und Grasblumen, welche gewöhnlich von den Mauern der befreieten Stadt genommen wurden.

Fig. 7. Die Mauerkrone.

Die Mauerkrone war von Gold, und hatte nachgebildete Mauerzinnen. Sie war für denjenigen Krieger bestimmt, welcher bey Belagerung einer feindlichen Stadt im Sturme zuerst die Mauer erstieg. Eben diesen Zweck hatte auch

Fig. 8. Die Lagerkrone, welche gleichfalls von Golde und mit Lagerpallisaden geziert war; welche derjenige Krieger erhielt, der zuerst in das verschanzte feindliche Lager einbrach.

Fig. 9. Die Schiffskrone.

Die Schiffskrone war von Golde, und hatte rundherum nachgebildete Schiffsschnäbel mit eisernen Spitzen. Sie war die Belohnung des Admirals, der in einer Seeschlacht den Sieg davon getragen hatte.

COURONNES DES ANCIENS.

Les anciens Grecs et principalement les Romains avaient plusieurs sortes de couronnes dont ils décoraient les vainqueurs et chaque Citoyen, qui par quelque action importante ou utile avait bien mérité de l'état. Chacune de ces couronnes ou marques de l'estime publique était d'une forme et d'une matière déterminées.

Fig. 1. et 2. La Couronne radiale.

La *Couronne radiale* était d'or et formée de pointes droites en guise de rayons, qui en représentant ceux du soleil indiquaient l'Apothéose du couronné. Le Général victorieux qui après avoir gagné une bataille décisive ou conquis quelque province retourna en triomphe à Rome fut décoré de cette couronne en y faisant son entrée solennelle. Souvent on en entourait aussi son casque d'acier ordinairement orné d'un griffon d'or.

Fig. 3. et 4. La Couronne de laurier.

Cette Couronne était comme son nom indique une guirlande de feuilles de laurier, qui pareillement fut donnée au Général victorieux lorsqu'il fit son entrée en triomphe; il la porta alors sur la tête nue ou sur le casque. Cette même couronne tomba aussi en partage aux vainqueurs dans les jeux publics, dans les combats de gladiateurs, dans les courses, de même qu'aux Poètes et Artistes, qui avaient remporté le prix.

Fig. 5. La Couronne civique.

La *Couronne civique* composée de feuilles de chêne était chez les Romains la suprême marque de distinction militaire, qui fut accordée aux Citoyens, qui avaient sauvé la vie à un autre Citoyen romain, ou qui s'étaient signalés par une autre action éclatante, qui avait contribué à sauver la chose publique en danger.

Fig. 6. La Couronne obsidionale.

Celle-ci fut décernée aux guerriers, qui par leur bravoure personnelle avaient délivrée de l'ennemi une ville assiégée; elle était composée d'herbe et de fleurs d'herbe cueillies pour l'ordinaire sur les murs de la ville délivrée.

Fig. 7. La Couronne murale.

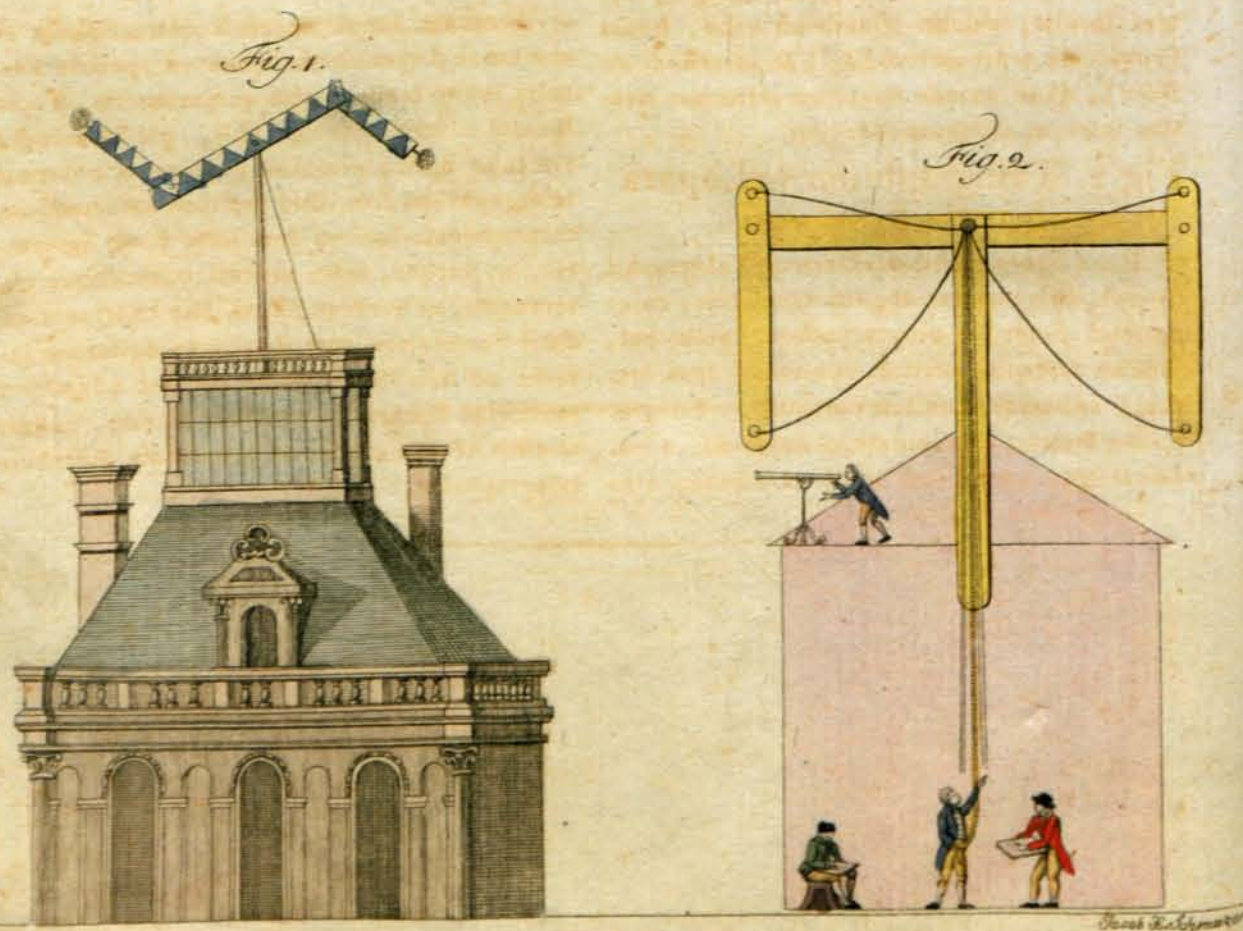
La *Couronne murale* était d'or et présentait des pignons de muraille. Elle était destinée au Citoyen, qui dans l'assaut le premier avait franchi la muraille de la ville assiégée.

Fig. 8. La Couronne vallaire, avait la même destination; elle était pareillement d'or et présentait des palissades de camps. Elle fut donnée aux guerriers, qui les premiers s'élançèrent dans le camp retranché de l'ennemi.

Fig. 9. La Couronne navale.

La *Couronne navale* ou *rostrale* était également d'or et garnie toute à l'entour de figures d'éperons de vaisseaux (rostres) dont les pointes étaient de fer. Elle faisait la récompense des Amiraux, qui avaient remporté la victoire dans un combat naval.

TELEGRAPHIUM SEU INSTRUMENTUM EX LONGINQUO INTERNUNTIIUM.

Telegraphium est machina, qua nunc temporis utuntur ad nuntios de rebus praesertim militaribus summa celeritate in loca remotissima deferendos. Ars, quae Telegraphica dicitur, est quidem inventum antiquissimi temporis, sed haec machina recens inventa Gallofrancis debetur, qui magnis cum emolumentis ea in bello, ob reipublicae novationem exorto, usi sunt. Prima ejusmodi machina exstruebatur Lutetiae Parisiorum in Luparae fastigio; altera Insulis, celebri Flandriae urbe, hodie Provinciae septentrionalis, (*Departement du Nord*), quae exinde continuo sermones nuntios inter se communicaverunt.

Fig. 1. Telegraphium in Lupara Lutetiae Parisiorum.

Haec figura exhibet externam Telegraphii faciem. Per lacunar angusti conclavis, cujus parietes fenestris vitreis undique pellucunt, robusta descendit pertica, cujus apici ipsa machina adhaeret, funibus versatilis. Telegraphium constat ex tabulato 9 usque ad 12 pedes longo, 14 pollices lato; ex utraque ejus

extremitate pendent duo alia tabulata ejusdem latitudinis, dimidio tamen breviora et versoria, ita ut ex specula funibus trahantur, et in varias figuras angulares ac positiones pro lubitu commutentur, quarum unaquaeque in Telegraphica certum habet literae aut vocis significatum.

Fig. 2. Telegraphium Insulis exstructum

internam hujus operis constructionem et machinae directionem, quae ex specula fieri solet, multo melius nobis commonstrat. Tecto insistit officialis telegraphii, qui telescopio seu tubo optico armatus proximum observat telegraphium, dum illud motibus suis nuntium communicat. Interea dum haec fiunt, Secretario, ut vocant, infra sedenti, quaecunque observantur, ad verbum dictat. His chartae mandatis Secretarius cum machinae agitatore accedit ad machinam, eique dictitat quamlibet machinae figuram, quemlibet motum, quibus nuntius allatus statim ad proximum deferatur telegraphium.

TELEGRÁFOK.

A' *Telegráf* olyan alkotmány, a' mellynek segítségével által bizonyos, de különösen a' hadi tudósítások nagy hirtelenséggel közöltetnek. Ez a' mesterség ugyan, a' melly *Telegrafiká*-nak neveztetik, már igen régi; de a' mostani hozzája való alkotmány vagy mív új, 's *frantzia* találmány, mellynek a' *Frantziák* az utóbbi háborúk alatt felette sok hasznát vették. Az első *Telegráf* Párisban a' *Louyreen* a' második *Lilleben* állíttatott fel; mellyek azonnal tudósították egymást.

1. Kép. A' *Louyreen* lévő *Telegráf* Párisban.

Ez a' kép a' *Telegráf* alkotmányának külső formáját ábrázolja. Egy kis szobának tetején egy erős rúd van által eresztve, a' mellynek tetején áll a' mív, a' melly huzogatók által mozgatható. A' *Telegráf* egy 9 vagy 12 lábnyi hosszúságú és 14 íznyi szélességű deszka, mellynek két végéhez két hasonló szélességű de felényi hosszúságú darab

deszkák húrral vagy valami kötélekkel vannak szerkeztetve, olly móddal, hogy az *Observatoriumból* az arra felszolgáló sínórok által mindenféle szegleteket 's helyhezeteket ki lehet formálni, a' mellyeknek mindegyike a' *Telegrafikába* valamely betűt vagy szót jelent. De még jobban fellehet venni ennek a' mívnek alkotását 's a' veleváló bánásnak módját

2. Kép. A' *Lellei* *Telegráfon*,

a' tetőn tudniillik egy *Tiszt* áll, egy jó megfigyelő tőn vizsgálván a' vele érkező *Telegráfnak* mozgásait. Ez a' szemlélő az alatta ülő *Titoknoknak* betűről betűre diktálja azt a' mit lát. Fel lévén jegyezve a' tudósítás a' *Titoknok* azonnal egy a' mívhez értő emberrel a' mívhez járúl, 's diktálja annak mind azon figurákat 's mozgásokat, a' mellyeket csak a' tudósításhozképest annak ki kell formálni, a' melly által a' vett tudósítás a' közelebbi *Telegráffal* ismét közöltetik.

TELEGRAPHEN.

Der *Telegraph* (oder *Fernschreiber*) ist eine Maschine, deren man sich jetzt bedient, um gewisse, besonders militärische Nachrichten, äußerst schnell in große Entfernungen zu bringen. Diese Kunst, welche die *Telegraphik* oder *Fernschreibkunst* heißt, ist zwar schon sehr alt; allein die Erfindung der gegenwärtigen Maschine ist neu, und gehört den Franzosen zu, welche sich deren während des letzten *Revolutionskrieges* mit dem größten Nutzen bedienten. Der erste kam auf dem *Louvre* zu *Paris*, und der zweyte zu *Lille* oder *Rüssel* zu *Stande*; und beyde correspondirten so gleich miteinander.

Fig. 1. Der *Telegraph* auf dem *Louvre* zu *Paris*.

Dieser zeigt die äußere Ansicht des *Telegraphen*. Durch die Decke eines kleinen Zimmers, dessen Wände lauter Fenster sind, geht eine starke Stange, auf deren Spitze die Maschine selbst steht, und sich durch Züge bewegt. Der *Telegraph* selbst besteht aus einem *Brette* oder *Rahmen*, 9 bis 12 Fuß lang und 14 Zoll breit; an dessen beyden Enden wieder zwey eben so breite, aber nur halb so

lange *Bretter* mit Gelenken befestigt sind, so daß dieselben aus dem *Observationszimmer* können durch Schnüre gezogen, und in allerhand Winkelstellungen und Richtungen gebracht werden, deren jede ihre Bedeutung eines Buchstaben oder Worts in der *Telegraphik* hat. Besser noch zeigt

Fig. 2. Der *Telegraph* zu *Rüssel*

den inneren Mechanismus und die Behandlung der Maschine aus dem *Observationszimmer*. Auf dem Dache steht nämlich ein *Officiant*, welcher durch ein gutes *Telescop* den nächsten *Telegraphen* beobachtet, während dieser in Bewegung ist, und also eine Nachricht berichtet. Dieser *Beobachter* dictirt dem unter ihm sitzenden *Secretär* alles, was er beobachtet, Wort für Wort. Ist die Nachricht aufgeschrieben, so tritt der *Secretär* mit dem *Maschinisten*, der den *Telegraphen* in Bewegung setzt, an die Maschine, und dictirt demselben jede Figur und Bewegung, welche er mit dem *Telegraphen* machen soll, wodurch dann die empfangene Nachricht sogleich zum nächsten *Telegraphen* fortgebracht wird.

TÉLÉGRAPHES.

Le *Télégraphe* est une machine très-ingénieuse pour correspondre dans un grand éloignement, dont on se sert actuellement pour transmettre des avis militaires dans un très-court espace de tems et à une distance très-éloignée. L'art de la *Télégraphie* est sans doute fort ancienne, mais la machine télégraphique employée aujourd'hui en France est une invention française. Les Français s'en sont servi avec grand avantage dans la dernière guerre de la révolution. Le premier de ces *Télégraphes* fut établi au Louvre à Paris, et le second à Lille. Ces deux correspondent ensemble.

Fig. 1. Le *Télégraphe* du Louvre à Paris.

La présente figure montre la forme extérieure du *Télégraphe*. Une forte perche passe par le plafond d'une chambre dont les parois sont tous percés en fenêtres, et au-dessus de cette perche se trouve la machine même, qui est mise en mouvement par des traits. Elle est composée d'une pièce de bois ou d'une espèce de cadre long de 9 à 12 pieds, et large de 14

pouces; aux deux bouts duquel sont encore joints par des charnières deux autres pièces de cadre mobiles, qui moyennant des traits de ficelle peuvent être mues en sorte qu'elles présentent différentes figures d'angles et en plusieurs directions. De ces figures est composé l'Alphabet de la *Télégraphie*.

Fig. 2. Le *Télégraphe* de Lille.

Cette figure présente encore mieux le mécanisme et la manipulation de la machine dans la chambre des observations. Sur le toit se tient un des employés muni d'un bon *Télescope* pour observer les mouvemens d'un *Télégraphe* correspondant, qui dans ce moment donne un avis. Cet observateur dicte au Secrétaire, qui est au-dessous de lui mot pour mot les signes, qu'il observe. Sitôt que la transmission télégraphique est notée, le Secrétaire se met à la machine, pour dicter au machiniste les figures à former par le *Télégraphe*, qui de cette façon transmet la nouvelle reçue au premier *Télégraphe*, qui le suit dans la ligne.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

AVIUM PALUSTRIVM VARIÆ SPECIES.

Fig. 1. Parra jacana.

Haec avis, paludum amans, vivit in America meridionali in locis palustribus ad ripas annuum lacuumque, 10 usque ad 12 pollices longa, colore rubro livido. Ex secundo alarum articulo singulae prominent spinae breves tanquam calcaria; digitos pedum habet quam longissimos, quibus per loca palustria facilius inambulet alimenta sua, vermes aquatiles et insecta, venandi gratia. Caro ejus sapidissima.

Fig. 2. Parra variabilis.

Eandem cum priorē patriam, praecipue Brasiliam, Guianam et insulam Sancti Dominici inhabitat. Multum et eleganter variegata coloribus, paulo minor quam antecedens, iisdem pascitur nutrimentis.

Fig. 3. Parra Africana.

Haec parrarum species victitat in Africa, eadem fere corporis magnitudine, qua prior, colore lucido cinnamomino; ob ingentes pedum digitos, corporis elegantiae minus accommodatos, mirum praebet aspectum.

Fig. 4. Rallus crex.

Etiam Germaniae indigena, in tota habitat Eu-

ropa, in Asia, in America septentrionali, corporis habitu et colore coturnici haud absimilis, sed multo major. Olim coturnicum migrantium dux esse perperam creditus est. Non autem ad coturnicum, sed ad rallorum genus pertinet. Pratis palustribus gaudet atque satorum planitie, vermibus et locustis victitans. Non multum volatu, sed eximia pedum celeritate plurimum pollet. Aestivo tempore a vespera ingruente usque in noctem rauca increpitans voce audiri amat.

Fig. 5. Rallus Philippensis.

Philippinas inhabitat insulas, major quam Rallus crex, pulcherrime variegatus. Ceteroquin cum reliquis avibus palustribus eodem gaudet nutrimento. Caro ejus in deliciis habetur.

Fig. 6. Vaginalis alba.

Eadem est cum columbis magnitudine, alba colore, sed inter aves palustres propriam constituit speciem; ejus enim rostrum densum est insertum vaginae corneae et versatili, multis passim et ultra oculos verrucis obsitae. Copioso numero haec avis ad oras Novae Zelandiae atque in aliis australibus insulis habitat, morticinis gadisque vitam sustinens; quapropter caro ejus esculenta non est.

KÜLÖMBFÉLE GÁZLÓMADARAK.

1. Kép. A' gefztenyebarna Parra.
(*Parra jacana*.)

Ez a' gázlómadar déli Ámérikába a' motsáros helyeken, a' folyó vizeknek 's tavaknak partjain éldegel, 10 's 12 iznyi hofzfazaságú, színe rőtbarna; fiók szárnyán tüskéje vagy sarkantyúja van; lábújjai rendkívül hofzfazak, mellyekkel, a' nélkül hogy a' vízbe süppedezne, a' tavak' szinén járkalhat, 's etedelét, a' viziférgeket 's bogarakat keresgélheti. Húsa igen izes.

2. Kép. A' tarka Parra.
(*Parra variabilis*.)

Ez az előbbenivel egy hazában különösen Braziliában, Gujanába, és Sz. Domingó szigetében lakik. Igen izép tarkájú, 's valamivel kissébb, mint az előbbi, 's élleme ugyan az a' mi azé:

3. Kép. Az Áfrikai Parra.
(*Parra Africana*.)

A' gázlók ezen fajának hazája Áfrika, akkora mint az előbbi, színe fahéjbarna; különössé tesz külföldben tsinos természetéhez éppen nem illő rendkívül nagy lábújjai.

4. Kép. A' haris Guvat.
(*Rallus crex*.)

A' Haris ugyan nálunk hazai madár, hanem

azért egész Európában Ázsiában és északi Ámérikában is találtatik. A' termete és színe nagyon hasonlít a' fűrjéhez, hanem sokkal nagyobb mint ez. Azt hitték róla, hogy a' fűrjeknek a' midőn költöznek e' vólta vezérek, de a' nem igaz, mivel nem is azoknak, hanem a' Guvatoknak nemébe tartozik. A' motsáros réteken és a' vetéseken nagy örömmel mulat, bogarakkal szötskükkel éldegel, nehéz repülő, de gyors futó. Nyárba fél éjszakáig is hallatja hársány szavát. Húsa jó ízű.

5. Kép. A' Filepszigeti Guvat.
(*Rallus Philippensis*.)

Ennek a' Guvatnak hazája Filepszigetei, nagyobb mint a' Haris Guvat 's igen izép tarkájú. Élleme többnyire ugyan az a' mi a' többi Gázlóké. Húsa a' tsemegék közé számláltatik.

6. Kép. A' hüvelyes orrú madár.
(*Vaginatis alba*.)

A' Hüvelyesorrú akkora mint a' galamb, színe feje; a' Gázlómadaroknak egy különös fajtát teszi. Vastag orra valamely szarunemű mozogható hüvelybe áll, melly egész a' szeme hátuljáig sok bibirtókkal rakodott. Uj Zelándiának és a' déli tengeren lévő szigeteknek partjain seregenként tanyáz; él döggel 's gadóttzal, 's ez az oka, hogy a' húsát nem lehet megenni.

SUMPfvÖGEL VERSCHIEDENER ART.

Fig. 1 Der castanienbraune Spornflügel.
(*Parra jacana*.)

Dieser Sumpfvogel lebt im südlichen America an sumpfigen Orten, an Ufern der Flüsse und Seen. Er ist 10 bis 12 Zoll lang, rothbraun von Farbe, hat am zweyten Gelenke der Flügel kurze Dornen oder Sporne, davon er auch den Nahmen Spornflügel hat, und außerordentlich lange Zehen an den Füßen, damit er, ohne einzusinken, auf den Sümpfen gehen, und seine Nahrung, Wassergwürme und Insecten, suchen kann. Sein Fleisch ist sehr wohlschmeckend.

Fig. 2. Der bunte Spornflügel.
(*Parra variabilis*.)

Dieser hat mit dem vorigen einerley Vaterland, und lebt vorzüglich in Brasilien, Guiana und auf der Insel St. Domingo. Er ist bunt und schön gezeichnet, etwas kleiner als der vorige Vogel, und hat mit diesem einerley Nahrung.

Fig. 3. Der Africanische Spornflügel.
(*Parra Africana*.)

Die gegenwärtige Art der Spornflügel lebt in Africa, ist ungefähr so groß als der vorige, hell zimtbraun von Farbe, und hat wegen seiner ungeheuer langen Zehen, die gar nicht zu seinem zierlichen Körper passen, ein sonderbares Aussehen.

Fig. 4. Der Wachtelkönig.
(*Rallus crex*.)

Der Wachtelkönig, der auch sonst die Wiesenscharre oder der Schütz heist, ist zwar ein bey uns einheimischer Vogel, er lebt aber auch in ganz Europa, Asien und Nordamerica, hat in seiner Gestalt und Farbe Ähnlichkeit mit der Wachtel, ist aber viel größer als diese. Man glaubte, er führe die Wachteln auf ihren Wanderungen an, und gab ihm daher den Nahmen Wachtelkönig; er gehört aber nicht zu diesen, sondern zum Geschlechte der Rallen. Er hält sich gern auf sumpfigen Wiesen oder im Getraide auf, nährt sich von Würmern und Heuschrecken, schießt schlecht, läuft aber sehr schnell, und läßt im Sommer gegen Abend bis in die Nacht sein schuarrendes Geschrey hören. Sein Fleisch ist sehr wohlschmeckend.

Fig. 5. Die braunköpfige Ralle.
(*Rallus Philippensis*.)

Diese Ralle lebt auf den Philippinischen Inseln, ist größer als der Wachtelkönig, und sehr schön gezeichnet. Sie hat übrigens mit allen Sumpfvögeln gleiche Nahrung, und man rechnet ihr Fleisch unter die Leckerbissen.

Fig. 6. Der Schneidervogel.
(*Vaginatis alba*.)

Der Schneidervogel ist so groß als eine Taube, weiß von Farbe, und macht unter den Sumpfvögeln eine eigene Gattung; denn sein dicker Schnabel steckt in einer beweglichen hornartigen Scheide, welche bis hinten an die Augen mit vielen Warzen besetzt ist. Dieser Vogel lebt in Menge an den Seeküsten von Neuseeland und anderen Inseln der Südsee, und nährt sich von Aas und Schellfischen; daher auch sein Fleisch nicht genießbar ist.

OISEAUX DE MARAIS, DE DIFFÉRENTES ESPÈCES.

Fig. 1. Le Chevalier ou le
Chirurgien brun.(*Parra jacana.*)

Cet oiseau vit dans des contrées marécageuses de l'Amérique méridionale, de même proche des lacs et rivières. Il a dix à douze pouces de longueur, sa couleur est d'un brun-rouge, la seconde jointure de ses ailes est garnie de courtes épines ou éperons (delà son nom) et les doigts de ses pieds sont extrêmement longs, ainsi qu'il peut, sans s'enfoncer, marcher sur les marais, où il va chercher sa nourriture, qui consiste en vers et insectes aquatiques. Sa chair est très-ragoûtante.

Fig. 2. Le Vanneau armé, ou
Chirurgien bigarré.(*Parra variabilis.*)

Cet oiseau habite les mêmes contrées que le précédent, et se trouve principalement au Brésil, au Guiana et à l'île de St. Domingue. Son plumage est bigarré et joliment dessiné, il est un peu plus petit, que le précédent; la nourriture est la même.

Fig. 3. Le Vanneau armé, ou
Chirurgien d'Afrique.(*Parra Africana.*)

L'espèce, que nous voyons représentée dans cette figure, vit en Afrique; elle est à-peu-près de la taille de la précédente, de couleur de canelle claire. Ses doigts excessivement longs, qui sont hors de proportion avec son corps bien tourné, lui donnent un air assez singulier.

Fig. 4. Le Râle de terre ou Râle
de genêt.(*Rallus crex.*)

Ce Râle indigène chez nous se trouve aussi par toute l'Europe et même en Asie et dans l'Amérique septentrionale. Il ressemble par sa figure et sa couleur à la caille, mais il est de beaucoup plus grand. On croyait autrefois, que cet oiseau était le conducteur des cailles dans leurs voyages, et par conséquent on lui donnait le nom de Roi des cailles; mais il n'appartient pas à ce genre d'oiseaux. Il aime à demeurer dans des près marécageux ou dans le bled, où il se nourrit de vermineux et de sauterelles; son vol est pesant, mais il court très-vite. En été vers le soir et jusqu'à nuit close il fait entendre son cri bruyant. Sa chair est d'un bon goût.

Fig. 5. Le Râle des Philippines.

(*Rallus Philippensis.*)

Ce Râle vit dans les îles Philippines, est très-joliment dessiné et plus grand, que le précédent. Sa nourriture est la même, que celle de tous les oiseaux des marais. Sa chair est comptée parmi les friandises.

Fig. 6. L'Oiseau à gaine.

(*Vaginalis alba.*)

Cet oiseau est de la grandeur d'un pigeon, de couleur blanche, et fait un genre séparé d'oiseaux des marais. Son gros bec se trouve dans une gaine mobile et corneuse, convertie jusque derrière les yeux de beaucoup de vermes. Cet oiseau se trouve en nombre sur les côtes de la Nouvelle-Seelande et d'autres îles de la Mer australe. Il se nourrit de charogne et de merlus, c'est pourquoi sa chair n'est pas mangeable.

Fig. 1. Prunus laurocerasus.

Fig. 2. Digitalis purpurea.

Prunus laurocerasus est frutex arborescens, 5 aut 6 cubitos altus, elegans, semper vi-rens, splendidis foliis et lauro similibus, flo-ribus albis suave olentibus, fructu cerasis ex nigro caeruleis haud dispari, sed fasciatim jun-cto. Ad litora maris nigri atque in Syria sponte profrescit; etiam in calidioribus meridionalis Germaniae regionibus in propatulo durat. Fru-ctus continens nucleum lapideum, ut *fig. a.* osten-dit, non est esui. Flores et folia virescentia sunt sapore jucundo atque amygdalis amaris simili, sed virulenta, ideoque periculosissima. Ali-quot guttae aquae vel olei volatiliss, inde per tubum ustorium deducti, paucis horae mo-mentis, et homines et animalia necant.

Digitalis purpurea est quidem ornamen-tum hortorum, verum et venenum, a quo se-dulo cavendum est; praesertim cum apud nos indigena sit, in regionibus montosis, in silvis, in cautibus calvis passim obvia. Caulis robustus, 3 aut 4 pedes altus, magnam profert copiam florum elegantium, campanulis similium.

Etiam odor ipsius habet, quo olfacien-tium caput stupefaciat; semina autem et aqua, qua virescentia ejus folia macerantur, conti-nent acre venenum hominibus juxta ac cete-ris animalibus mortiferum, quod tamen, pru-denter adhibitum a medico artisperito, dra-sticum et saluberrimum est medicamentum.

J. B. Schumler.

MÉRGES PLÁNTÁK.

1. Kép. A' Babirtseresznye.

(Prunus laurocerasus.)

A' Babirtseresznyének fánemű tserjéje 5 's 6 lábnyira neveddik, szép levelei mindég zöldék, fénylők 's a' Babiréhez hasonlók. Mind jó szagú fejr virágait, mind pedig feketekék tseresznyeforma gyümölteit fürtökbe termi. A' fekete tengernek partjain, 's Szíriában vadon tenyészik, jóllehet Németországban lágyabb déli vidékeit is kiállja. Tsontáros gyümölte (a) nem megehető. Leveleinek 's virágjainak íze kellemetes, 's hasonló a' keserű mondola ízéhez, hanem mérges lévén felette veszedelmes. Az azokból letsepegtetett elszálló olajból vagy nedvességéből egynehány tseppek mind az embert mind a' barmot megölik.

2. Kép. A' piros Gyűszüvirág.

(Digitalis purpurea.)

A' piros Gyűszüvirág ugyan szép ékessége a' kerteknek, de egyfzersmind mérges plánta is, a' mellytől szemesen kell őrizkedni, annyival inkább mivel nálunk hazai lévén, a' hegyes vidékeken az erdőben 's a' kopasz köfziklákon bőven tenyészik. Erős, és 5 's 6 lábnyi magasságú szárat hajt, mellyen sok szép harangforma virágokréták függenek.

Tsak a' szaga is kábító, a' magja és leveleiből kifözött lév pedig erős és öldöklő mérge mind az emberre mind a' baromra nézve, az alkalmas 's ügyes Orvosnak kezében ellenben hathatós munkásságú orvosízer.

G I F T P F L A N Z E N.

Fig. 1. Der Kirschlorbeer.

(Prunus laurocerasus.)

Der Kirschlorbeer ist ein baumartiger Strauch, der nur 5 bis 6 Ellen hoch wird, schöne, immergrüne, glänzende und dem Lorbeer ähnliche Blätter hat; weisse wohlriechende Blüten, und schwarzblaue kirschenähnliche Früchte in Trauben trägt. Er wächst an den Ufern des schwarzen Meeres und in Syrien wild, kommt aber auch schon in milderer Gegenden des südlichen Deutschlands im Freyen recht gut fort. Die Frucht, welche, wie Fig. a. zeigt, einen Steinkern hat, ist ungenießbar; seine Blüten und grüne Blätter haben einen angenehmen, den bitteren Mandeln ähnlichen Geschmack, sind aber giftig, und deshalb sehr gefährlich. Wenige Tropfen von dem daraus destillirten flüchtigen Öhle oder Wasser tödten Menschen und Thiere in wenigen Minuten.

Fig. 2. Der rothe Fingerhut.

(Digitalis purpurea.)

Der rothe Fingerhut ist zwar eine schöne Zierpflanze unserer Gärten, aber auch zugleich eine Giftpflanze, von der man sich sorgfältig zu hüten hat, da sie bey uns einheimisch ist, und in gebirgigen Gegenden, in Wäldern und auf kahlen Felsen häufig wächst. Sie ist stark, und ihr 3 bis 4 Fuß hoher Stengel trägt eine Menge schöner rother Glockenblumen.

Schon ihr Geruch ist betäubend; allein ihr Same sowohl als auch die Brühe von ihren grünen Blättern, ist ein scharfes und tödendes Gift für Menschen und Thiere; in den Händen eines geschickten Arztes hingegen, vorsichtig gebraucht, auch zugleich ein stark wirkendes Arzeneymittel.

PLANTES VÉNÉNEUSES.

Fig. 1. Le Laurier cérise.

(Prunus laurocerasus.)

Cet arbrisseau, dont la hauteur ne surpasse pas 5 à 6 aunes, est décoré de belles feuilles toujours vertes, réluisantes et semblables aux feuilles du laurier; ses fleurs sont blanches et répandent une bonne odeur; ses fruits d'un bleu très-foncé ressemblent aux cerises et croissent en grappes. Il croît naturellement en Syrie et sur les bords de la mer noire; il parvient aussi très-bien en plein air dans la partie méridionale de l'Allemagne. Le fruit *fig. a.* est à noyau, mais ne peut pas être mangé; les fleurs et les feuilles vertes sont d'un goût agréable tel que celui des amandes amères, mais elles sont vénéneuses et pour cela dangereuses. Peu de gouttes d'une huile volatile ou de l'eau, que l'on en distille tuent hommes et bêtes au bout de quelques minutes.

Fig. 2. La digitale pourprée ou le doigtier.

(Digitalis purpurea.)

Cette plante peut faire à la vérité l'ornement de nos jardins, mais elle n'en est pas moins vénéneuse et il faut se garder d'elle, d'autant plus qu'elle est indigène chez nous. Elle vient naturellement et fréquemment dans des contrées couvertes de bois et montueuses et principalement sur des rochers nus.

Elle est forte et sa tige, haute de 3 à 4 pieds, porte en quantité de belles fleurs rouges campaniformes; mais l'odeur qu'elles exhalent assoupit déjà et sa graine ou la décoction de ses feuilles vertes est un violent poison, qui tue hommes et bêtes; néanmoins entre les mains d'un médecin habile et circonspect, c'est aussi un remède très-efficace.

MOLES GLACIALES ALPINAЕ.

Mare glaciale ad Montem viridem in Sabaudia.

Alpes Helvetiae et Sabaudiae summa habent orbis veteris cacumina, ex quibus maxime omnium prominet *Mons albus* in Sabaudia, quem solus irgens ille Chimborassus, qui in America meridionali attollitur, altitudine superat.

Harum alpium juga admirabili situ locorum, quascunque res aut visu amoenas aut memoratu dignas rerum natura continet, peregrinantibus spectandas proponunt. Hic eminent montes perpetuis nivibus tecti, quorum vertices supra nubes exsurgunt; in his autem ampli stagnant lacus, hiant immanes rupium voragines, desidunt valles glacie ad summum oppletæ, præmanant undique innumeri fontes, qui exinde collecti validos in amnes intumescunt; torrentes, de saxeis parietibus ex alto dejecti, cadendo per aërem dissipantur, tenuissima adspergine aqueos in pulvisculos evanescentes; alibi pingua luxuriantur pascua; varia ubique naturae miracula spectatorem invitant.

Inprimis memoratu dignae sunt moles illae glaciales, quos alpini *Glaciaris* vocant.

His molibus implentur quaedam valles alpinae, partim superius inter scopulos declivi latitudine expansae, partim inferius ad radices montium altissimorum projectae. Plurimum inter has glaciei congeries ob magnitudinem formamque mirabilem fama celebratur *Mare glaciale*, *Monti viridi* conterminum. Sic profundum nominant vallem, quam præsens tabula refert, oppletam glacie. Ex *Monte viridi*, cui nostra in icone tugurium superimpositum est, prospectus patet in hanc vallem, haud absimilem mari, cujus fluctus, non cum saeviret procella, sed ubi desaeviit ventus, languescentibus undis ac jamjam rotundioribus dicas subito frigore congelavisse. Hos inter fluctus congelatos ex obliquo patescunt rimae grandes ac profundae, intus caeruleae, incautius accedentem devoraturae.

Ab utroque vallis latere inter montium juga prominent aliae, sed minores, glaciei congeries; interiori autem in regione conspicitur ingens *Jurassus*, nivibus tectus, altissimis alpium montibus adnumerandus. Ipse *Mons viridis*, cujus in latere anteriori societas, quam vides, peregrinantium commoratur, quamvis horridae huic glaciei vicinus, pascuis tamen laetissimis gaudet.

MIL. B. S.

AZ ÁLPESI JEGESEK.

A' Jégtenger Montavernél.

A' Helvétziai havasok a' régi világnak legmagasabb domborodásai, ezek között van a' föld három részeinek Európának, Ázsiának, 's Afrikának legmagasabb hegye az úgy nevezett *Mont-blanc* is, mélyet egyedül csak déli Amérikába a' rettenetes Tsimborászfo halad meg.

Ugyan ezen Havasok, kiválogatott különös fekvéseikre nézve a' természet legtsudálatra méltóbb szépségeivel 's legnevezetesebb tárgyaival gyönyörködtetik az érzékenységeket. Vannak ezeken olly hegyek, mellyeknek tetejek a' felhőkön felyül emelkedett, ezek között a' hegyek között helyvel helyvel tavak, feneketlen kőszikla barlangok, jég völgyek, számlálhatatlan források találhatnak, ollyan források mellyek tovább nagy folyókat formálnak; patakok, mellyek a' tornyos kőzfalokról lebukván, a' levegőbe eltűnnek és vízporrá válnak; kővér legelők és más tsuda dolgai a' természetnek. Az Alpesi legnevezetesebb tárgyak közül valók a' *Jegesek*.

Jegeseknek neveztetnek azok a' teménten jég darabokkal megtöltött völgyek, mellyek részént a' kőzfaloknak közeit 's hajlatait, részént pedig a' hegynek allját foglalják el. Egy a' legmegjegyzésre méltóbb jegesek közül az úgy nevezett *Jégtenger Montavernél*. Ez egy hofszú jéggel megtöltött völgy, mellyet Montavernék tetejéről, a' hol egy gunyhó is van, egészen béláthatni. Hasonló ez ahoz a' tengerhez, melly nem éppen a' szélvezetek háborgása alatt, hanem akkor állott vagy fagyott ölzve, mikor a' szél kezdyén tsendesedni annak vize féldomború hullámokba tolakodott. Ezen jég hullámok között helyvel helyvel belőlről kékellő rézsut nyílások vannak, mellyekbe a' vizsgálódó könnyen elbukhatik.

Két oldalról kissebb jegesek erezkednek le, az általellenbe lévő oldalon pedig az örök hóval borított *Jurassus* egyik Alpesi legmagasabb hegyet szemlélhetni. A' Montavert pedig maga, a' mellynek elején a' szemlélőddő társaság láttatik, kies és termékeny Alpesi legelő, mindjárt ezen ifzonyú jég vidék szomszédságába.

ALPENGLÄTSCHER.

Das Eismeer am Montanvert.

Die *Schweizeralpen* sind die höchste Erhöhung der Erde in der alten Welt, und sie enthalten zugleich den höchsten Berg in den drey Welttheilen Europa, Asia und Africa, den *Montblanc*, der blofs von dem ungeheuern *Chimborasso* in Südamerika an Höhe übertroffen wird.

Eben diese hohen Schweizeralpen bieten uns wegen ihrer ausgezeichneten Lage die höchsten Naturschönheiten und die merkwürdigsten Gegenstände dar. Sie enthalten Berge, deren Gipfel über die Wolken steigen, und mit ewigem Schnee bedeckt sind; zwischen diesen Bergen befinden sich Seen, ungeheure Felsenabgründe, Thäler voll Eis, unzählige Quellen, welche in der Folge zu großen Flüssen werden; Bäche, die sich über Felsenwände herabstürzen, in der Luft verschwinden, und sich in Wasserstaub auflösen; fruchtbare Viehweiden, und andere Wunder der Natur. Einer der merkwürdigsten Gegenstände der Alpen sind ihre *Glätscher*.

Glätscher nennt man die ganz mit ungeheuren Eismassen angefüllten Alpenthäler, wel-

che theils höher zwischen den Felsenspitzen, und abhängig, theils tiefer und weiter am Fusse der höchsten Gebirge liegen. Einer der größten und merkwürdigsten Glätscher ist das sogenannte *Eismeer* am Berge *Montanvert*. Es ist ein langes ganz mit Eise ausgefülltes Thal, welches man von der Höhe des *Montanvert*, auf welcher hier die Hütte steht, übersehen kann, und einem Meere gleicht, dessen Flüthen plötzlich zusammen gefroren sind, aber nicht während des Sturms, sondern gleich nachher, da der Wind sich gelegt, die Wellen aber schon stumpf und abgerundet sind. Diese Eiswellen haben zwischen sich große und tiefe Querspalten, welche innerlich blau aussehen, und in welche ein Wanderer leicht hineinfallen kann.

Von beyden Seiten kommen zwischen den Bergspitzen noch kleinere Nebenglätscher herab, und im Hintergrunde erblickt man hier den großen ganz mit Schnee bedeckten *Jurassus*, welcher einer der höchsten Berge der Alpen ist. Der *Montanvert* selbst, auf welchem sich hier im Vorgrunde die Gesellschaft befindet, ist eine fruchtbare Alpentrift, gleich neben diesen fürchterlichen Eismassen.

GLACIERS DES ALPES.

La Mer de glace près du Montanvert.

Les Alpes helvétiques sont les points les plus élevés de la surface de l'ancien monde, et renferment en même tems la montagne la plus haute, qui existe en Europe, en Asie et en Afrique, savoir le *Montblanc*, qui n'est surpassé en élévation que par l'énorme *Chimborasso* dans l'Amérique méridionale.

Ces mêmes Alpes helvétiques nous offrent aussi par leur situation particulière des beautés pittoresque sans pareilles, et des objets des plus curieux. Elles renferment des monts dont la cime qui s'élève au-dessus des nuées est couverte de neige perpétuelle; et entre ces montagnes se trouvent des lacs, des abîmes immenses entourés de rochers, des vallées remplies de glace, des sources sans nombre, qui par la suite forment des rivières considérables; des ruisseaux, qui en se précipitant par-dessus des rochers escarpés, comme taillés à pic, disparaissent dans l'air et se changent en une poussière aqueuse; de gras pâturages et d'autres merveilles de la nature. L'un des objets les plus remarquables des Alpes sont les *Glaciers*.

On nomme *Glaciers* les vallées des Alpes toutes remplies d'immenses masses de glace; lesquelles vallées se trouvent tantôt dans une certaine élévation entre des pics de rochers, formant des pentes, tantôt au pied des plus hautes montagnes. L'un des plus grands et des plus remarquables de ces glaciers est la *Mer de glace* au pied du *Montanvert*. C'est une longue vallée toute remplie de glace; on en à la meilleure vue de la hauteur du *Montanvert*, là où se trouve la cabane représentée dans la figure ci-jointe. Cette masse énorme de glace ressemble à une mer agitée et subitement glacée, non dans le tems de l'ouragan, mais peu après, où le vent a cessé et les flots sont arrondis et obtus. Entre ces flots de glace se trouvent de grandes et profondes fentes et crevasses dont l'intérieur est de couleur bleue. Un curieux pourrait aisément s'y perdre.

Des deux cotés on voit de petits glaciers, qui descendent des montagnes et dans le fond l'on apperçoit le mont *Jura*, couvert de neige, l'un des plus élevés des Alpes. Le *Montanvert* lui même sur le dos duquel nous voyons ici une compagnie de curieux, offre un riche pâturage tout à coté de ces affreuses masses de glace.

Verm: Geognost. XIII.

Miscellaneous, XI. II.

Melanges, XIII.

Jacob Beyer del. et sculpit. 1833. B. 9.

MOLES GLACIALES IN ALPIBUS.

Vallis Campimontii in Sabaudia.

Haec vallis non modo in Sabaudiae et Helvetiae alpihus, sed forsitan in toto terrarum orbe pulcherrima est ac memoratu dignissima; tot enim ac tanta, tamque sublimia continet naturae mirabilia, tam asperas horridasque regiones cum pulcherrimis ac jucundissimis alternantes, ut spectator primo intuitu obstupefactus vix iterum sui compos anhelitum capiat. Haec vallis formam incunabulorum refert, atque septem fere horarum itinere procurrrens in modum arcus curvatur. Ab utroque latere clauditur saxeis montium jugis coeloque contiguis, asperis, praeruptis, spectatu horridis. Eorum valles angustae ac latebrae glacialibus opplentur molibus, quarum acuminati apices et tumuli exsuperantes ad spectum sane mirabilem praebent. Super his scopulis e regione remotiori ad dexteram mons altissimus orbis veteribus noti, Mons albus, supra nubes exurgit, perpetuis nivibus stratus, cujus descriptionem sequens pagina dabit.

Haec moles glaciales, stupendae ac horridae, quas inter cacumina et praerupta saxorum prominentes videmus, maxima ex parte ortum habent ex illo, ut vocant, mari glaciali, quod in pagina antecedenti conspeximus. Ex his promanant innumeri fontes ac rivi, aquam limpidissimam vehentes; ipse amnis Arveron magnifico flumine ex arcuato hujus glaciei antro prorumpit, totam, quam longa est, vallem permeaturus.

Nonnunquam hac in valle auditur fragor tonitruum similis, ab ingentibus glaciei fragminibus ortus, quae superne a molibus abrupta, in profundum valida ruina decidunt. Glacies harum molium non nunquam ultra centum orgyias alta, in fundo tamen assidue solvitur; quare profluentes continuo ex his molibus aquae permagnos ubique amnes emittunt. Superficies glaciei in molibus nunquam est laevis ac lubrica, sed granosa atque aspera, ita ut super illa liceat firmis passibus inambulare.

AZ ÁLPESI JEGESEK.

A' Samunyi Völgy.

A' *Samunyi Völgy* nem csak a' Helvétziai havasokon, de talám az egész világon is legszébb's legméltóságosabb tárgya a' természetnek. Mert ezen a' természetnek ritkább's felségesebb tsudái,—a' legkietlenebb's szigorúbb tárgyak a' leggyönyörűsebbekkel úgy vannak öfzveválogatva, hogy azon elandalodásból, a' mellyet az erre vetett első tekintet okoz, alig tud vízfzaelzmélni az ember. Külső formája a' böltsöhöz hasonló idegformán görbedve, hofzfasága 7 orányi. Két oldalról az égig nyúllafzkodott kőzfalok kerítik, mellyek bukók meredekék és kietlenek, mellyeknek szoros közei's nyilásaik jéggel tölték's a' mellyeknek rostos hegyeik, a' legszébb festői rajzolatokat képezik. Bellyebb ezen kőzfalhegyek között jobb kézre emelkedik fel a' felhőkön fellyül a' régi világnak legmagasabb hegye, az örök hóval fedett *Montblanc*, mel-

lyel a' következő levélen majd közelebbről is megismerkedünk.

A' szép és kietlen jegesek mellyeket itt a' gránit kőzfalok tornyozati közt szemlélnünk, többnyire, a' már az előbbi levélen előadott Jégtengerből szármoznak. Ezek között számtalan kristályvízű patakok's folyók tsörgedeznek, az *Aveiron* folyó vize is, a' melly ezt a' völgyet egészen keresztül futja egy jégbarlangból felségesen ömöl ki.

A' völgyön gyakorta menydörgő tsattanásokat hall az ember, mellynek oka az, hogy a' jegesektől ifzonyú jégdarabok szakadnak el, 's a' mellyek robajjal alá rohannak. A' jég ezeken a' jegeseken gyakran fáz lábnyi temérdekségű, de a' mellynek az allja mind fzüntelen olvadoz, 's vízzel ázik fel, 's azért is ezek a' folyóvízeknek kimeríthetetlen tárházai. A' jegeseknek felülete nem sima és síkamló, hanem mindég gömbörödött darabos, 's innen egész bátorsággal is lehet azokon járkálni.

ALPENGLÄTSCHER.

Das Thal von Chamouny.

Das *Thal von Chamouny* ist das schönste und merkwürdigste nicht allein in den Schweizeralpen, sondern vielleicht in der ganzen Welt; denn es enthält so viele große und hohe Wunder der Natur, die rauhesten und wildesten Scenen mit den schönsten und reizendsten so gemischt, daß man sich beym ersten Anblicke kaum von seinem Erstaunen erholen kann. Es hat die Gestalt einer Wiege, läuft in der Krümme eines Bogens, und ist fast 7 Stunden lang. Zu beyden Seiten ist es von himmelhohen Bergspitzen eingeschlossen, welche schroff, steil und wild aussehen, und deren enge Zwischenthäler und Schluchten mit Eisglätschern ausgefüllt sind, deren scharfe Spitzen und Gruppen das schönste mahlerische Ansehen geben. Über diesen Felsenspitzen erhebt sich etwas weiter entfernt, rechter Hand, der höchste Berg in der alten Welt, der *Montblanc*, mit ewigem Schnee bedeckt, über die Wolken. Wir werden ihn auf dem folgenden Blatte näher kennen lernen.

Diese schönen und wilden *Glätscher*, welche wir hier zwischen den Spitzen und Wänden der Granitfelsen sehen, haben ihre Entstehung größtentheils von dem sogenannten Eismeere, das wir auf dem vorigen Blatte sahen. Unter ihnen hervorfließen unzählige Quellen und Bäche krystallhellen Wassers, und selbst der Fluß *Arveron*, welcher das ganze Thal durchfließt, kommt prächtig aus einer großen Eisgrotte eines dieser Glätscher hervor.

Oft hört man ein donnerähnliches Getöse im Thale, welches von den ungeheuern Eismassen entsteht, die sich in der Höhe von diesen Glätschern losreißen, und in die Tiefe hinabstürzen. Das Eis von diesen Glätschern ist oft mehrere hundert Fuß dick, thauet aber unten auf dem Grunde immerfort weg, daher denn auch unter den Glätschern unaufhörlich Wasser hervorströmt, und die größten Flüsse daraus entspringen. Die Oberfläche des Eises ist bey den Glätschern nie glatt und schlüpfrig, sondern immer körnig und rauh; daher man auch sicher darauf gehen kann.

GLACIERS DES ALPES.

La Vallée de Chamouny.

La Vallée de Chamouny est peut-être non-seulement la vallée la plus belle et la plus remarquable des Alpes suisses, mais même du monde entier; car elle renferme tant d'étonnantes merveilles de la nature, et les scènes les plus sauvages, les plus rudes s'y trouvent si bien mêlées aux plus belles et aux plus délicieuses, qu'à son premier aspect l'on a de la peine à revenir de son étonnement. Cette vallée a la forme d'un berceau, est tordue comme un arc, et longue de près de sept lieues. Elle se trouve enclavée entre de hautes montagnes très-escarpées, presque taillées à pic et d'un air sauvage. Les vallons étroits et ravins, qui se trouvent entre ces montagnes sont remplis de glaciers dont les pointes aiguës et les groupes forment un ensemble extrêmement pittoresque. Au-dessus de ces monceaux de rochers, plus loin, à droite s'élève dans les nues la montagne la plus haute de l'ancien monde, le *Montblanc*, que nous verrons de plus près dans la table suivante.

Ces beaux et rudes *Glaciers*, que nous voyons ici entre les cimes et les monceaux de roches de granit, tiennent pour la plupart leur origine de la mer de glace, que la table précédente nous a présentée. Du dessous de ces glaciers provient un grand nombre de sources et de ruisseaux d'eau claire comme du cristal, en même la rivière d'*Arveron*, qui traverse toute la longueur de la vallée, sort magnifiquement d'une grande grotte de glace qui se trouve dans un de ces glaciers.

Souvent l'on est effrayé dans cette vallée par un bruit semblable au tonnerre; il provient de masses énormes de glace, qui se détachent des glaciers et tombent avec fracas dans les profondeurs. La glace de ces glaciers est souvent de l'épaisseur de plusieurs centaines de pieds; mais dans son fond elle dégèle toujours, ce qui est la cause, pourquoi l'eau découle sans cesse du dessous de ces glaciers, et que les plus grands fleuves y prennent naissance. La surface de la glace des glaciers n'est jamais unie ou glissante, mais toujours grenelée et raboteuse, c'est pourquoi on peut y marcher avec assurance.

MONTES PERPETUIS NIVIBUS TECTI.

Facies Montis albi in Sabaudia.

In certa quadam atmosphaerae altitudine perpetuae nives in omnibus terrae partibus montium cacumina tegunt, quae altitudo, *linea nivialis* dicta, in zona temperata a solo ad 12600 pedes Parisienses, in zona vero torrida ad 14604 exsurgit. Hae autem nives perpetuae ingenito terrae calore in imo assidue liquefiunt et scaturigines faciunt, ita ut ex sapienti naturae instituto montes perpetuis nivibus tecti ubique sint magna aquarum, unde amnes nascantur, repositoria.

Inter maximos summosque montes perpetuis nivibus stratos numerantur alpes Helvetiae et Sabaudiae, inprimis *Mons albus*, quem hac in tabula videmus, in orbe vetere altissimus. Parva haec et amoena convallis, ex qua illum conspicimus, adjacet coemeterio Chedensi, et parvus limpidusque lacus in parte anteriori est lacus Chedensis. Quaquaversum in vicinia hujus montis nivosi ac horridi laeta rident pascua; in hac autem valle aër tam suavi calore mitescit, ut poma et uvae nascantur et maturescant.

Ipse *Mons albus* constituitur ex pluribus cacuminibus, angustis convallibus, dorsisque saxorum, quae cum vitae periculo transcendenda sunt, priusquam ad summum veniatur cacumen. Radices *Montis albi* ex valle Campimontii, quam in priore tabula vidimus, excurrunt; a Campimontio autem usque ad montis cacumen adscendentibus octodecim horae opus esse dicuntur.

Usque ad annum 1775 nemo mortalium cacumen hujus montis conscendere ausus est. Multifaria enim pericula, ne aut in abyssos nivium perpetuarum demergantur, aut deficientibus viribus in via elanguescentes intereant, aut in attenuato immensae hujus altitudinis aëre spiritu intercluso suffocentur, ab hoc conatu vel audacissimos quosque absteruerant. Ab anno demum 1775 instigante celeberrimo Physico *Saussureo* plures conatus coeperunt fieri, quorum quidem aliquot minus succedebant, donec tandem Doctori *Paccardo*, Medico Campimontii, 8 Augusti 1786 primum, ac postea Physico *Saussureo* aliisque pluribus res tam feliciter cessit, ut illuc escedentes summa alpium juga infra pedes suos instar clivorum projecta despicerent.

H A V A S O K.

Mont-blanc környéke.

A' mi levegőkörnyékünknek bizonyos magasságán mellyet *hólinedának* neveznek a' bértekre leesett hó a' földnek minden részeiben megmarad. De ez az örökös hó a' földnek természeti melegsége által szünetlenül olvafzatván, forrásokat állít elő, és így a' természetnek bölts intézete szerént a' havasok a' mi földünknek kimeríthetetlen víztárházai, mellyekből erednek olztán minden folyóvizek.

A' földnek legmagasabb havasi közül valók a' Helvétziai *Alpesek*, 's ezek között az úgy nevezett *Mont blanc* a' régi világnak legmagasabb hegye, mellynek környékét e' jelenvaló táblán szemléljük. Az a' kies völgyetske a' mellyet itt látunk az úgy nevezett *Chede* temetőt környékezi, és a' hegynek elő-melnyékén lévő tükröző tó, *Chede tavának* nevezetik. Köröskörül ezen rettenetes havasnak mellyékeit kövér alpési legelők borítják; abban a' völgyetskében pedig a' levegő olly lágy 's meleg, hogy ott a' gyümöltkák 's szőlőtövek tenyészhetnek 's megérett gyümölköket teremnek.

A' *Mont-blanc* vagy *Fejérhegy* maga, sok bértekből, völgyekből, köfzirtekből áll, mellyeket, míg a' tetejére felmálfzna az ember, az élet veszedelmével elébb mind meg kell hágni. A' *Mont-blanc* allja egész a' Samunyi völgyet érdeklí, mellyel már az előbbi táblán megismerkedtünk, és a' Samunyi völgyről a' tetejéig 18 órányi járó földnek tartják.

1775-ig egy halandó sem merte arra vetni fejét, hogy ennek a' tetejére felmálfzon, mert még a' legbátrabbakat is elijesztette az abbeli veszedelmeknek meggondolása, hogy vagy a' feneketlen mély hóba süjvedjenek el, vagy az erőtlenség miatt tsüggednek el, vagy pedig a' felette vékony levegőt nem szívhatván bé, úgy fúladnak meg. 1775-ben tétettek legelőszőr próbatételek *Saussure* hires természetvizsgálónak serkentéseire, jöllehet nem kívánt szerentsével, míg nem olztán 1786 ban 18 Aug. Samunyi orvos *Paccard* Úr, ő utánna pedig *Saussure* Úr 's többek annak tetejére felverekedtek, és szerentséjek vólt a' körül fekvő alpéseket mint valami tsekély dombotskákat a' magasságból szemlélni.

SCHNEEGEBIRGE.

Ansicht des Montblanc.

Bis zu einer gewissen Höhe in unserer Atmosphäre bleibt der auf die Gebirge gefallene Schnee in allen Welttheilen immer liegen, welche daher auch die *Schneelinie* heisst. Dieser ewige Schnee thauet aber, durch die natürliche Wärme der Erde, unten auf dem Grunde immer weg, und erzeugt Wasserquellen, das also nach der weisen Einrichtung der Natur die Schneegebirge unserer Erde allenthalben die großen Wasserbehälter sind, aus welchen alle Flüsse entstehen.

Eines der größten und höchsten Schneegebirge der Erde sind die Schweizeralpen, und unter denselben der *Montblanc*, der höchste Berg der alten Welt, dessen Ansicht wir hier haben. Das kleine liebliche Thal, aus dem wir ihn hier sehen, liegt bey dem Kirchhofe von *Chede*, und der kleine spiegelhelle See im Vorgrunde ist der *See von Chede*. Rund umher und ganz in der Nähe dieses fürchterlichen Schneegebirges sind grüne fette Alpenweiden, und in diesem kleinen Thale ist die Witterung so warm und mild, das Obst und Weintrauben da wachsen und reifen.

Der *Montblanc* oder *weisse Berg* selbst besteht aus mehreren Bergspitzen, kleinen Thälern und Felsenrücken, die man alle erst mit Lebensgefahr übersteigen muß, ehe man zu seinem höchsten Gipfel gelangen kann. Der Fuß des *Montblanc* läuft in dem Thale von Chamouny, das wir aus der vorigen Tafel kennen, aus, und man rechnet von Chamouny bis zum Gipfel noch 18 Stunden.

Bis zum Jahre 1775 hatte es noch kein Sterblicher gewagt, den Gipfel dieses Berges zu besteigen; denn die Gefahren, entweder in Abgründe des ewigen Schnees zu versinken, oder aus Kraftlosigkeit unterwegs umzukommen, oder in der verdünnten Luft dieser entsetzlichen Höhe nicht mehr athmen zu können und zu ersticken, hatten auch die Kühnsten davon abgeschreckt. Erst vom Jahre 1775 an wurden durch Veranlassung des berühmten Naturforschers Herrn von *Saussure* mehrere Versuche gemacht, davon viele mislungen, bis es endlich dem Dr. *Paccard*, Arzte zu Chamouny, den 8. August 1786 zuerst, und hernach dem Hrn. von *Saussure* und mehreren Anderen wirklich gelang, ihn zu besteigen, und die höchsten Alpen unter ihren Füßen wie Hügel liegen zu sehen.

MONTAGNES DE NEIGE.

Vue du Montblanc.

A une certaine hauteur dans l'Atmosphère la neige, qui tombe sur les montagnes y reste toujours et cela dans toutes les parties du monde; c'est ce terme que l'on nomme la Région de la neige (*Schneelinie*). Mais cette neige dite perpétuelle est insensiblement fondue dans sa base par la chaleur naturelle de la terre, et il en sort des sources d'eau fraîche, en sorte que des montagnes couvertes de neiges perpétuelles sont dans toutes les contrées de la terre les grands réservoirs que la sagesse de la nature y a pratiqués pour l'alimentation des grands fleuves, qui y naissent.

L'une des plus étendues et des plus élevées des montagnes de neige de la terre ce sont les Alpes helvétiques, dont la pointe la plus haute est le *Montblanc*, le mont le plus élevé de l'ancien monde, que la table ci-jointe nous présente. Le petit vallon agréable d'où nous le voyons ici, est situé près de la paroisse de *Chède*, et le petit lac clair comme un miroir, qui se trouve ici sur le devant de ce paysage, est le *Lac de Chède*. Tout à l'entour et même tout proche de cette montagne épouvantable l'on rencontre de beaux pâturages des Alpes, et la température de ce petit vallon est si douce et si chaude, que l'on y plante du fruit et du vin, qui y parviennent à la maturité.

Le *Montblanc* lui-même est un tas de plusieurs monts, rochers et petits vallons, qu'il faut passer au péril de sa vie pour parvenir à la cime de cette montagne. Son pied descend jusque dans la vallée de *Chamouny* (représentée sur la table précédente) et l'on compte la distance de *Chamouny* à la pointe de la montagne à 18 lieues.

Avant 1775 aucun mortel n'avait osé gravir cette montagne pour parvenir à sa cime, car le risque était trop grand, ou de s'enfoncer dans des abîmes remplis de neige perpétuelle, ou de périr chemin faisant de longueur, ou de suffoquer dans l'air trop fin, que l'on ne saurait respirer et qui doit régner dans une élévation aussi énorme; c'est ce qui avait rebuté les plus audacieux. Ce n'est que depuis 1775, que par l'entremise du célèbre Naturaliste Mr. de *Saussure* on a tenté l'entreprise, mais plusieurs fois sans y réussir, jusqu'à ce que le Dr. *Paccard*, Médecin à *Chamouny*, eut le bonheur d'atteindre le premier, le 8 Août 1786, la cime du *Montblanc*, et depuis la tentative de la gravir a réussi à Mr. de *Saussure* même et à plusieurs autres, qui placés sur une élévation aussi considérable ont vû sous leurs pieds les pics et pointes des Alpes.

VETERUM INSTRUMENTA MUSICA.
TIBIAE, FISTULAE, CROTALA ET CYMBALA.

Fig. 1.

Fig. 12.

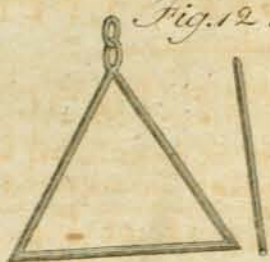

Fig. 10.

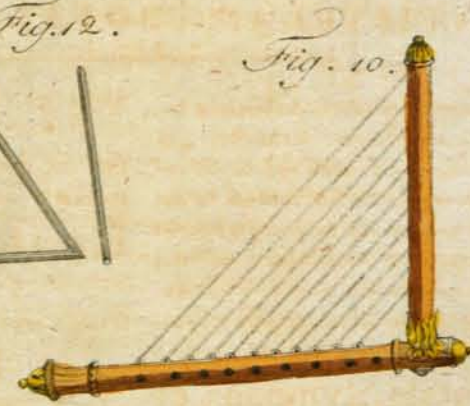

Fig. 3.

Fig. 8.

Fig. 5.

Fig. 9.

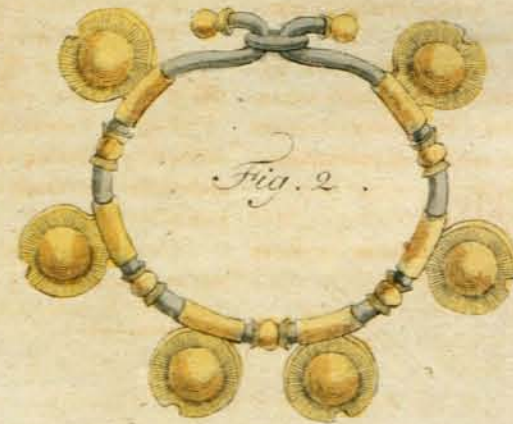
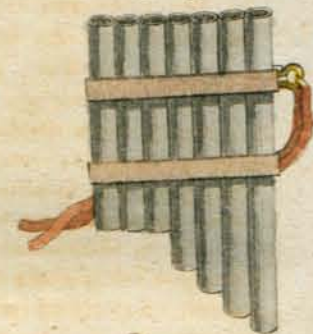

Fig. 2.

Fig. 4.

Fig. 11.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 13.

J. B. Schwaner.

1788. D. II.

Veteres Graeci et Romani multifaria habuerunt instrumenta musica, tam quae chordis intenduntur, ut lyras, citharas et psalteria, quam quae spiritu inflantur, ut tibiae, fistulas, eornua. Illa ad cantum in saceris, haec sicut et crotala ac cymbala in pompis Bacchi et Cybeles, atque una cum aliis instrumentis militari musicae accommodatis in celebrandis triumphis adhibebantur. Quae hic repraesentantur tibiae, crotala et cymbala, ea nunc accuratius disquisitum eamus.

Fig. 1. 2. 3. Crotala, tympana et cymbala minora.

Fig. 1. Angusta lamina ferrea in circulum incurvata, in cuius medio incisurae longiusculae rotundas continebant lamellas, quae crispante manu quatiebantur.

Fig. 3. Idem circulus, cuius parti exteriori inhaerent tintinnabula, interior autem corio intenta est, quod praecipue in saltando ad certam temporis mensuram fuit impulsatum et concussum.

Fig. 2. Circulus aeneus, cui sex aut plura tintinnabula vel cymbala harmonice consonantia inhaerebant, ita ut circumvolverentur. His quoque utebantur saltatrices, eas ad mensuram saltationis concutientes.

Fig. 4. Pelves.

Has pelves aeneas saltatores ambabus tenentes manibus alteram alteri incutiebant.

Fig. 11. Sistrum

tres aut quatuor aeneas habuit virgulas, quae aeneo curvamini insertae motitabantur.

Fig. 12. et Fig. 13. Triangulum et cymbalum majus

festucis aeneis et pistillis impulsabantur.

Fig. 10. Sambuca

est instrumentum triangulum uno latere destitutum, atque instar Harpae, ut vocamus, aut Psalterii, nervis intentum.

Fig. 5. 6. 7. 8. 9. Tibiae simplices et compositae.

Fig. 5. Tibia simplex.

Fig. 6. Tibia duplex.

Fig. 7. Tibia incurva.

Fig. 8. Tibia duplex affixo cornu, quo sonus fortior et profundior redderetur.

Fig. 9. Fistula Panos vel Syrinx septem arundinibus disparibus ex serie composita, quarum foramina superiora prorsum et retrorsum lusor labiis inflantibus admovit.

Plura horum instrumentorum hac adhuc die apud nos in usu sunt.

A' RÉGIEKNEK MUZSIKASZERSZÁMAI.

A' régi Görögöknek 's Romaiaknak sokféle muzsikaszerszámaik voltak, 's valamint nálunk úgy azoknál is voltak húros muzsikák a' millyenek p. o. a' lant, zitera és kintorna, valamint fúvó muzsikák is, a' millyenek a' sipok, flóták, kürtök; amazok mellett Innepiek 's áldozataik alkalmosságával énekeltek; emezeket pedig, a' mellyekhez járúlnak még a' tsörgeték és a' tzimbalmok, Bachusnak és Cybelének Innepirotszertüiökör, — hadimuzsikával egyesítve pedig a' vítézipompákban is használták. Ezen a' táblán a' sipokat, tsörgetéket és tzimbalmokat akarjuk közelebből megismertetni.

1 2 és 3. Kép. A' Tsörgete, Dob és Tsölönkölö.

1. Kép. Egy vas karika, mellynek metszett lyukaiba gömbölyű értz tsörgök függöttek, ez a' muzsika alkalmosságával szüntelen rázatott.

3. Kép. Ugyan ilyen forma karika, mellynek kerületére tsengtyüket aggattak, egyik oldalról bőrral bévonták; a' tántzoláskor ezt időmértékre ütötték 's rázták.

2. Kép. Egy értz karika, mellyhez hat 's több harmoniára egyező tsengtyük foglaltattak oly módal, hogy azok a' karikán körülforoghattak. A' tántzolók ezt is a' kezeikbe tartván a' tántznak mértéke szerént rázogatták.

4. Kép. A' Tányérok.

A' tányérok rézből voltak, mellyeket a' tántzó öfzvetsaphodott.

11. Kép. Az Isis tsörgetéje, vagy Sistrum.

Ezen három értz vefzfő volt, mellyek egy kávéban szabadon mozogtak, midőn a' muzsikaszerszám rázatott.

12. Kép. A' Háromszeg és

13. Kép. A' nagy Tzimbalom, mellyek vefzfőtskéekkel pengettettek.

10. Kép. Sambuca

egy fél háromszeg volt, mellyre belőlől mint a' hárfára vagy kintornára húrokat fefzegettek.

5. 6. 7. 8. 9. Kép. Egyes és öfzvetett Sipok.

5. Kép. Az egyes sip.

6. Kép. A' duppla sip.

7. Kép. A' kajmós sip.

8. Kép. A' duppla flóta, mellyhez egy kürtöt is foglaltak, hogy vastag és mély hangokat is adhasanak rajta.

9. Kép. A' Syrinx vagy a' Pánsipja, hét különböző nagyságú egymáshoz foglalt nádsipokból állott; a' muzsikáló ennek felső lyukain ajakait fellyebb alább hordozta.

Némelylek ezen muzsikaszerszámok közzül még ma is szokásba vannak.

MUSIKINSTRUMENTE DER ALTEN.
PFEIFEN, KLAPPERN UND CYMBELN.

Die alten Griechen und Römer hatten vielerley Musikinstrumente, und eben so wie wir Saiteninstrumente, z. B. die Lyren, Cythern und Psalter, als auch Blasinstrumente, Pfeifen, Flöten und Hörner. Jene wurden bloß zum Gesange ihrer Lieder, bey ihren Götterdiensten und Opfern, letztere aber, zu welchen sich noch die Klappen und Cymbeln gesellen, bey Festproceßionen des Bacchus und der Cybele, und nebst anderer Kriegsmusik bey Triumphzügen gebraucht. Wir wollen die hier abgebildeten Pfeifen, Klappen und Cymbeln näher kennen lernen.

Fig. 1. 2. 3. Klappen, Trommeln und Schellen.

Fig. 1. Ein Ring von Eisenblech, in dessen Einschnitten kleine runde metallene Klapperbleche hängen, die beständig geschüttelt wurden.

Fig. 3. Eben dieser Ring, auf dem Umkreise mit Schellen behängt, und auf der einen Seite mit einem Trommelfelle überzogen, welches vorzüglich bey dem Tanze nach dem Tacte geschlagen und geschüttelt wurde.

Fig. 2. Ein metallener Ring, an welchem sechs und mehrere große nach der Harmonie gewählte Schellen oder Cymbeln so angebracht waren, daß sie sich herumschwingen konnten. Auch diese führten die Tänzerinnen, und bewegten sie nach dem Tacte ihrer Tänze.

Fig. 2. Becken.

Diese Becken waren von Metall; der Tänzer hatte sie in beyden Händen, und schlug sie zusammen. Eben so auch

Fig. 11. Die Isisklapper oder das Sistrum,

welches drey metallene Stäbe hatte, welche sich in einem metallenen Biegel locker bewegten; dergleichen auch

Fig. 12. Der Triangel, und

Fig. 13. Die große Cymbel,

welche beyde mit Stäbchen und Klöpfeln geschlagen wurden.

Fig. 10. Die Sambuca

war nur ein halber Triangel, den man innerhalb, wie eine Harfe oder ein Psalterium mit Saiten bespannte.

Fig. 5. 6. 7. 8. 9. Einfache und zusammengesetzte Pfeifen.

Fig. 5. Die einfache Pfeife.

Fig. 6. Die Doppelpfeife.

Fig. 7. Die krumme Pfeife.

Fig. 8. Die Doppelflöte, mit angestecktem Horne, um ihren Ton zu verstärken, und tiefer zu machen.

Fig. 9. Die Panflöte, oder Syrinx, welche aus sieben in einer Reihe verbundenen Rohrstücken von verschiedener Länge bestand, über deren obern Öffnung der Spieler mit den Lippen hin und herfuhr.

Viele dieser Instrumente kennen und brauchen wir noch heut zu Tage.

INSTRUMENS DE MUSIQUE DES ANCIENS. FIFRES, SISTRES ET CYBALES.

Les anciens Grecs et Romains avaient plusieurs sortes d'instrumens de musique, et comme nous, tant à cordes, tels que les Lyres, les guitarras et les psaltériens, qu'à vent, tels que les fifres, les flûtes et les cors. Les premiers ne furent employés que pour accompagner les chants et hymnes chantés dans les temples et durant les sacrifices. Les derniers furent joués accompagnés des sistres et cymbales, aux processions solennelles en l'honneur de Bacchus et de Cybèle, et aux entrées triomphales où ils faisaient partie de la musique militaire. Nous allons connaître de plus près les fifres, sistres et cymbales que la table ci-jointe nous présente.

Fig. 1. 2. 3. Sistres, Tambours, Sonnettes.

Fig. 1. Cercle de tôle dans les entrailles duquel pendaient des lames de métal, qui furent constamment secoués.

Fig. 3. Ce même cercle entouré de grelots et enduit d'un côté de peau en guise d'un tambour de basque; on le battait et secouait à la danse pour marquer la mesure.

Fig. 2. Cercle de métal où étaient attachés de gros grelots ou cymbales de façon qu'ils pouvaient se tourner autour du cercle. Les danseuses s'en servaient pareillement pour marquer la cadence.

Fig. 3. Les Bassins.

Ces bassins étaient de métal. Le danseur les tenait dans les deux mains et les frappait l'un contre l'autre.

Fig. 11. Le Sistre ou Cliquet d'Isis

lui rendait le même service. Il était composé d'une espèce d'archet de métal, dans lequel trois barres de métal se remuaient librement, quand on secouait cet instrument.

Fig. 12. Le Triangle, et

Fig. 13. La Cymbale

furent maniés de la même manière et frappés moyennant des baguettes ou de petits bâtons.

Fig. 10. La Sambuque

avait la forme d'un demi-triangle tendu de cordes dans sa partie intérieure comme la harpe ou le psaltérium.

Fig. 5. 6. 7. 8. 9. Fifres simples et composés.

Fig. 5. Le fife simple.

Fig. 6. Le fife double.

Fig. 7. Le fife courbé.

Fig. 8. Le fife double monté sur un cor, pour en renforcer le son et le rendre plus bas.

Fig. 9. Le S y r i n x ou chalumeau de Pan, composé de sept pièces de joue de différente longueur, jointe ensemble et que le joueur faisait passer sous ses lèvres en y sifflant.

Plusieurs de ces instrumens sont encore connus et usités de nos jours.

VETERUM INSTRUMENTA MUSICA.

Lyrae et Citharae.

Præsens hæc tabula variis formis lyras nobis et citharas veterum Graecorum et Romanorum conspiciendas exhibet. Lyra forsitan inter organa fidibus intenta antiquissimum est instrumentum. Inventio ejus sane remotissimæ antiquitati debetur. Cavæ forsitan testudinis conchæ aut arido cujusdam animalis cranio duo cornua bovina vel caprina, aut truncati duo arborum rami inserebantur, præfixo ligno transversario, cui animalium tendines aut chordæ ex intestinis animalium contortæ intendebantur; sic orta est Lyra, quæ postea ars variis ornamentis, obducto auro etc. exornavit; sic ortæ sunt variæ lyrarum formæ, quas Fig. 1. 3. 4. 5. 7. 8. 10. videmus.

Ex lyra consequenti tempore prodiit cithara, quam nobis figuræ 2. 6. et 9 sub variis formis ostendunt. Hæc, artificiosius elatorata, supra habuit epitonia, infra autem, qui resonaret, fundum testudineatum; septem chordis plerumque fuit intenta, harmonica ratione consonantibus. Sonus ejus jucundior ac fortior quam lyrae.

Veteres Graeci et Romani utebantur lyra ad canenda carmina in sacrificiis, conviviis, aut ubicunque poëtae et cantores hymnos et cantilenas in publico decantabant. Quare illa Poëticae pars, quæ tractat carmina ad cantandum destinata, Poësis lyrica dicitur.

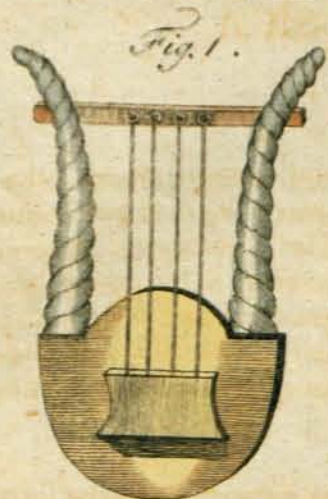
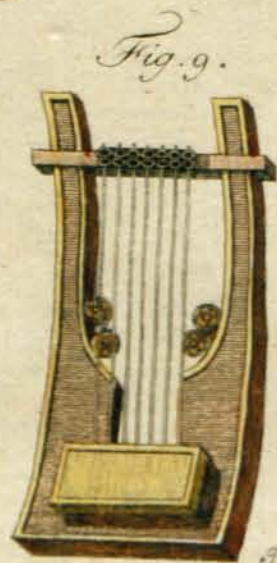

Fig. 10.

A' REGIEKNEK MUZSIKAIK.
A' LANTOK ÉS TZITERAK.

A' jelenvaló tábla a' régi Görögöknek's Romaiaknak lantjaikat's tziteráikat különböző formáikban terjeszti elő. A' lant az esmeretes húros muzsikák között legrégebb. Feltalálásának idejét a' régi idők homályja fedezi. Meglehet, hogy először egy üres tsigahéjat vagy valami állat kaponyáját elővévén, abba egy pár ökör vagy ketske szarvat dugtak, mellyhez egy darab fát rézsút kapistolván arra állatnakat vagy bélhurkokat feszítettek, 's így készült el a' legelső lant. A' nemesedő mesterség idővel olztán szebbé tetté ezt a' találmányt, adván ahoz különböző formákat, aranyozatot és; melly szerént azokat az 1. 3. 4. 5. 7. 8. és 10. képek alatt szemlélhetjük.

Idővel a' lant adott alkalmatosságot a' tzitera feltalálására, mellyet különböző formákban a' 2. 6. és 9. képek terjesztnek elő. Már ez mesterségesebb volt, felyülről húr-
srófokkal, alól pedig rezonántziával vagy hangládával alkatva. A' hangja azért is ennek kellemetesebb 's erősebb volt, mint a' lanté.

A' régi Görögök's Romaiak az éneklések mellett, az Innepok's vendégségek alkalmatosságával mindég lantoltak, nem különben lantoltak a' költők's énekesek is, a' midőn énekeiket's Himnusaikat közönséges helyen énekelték; lantos költeménynek ezért nevezetik ma is a' költőmesterségnek az a' része a' melly az énekleni való daloknak készítésében foglalatoskodik.

MUSIKINSTRUMENTE DER ALTEN.

Lyren und Cithern.

Die gegenwärtige Tafel zeigt uns *Lyren* und *Cithern* der alten Griechen und Römer in verschiedenen Formen. Die *Lyra* ist vielleicht das älteste Saiteninstrument, das wir kennen. Ihre Erfindung verliert sich im fernsten Alterthume. Man nahm vielleicht die hohle Schale einer Schildkröte oder einen Thierschädel, steckte ein Paar Ochsen- oder Geishörner, oder ein Paar abgeschnittene Baumäste hinein, befestigte daran ein Querholz, und spannte Thiersehnen oder Darmsaiten darauf, und so entstand die erste Lyra. Die bildende Kunst verschönerte sie hernach durch allerhand Verzierungen, Vergoldung u. d. gl. So entstanden nach und nach die verschiedenen Formen derselben, die wir in *Fig. 1. 3. 4. 5. 7. 8. und 10.* sehen.

Aus der Lyra entstand in der Folge die *Cithern*, die uns *Fig. 2. 6. und 9.* in verschiedenen Formen zeigt. Diese war schon künstlicher gearbeitet, hatte oben Wirbel und unten einen Resonanzkasten, und meistens sieben harmonisch gestimmte Saiten. Ihr Ton war daher auch angenehmer und stärker als der Ton der Lyra.

Die alten Griechen und Römer brauchten die Lyra stets beym Singen ihrer Lieder, bey Opferfesten, Gastmahlen, oder auch wenn sonst ihre Dichter und Sänger ihre Hymnen und Lieder öffentlich absangen; und eben daher führt auch noch bis jetzt derjenige Theil unserer Dichtkunst, der sich mit *Liedern*, die für den Gesang bestimmt sind, beschäftigt, den Nahmen der *lyrischen Dichtkunst*.

INSTRUMENS DE MUSIQUE DES ANCIENS.

Lyres et Guitarres.

La planche ci-jointe nous présente des *Lyres* et *Guitarres* des anciens Grecs et Romains de différentes formes. La *Lyre* semble être l'instrument à cordes le plus ancien que nous connaissons. L'époque de son invention se perd dans les tems les plus reculés. Peut-être dans le commencement on la formait d'une écaille creuse d'une tortue ou du crâne de quelque animal, l'on y fixait un couple de cornes de bœuf ou de chèvre et l'on y tendait des nerfs ou tendons d'animaux ou des cordes de boyaux, et voici la première Lyre toute faite. L'art embellit ensuite ces instrumens en y ajoutant différens ornemens, dorure etc. C'est ainsi que naquirent les différentes formes des *Lyres* représentées sous les *Fig. 1. 3. 4. 5. 7. 8. et 10.*

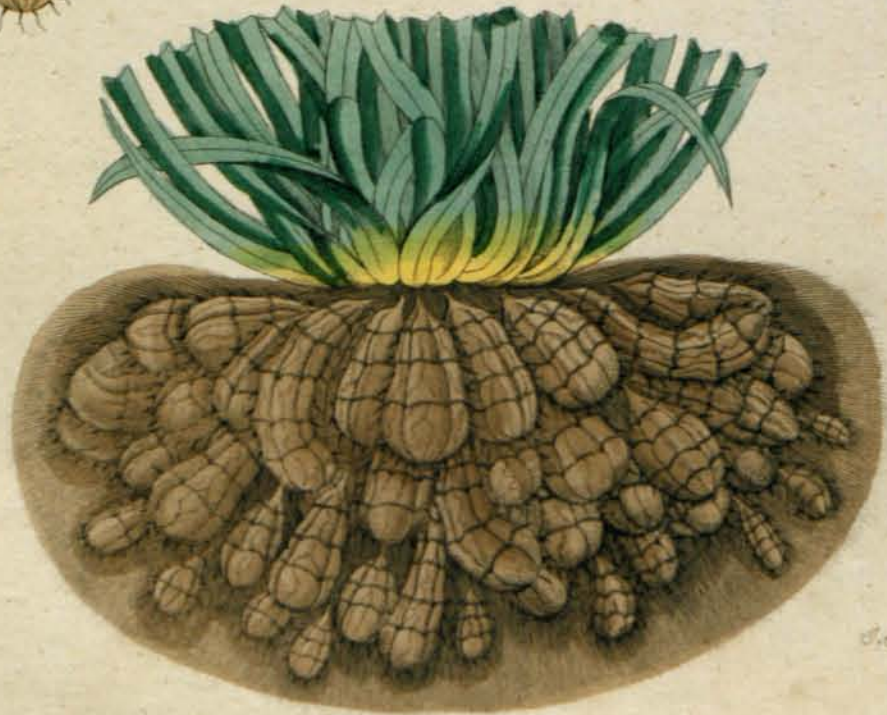
De la *Lyre* se forma dans la suite la *Guitarre*, que les *Fig. 2. 6. et 9.* nous présentent sous différentes formes. Cet instrument était déjà plus artistement travaillé, sa partie supérieure était garnie de chevilles et celle d'en bas avait une ouïe ou table; on y tendit ordinairement sept cordes. Aussi cet instrument rendait un son plus agréable et plus fort que la *Lyre*.

Les anciens Grecs et Romains se servaient toujours de la *Lyre* pour accompagner le chant usité aux sacrifices, festins et celui des odes et hymnes chantés publiquement par leurs poètes. C'est de là qu'encore aujourd'hui la partie de la poésie, qui s'occupe de la composition des poésies à chanter est nommée *Poésie lyrique*.

Fig. 2.

G. B. Schumacher.

III. B. 15.

PLANTAE MEMORATU DIGNAE.

Cyperus esculentus.

Cyperus esculentus nuper in Germania famae celebritate innotuit, cum tubercula radicibus ejus adhaerentia loco fabae Arabicae, nimirum coffeae, commendari atque usurpari coeperunt. Ad species graminum pertinens, gramen cyprum vocatur. Patria ejus Oriens, in primis regiones Mari Aegaeo adjacentes, atque Aegyptus, ubi passim sponte nascitur.

Fig. 1. ostendit hanc plantam naturali magnitudine, ad dimidium adultam, ubi poae pratensi seu frutici gramineo haud absimilis est. Radicum filis copiosissimis ac tenuissimis inhaerent numerosi noduli, qui, planta adulta, in tubera illa (*Fig. a et b.*), quae cyperos esculentos vocamus, abesse reperiuntur.

Fig. 2. refert hanc plantam auctumnali tempore, penitus adultam, cum radicum tuberculis, quae exinde, ut fructus Helianthi et Solani tuberosi, effossa colliguntur. Haec tubera habent quinque squamarum series, tegularum instar sibi superincubantium.

Tubercula ista, quae *Fig. a. et b.* naturali magnitudine exhibent, sunt gustatu jucundissima atque amygdalis fere similia; ideo tum cruda, tum tosta comeduntur. Ex iis in Italia potus suavis variaeque dapes sapidae parantur. Tostae instar fabae Arabicae, dant potum, coffeae simillimum; quare ad obeundas coffeae vices commendantur, adhibentur, passim jamjam nostris in hortis coluntur, atque in commerciis versantur.

NEVEZETES PLÁNTÁK.

A' Mondola Palka.

(Cyperus esculentus.)

A' mondola Palka mostanában lett Németországban nevezetessé, minekutánna tudniillik annak gyökérgumóival a' kávé helyett élni, jónak lenni tapasztalták. A' fűvek seregébe tartozik, azért neveztetik *tziprusfűnek* is. Hazája a' melegebb keleti tartományok, és Egyiptom a' hol vadon is nő.

Az 1. kép félig nevedett természeti nagyságában mutatja, a' midőn olyan mint egy közönséges fűbokr. Sűrű 's vékony hajgyökerein sok apró tsomótskák függenek, melyek, a' plánta tökéletességre menvén kis gumókká (a. és b.) válnak, 's ezek az úgy nevezett mondola palka gumók.

A' 2. kép ezt a' növényt tökéletességre ment állapotjába mutatja, a' midőn a' gyökérgumóit mint a' krumplit felássák 's bétakarítják. Ezek a' gyökérgumók közönségesen öt sor egymást hátaló pikkelyekkel fedelkesek.

A' gumók, mellyeket az a. és b. kép természeti nagyságokban mutat, igen kellemetes ízűek, tsak nem mint a' mondola, 's részzerént nyersen részzerént pedig pergelve élnek velek. Olaszországban igen kedves italt és sokféle ízes étkeket készítenek azokból. Ha pedig megpergeltetnek a' kávéhoz közelítő italt lesz belőle. Ezért is, úgy ajánlatik a' Mondola-palka, mint a' kávénak legjobb helytállója. Melyre nézve már Németországba a' kertekben is szaporítják, 's kereskedést üznek vele.

MERKWÜRDIGE PFLANZEN.

Die Erdmandel.

(Cyperus esculentus.)

Die Erdmandel ist eine erst neuerlich in Deutschland merkwürdig gewordene Pflanze, nachdem man ihre kleinen Wurzelknollen als Stellvertreter der Kaffeebohnen empfohlen, und zu brauchen angefangen hat. Sie gehört zu den Grasarten, und wird daher auch *Cyperngras* genannt. Ihr Vaterland ist der Orient, und vorzüglich die wärmere Levante und Ägypten, wo sie wild wächst.

Fig. 1. zeigt diese Pflanze in ihrer natürlichen Größe halbwüchsig, wo sie wie eine gewöhnliche Grasstaude aussieht. An ihren sehr zahlreichen feinen Haarwurzeln hängen eine Menge kleiner weißer Knötchen, welche, wenn die Pflanze ganz ausgewachsen ist, zu kleinen Knollen werden, (Fig. a. u. b.) welches dann die sogenannten Erdmandeln sind.

Fig. 2. zeigt die Pflanze im Herbst ganz ausgewachsen mit ihren Wurzelknollen, welche alsdann eben so wie die Kartoffeln ausgegraben und eingärndtet werden. Diese Knollen haben gewöhnlich fünf Reihen Schuppen, welche wie Dachziegel über einander liegen.

Diese kleine Knollen, welche Fig. a. u. b. in ihrer natürlichen Größe zeigen, sind sehr angenehm von Geschmack, fast wie Mandeln, und werden theils roh, theils auch geröstet gegessen. Man bereitet daraus in Italien ein angenehmes Getränk und mancherley wohl-schmeckende Speisen. Röstet man sie aber wie die Kaffeebohnen, so geben sie ein dem Kaffee sehr ähnliches Getränk, weshalb man sie auch als den besten Stellvertreter des Kaffee empfiehlt, gebraucht, und eben deshalb auch schon häufig in unsern Gärten bauet, und Handel damit treibt.

PLANTES RÉMARQUABLES.

Le Souchet Sultan au sucre.

(Cyperus esculentus.)

Le Souchet Sultan au sucre, nommé aussi Souchet long de Provence est une plante, qui depuis peu s'est rendue remarquable en Allemagne en ce que l'on en a recommandé les tubercules charnus pour les substituer au café et que l'on a commencé d'en faire cet usage. Elle appartient aux plantes graminées; sa patrie est l'Orient et principalement les parties chaudes du Levant et l'Égypte où elle vient d'elle même.

La Fig. 1. montre cette plante dans sa grandeur naturelle à la moitié de son accroissement, où elle ressemble à une touffe d'herbe ordinaire. Ses racines sont des fibres menues auxquelles sont attachés des tubercules charnus, gros comme les plus petites noisettes lorsque la plante a atteint sa maturité, et ces tubercules (Fig. a. et b.) sont nommés en Allemand *Amandes de terre* (*Erdmandeln*)

Sous la Fig. 2. nous voyons la plante mûre ayant achevé son accroissement en automne et avec ses tubercules, que l'on tire de la terre comme les pommes de terre. Ces tubercules sont couverts d'une écorce ridée assez rude, en forme d'écailles couchées les unes sur les autres comme les tuiles d'un toit.

Ces tubercules représentés sous les Fig. a. et b. en grandeur naturelle sont d'un goût très-agréable qui approche de celui des Amandes; on les mange tant crus que rôtis, et en Italie on en prépare une boisson appétissante et plusieurs mets ragoûtans. Quand on les rôtit comme le café, ils donnent une boisson peu différente du véritable café. C'est la raison pour laquelle on les recommande pour les substituer au café et pourquoi on les cultive déjà assez fréquemment dans les jardins et en fait quelque commerce.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

a

Fig. 1.

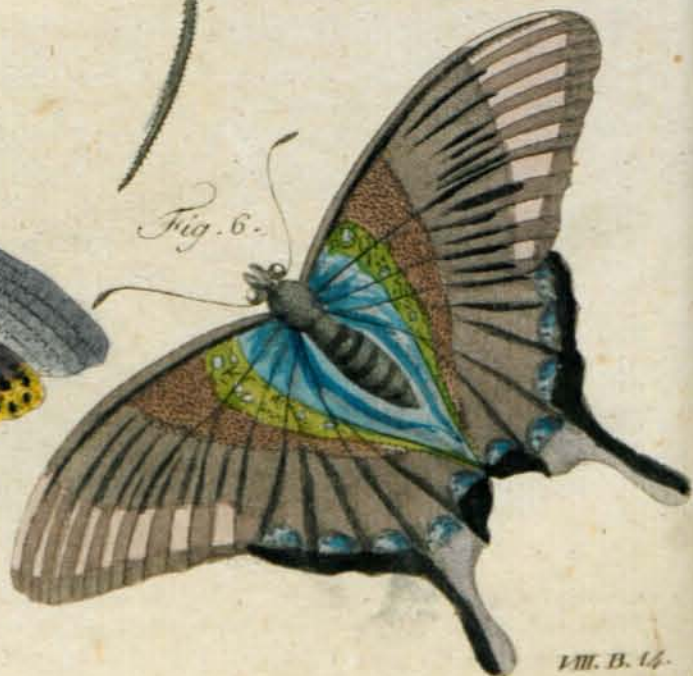

Fig. 6.

Jacob Bauer & Schumacher.

VIII. B. 14.

INSECTA SINENSIA.

In Sinis fere omnia, quae natura profert, ut flores aves, pisces, insecta, fulgentes, vividos atque elegantes habent colores, quod ex pluribus orbis picti tabulis videre licuit, pariterque insecta Sinensia, quae hic vides, tibi commonstrant.

tis scarabaei a Sinensibus applicantur ad textilia aenpicta, variaque vestimenta et suppellectilia exornanda.

Fig. 4. Scarabaeus Majalis viridis. (Scarabaeus Chinensis.)

Fig. 1. Gryllus morbillosus.

Haec locusta duos et dimidium pollicem longa, coloribus magnifica, thoracem habet rubrum, elytra ex fusco viridi caerulea, alas inferiores colore carmesino punctis nigris, corpus nigrum baltheis rubris et flavis unctum, pedes flavos. In icone volantem vides.

Hic scarabaeus Sinensis, Europaeo admodum similis, colore tamen smaragdino ac splendido nitet, tibisque flavis insistit.

Fig. 5. Aranea maculata.

Haec aranea Sinensis, neque, ut nostrates, nauseabilis, thoracem habet argenteum, sub quo caput, quod fig. a. separatim exhibetur, reconditum latet, corpus autem partim purpureum, partim ex flavo fuscum, longiusculum, eleganter ovatum. Tibiae praegrandes ad trium aut quatuor digitorum longitudinem exporriguntur.

Fig. 2. Buprestis vittata.

Buprestes colorum magnificentia omnes scarabaeos antecellunt, quod et ambo isti scarabaei Sinenses commonstrant. De quo hic loquimur, is fasciis viridibus, flavis, caeruleis atque aureis radiatus et splendidis coloribus magnificentissimus nitet.

Fig. 6. Peranthus Sinensis. (Papilio eques Peranthus.)

Fig. 3. Buprestis ocellata.

Haec Buprestis, priorem propemodum pulchritudine antecellens, elytra habet caesiis, flavis et rubris ocellis clypeisque distincta. Elytra hujus et anteceden-

Pulcher hic papilio papilionibus Sinensibus, et propter syrmatam seu calearia, quae ex alis inferioribus prominent, equitibus adnumerandus, coloribus elegantissimus, etiam in Sinis rarus, magnum insectorum collectionibus ornamentum confert.

KINAI BOGARAK.

Kínában a' természetnek majd minden munkái p. o. a' halak, virágok, madarak bogarak felette ragyogó, eleven 's gyönyörű színnel ékeskednek, a' mint már eztezen képeskönyvnek több tábláin is tapasztalhattuk. Ezt mutatja a' jelenvaló tábla is.

1. Kép. A' Veres Trütsök.

(Gryllus morbillosus.)

Ez a' trütsök harmadfél iznyűi hosszúságú, és pompás színű, a' mejjtagja tudniillik veres, a' szárnyfedele sötét zöldkék, alsó szárnyai világos veresek fekete pontokkal, a' hasa fekete veres és sárga övekkel, lábai sárgák. Itt ez repülve ábrázaltatik.

2. Kép. A' pántlikás Pompabogár.

(Buprestis vittata.)

A' Pompabogarak színe minden bogaraké felett való, melyet nyilvánvalóvá tesz az itt lerajzolt két Kínai pompabogár is. A' jelen való követhetetlenül ragyogó 's tündöklő zöld, sárga, kék és narantszínűekkel tsikolt.

3. Kép. A' szemes Pompabogár.

(Buprestis ocellata.)

Ez a' bogár szinte szebb még az előbbinél is. Fedelei tudniillik kék sárga és veres szemekkel 's pai-

zsokkal ragyognak, mellyeket valamint az elebbiét is a' kínaiak a' ruhák 's más házfeszítőzőkön tett hímzések közé foglalnak.

4. Kép. A' zöld Tserebüly.

(Scarabaeus Chinensis.)

A' Kínai tserebüly nagyon hasonlít az Europaihoz, hanem a' színe smaragd zöld és tündöklő, lábai pedig sárgák.

5. Kép. A' pettegetett Pók.

(Aranea maculata.)

A' Kínai pók éppen nem olly undok tekintetű, mint az Europai; sőt inkább a' mejjtagja szép ezüstfehér, a' melly alá van rejtve az a.) alatt különösen is lerajzolt feje; — azomba hosszúságú tojásdad hasa veressel és sárgával igen szépen pettegetett. Rendkívül hosszankinyuló lábai gyakran 3 's négy iznyű hosszúságúak.

6. Kép. A' Kínai Nemes pillangó.

(Papilio eques Peranthus.)

Ez a' szép pillangó, a' Kínai pillangók közzé tartozik sarkantus alsó szárnyára nézve pedig az úgy nevezett Nemesek közzé. Színe gyönyörű; ez magában Kínában, is ritka, 's ekessége minden bogárgyűjteménynek.

CHINESISCHE INSEKTEN.

Fast alle chinesische Naturprodukte, z. B. Blumen, Vögel, Fische, Insekten, haben sehr grelle, lebhaft und schöne Farben, wie wir schon auf mehreren Tafeln unsers Eilderbuchs gesehen haben. Dieß beweisen auch gegenwärtige chinesische Insekten.

Fig. 1. Die rothe Grille.

(Gryllus morbillosus.)

Diese Heuschrecke ist dritthalb Zoll lang, und prächtig von Farben, denn ihr Bruststück ist roth, die Flügeldecken dunkel grünblau, die Unterflügel hochroth mit schwarzen Punkten, der Leib schwarz mit rothen und gelben Ringen, und die Beine gelb. Sie ist hier fliegend vorgestellt.

Fig. 2. Der bandirte Prachtkäfer.

(Buprestis vittata.)

Die Prachtkäfer, (Gleiskäfer, Stinkkäfer) haben unter allen Käfern die prächtigsten Farben, welches auch diese beyden chinesischen zeigen. Der gegenwärtige ist grün, gelb, blau und orangefarbig gestreift, und außerordentlich prächtig und glänzend von Farben.

Fig. 3. Der Augenprachtkäfer.

(Buprestis ocellata.)

Dieser Prachtkäfer ist fast noch schöner als der vorige, denn er hat auf seinen Flügeldecken blaue,

gelbe und rothe Augen und Schilder. Die Chinesen brauchen seine, so wie des vorigen Flügeldecken zu Stickereyen und andern Verzierungen an ihren Kleidern und Meubeln.

Fig. 4. Der grüne Maikäfer.

(Scarabaeus Chinensis.)

Dieser chinesische Maikäfer gleicht dem Europäischen sehr, ist aber smaragdgrün und glänzend von Farbe, und hat gelbe Füße.

Fig. 5. Die gefleckte Spinne.

(Aranea maculata.)

Diese chinesische Spinne sieht bey weitem nicht so widrig aus als unsere europäischen Spinnen; sie hat vielmehr ein silberweißes Bruststück, unter welchem ihr (Fig. a.) besonders abgebildeter Kopf versteckt liegt, und einen rothen und gelben, schönen lang ovalen Leib. Ihre ungeheuer ausgesperren Füße sind oft 3 bis 4 Zoll lang.

F. 6. Der chinesische Peranthus.

(Papilio eques Peranthus.)

Dieser schöne Schmetterling gehört unter die chinesischen Tagfalter, und wegen seiner Schwanzspitzen an den Unterflügeln zu den sogenannten Ritzern. Er ist überaus schön von Farben, selbst in China rar, und eine Zierde aller Insektensammlungen.

INSECTES DE LA CHINE.

Presque toutes les productions naturelles de la Chine, telles que les fleurs, oiseaux, poissons, insectes, se distinguent par des couleurs vives, bien choisies ou criantes, comme nous avons déjà vu dans plusieurs figures représentées dans ce recueil. C'est-ce que nous trouvons aussi confirmé par les insectes de la Chine dont nous allons parler.

Fig. 1. Le Grillon ou Criquet rouge.

(*Gryllus morbillosus.*)

Cette espèce de sauterelle est longue de deux pouces et demi et magnifiquement colorée, car son corselet est rouge, les étuis d'un bleu foncé tirant sur le vert, les ailes inférieures sont rouges-claires tachetées de noir; le reste du corps est noir entouré de cercles rouges et jaunes, et les jambes sont jaunes. Ce grillon est représenté ici en vol.

Fig. 2. Le Bupreste ou Richard bandé.

(*Buprestis vittata.*)

Les Buprestes sont de tous les scarabées ceux qui ont les couleurs les plus magnifiques, ce qui se constate aussi par les deux espèces de la Chine ici représentées. Celle que nous voyons ici est rayée de vert, jaune, bleu et couleur d'orange, et sa parure est très-riche et très-brillante.

Fig. 3. Le Bupreste ocellé.

(*Buprestis ocellata.*)

Ce Bupreste surpasse peut-être en beauté l'espèce

que nous venons de décrire, car ses étuis sont embellis d'yeux et d'écussons bleus, jaunes et rouges. Les Chinois se servent des étuis de celui-ci comme de ceux du précédent pour relever l'éclat de leurs broderies et les couleurs de leurs habits et de leurs meubles.

Fig. 4. Le Hanneton vert.

(*Scarabaeus Chinensis.*)

Cette espèce de hanneton de la Chine ressemble assez à celle de l'Europe, excepté qu'elle est d'un vert brillant et que les jambes sont jaunes.

Fig. 5. Araignée tachetée.

(*Aranea maculata.*)

L'aspect de cette araignée chinoise est de beaucoup moins révoltant que celui de nos araignées européennes; au contraire elle est assez belle; son corselet est d'un blanc argenté, il couvre sa tête représentée séparément sous la Fig. a., et le corps oval oblong est d'un beau jaune, ses jambes étendues sont souvent de la longueur de 3 à 4 pouces.

Fig. 6. Le Chevalier de la Chine.

(*Papilio eques Peranthus.*)

Ce beau papillon appartient aux papillons de jour de la Chine et à la famille des ainsi nommés Chevaliers à cause des pointes de sa queue. Il est très-magnifiquement coloré et même rare en Chine. C'est un véritable ornement d'une collection de papillons.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 1.

Fig. 2.

Georg. Gmelin del. J. Schumacher sculp. VIII. B. 45.

AVES GERMANIAE RARIORES.

Fig. 1. *Charadrius himantopus*
i. e. pedibus loro similibus.

Rara haec avis ad speciem gallarum seu avium palustrium pertinet. Corporis magnitudine vanello seu gaviae fere similis est, sed crura quam longissima, simulque tenuissima ac flexilia, forma singularem et spectatu miram reddunt. Dorsum est nigrum versicolor, remiges alarum pennae sunt fuscae margine albo; caput, collum et pectus alba. Ad ripas Danubii inferioris, item Nili, aliorumque amnium majorum et lacuum in omnibus orbis terrarum partibus habitat; nonnunquam, sed raro tamen, in Germaniam peregrinans intravit. Quam celerrime et currit et volat; insectis aquatilibus vescitur.

Fig. 2. *Recurvirostra Avocetta*.

Haec avis ob rostrum tenuissimum et sursum incurvatum grallis accensetur. Ejusdem magnitudinis ac *Charadrius himantopus*, corpore tamen crassiore, crura habet aequae longa ac tenuia, sed pedes palmatos instar anatis, colore est cinereo et nigro. In Europa et Asia vicitat, aestivo tempore praecipue Oelandiam Sveciae insulam, et Daniae ac maris Baltici litora inhabitans. Peregrinando gaudens, hyberno tempore in plagas calidiores transmigrat. Caro ejus esculenta est.

Fig. 3. *Butio minor*.
(*Ardea stellaris*.)

Haec avis palustris, solitudinis amans, summo opere formidolosa, in densis paludum arundinetis latitans atque interdum nunquam apparens, rarissime in conspectum hominum venit. Paulo major quam turdus aut merula, colore ex fusco flavus, eandem habet corporis formam ac butio major. Vescitur pisciculis, limacibus, ranis, peregrinari solitus.

Fig. 4. *Turdus roseus*.

Elegantissima haec avis in tota Europa et Asia vicitat; in Germania tamen rarior est quam in Suecia, Lappia et Helvetia. Peregrinando gaudens, praecipue mensibus Julio et Augusto in Turcia Asiatica et Syria advenit, ubi delendis locustis quam utilissimus est; quare his in locis illam tamquam avem sacram venerantur. Dicitur et *turdus agrestis*, quia agris et fimetis gaudet insecta venans. Magnitudine sturnum vix aequiparat. Totum corpus est colore roseo; caput, gula, utraque ala et cauda sunt eleganti nigrore, qui ex purpureo, caeruleo et viridi versicolor splendet. In Capite gestat cristam elegantem, iisdem coloribus variantibus nitidam. Cicurata difficilis est.

NÉMET ORSZÁGI RITKÁBB MADARAK.

1. Kép. A' Gyöngyvér Lile.

(Charadrius himantopus.)

Ez a' ritka madár a' Gázloknak úgy nevezett Lile Nemébe tartozik, Teste körülbelül akkora mint a' libutzé; különössé tévzik, igen hoszfú vékony 's könnyen hajló lábai. Az egész háta tsillogó fekete. Kormánytollai hamuszínűek fejrészegével; a' feje, nyaka, begye pedig feje. A' Dunának 's más nagyobb folyóvízeknek partjain múlat, 's mint vándor madár néha Német Országba is elköltözik de a' hol igen ritka. Sebes futó és repülő. Vízi férgekkel élösködik.

2. Kép. Kardorrú Avozetta.

(Recurvirostra Avocetta.)

Az Avozetta, igen vékony felhajlott orrára nézve a' Kardorrú Gázlok nemébe tartozik. Tsak nem akkora mint az előbbi, de teste sebb. Lábai éppen olyan hoszfúak mint a' gyöngyvéré, lábujjai mindazáltal mint a' kacsáé hártával foglalódnak öszve. Színe hamuszín és fekete. Európában 's Asiában él, de különösen nyáron Öland Svétziai Izigetbe és a' Báltengernek partjain tartózkodik. Vándor madár, télre a' melegebb vidékekre költözik. Húsa megehető.

3. Kép. A' Dobos gém (Nadibika.)

(Ardea stellaris.)

A' Nadibika maganosságzerető, felette félenk gazlófaj, a' melly a' tavaknak sűrű nádossai között él, soha nap világra nem jő, azért felette ritkán lehet látni. Valamivel nagyobb mint egy hurosrigó, színe barna sárga és fekete 's termete éppen olyan mint a' nagy dobos Gémé. Eleddele halak, tsigák és békák. Ez is vándormadár.

4. Kép. A' Piros Rigó.

(Turdus roseus.)

Ez a' gyönyörűséges madár egész Európában találatik ugyan, de nálunk ritkább mint Svétziában Lapponiában és Helvétziában. Vándor madár; nagy seregekbe tódúl Julius és Auguszthusban Török Országban és Sziriában, a' hol a' sáskákat segitti pulztítani, mellyre nézve ott szent madárnak is tartatik. Mezeirigónak is neveztetik, mert a' mezőkön és a' genéjkupotzokon örömet múlat, keresgélvén a' férgeket. Akkora mint egy seregély; az egész teste szép rózsaszínű, a' feje nyaka szárnyai és farka pedig kézzel és zöldel tsillogó feketék. A' fejét ragyogó tarka bokréta ékesíti. Nem könnyen lehet megszeliidíteni.

SELTENE DEUTSCHE VÖGEL.

Fig. 1. Der Strandreuter.

(Charadrius himantopus.)

Dieser seltene Vogel gehört zum Geschlechte der Sumpfvögel, und zwar zu den Regenpfeifern. Er ist dem Körper nach ungefähr so groß als ein Kibitz, seine sehr langen, äußerst dünnen und biegsamen Beine aber geben ihm ein seltsames Ansehen. Der ganze Rücken ist schillernd schwarz, die Flügelschwungfedern braun mit weißem Rande, Kopf, Hals und Brust weiß. Er bewohnt die Ufer der Donau und anderer großer Flüsse, und kommt als Zugvogel zuweilen auch nach Deutschland; wo er aber selten ist. Er läuft und fliegt sehr schnell, und nährt sich bloß von Wasserinsekten.

Fig. 2. Der Wassersäbler.

(Recurvirostra Avocetta.)

Der Wassersäbler wird auch sonst die Avozette genannt, und gehört, wegen seines äußerst feinen aufwärts krummgebogenen Schnabels, zu den Säbelschnäblern, unter den Sumpfvögeln. Er ist fast eben so groß als der vorige, jedoch dicker von Leibe, und hat eben so lange dünne Beine, jedoch Schwimfüße, wie eine Ente. Er ist graulichweiß und schwarz von Farbe; lebt in Europa und Asien, bewohnt aber vorzüglich im Sommer die schwedische Insel Öland und die Küsten von der Ostsee und Dänemark. Er ist ein Zugvogel, der im Winter in wärmere Gegenden wandert. Sein Fleisch ist essbar.

Fig. 3. Der kleine Rohrdommel.

(Ardea stellaris.)

Der kleine Rohrdommel ist ein einsamer, äußerst scheuer Sumpfvogel, der im dicken Geröhre der Sümpfe lebt, nie am Tage zum Vorschein kommt, und daher äußerst selten gesehen wird. Er ist etwas größer als eine Drossel oder Krammetsvogel; braungelb und schwarz von Farbe, und eben so gestaltet wie der große Rohrdommel. Seine Nahrung sind kleine Fische, Schnecken und Frösche. Er ist gleichfalls ein Zugvogel.

Fig. 4. Die rosenfarbige Drossel.

(Turdus roseus.)

Dieser überaus schöne Vogel lebt zwar in ganz Europa und Asien, ist aber in Deutschland seltner als in Schweden, Lappland und der Schweiz. Er ist ein Zugvogel, und kommt vorzüglich im Julius und August in großen Schaaren in der Turkey und Syrien an, wo er die Heuschrecken vertilgen hilft; deshalb man ihn auch dort für einen heiligen Vogel hält. Er heißt auch die Ackerdrossel, weil er sich gern auf den Äckern und Misthaufen aufhält, und Insekten aufsucht. Er ist nicht größer als ein kleiner Staar; sein ganzer Leib schön rosenfarb, Kopf, Kehle, Flügel und Schwanz aber prächtig schwarz, blau und grün schillernd und glänzend. Auf dem Kopfe hat er einen schönen bunt schillernden Federbusch. Er ist nicht leicht zahm zu machen.

OISEAUX RARES D'ALLEMAGNE.

Fig. 1. L'Echasse ou le grand
Chevalier d'Italie.*(Charadrius himantopus.)*

Cet oiseau rare est un oiseau de rivage appartenant aux pluviers. Sa taille est à peu près égale à celle du vanneau; mais ses jambes très longues, très-déliées et flexibles lui donnent un air bien singulier. Tout le dos est d'un noir changeant, les ailes et les penes sont brunes à bord blanc; la tête, le cou et la poitrine sont de couleur blanche. On le trouve en Europe sur les rives du Danube et d'autres fleuves considérables. C'est un oiseau de passage que l'on ne rencontre que rarement en Allemagne. Il court et vole très-vite et ne se nourrit que d'insectes aquatiques.

Fig. 2. L'Avocette.

(Recurvirostra Avocetta.)

Cette espèce d'oiseaux de rivage fait partie de ceux à bec courbé en arc (*recurvirostra*). Elle est presque de la taille du drécédent, mais plus gros de corps; ses jambes sont aussi très-longues et très-déliées comme celles de l'Echasse, mais ses pieds sont palmés, comme ceux du canard. Il est de couleur grisâtre et noire, vit en Europe et en Asie, et habite en été principalement l'Isle d'Oeland en Suède, et les rivages de la mer baltique et les côtes du Danemarq. C'est un oiseau de passage qui en hiver se rend dans les pays chauds. Sa chair est mangeable.

Fig. 3. Le petit Butor ou héron
étoilé.*(Ardea stellaris.)*

Le petit Butor est un oiseau de rivage solitaire et très-farouche; il vit dans les roseaux des marais, ne se montre pas le jour et est pour cela rencontré très-rarement. Il est de la taille d'une grive; sa couleur est d'un jaune brunâtre et noir; sa figure est la même que celle du grand butor. Il se nourrit de petits poissons, d'escargots et de grenouilles. C'est aussi un oiseau de passage.

Fig. 4. Le Merle couleur de Rose.

(Turdus roseus.)

Ce très-bel oiseau vit par toute l'Europe et l'Asie, mais il se trouve plus fréquemment en Suède, en Laponie et en Suisse, qu'en Allemagne. C'est encore un oiseau de passage. Aux mois de Juillet et d'Août il arrive en grand nombre en Syrie et en Turquie où il contribue à exterminer les sauterelles; c'est pourquoi il y est rangé parmi les oiseaux sacrés. Il aime à vivre dans les champs labourés et sur les fumiers, où il fait la chasse aux insectes. Il n'est pas plus grand qu'un petit étourneau. Il est de couleur d'orange; sa tête, sa gorge, ses ailes et sa queue sont d'un brillant noir, bleu et vert changeant. Sa tête est parée d'une belle huppe de bleu changeant. Cet oiseau ne s'apprivoise que difficilement.

FLORES SINENSES.

Hydrangea Hortensis.

Patria hujus floris, singulari pulchritudine excellentis, Sinae sunt et Japonia; inde Angli hoc ornamentum hortorum transportarunt in Angliam, ex qua ante aliquot annos in Germania hortos emigravit, novissimum oculorum delictum. Primum *Hortensia* dicta, dehinc a rerum botanicarum peritis nomen *Hydrangeae* obtinuit.

Frutex ejus ad 12 vel 16 digitos excrecens folia emittit elegantia, majuscula, ex fusco viridia, ovata, supra et infra acuminata; florum fasciculi, saepe numero sex aut octo pollicibus lati, formam floris viburni opuli maxi-

me referunt et *Hydrangeam* spectatu magnificentiam reddunt.

Florum corymbi mensibus Majo et Junio progerminant, primum ex viridi flavescens sensim grandescunt et pulcherrimo rosarum colore tinguntur; deinde in pallidum violaceum abeunt tandem emoriendo pallescunt. Quivis florum corymbus per duos fere menses usque in Augustum superbit, oculos quidem magnitudine, decore et magnificentia sua delectans, sed odoris penitus expers. Quamvis *Hydrangea* non sit mollis et delicatula, in Germania tamen sub divo non durat, ideo in hibernaculis aut cameris contra frigus munitis servanda.

KINAI VIRÁGOK.

A' Kerti Hidránya.

(Hydrangea Hortensis.)

Ennek a' gyönyörű Virágnak hazája Kína és Japán, ott akadtak erre az Anglusok, 's mint ékességre való Virágot úgy hozták el magokkal Angliába 's tsak nem régibe hozatott onnan Német Országban mint újság, már most a' kerteknek ez a' legujjab módi ékessége.

Bokra mintegy 12 's 16 íznyi magosságú, nagy setétzöld tojásdad levelei elől hátul hegyzetek. Virágbokrétája melly kereftül mérve 6 's gyakran 8 íznyi is, leginkább hasonlít a' telyes laptarózsához.

A' bokrétái Májusban és Juniusban nyitnak, először zöldsárgák, majd mind inkább inkább telyesednek, 's a' legszébb rózsaszínnel pirosulnak, azután halavány violaszínűekké, lesznek 's utoljára egélzen elhalványodnak. Minden virágzása két holnapig tart. Ez a' virág, bokrétájának telyességére szépségére 's pompáságára nézve ugyan gyönyörködteti a' szemeket, de telyességgel szagtalan. Nem igen gyenge ugyan, de azért még sem állja ki a' szabad levegőt, 's hidegbe tsak a' növénynek házában marad meg épségben.

CHINESISCHE BLUMEN.

Die Hydrangea.

(Hydrangea Hortensis.)

Das Vaterland dieser außerordentlich schönen Blume ist China und Japan, wo die Engländer sie als eine Zierpflanze fanden, und zuerst nach England brachten, wesswegen sie erst vor einigen Jahren als eine Neuigkeit nach Deutschland in unsere Gärten kam, und unsere neueste Modeblume wurde. Man nannte sie erst *Hortensia*, anjetzt aber haben ihr unsere Botaniker den bestimmten Namen *Hydrangea* gegeben.

Ihre Staude wird ungefähr 12 bis 16 Zoll hoch, und hat schöne große dunkelgrüne, vorn und hinten zugespitzte ovale Blätter; ihre großen oft 6 bis 8 Zoll im Durchschnitte

haltenden Blumenbüschel, welche der Form nach die meiste Ähnlichkeit mit den Büscheln des gefüllten Schneeballens haben, geben ihr ein überaus prächtiges Ansehen.

Diese Blütenbüschel kommen im May und Junius zum Vorschein, sind erst grüngelb, werden immer größer, färben sich auf das schönste rosenroth, werden dann blaß violett, und verbleichen endlich ganz. Jede Blüthe dauert fast zwey Monate lang bis in den August, entzückt zwar das Auge durch ihre Größe, Schönheit und Pracht, ist aber völlig geruchlos. Sie ist zwar nicht sehr zärtlich, kann aber doch in Deutschland nicht im Freyen, sondern nur im Gewächshause oder in frostfreyen Kamern erhalten werden.

FLEURS DE LA CHINE.

L'Hydrangelle.

(Hydrangea Hortensis.)

La patrie de cette plante est la Chine et le Japon, où elle a été trouvée comme plante de parade par des Anglais qui ensuite l'ont transplantée en Angleterre, d'où elle a passé, il y a peu d'années, comme une nouveauté dans nos jardins d'Allemagne et devient la fleur à la mode la plus récente. Au commencement on la nomma *Hortense*, mais les Botanistes lui ont donné le nom de *Hydrangelle*.

Cet arbuste atteint la hauteur d'environ 12 à 16 pouces; ses belles feuilles sont grandes, ovales, pointues sur le devant et sur le derrière et d'un vert foncé; ses grandes touffes ou ombelles de fleurs, qui souvent ont 6 à 8 pouces de diamètre, ont pour la forme beau-

coup de ressemblance avec les fleurs de l'obier cultivé ou de la pelote de neige, et forment un coup d'oeil magnifique.

Les fleurs paraissent aux mois de May et de Juin; elles sont dans le commencement jaunes-verdâtres, et puis elles grandissent de plus en plus, et se colorent de la plus belle couleur de rose; ensuite elles deviennent d'un violet clair et à la fin elle pâlisent entièrement. La floraison dure environ deux mois, jusqu'en Août, et les fleurs charment les yeux par leur grandeur, et leur beauté superbe; mais elles sont absolument sans odeur. Cette plante n'est pas fort délicate, néanmoins en Allemagne elle ne saurait être conservée en plein air, il faut la tenir dans une serre ou chambre à l'abri du froid.

PERSONAE VETERUM.

Personarum usus apud Veteres inprimis fuit in ludis theatralibus, qui sub dio atque interdiu dabantur in theatris amplissimis, ad 20000 hominum continentibus. Originem sumserunt a Bacchi Sacris, a festis vindemiarum diebus, ubi vinitores ludibundi, facie vini faecibus oblita, et ridiculis involuti centonibus, jocostrivales dederunt.

Postea cum res teatrales ad meliorem normam et certas regulas essent evectae: personae affabre factae, quae aetatem et conditionem colloquentium imitarentur, inventae fuerunt. Dabantur autem 1. *Personae Tragicae* ad tragoe-dias, 2. *Comicae* ad comoedias, 3. *Bacchicae* ad Satyras et ludos pastorales.

Tragicas nobis exhibent figurae 1. 2. 3. 8.

Comicas fig. 7 et 10.

Bacchicas fig. 4. 5. 6. 9.

Personae Veterum non ex sola facie, ut no-

strae, sed ex integro capite constabant, cujus pars anterior a posteriore discedebat, cum actor personam, instar ferreae ex medio aevo cassidis, indueret, formam homini, quem repraesentaret, propriam sibi sumturus. Personae fuerunt ore plerumque patulo, quo histrionis vox, quasi tubo acustico, intentior emitteretur, per amplam caveam multis sedilium ordinibus constantem percipienda.

Aliquid his personis simile ad nostra usque tempora permansit in dramatis theatri, ut vocant, Italici, quod certos quosdam homunciones iisdem semper moribus inducere solet, quales sunt *Harlequinus*, *Doctor*, *Tartaglia*, *Brighellus*, quodque certa habet vestimenta his nugatoribus propria, in quibus actor partes agit his personis unice assignatas.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

Fig. 10.

Swob. Schmuier.

A' RÉGIEKNEK ÁLLORTZÁIK

Az állortzák a' régiéknél főképpen tsak a' Játéklzíni végekre voltak rendelve, a' kiknél, a' miot tudni való, a' játékok, fényes Nappal a' szabad ég alatt, vagy a' tágos, gyakran 20, ezer nézőkkel is magrakodott Amphitheatrom-ban adattak. Eredeteket a' Bacchus Innepibe lehet keresni, a' midőn szüretkor a' vidor szüretelők ábrázatjokat veresborseprővel békenték, magokat elváltoztatták, és sokféle nevetséges bolondságokat üztek.

Idővel osztán, a' midőn a' Játéklzín meghatározott read 's törvény alá vétetett, ahöz mesterséges és rendes állortzák készitettek, mellyeknek mindenike bizonyos indúlatot tizimerezett. A' szomorújátékban tudniillik, Szomorú állortzák; a' Vigjátékokban 2., Figállortzák — A' Gunyolédó és pástorijátékokba pedig 3) Bacchusi állortzák hozattak bé.

Szomorú állortzák az 1. 2. 3. és 8. Kép alatt lévőek.

Vigállortzák a' 7 és 10 képek. Bacchusi állortzák pedig a' 4. 5. 6. és 9-dik képek ábrázolnak.

A' régiéknék állortzáik nem tsak az ábrázatot fedték, mind a' maiak, hanem az egész Fejet elváltoztatták. A' Jádizó a' midőn valamely indúlatot akart az állortza által jelenteni, azt mivel a' kétfelé nyiló vólt, úgy tette fel a' mint a' hadisisakot szokták feltenni. Ezek az állortzák többnyire nagy tátot szájjal készitettek, a' végett, hogy a' Jádizószemélyeknek hangja 's szava az által erősebbé, és a' tágos Játéklzínnek minden rendü ülőhelyein érthető legyen.

Valami ezekhez hasonlót találunk ma az Olaszjátéklzíneken is, a' hol annak a' Személynek a' ki Kauklert, Doktort, Tartagliát Brighello, é. e. Jádíza rendes állortzája 's ruháztja van, melly szerént a' Jádízó azon személyt vífzi, a' mellyet az állortza tizimerez.

MASKEN DER ALTEN.

Die Masken der Alten waren hauptsächlich für ihre theatralischen Vorstellungen bestimmt, welche bekanntlich unter freyem Himmel, bey Tage, und in großen weiten Amphitheatern gegeben wurden, welche oft bis an 20000 Zuschauer faßten. Sie hatten ihren Ursprung von den Bacchusfesten, bey der Weinlese, wo die lustigen Winzer sich das Gesicht mit rothen Weinhefen beschmierten, sich verkleideten und allerhand gemeine Possenspiele trieben.

In der Folge, da das Theaterwesen eine ordentliche Form und Einrichtung erhielt, erfand man auch dazu ordentliche und künstlich verfertigte Charaktermasken, deren Larven immer bestimmte Gesichter darstellten; so wurden 1. *Tragische Masken* für das Trauerspiel, 2. *Komische Masken* für das Lustspiel, und 3. *Bacchische Masken* für die Satyr- und Hirtenspiele eingeführt.

Tragische Masken zeigen uns z. E. die Figuren 1. 2. 3 und 8.

Komische Masken. Fig. 7 und 10.

Bacchische Masken. Fig. 4. 5. 6 und 9.

Die Masken der Alten bestanden nicht aus einer bloßen Gesichtslarve, wie unsere neueren, sondern immer aus einem ganzen Kopfe, dessen Vorder- und Hintertheil sich öffnete, wenn sie der Schauspieler, ungefähr so wie einen Ritterhelm, aufsetzte, und sich dadurch einen charakteristischen Kopf machte. Sie hatten dabey fast immer weite offene Mäuler, welche, so wie ein Sprachrohr die Stimme des Schauspielers verstärkte, daß man seine Rede allenthalben in dem großen weiten Theater, welches viele Reihen Stufensitze für die Zuschauer hatte, gut verstehen konnte.

Etwas Ähnliches von diesen Charaktermasken hat sich zu unsern Zeiten bey dem sogenannten Italiänischen Theater erhalten, welches auch seine bestimmten Charakter, z. E. den *Harlekin*, den *Dector*, den *Tartaglia* und *Brighello*, etc. und die ihnen eigene Charaktermasken und Kleidungen hat, unter welchen jeder Acteur seine Rolle nach seinem bestimmten Charakter spielt.

MASQUES DES ANCIENS.

Les Masques des Anciens étaient principalement destinés aux représentations théâtrales, qui, comme nous savons, furent données le jour, en plein air et dans de vastes amphithéâtres qui pouvaient recevoir jusqu'à 20000 spectateurs. Ces masques prirent origine aux Bacchanales et fêtes des vendanges, où les vendangeurs joyeux se barbouillaient le visage de la lie de vin rouge, se déguisaient, et faisaient toutes sortes de bouffonneries.

Dans la suite lorsque le théâtre prit une forme et organisation régulière, l'on inventa des Masques caractéristiques et artistement travaillés pour les spectacles, et l'on en faisait de différentes, suivant les mines qu'ils devaient figurer, savoir:

1. des *Masques tragiques* pour la tragédie,
2. des *Masques comiques* pour la comédie et
3. des *Masques bacchiques* pour les spectacles satyriques et pastoraux.

Les fig. 1. 2. 3. et 8. nous présentent des *Masques tragiques*.

Des *Masques comiques* sont représentés sous les fig. 7. et 10.

Des *Masques bacchiques* sous les fig. 4. 5. 6. et 9.

Les Masques des Anciens ne couvraient pas seulement le visage dont ils changeaient la figure, mais c'étaient des formes rondes qui couvraient toute la tête et la déguisaient. Ces Masques entiers s'ouvraient par devant et par derrière et se mettaient comme des casques. Ils avaient presque tous des bouches béantes, formées en guise de porte-voix, pour renforcer la voix de l'acteur et la rendre intelligible aux spectateurs répandus dans ces vastes théâtres qui avaient plusieurs rangs de bancs.

Nous retrouvons encore aujourd'hui quelque chose de semblable au théâtre italien où il y a aussi des caractères fixes, tels que celui d'*Arlequin*, du *Docteur*, de *Tartaglia*, et de *Brighello*, qui ont un Costume et un masque chacun à lui propre, sous quel déguisement l'Acteur joue son rôle d'après ce caractère distingué.

PAPILIONES SINENSES.

Fig. 1. Attacus Atlas.

Praegrande hoc animallepidopteron est phalaenarum generis, et maximum omnium indigenarum atque extraneorum, quae hucusque innotuerunt; magnitudine enim vespertilionem aequat. Verum non modo in Sinis nascitur, sed in calidioribus etiam Indiae Orientalis atque Occidentalis regionibus passim invenitur, ubi alioquin insecta multo majora et pulchriora nascuntur quam apud nos. Color ejus lucidus cinnamominus, flavo, atro, albo et caeruleo distinctus, quae colorum harmoge-

magnificum spectaculum praebet. Quod singulare in hoc animali et maxime mirum est, in utraque ala foramen habet grandiusculum, triangulum, margine nigro praetextum ac tenui et vitreola membrana obtentum, per quam quasi per fenestram translucidam objecta, ut in icone nostra Aurantiae ramusculus, distincte cernuntur. Eruca 4 pollices longa et pollicem transversum crassa in frondibus, Mali Medicae sive Aurantiae victitans, denso tandem se folliculo includit, cujus fila Sinenses, ut stupas bombycinas, ad varias texturas adhibent.

K H I N A I P I L L A N G Ó K.

1. Kép. A' Barna Atláspille.

Ez a' különös Kinai pillangó, a' Pillék nemébe tartozik, és legnagyobb minden hazai 's külföldi még eddig esmeretes pillék között, mert akkora mint egy közönséges denevér. Hazája nem tsak Kina, hanem találtatik Keleti és Nyugoti Indiákon is, a' hól a' Bogarak többnyire szebbek 's nagyobbak mint a' nálunk lévők. Színe villogó fahéjbarna sargával fejjérel 's feketével tarkázva, melly is igen

jelessé tévzi ezt a' pillét. A' mi leginkább különös, az, hogy mindenik szárnyán egy egy háromszegű nagy fekete szegéjű folt van, a' melly tsupán tsak egy vékony üvegmemű bőrrel van bevonva, mellyen mint valamely ablakon keresztül, olly tisztán lehet a' tárgyakat szemlélni, — (mint p. o. a' jelenvaló képen a' narantságot.) Hofzfú 's egy újni vastagságú hernyója tömött gubóba fonnya bé magát, mellyből a' Kinaiak mint vad selyemből külömkülömbféle matériákat főnek.

CHINESISCHE SCHMETTERLINGE.

Fig. 1. Der braune Atlas.

Dieser ungeheure chinesische Schmetterling ist ein Nachtfalter, und der größte unter allen bisher bekannten inn- und ausländischen Schmetterlingen; denn er ist so groß als eine gewöhnliche Fledermaus. China ist aber nicht allein sein Vaterland, sondern man findet ihn auch in den heißen Ländern von Ost- und Westindien, wo überhaupt alle Insekten weit größer und schöner als bey uns sind. Er ist von Farbe brennend zimtbraun, und gelb, schwarz, weiß und blau gezeichnet,

welches ihm ein prächtiges Ansehen gibt. Das sonderbarste an ihm ist, daß er in jedem Flügel einen großen dreyeckigen, mit einem schwarzen Rande eingefassten Fleck hat, welcher bloß mit einer dünnen glasartigen Haut überzogen ist, durch welche man, wie durch ein Fenster, alle Gegenstände (wie z. E. hier den Orangenweig) deutlich sehen kann. Seine 4 Zoll lange und fingerdicke Raupe, lebt auf den Orangenbäumen, und spinnt sich in einem dicken Coccon ein, dessen Gespinnste die Chineser, als wilde Seide, zu verschiedenen Stoffen benutzen.

PAPILLONS DE LA CHINE.

Fig. 1. L'atlas brun.

Ce papillon gigantesque de la Chine est un papillon de nuit qui surpasse en grandeur tous les papillons connus indigènes et étrangers; car il est aussi grand qu'une chauve-souris ordinaire. Mais il ne se trouve pas seulement en Chine, on le reconte aussi dans les contrées des Indes orientales et occidentales, ou en général les insectes sont de beaucoup plus grands et plus beaux que chez nous. La couleur de ce papillon est d'une couleur de canelle très-brillante et très-claire, et ses ailes sont dessinées de jaune, noir, blanc et bleu; ce qui lui donne un air superbe. Mais

ce qu'il y a de plus singulier, c'est que sur chaque aile se trouve une tache triangulaire bordée de noir, enduite d'une membrane fine et transparente comme le verre, ainsi que l'on peut voir clairement, comme par une fenêtre, tout ce qui est dessous, comme l'on voit ici les feuilles et fleurs de la branche d'oranger sur laquelle ce papillon se tient dans la figure ci-jointe.

La chenille longue de 4 pouces et grosse comme un doigt, vit sur les orangers et se file une grosse coque, dont le tissu est employé par les Chinois en guise de soie sauvage pour en faire des étoffes.

ROSARUM SPECIES.

Fig. 1. Rosa Damascena Basilica. lum rubescant. Odor ejus suavissimus est, ipse autem flos verum hortorum ornamentum.

Elegantem hunc florem rosis Damascenis adnumerandum esse, ovarium oblongum totaque ejus structura commonstrat. Frutex 3 aut 4 pedes altus numerosis brevibusque horrescit spinis, multis frondescit foliis ex fusco viridibus. Flos satis magnus petala habet partim rubra partim alba, ita ut haec colorum diversitas medium saepius discriminet florem, non nunquam tamen petala lateris albi pau-

Fig. 2. Rosa lutea simplex.

Frutex rosae luteae 4 usque ad 6 pedes altus, ligno badio, foliis suave olentibus, inter rosas Eglanterias numerandus, folia habet angusta, pinnata acutis laciniis. Ex frondibus longis ac teretibus nascuntur magno numero flores simplices colore citrino, quorum odor debilis et parum suavis est. Frutex firmiter durat, elegans hortorum ornamentum.

RÓZSA FAJOK.

1. Kép. A' Damalkusi Bazsa-Rózsa.

(Rosa Damascena Basilica.)

Ez a' szép Virág a' Damaskusi rózsafajok közül való, a' mint ezt hozszú tojásdad gyümölséből és egélsz természetéből is láthatni. Bokra 3 's 4 lábnyi magosságú, ágai rövid tövisekkel rakodottak, Levele setétzöld és gazdag. Jókora bokrétája, félig fejér félig piros, ezen színválaszték a' virág közepén úgy megy kerefztül, hogy az egyik fele tiszta fejér a' másik pedig tiszta pirosnak válik el. Néha ugyan a' fejér levelek is valamennyire pirul-

tak. Illatja kedves, 's maga meg valóságos ékessége a' kerteknek.

2. Kép. Az egyes Sárga Rózsa.

A' bokra ennek a' sárgarozsa fajnak 3 's 4 lábnyi magosságra nő, tövisek faja világosbarna, zöldlevelei jó illatuak. Hegyes karéjú levelei keskenyek és szárnyasok. Ágai hozszak és kartsuk, mellyekre sok tiztromszínű bokréták rakodnak, de a' mellyek kellellenül 's úgy is tsak kevéssé szagokodnak. Igen tartós, 's a' kerteknek szép ékességére szolgál.

ROSEN-ARTEN.

Fig. 1. Die Basilica-Rose.

(Rosa Damascena Basilica.)

Diese schöne Blume gehört unter die Damascener-Rosen, welches ihr langer ovaler Fruchtknoten und ganzer Bau zeigt. Ihr Strauch wird 3 bis 4 Fuß hoch, hat viele kurze Dornen, und reiches dunkelgrünes Laub. Die Blume ist ziemlich groß, und halb roth halb weiß, so daß dieser Halbscheid der beyden Farben mitten durch das Auge geht, und oft die eine Hälfte ganz roth und die andere ganz weiß, rein abgeschieden sich zeigt; oft aber sind auch die weißen Blätter noch ein wenig roth geschmitzt. Ihr Geruch ist sehr angenehm, und sie ist eine wahre Zierde unserer Gärten.

Fig. 2. Die einfache gelbe Rose.

Die einfache gelbe Rose wächst 4 bis 6 Fuß hoch, hat hellbraunes Holz mit vielen Stacheln, und gehört zur Gattung der Weinrosen, weil ihr grünes Laub wohlriechend ist. Sie hat schmale gefiederte Blätter mit spitzigen Lappen. Ihre Zweige sind lang und schlank gewachsen, und setzen häufige schöne citrongelbe einfache Blumen an, deren Geruch nur schwach und nicht sehr angenehm ist. Sie ist sehr dauerhaft, und als eine schöne Zierpflanze in den Gärten zu gebrauchen.

ESPÈCES DE ROSES.

Fig. 1. La Rose de Damas
double.

(Rosa Damascena Basilea.)

Cette belle fleur, que l'on nomme aussi *Rose muscade* appartient aux *Roses de Damas*, à ce que l'on voit à son ovaire long et oval et à toute sa structure. Son arbrisseau parvient à la hauteur de 3 à 4 pieds, est garni de nombre d'épines courtes, et ses feuilles molles sont d'un vert foncé. La fleur est assez grande et moitié rouge, moitié blanche, en sorte que la ligne qui sépare ces deux couleurs passe par le milieu de l'oeil de la fleur, et que chaque partie séparée conserve son teint sans altération. Quelquesfois cependant les feuilles blanches sont tachetées de rouge. L'odeur

de cette fleur est très-agréable, et elle fait en vérité l'ornement de nos jardins.

Fig. 2. La Rose jaune à fleurs
simples.

Le rosier qui porte les roses jaunes simple atteint la hauteur de 4 à 6 pieds; son bois est d'un brun clair, garni de beaucoup de longues épines et appartient à l'espèce des églantines puisque ses feuilles vertes sont odoriférantes. Ces feuilles sont longues allées et laciniées; les branches sont longues et menues et portent beaucoup de belles fleurs simples couleur de citron; l'odeur n'est que faible et peu agréable. Ce rosier est très-durable et peut servir à orner les jardins.

Fig. 6.

Fig. 3.

Fig. 5.

Fig. 1.

Fig. 4.

Fig. 1. Falco Peregrinus.

Falco Peregrinus in saxosis Europae septentrionalis, Asiae et Americae montibus habitat, etiam in Germania frequens invenitur, praecipue in Sylva Thuringica et Hercynia. Cum sit avis robusto corpore, animi fortis et docilis: ad venandos lepores, cuniculos et perdices, cicuratus facillime instituitur. Tam alte in aërem evolat, ut visu aegre percipiat. In hac altitudine gyatur oculis indagans praedam, in quam conspectam instar sagittae celerrime devolat, praedo etiam feris avibus terribilis tam in sylvis quam in campis apertis. Cum peregrinando gaudeat, mense Octobri proficiscitur, Martio rediturus; inde *Falco Peregrinus* dicitur. A rostro ad caudam est 22 pollices longus, colore badio et fusco et nigro elegantissime pictus.

Falco Tinnunculus.

Fig. 2. Mas. Fig. 3. Femella.

Falco Tinnunculus turres et altissimas quasque speculas rupesque inhabitat, ideo a Germanis Falco Turricola dicitur. Minor est quam Falco peregrinus, et solum modo 16 pollices longus; mas pulcherrimis falconibus adnumerandus, colore margaritario, ferrugineo, flavo, nigro et albo, elegantissime pictus; femella parcius colore badio, fusco et nigro ornatur. In Germania frequens occurrit, columbas, aviculas, mures campestris, coturnices, lepusculos et perdices venari solitus. Omnes hunc oscines horrent; alauda, illo conspecto, ex aëre in terram semianimis decidit, humi corde palpitante mortem opperiens. Venato-

res eum extirpare conantur ut hostem lepusculis et perdicibus infensum: sed illum mures arvales et locustas venando multum quoque commodi afferre, haud dubium est.

Fig. 4. Falco Milvus.

Falco Milvus falconem peregrinum magnitudine aequiperat; colore gilvo, ferrugineo et nigro distinctus, caudam habet bifidam seu furcas referentem. Haec avis, in Germania frequens, pagos amat, ubi ornithotrophis magna saepe damna infert, pullos gallinaeos, anserinos, anatinos auferendo. Attamen et morticinis vescitur. Pusillanimus a nisis, quin et a corvis, qui meticulosum audacter persequuntur, turpiter se praeda spoliari patitur.

Fig. 5. Falco Palumbarius.

Europam et Asiam inhabitat; ut praedo temerarius aves tam domesticas quam feras insectatur, ferus et indomitus, neque unquam cicuratu facilis. In altissimarum arborum verticibus nidificat, cumque prae ceteris columbas persequi studeat, nomen inde *Palumbarii* obtinuit. Tertio aetatis anno, ubi amictum plumarium mutare solet, colorem ferrugineum, cinereum et nigrum induit. Quare

Fig. 6. Falco Gallinarius,

qui hucusque pro peculiari sumtus est specie, non alius est quam Falco Palumbarius biennis, cujus adultioris formam et figuram, si amictum et colorum mixturam exceperis, ex integro praesefert.

1. Kép. A' Vándor Solyom.

(Falco peregrinus.)

A' vándor solyom északi Európának Asiának és Amérikanak bértzesein tartózkodik, Német Országban Thuringiában és a' Hartzbértzekben Izámosan tanyáz. Mint erős bátor és könnyen tanítható madarat a' nyulak és foglyok fogására könnyen meg lehet tanítani. A' Levegőbe olly magosan felemelkedik, hogy szemmel alig lehet bélélni. 'S ott kerengve lebegvén kikémléli ragadományát, a' mellyre nyilsebességgel tsaple. Félelmes eilensége ez minden erdei és mezei madaraknak. Vándor madár, Oktoberbe elköltekezik, és Martiusban tér vissza; innen van a' neve is. Az orrától fogva a' farkáig 22 iznyi hofzszakágú, és színe igen Izépen elegyített világos setébbarnaival és feketével.

A' Vértse. 2. Kép. A' Him. 3. Kép. A' Jértze.

(Falco Tinnunculus.)

Ez a' solyomfaj a' magos templomokban tornyokban igen örömet mulat. Kissebb mint a' vándor solyom 's 16 iznyi hofzszakágú. A' Himje a' legízebb Solyomfajok között való szépen tarkázva lévén hamuszínnel barnával sárgával feketével és fejjel, a' Jértzéje pedig tsak világos és setébbarna 's feketével tarkázott. Nálunk igen közönséges, 's leginkább a' galambokat, kissebb madarakat mezei egereket, nyulákat és a' fogolymadarakat ragadozza. Minden apró éneklő madaraknak ijedelme; a' patsirta ha valahol észreveszi lelketlenül tsapja magát le a' földre. A'

Vadászok iparkodnak ezeknek kipufztítására mivel az apróbb Vadakban igen sok kárt telnék.

4. Kép. A' Kánya.

(Falco Milvus.)

A' Kánya akkora mint a' Vándorsolyom, teste rozsdaszín, feje fejéreslő, a' farka villás. Nálunk Izámosan találtatik, a' a' faluk 's majorek körül tartózkodik, a' baromfiakba sok kárt telné elragadozván a' libákat tsibéket 's apró rétzéket. Döggel is élőködik, lomha, 's ragadományától a' vértsek sőt még a' hollók is megfoztják — 's magát a' levegőbe kedvekre üldözik.

5. Kép. A' Kerra.

(Falco Palumbarius.)

Ennek az elébbenivel egy hazája van. Kegyetlen ellensége mind a' vad mind a' szelid Izárnyas állatoknak. Termézte vad, vértzomjúhozó, 's nem egy könnyen szelidíthető. A' magos fákon fézkel 's onnan üt a' galambokra. Tollai harmadik elztendéjében elváltoznak, 's rozsdásbarna fakó és fekete színűvé lez.

6. Kép. A' héjja Kánya.

(Falco Gallinarius.)

Ez eddig egy különös fajnak tartatott, pedig éppen nem az, hanem tsak két elztendős kerra. A' termete is egészen ollyan mint a' Kerraé tsak a' tollainak színe más,

Fig. 1. Der Wanderfalke.

(Falco Peregrinus.)

Der Wanderfalke hält sich in felsigten Gebirgsgegenden vom nördlichen Europa, Asien und Amerika auf, auch findet man ihn in Deutschland häufig, besonders in Thüringen und am Harze. Er läst sich als ein starker, muthiger und gelehriger Vogel sehr gut zur Jagd auf Hasen, Kaninchen und Rebhühner abrichten. Er steigt so hoch in der Luft in die Höhe, daß man ihn kaum noch sehen kann. In dieser Höhe schwebt er in einem Kreise herum, und spähet auf der Erde seine Beute aus, auf die er pfeilschnell herabschießt. Er ist ein furchtbarer Räuber für alles wilde Geflügel, im Walde und auf dem Felde. Er ist ein Zugvogel, wandert im Oktober fort, und kommt im März wieder; davon er auch den Nahmen hat. Er ist vom Schnabel bis zum Schwanz 22 Zoll lang, und sehr schön licht- und dunkelbraun und schwarz gezeichnet.

Der Thurmfalke.

Fig. 2. Das Männchen. Fig. 3. Das Weibchen.

(Falco Tinnunculus.)

Der Thurmfalke (der auch sonst Kirchenfalke, Röthelweihe, Röthelgeyer, Rothesperber heißt) wird so genannt, weil er gern auf Kirchtürmen, und einsamen hohen Feldwarten wohnt. Er ist kleiner als der Wanderfalke, nur 16 Zoll lang, und das Männchen besonders gehört zu den schönsten Falkenarten, denn es ist sehr schön blaugrau, braun, gelb, schwarz und weiß gezeichnet; das Weibchen aber bloß hell- und dunkelbraun und schwarz. Er ist in Deutschland sehr gemein, macht gewöhnlich auf Tauben, kleine Vögel, Feldmäuse, Wachteln, junge Hasen und Feldhühner seine Jagd; er ist das Schrecken aller kleinen Singvögel,

und die Lerche stürzt wie todt aus der Luft; wenn sie den Thurm falke erblickt. Die Jäger suchen ihn möglichst auszurotten, weil er der kleinen Jagd vielen Schaden thut.

Fig. 4. Die Gabelweihe.

(Falco Milvus.)

Die Gabelweihe ist so groß als der Wanderfalke, gelb, rostbraun und schwarz gezeichnet, und hat einen Gabel- oder zweygespitzten Schwanz, davon sie ihren Nahmen hat. Dieser Raubvogel lebt häufig in Deutschland, hält sich gern mehr in Dörfern auf, wo er dann oft den Hühnerhöfen großen Schaden thut, und junge Hühner, Gänse, Enten daraus weghehlt. Er nährt sich aber auch vom Aase, ist feig, und läst sich leicht von Sperbern, ja sogar von Raben, die ihn sehr gern in der Luft verfolgen, seinen Raub abjagen.

Fig. 5. Der Stockfalke.

(Falco Palumbarius.)

Der Stockfalke bewohnt Europa und Asien, ist ein muthiger kühner Räuber für alles zahme und wilde Geflügel, wild und unbändig, und läst sich nicht leicht zahm machen. Er nistet auf hohen Bäumen, und stößt besonders auf Tauben; daher er auch der Taubenfalke heißt. Er verändert im dritten Jahre sein Gefieder, und wird rostbraun, grau und schwarz von Farbe. Es ist daher

Fig. 6. Der Hühnerfalke,

(Falco Gallinarius.)

den man bisher für eine eigene Gattung hielt, nichts anders als ein zweyjähriger Stockfalke, der dessen ganze Form und Gestalt, nur aber noch ein anderes Gefieder, eine andere Farbe und Zeichnung hat.

OISEAUX DE PROIE D'ALLEMAGNE.

Fig. 1. Le Faucon pelerin.

(Falco Peregrinus.)

Ce Faucon habite les rochers et montagnes rocailleuses de l'Europe, de l'Asie et de l'Amérique septentrionale; on le trouve aussi assez fréquemment en Allemagne, principalement en Thuringe et dans la montagne de Hercynie. C'est un oiseau courageux, fort et docile, et se fait pour cela très-bien dresser à la chasse des lièvres, des lapins et des perdrix. Il s'élève dans l'air jusqu'à perte de vue, et dans cette élévation il plane et tournoye pour épier sa proie, sur laquelle il fond comme un trait. C'est un voleur redoutable pour toutes sortes de volaille tant dans les forêts que dans les plaines. C'est un oiseau de passage; en Octobre il quitte nos régions et ne revient qu'en Mars; de la son nom. Il a 22 pouces de longueur depuis le bec jusqu'à la queue, et sa couleur est d'un beau brun clair et foncé tacheté de noir.

La Cresserelle.

Fig. 2. Le mâle. Fig. 3. La femelle nommée aussi émouchet.

(Falco Tinnunculus.)

Espèce de faucon qui aime à habiter les clochers et les tours élevées. La Cresserelle est plus petite que le Faucon pelerin; sa longueur n'est que de 16 pouces. Le mâle est un des plus beaux faucons; il est colorié de bleu, grisâtre, brun, jaune, noir et blanc; la femelle n'est coloriée que de noir, de brun clair et de brun foncé. Cet oiseau est très-commun en Allemagne, où il fait ordinairement la chasse aux pigeons, petits oiseaux, rats de campagne, cailles, levreaux et perdrix; c'est la terreur de tous

les petits oiseaux chantans et l'alouette tombe à son aspect du haut de l'air comme morte. Les chasseurs lui font la guerre pour l'exterminer, car il est très-nuisible à la petite chasse.

Fig. 4. Le Milan.

(Falco Milvus.)

Ce faucon est de la taille du faucon pelerin, de couleur jaune, brune de rouille et noire; sa queue est pointue et fourchue. Cet oiseau de proie se trouve fréquemment en Allemagne et aime à demeurer dans le voisinage des villages, où il fait souvent un grand ravage dans les basses cours en enlevant des poules, des oies, des canards etc. Il se nourrit cependant aussi de charogne; il est lâche et des éperviers, même des corbeaux, qui aiment à le suivre, lui arrachent souvent sa proie.

Fig. 5. L'autour.

(Falco Palumbarius.)

L'Autour habite l'Europe et l'Asie; c'est un voleur très-audacieux et redoutable à toute volaille tant domestique que sauvage, il est farouche et indomptable; aussi n'est il pas facile de l'appriivoiser. Il niche sur de hauts arbres et donne principalement la chasse aux pigeons, de-là son nom latin. A l'âge de trois ans il change son plumage et devient brun sale, gris et noir. Aussi l'oiseau que l'on nomme:

Fig. 6. Le Faucon des poules,

(Falco Gallinarius.)

et que l'on croit jusqu'ici une espèce différente, n'est qu'un Autour de deux ans, dont il à toute la forme et figure, excepté que son plumage n'a pas encore changé de couleur.

COLUMBAE ELEGANTIORES EXTRANEAE.

Fig. Columba Indica Carmesina.

(Columba rosea.)

Inter elegantes illas aves domesticas, quas nobis India misit, *columba rosea* procul dubio principatum tenet; est enim et ipsa domestica, ac fere nostratibus magnitudine par. Primarius splendentis amictus color est carmesinus, qui pluribus locis in suavem rosarum elegantiam transit. Gula, vertex atque oculorum orbitae, pennarumque remigum extremitates sunt albo, ipsae autem remiges et rectrices colore ferrugineo. Indi orientales has magnificentiae pulchritudinis columbas ad ornanda ornithotrophia domi suae alere consueverunt.

Fig. 2. Columba chalconoptera.

Elegans haec columba fera victitat in Nova Hollandia, nostrati palumbo fere ma-

gnitudine par. Amictus corporis maximam partem est cinereus, sed alarum amictorium elegantissimis variat coloribus, quasi obductum auro, quod variante lumine rubrum, flavum, viridem invices colorem refert; inde nomen *Chalconopterae* seu alis inauratae.

Fig. 3. Columba coronata.

Columba caerulea coronata, quae in Moluccis aliisque Indiae orientalis insulis fera vivit, vere gigantea inter columbas magnitudine prominet, nam corporis proceritate vix non gallopavum aequiparat. Amictus praese fert elegantiam coloris margaritarii, purpureo obfuscati. In capite gestat coronam ejusdem coloris, qui ornatus eam spectatu magnificam reddit. Nidificat in arboribus, cicuratu facilis. Non nunquam in Germania in Principum vivariis conspicitur. Ut gentiles granis, praecipue oriza, victitat.

SZÉP KÜLFÖLDI MADARAK.

1. Kép. Az Indiai Karmazsin galamb.

(Columba rosea.)

Mind azon baromszók között, a' mellyek hozzánk Indiából szarmozta, ellene mondhatatlanul legszébb madár az ugy nevezett karmazsin galamb, ez szelid és akkora mint a' közönséges házigalamb. Főbb színe tündöklő karmazsin veres, melly szép rózsaszínnél elegyül fel. A' torka, fejbubja, szeme kerülete és a' szárnytollainak hegye feje, az evező és farktollai pedig barnák. Napkeleten az Indusok nagy gonddal tenyésztetik majorságoknak ékeségére ezt a' szép galambot.

2. Kép. Az Aranyozottszárnyú Galamb.

(Columba chalybeata.)

Ez szép galamb Uj Hollandiában még vad állapotban él, akkora mint a' közönséges házi

galamb. Főbb színe tollainak fakó, hanem a' szárnytollai a' legszébbszínekkel tsillognak, mint ha meg volnának aranyozva, és a' világosság változása szerént veressel fejjel és zöldellő színekkel változva habzik. Innet nevezetik *Aranyozottszárnyú Galambnak is.*

3. Kép. A' Koronás galamb.

(Columba coronata.)

A' Koronás galamb, melly a' Molukki és Indiai szigeteken még vad állapotban él, valóságos Oriás a' galambok között, mert akkora mint egy pulyka. Színe pompás hamvas-kék bársonybarnával árnyékolva. Fejét hasonló színű tollkorona ékesíti, a' melly igen jelessé téli ezt a' madarat. A' fákra fézkel. Nem könnyen szelidül. Német Országban is némhol a' nagy Urak Fátánossaiban lehet látni. Mint a' többi galambok magokkal él, különösen szereti a' riskását.

SCHÖNE AUSLÄNDISCHE TAUBEN.

Fig. 1. Die Indische Karmesin-Taube.

(Columba rosea.)

Unter dem schönen Hausgeflügel, welches uns Indien geliefert hat, ist die köstliche Karmesintaube gewiss der prächtigste Vogel. Sie ist eine Haustaube, und ohngefähr so groß wie die unsrigen. Ihr Gefieder ist hauptsächlich ein glänzendes Karmesin, welches sich an mehreren Stellen in ein schönes Rosenroth verläuft. Kehle, Scheitel, Augenkreise und Spitzen der Flügelgedern sind weiß, die Schwung- und Schwanzgedern aber braun. Die Ostindier halten diese prächtige Taube häufig für ihre schönen Hühnerhöfe.

Fig. 2. Die Goldflügel-Taube.

(Columba chalybeata.)

Diese schöne Taube wohnt wild in Neuholland, und hat die Größe von unserer gewöhnlichen Holztaube. Ihr Gefieder ist mei-

stens graulich, aber die Flügeldeckfedern spielen die schönsten Farben, und sind wie mit Golde bedeckt, das in verschiedenem Lichte, roth, gelb und grünlich spielt, davon sie auch den Namen, die Goldflügeltaube, erhalten hat.

Fig. 3. Die Kronen-Taube.

(Columba coronata.)

Die blaue Kronentaube, welche auf den Molukischen, und anderen ostindischen Inseln wild wohnt, ist ein wahrer Riese unter den Tauben, denn sie ist beynahe so groß als ein Truthahn. Ihr Gefieder ist schön graublau, mit purpurbraun schattirt. Auf dem Kopfe trägt sie eine schöne Federkrone von nähnlicher Farbe, welches ihr ein prächtiges Ansehen gibt. Sie nistet auf den Bäumen, läßt sich aber auch leicht zähmen. Man findet sie zuweilen auch in Deutschland, in den Menagerien großer Herren. Sie nährt sich, wie andere Tauben, von Körnern, besonders vom Reise.

BEAUX PIGEONS ÉTRANGERS.

Fig. 1. Le Pigeon cramoisi des Indes.

(Columba rosea.)

Parmi les oiseaux domestiques que les Indes nous ont fournis, assurément le beau Pigeon cramoisi est le plus superbe. C'est un Pigeon domestique ou de colombier, à peu près de la taille des nôtres. Son plumage est d'un cramoisi brillant, qui en plusieurs endroits se perd en couleur de rose très-belle. La gorge, la tête, le cercle des yeux et les pointes des plumes des ailes sont de couleur blanche; les penes et les plumes de la queue sont brunes. Les Indiens aiment à garder ces beaux pigeons dans les colombiers.

Fig. 2. Le Pigeon à ailes dorées.

(Columba chalybeata.)

Ce beau pigeon est un ramier sauvage de la nouvelle Hollande, de la taille de nos ramiers communs. Son plumage est presque tout grisâtre; mais les plumes supérieures des

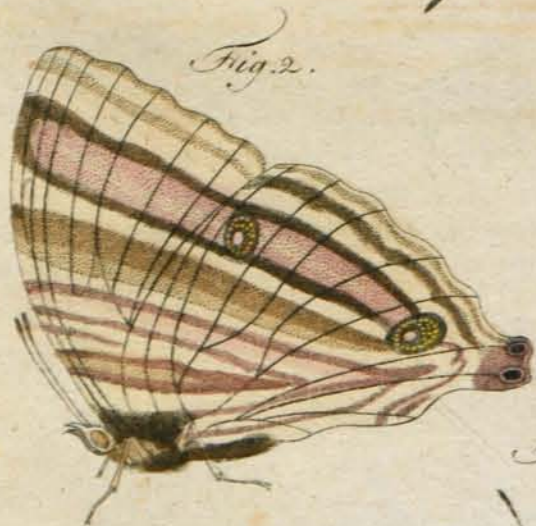
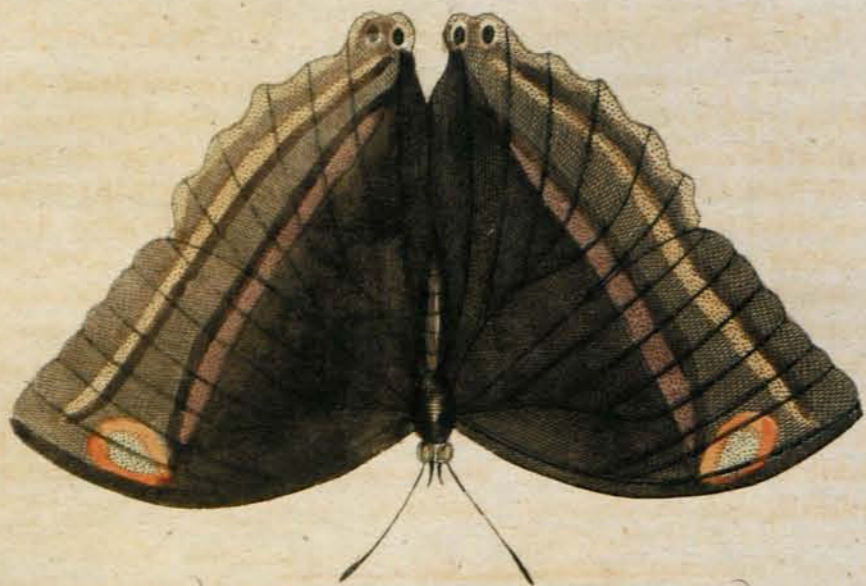
ailes sont variées des plus belles couleurs, et semblent être couvertes d'or, qui, suivant la lumière qui y tombe, change en rouge, jaune et verdâtre; c'est de là que cet oiseau a reçu son nom.

Fig. 3. Le Faisan (Pigeon) couronné des Indes.

(Columba coronata.)

Ce bel oiseau que l'on trouve aux Moluques et autres Iles des Indes où il vit en liberté, est le géant des pigeons, car il est presque de la taille d'un coq d'Inde, et c'est pourquoi on l'a nommé *Faisan*, quoiqu'il appartienne aux pigeons. Son plumage est d'un beau cendré-bleuâtre nuancé de couleur de pourpre foncée. Sa tête est ornée d'une huppe demi-circulaire qui lui donne un air superbe. Cet oiseau se niche sur les arbres et s'apprivoise aisément. On le trouve quelquefois dans les ménageries des Grands Seigneurs, même en Allemagne. Il se nourrit comme les autres pigeons, de grains et principalement de riz.

PAPILIONES SURINAMICI.

Fig. 1. et 2. Ephebus ferrugineus.

Fig. 3. et 4. Adonis caeruleus.

Hac in tabula videmus duos papiliones Surinamicos, grandiores Europaeis multoque pulchriores. Ephebus ferrugineus est elegantissime pictus, supra colore ferrugineo, fasciis castaneis, in alis posticis margine gilvo. In apice anteriorum maculam habet ophthalmoidem, flavam, grandiusculam, in posterioribus vero binos oculos nigros orbiculis albis.

Subtus Fig. 2. multo elegantior quam supra; nempe albo, gilvo, rubido et fulvo flammatus, venis nigris dissectus, ornatus quaternis oculis, punctu multiplici eleganter circumdatis,

Multo elegantior, quam praecedens, est Adonis caeruleus, in magnificentissimis Surinamiae papilionibus numerandus. Supra est caeruleus. (Fig. 3.) Quatuor alae sunt apicibus atris, anticae binis maculis albis. Subtus est colore margaritario, rubro, flavo, fusco et nigro tam eleganter pictus, flammatus, et punctim ornatus, ut inter omnia insecta hoc animali nihil magnificentius reperiatur.

Ambo hi papiliones, in Surinamia viventes, florum succo nutriuntur, quem proposide longiuscula ex melliferis florum vasis exsugunt.

SZURINÁMI PILLANGÓK.

1. és 2. Kép. A' barna pázse.

Ezen a' táblán két Szurinámi pillangókat fzemlélhetünk, mellyek nagyobbak 's szebbek mint az Európaiak. A' jelenvaló az ugy nevezett *barna pázse*, igen szép tarkájú. A' háta (1. Kép. setétbarna világosbarna tsikokkal, az alsó szárnyai pedig sárgával szegések. A' felső szárnyainak szélén egy egy nagy sárga szem látfzik, az alsó szárnyait is hasonlóképpen két két, fejr kerületű fekete szem ékesíti.

Szárnyainak az allya még szebb mint a' fele, tudniillik fejrrel sárgával veresellővel és barnával habos, fekete erekkel bevongáltt 's mindenik szárnya négy szép pettegetett szemekkel ékeskedik.

3. és 4. K. A' Kék Adonis Pillangó.

A' kék Adonis sokkal szebb mint az előbbeni, 's egy a' legszebb Szurinámi Pillangók között. Szárnyainak fele igen szép kék 's azoknak hegyeik feketék. A' két felső szárnyán két két fejr folt szemléltetik. A' szárnyainak allya pedig, gyöngyszürkével, pirossal, sárgával és feketével olly szépen tarkázott 's olly gyönyörűn gyöngyel habzik, hogy a' Bogarak közt ennél már pompásobbat tálalni nem lehet.

Ezek a' Pillangók mind a' ketten Szurinamba a' Virágok méznedvével élnek, mellyet hofszúfalámjokkal szívznak ki a' Virágok méztartóiból.

SURINAMISCHE SCHMETTERLINGE.

Fig. 1. u. 2. Der braune Page.

Wir sehen auf dieser Tafel zwey große Surinamische Schmetterlinge, oder Tagfalter, welche beyde größer und weit schöner als die gewöhnlichen Europäischen sind. Der gegenwärtige, sogenannte *braune Page* ist ein sehr schön gezeichneter Schmetterling; auf der Rückenseite (Fig. 1.) dunkelbraun von Farbe, mit lichtbraunen Banden, und einem gelben Saume an den beyden Unterflügeln. Auf den Spitzen der Oberflügel hat er ein großes gelbes Auge, und auf jedem Unterflügel zwey schwarze dergl. mit weißen Rändern.

Auf der Unterseite (Fig. 2.) ist er noch weit schöner als auf der Rückenseite; nämlich weiß, gelb, röhlich und braun geflammt, mitschwarzen Adern durchschnitten, und hat

auf jedem Unterflügel vier schön punktirte Augen.

Fig. 3. u. 4. Der blaue Adonis.

Noch weit schöner als der vorige ist der *blaue Adonis*; einer der prächtigsten Surinamischen Schmetterlinge. Seine Rückenseite (Fig. 3.) ist schön himmelblau. Die 4 Flügel haben schwarze Spitzen, und jeder der beyden Oberflügel 2 weiße Flecken. Die Unterseite hingegen ist mit perlgrau, roth, gelb, braun und schwarz so schön gezeichnet geflammt und punktirt, daß man fast nichts Herrlicheres unter allen Insekten sehen kann, als dieses Thier.

Beyde Schmetterlinge leben in Surinam, und nähren sich vom Blumensaft, den sie mit ihren langen Rüsseln aus dem Honigbehälter der Blume saugen.

PAPILLONS DE SURINAM.

Fig. 1. et 2. Le Page brun.

La table ci-jointe nous présente deux espèces de grands papillons de jour de *Surinam*, tous les deux plus grands et plus beaux que les papillons de l'Europe. La première que nous voyons ici et que l'on nomme le *Page brun* est un papillon très-joliment dessiné; son dos ou dessus (Fig. 1.) est de couleur brune foncée, rayé de bandes brunes-claires et garni d'une bordure jaune aux deux ailes inférieures. Les pointes des ailes supérieures sont décorées chacune d'un grand oeil jaune, et les ailes inférieures ont de semblables yeux noirs bordés de blanc.

Le dessous (Fig. 2.) des ailes est bien plus beau que le dessus; il est ondé de blanc, jaune, rougeâtre et brun, traversé de veines noires,

et chaque aile inférieure est décorée de quatre beaux yeux ponctués.

Fig. 3. et 4. L'Adonis bleu.

Encore plus beau que le précédent est l'*Adonis bleu*, un des plus superbes papillons de *Surinam*. Son dessus (Fig. 3.) est d'un brillant bleu-céleste; les quatre ailes ont de pointes noires, et chacune des deux ailes supérieures est décorée de deux taches blanches. Mais le dessous est si magnifiquement dessiné, ondé et ponctué de gris de perles, rouge, jaune, brun et noir, qu'il serait difficile de trouver un insecte plus joliment décoré que ce papillon.

Ces deux papillons vivent en *Surinam* et se nourrissent du suc des fleurs qu'ils tirent moyennant leurs longues antennes du nectaire des fleurs.

Fig. 5.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 1.

FLUVIATILES GERMANIAE PISCES.

Fig. 1. *Salmo Schiffermulleri*.

Salmo Schiffermulleri, primariis annis Germanicorum piscibus adscriptus, non modo in fluviis majoribus, sed et in amplioribus Germaniae et Helvetiae lacubus, quin et in mari Baltico reperitur; est igitur piscis tam fluvialis quam marinus. Non nunquam ad trium pedum longitudinem, et ad sex, quin et decem librarum pondus increscit. Cum sit salmonum genere: carnem habet delicatissimam et sapidissimam. Ut piscis rapax, minoribus nutritur pisciculis, ranis, horumque similibus.

Fig. 2. *Salmo Wartmanni*.

Salmo Wartmanni victitat in Germaniae meridionalis lacubus, praecipue in lacu Podamico, ubi mirum quantum multiplicatur magno piscatorum quaestui. Septimo anno colorem recipit ex viridi caeruleum. Cum sit salmonum et trutarum genere: carnem habet sapidissimam, sesqui pedem longus. A mense Majo usque in Octobrem in lacu Podamico capitur ingens horum piscium numerus, qui partim recentes comeduntur, partim muria conditi in parvis doliolis, ut muraenae, in commercium abeunt.

Fig. 3. *Salmo umbla*.

Umbla est pariter salmonum et trutarum genere, si summum dixeris, sesqui pedem longus, sapore delicatissimo. In lacu Genevensi habitat, ubi capitur horum piscium multitudo copiosissima, quae deinde in Galliam franciam commercio mittitur. Caro fit coquendo rubra, ut trutae, cui quam simillimus est.

Fig. 4. *Maraena major*.

(*Salmo Maraena*)

Maraena major, pariter salmonum genere, ad 3 aut 4 pedes excrescens, in majoribus Germaniae septentrionalis lacubus habitat, praecipue in Pomerania, invenitur et in Helvetia atque in Italia. Vermibus et insectis vescens, in fundo aquarum commoratur. Caro ejus tenerrima et sapidissima.

Fig. 5. *Maraena minor*.

(*Salmo maraenula*)

Pisciculus delicatissima carne, ad summum 6 aut 8 pollices longus, non nisi duarum et semiunciae pondo, in lacubus Germaniae, Borussiae, Poloniae et Silesiae habitat, ubi frequentissimus est et per hiemem sub glacie copioso numero capitur.

NÉMET ORSZÁGI FOJÓVÍZHALAK.

1. Kép. Schiffermüller Szemling.

(Salmo Schiffermulleri.)

Ez a Szemling faj egy a' legtöbb hazzonhaj. tó halai között a' Németországai fojóvizeknek. Azomba nem csak a' fojóvizekben, hanem a' tavakban, sőt még a' Báltengerében is találhatik — tehát folyovizi és tengeri hal is ez egyfajzermind. Három lábnyi holzfzaságú, és 6 's 10. fontnyi. Valamint a' többi Szemlingeknek úgy ennek is a' húsa felette kellemes ízű. Ragadozó hal, 's él apróbb halakkal, békákkal, ée.

2. Kép. A' Kék Szemling.

(Salmo Wartmanni.)

A' kék Szemling déli Németországnak tavai-
ban, különösen pedig a' Bodámi tóban találhatik, a' hól nagy számmal tenyészik, és a' halászoknak sok nyereséget hajt bé. Nevét színétől vette, a' melly hét elztendős korában csak nem zöldkék. Mint egy más fél lábnyi holzfzaságú, 's a' húsa igen drágalátos ízű. Májustól fogva Oktoberig a' halászok teméntelen sokat fognak, a' midőn azokat vagy frissiben megelezik, vagy pedig átalagokra rakván, azokat mint az Orsohalakat íztéküldözik.

3. Kép. A' piros Szemling.

(Salmo umbla.)

Ez a' Szemling vagy pistrángfaj legfellyebb másfél lábnyi holzfzaságra nevedik, íze a' húsának felette kellemes. A' Genevi tóban különösen tenyészik, a' hol teméntelen sokat fognak, 's Frantzia országba küldözik. A' húsa a' főzés által megveresül mint a' Galotzaé, a' melyhez igen sokba hasonló.

4. Kép. A' Nagy Maréna Szemling.

(Salmo Maraena.)

A' Nagy Maréna hasonlóképpen a' Szemlingek neméhez tartozik, 3 's 4 lábnyi holzfzaságra nevedik; találhatik északi Németországnak minden nagyobb tavaiban, de különösen Pomerániában Helvetziában 's Olaszországban. Tsupán csak férgekkel és bogarakkal élösködik, 's a' vizeknek méjjein tartózkodik. Húsa rendkívül gyenge 's jóízű.

5. Kép. A' Kis Maréna.

(Salmo maraenula.)

Ez a' kitsiny de felette ízes húsú hal legfellyebb is hat 's nyoltz iznyi holzfzaságra nő meg, 4. 's 5. latnál többet nem nyom. Német Burkus 's Lengyelországnak, Sléziának majd minden tavaiban közönséges hal; télen, a' jég alól böven fogdossák.

DEUTSCHE FLUSSFISCHE.

Fig. 1. Der Silberlachs.

(Salmo Schiffermulleri.)

Der Silberlachs ist einer der wichtigsten deutschen Flussfische. Er lebt aber nicht nur in den großen Flüssen, sondern auch in den großen Landseen von Deutschland und der Schweiz; sogar auch in der Ostsee, und ist also sowohl ein Fluss- als Seefisch. Er ist oft bis 3 Fuß lang, und hält an Gewicht 6 bis 10 Pfunde. Da er zu dem Salmgeschlecht gehört, so ist sein Fleisch überaus delikates und wohlschmeckend. Er ist ein Raubfisch und nährt sich von anderen kleinen Fischen, Fröschen u. dergl.

Fig. 2. Das Blaufellchen.

(Salmo Wartmanni.)

Das Blaufellchen wohnt in den Landseen des südlichen Deutschlands, besonders in dem Bodensee, wo sich dieser Fisch ungeheuer vermehrt, und einen beträchtlichen Erwerbszweig für die Fischer ausmacht. Er hat seinen Namen von seiner Farbe, welche im siebenten Jahre fast ganz grünblau ist. Er gehört gleichfalls zu den Salmen- und Forellenarten, ist etwa anderthalb Fuß lang, und sein Fleisch ist überaus wohlschmeckend. Vom May an bis zum October fängt man im Bodensee eine ungeheure Menge dieser Fische, wo sie dann entweder frisch verspeist, oder eingemacht und in kleinen Fässchen, wie die Brikken, versendet werden.

Fig. 3. Der Ritter.

(Salmo umbla.)

Der Ritter ist gleichfalls eine Lachs- oder Forellenart, welche höchstens anderthalb Fuß lang wird, und außerordentlich delikates von Geschmack ist. Er lebt vorzüglich in dem Genfersee, woselbst er in ungeheurer Menge gefangen und nach Frankreich verschickt wird. Sein Fleisch wird im Kochen röthlich, wie das von der Lachsforelle, mit welcher er überhaupt viel Ähnliches hat.

Fig. 4. Die grosse Maräne.

(Salmo Maraena.)

Die grosse Maräne gehört gleichfalls zu den Salmen, wird 3 bis 4 Fuß lang, und lebt in mehreren großen Landseen im nördlichen Deutschland, besonders in Pommern, in der Schweiz und in Italien. Sie nährt sich bloß von Würmern und Insekten, und hält sich ganz in der Tiefe des Wassers auf. Ihr Fleisch ist außerordentlich zart und wohlschmeckend.

Fig. 5. Die kleine Maräne.

(Salmo maraenula.)

Dieser kleine aber höchst delikates Fisch, ist höchstens 6 bis 8 Zoll lang, und wiegt mehr nicht als 4 bis 5 Loth. Er lebt in mehreren Landseen von Deutschland, Preußen, Pohlen und Schlesien, wo er sehr gemein ist, und im Winter, besonders unter dem Eise, häufig gefangen wird.

POISSONS DE RIVIERE DE L'ALLEMAGNE.

Fig. 1. Le Saumon argenté ou de Schieffermüller.

(*Salmo Schiffermulleri.*)

Ce Saumon est un des plus importants poissons de rivière de l'Allemagne, où il se trouve non seulement dans les grandes rivières mais aussi dans les grands lacs, de même que dans ceux de la Suisse et encore dans la Mer Baltique; c'est donc aussi bien un poisson de mer que de rivière. Il a souvent jusqu'à trois pieds de long, et pèse de 6 à 10 livres. Comme il appartient au genre des saumons, sa chair est aussi bien délicate et ragoûtante. C'est un poisson de proie qui se nourrit de petits poissons, de grenouilles etc.

Fig. 2. Le Saumon bleu ou le Lavaret du Lac de Constance.

(*Salmo Wartmanni.*)

Ce poisson se trouve dans les lacs de l'Allemagne méridionale et principalement dans celui de Constance, où il se multiplie presque à l'infini et fait un produit très-considérable des pêcheurs. A l'âge de 7 ans il devient presque tout bleu verdâtre, c'est pourquoi les pêcheurs le nomment alors *Blaufellchen*. Il appartient pareillement au genre des saumons et truites; il acquiert la longueur d'environ un pied et demi, et sa chair est très-exquise. Depuis le mois de Mai jusqu'en Octobre l'on prend une quantité surprenante de ces poissons et on les mange tant frais que marinés ou salés,

en quel état on les encaque dans des barils comme les lamproies, pour les envoyer à l'étranger.

Fig. 3. L'Umble chevalier.

(*Salmo umbla.*)

Le Chevalier est aussi une espèce de Saumon qui tout au plus atteint la longueur d'un pied et demi. Sa chair est des plus exquis. Il vit principalement dans le Lac de Genève où on le prend en très-grande quantité pour l'envoyer en France. En la faisant bouillir, sa chair devient rougeâtre comme celle de la truite saumonée avec laquelle il a en général beaucoup de ressemblance.

Fig. 4. La grande Marène.

(*Salmo Maraena.*)

Cette espèce de Saumon atteint la longueur de 3 ou 4 pieds et vit dans les grands lacs de l'Allemagne septentrionale, p. e. en Poméranie, de même qu'en Suisse et en Italie. Ce poisson ne se nourrit que de vers et d'insectes et se tient au fond de l'eau. Sa chair est extrêmement tendre et ragoûtante.

Fig. 5. La petite Marène.

(*Salmo maraenula.*)

Ce petit poisson, qui ne parvient qu'à la longueur de 6 à 8 pouces et qui ne pèse qu'environ deux onces, a la chair pareillement très-délicate. On le trouve très-fréquemment dans les Lacs d'Allemagne, de Prusse, de Pologne et de Silésie, où il est pris principalement en hiver de dessous la glace.

ROSARUM SPECIES.

Rosae semper florentes, alia obscuriori, alia pallidiori colore.

nunquam non pinnatae, sed in tres lacinas divisae.

Patria suavissimae hujus rosae sunt Sinae, unde paucos ante annos in Angliam venit, quare hucusque asperioris aëris temperiei nondum assuefacta, hiemes nostras in propatulo non tolerat, sed vasculis insitam se in cameris et plantarum hibernaculis servari desiderat.

Species colore obscuriori est semiplena, pallidior autem petalis plenis. Petala illius sunt crispa et colore rubini obscuriore; hujus vero laevia et colore roseo pallidiore. Odor utriusque diversus quidem, sed suavissimus et aromata redolens.

Frutex ad summum 2 vel 3 pedes altus tennerrimis est et ligno et foliis. Frondes sunt spinis rubris et tenuibus armatae; et folia non

Pulchra haec species totum per annum floribus ornatur, hieme tamen paucioribus quam aestate; quare *rosa semper florens* dicitur. Rarius semina ad maturitatem provehit.

RÓZSAFAJOK.

Mindégnyitó Rózsa.

(Rosa semper florens.)

Ennek a' gyönyörű Virágnak hazája Kína, a' honnan származott el Angliába is; a' keményebb égalljakat még, kiváltképpen télen a' szabad levegőt ki nem állja, hanem az üvegházakban, edényekben lehet eltartani.

Bokra legfellyebb is 2's 3. lábnyi magosságú, 's mind fája mind levelei felette gyengék. Az ágait veres tövisek lepik; levelei ritkán tollagosok, hanem csak hármaskarúak.

A' setétebb faj csak félig, a' halovány faj pedig egészen tellyes. Amannak bokréta szirmai fodrosok, setét rubintzínűek, emennek szirmai pedig simák és halovány pirosak. Szaga mindeniknek különböző; de mindeniké kedves 's fűszerfűzamos.

Egész esztendőn által nyílt, télen ugyan nem olly gazdagon mint nyáron, ezen tulajdonságára nézve neveztetik *Mindégnyitó Rózsának*. Néha ért magokat is terem.

ROSEN-ARTEN.

Die dunkle und blasse immerblühende Rose.

(Rosa semper florens.)

Das Vaterland dieser überaus lieblichen Rose ist China, woher sie erst vor wenigen Jahren nach England kam; daher sie auch bis jetzt noch nicht an ein rauheres Klima gewöhnt ist, und unsere Winter nicht im freyen Lande aushält, sondern in Töpfen, in Zimmern und Gewächshäusern erhalten werden muß.

Ihr Strauch wird höchstens 2 bis 3 Fufs hoch, und ist überaus zart von Holze und Blättern. Die Zweige haben rothe feine Dor-

nen, und die Blätter sind oft nicht gefiedert sondern nur dreylappigt.

Die dunkle Sorte ist nur halb, die blasse aber ganz gefüllt. Die Blumenblätter von jener sind kraus und dunkel rubinroth von Farbe; von letzterer aber sind sie glatt und blaß rosenfarbig. Der Geruch ist von beyden verschieden, aber äußerst angenehm und gewürzhaft.

Diese schöne Rosenart bringt das ganze Jahr hindurch Blumen; im Winter aber weniger als im Sommer, und hat eben davon ihren Nahmen, *die immer blühende Rose*, erhalten. Sie trägt zuweilen auch reifen Saamen.

ESPÈCES DE ROSES.

La Rose toujours fleurissante foncée et pâle.

(*Rosa semper florens.*)

La patrie de cette très-belle espèce de roses est la Chine, d'où elle a été transportée en Angleterre il y a peu d'années; c'est pourquoi elle ne s'est pas encore acclimatée chez nous, où les hivers sont trop rudes pour qu'elle puisse endurer en plein air. Il faut la planter dans des pots et la conserver dans des chambres ou serres.

L'arbuste atteint à peine la hauteur de 2 à 3 pieds, et son bois et ses feuilles sont très-fins. Les branches sont garnies de minces

épines rouges et les feuilles ne sont souvent pas allées mais simplement trilobes.

La sorte foncée de ces roses n'est qu'à demi-pleine, mais les pâles sont tout pleines. Les pétales des premières sont frisées et de couleur de rubis foncée; ceux des dernières sont au contraire lisses et de couleur de rose pâle. L'odeur de ces deux sortes diffère, mais elle est toujours très-agréable et aromatique.

Cette belle espèce de roses porte de fleurs presque toute l'année, cependant moins en hiver qu'en été; de là son nom de *toujours fleurissante*. Quelquefois elle produit des graines mûres.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

G. H. Schaefer

NAUMACHIAE VETERUM.

Naumachiae Veterum fuerunt aedificia amphitheatralia, circis non nihil similia. Harum areae, aquis profundis repletae, imitabantur lacum, in quo pugnae navales ederentur. In navibus uniremibus, biremibus, etiam triremibus, (quarum hic *fig. 2.* uniremem, *fig. 3.* biremem vides) capitalium plerumque criminum rei, saepius et in bello manu capti, ad internecionem depugnare cogebantur, consistentis in amphitheatro populi Romani, cui imperatores saepius cruentum hoc spectaculum dabant, delectandi gratia. Naumachia, quae hic depicta est, Tiberi adiacens et cum eo conjuncta representatur.

Qua magnitudine fuerint Naumachiae, inde videre licet, quod illa, quam Caesar Augustus construxerat, 1800 pedes longa et 200 pedes lata satis spatii habuit, ut 30 triremes et magnus praeterea minorum navium numerus pugnam inter se committerent. Cum tela et tormenta igniaria Veteribus essent ignota, Naumacharii jaculis, contis et gladiis cominus depugnantes, se invicem summa saevitia conficiebant. Qui in faedissimis his spectaculis victoria erant potiti, libertate donabantur, alia insuper dona accipientes.

A' RÉGIEKNEK VÍZI VAGY HAJÓVIADALA.

(Naumachia.)

A' Naumachiak a' régi Romaiaknál tsarnok forma (amphitheatrum) pompaépületek voltak, mellyeknek szabad közét víz foglalta el, és egy kis tavat formáltak, mellyen tartattak olztán a' Viziviadalok. A' halálra ítéltett gonosztévők 's hadifoglyok tudniillik 2 's 3. sor evezőkkel készültt 's erre a' végre rendeltt vívóhajókon, egymással a' halálig tusakodtak, tsupán tsak azért, hogy a' Romai népet gyönyörködtessék a' melly a' tsarnok tornáttzain telepedett meg, ezen a' Tsáizárok-tól adatni szokott vérengző játékoknak szemlélésére. Az itt lerajzoltt Hajóviadali épület a' Tiberis szomszédságába 's azzal öszveköttetésbe volt.

Melly roppant épületek lehetek ezek, hozzá lehet abból vetni, hogy a' mellyet Augusz-tus Tsáizár építtetett 1800 lábnyi hosszúságú és 200 lábnyi szélességű volt, és a' mellybe 30 háromsor evezőkkel készültt, 's más, egy hajóviadalnak kitartására megkivántató a'probb hajóknak elegendő helyek volt. Nem lévén a' régieknek tűzifegyvereik, a' küszködők tehát egymást nyársokkal, dorongokkal, és kardokkal gyilkolták halálra. A' győzödelmesek ezen borzasztó játékokba megjutalmaztatva szabadon eresztettek,

NAUMACHIEN DER ALTEN.

Die Naumachien der alten Römer waren große amphitheatrische Prachtgebäude, fast wie die Plätze der Wettrennen, deren innerer freyer Raum mit Wasser tief angefüllt wurde, und einen kleinen See bildete, auf welchem Schiffsgefechte gehalten wurden. Auf den dazu bestimmten ein- zwey- auch dreyrudrigen Kampfschiffen, (davon wir hier Fig. 2, eines mit Einer Reihe, und Fig. 3 mit zwey Reihen Rudern sehen) mußten zum Tode verurtheilte Verbrecher, oft auch Kriegsgefangene, auf Leben und Tod kämpfen; bloß zur Belustigung des Römischen Volks, welches auf den Stufen des Amphitheaters umhersaß, und welchem die Kaiser zuweilen dieß grausame Schauspiel gaben. Die hier abgebildete Naumachie lag an der Tiber und hatte mit derselben Verbindung.

Wie groß diese Naumachien oft waren, kann man schon daraus sehen, daß der Kaiser Augustus eine dergl. baute, welche 1800 Fuß lang und 200 Fuß breit war, und worin 30 dreyrudrige und noch eine Menge kleinerer Schiffe Raum hatten, einen Seekampf zu halten.

Da die alten keine Feuegewehre hatten, so fochten die Kämpfer mit Speissen, Stangen und Schwerdtern mit einander, und mordeten sich auf die grausamste Art. Die Sieger in diesen abscheulichen Kampfspielen, wurden dann freygesprochen und belohnt.

NAUMACHIES DES ANCIENS.

Les *Naumachies* des anciens Romains étaient de magnifiques amphithéâtres semblables à ceux destinés aux courses, excepté que leur intérieur renfermait un bassin creusé par l'art et rempli d'eau qui formait un lac artificiel, sur lequel on donnait des combats navaux. Les vaisseaux destinés à ces combats étaient d'un, ou de deux ou de trois rangs de rames, (la Fig. 2. présente un vaisseau à un, et la Fig. 3. un tel à deux rangs de rames) et montée par des criminels condamnés à la mort ou par des prisonniers de guerre, tous obligés à se faire une guerre à mort, et cela seulement pour faire plaisir au peuple Romain. Les spectateurs étaient placés sur les bancs qui entouraient le bassin, et les Empereurs leur donnaient quelquefois ce spectacle sanglant. La

Naumachie représentée sur la planche ci-jointe, était située proche du *Tibre*, et communiquait avec cette rivière.

L'on peut juger de l'étendue de ces *Naumachies* quand on sait, que l'Empereur *Auguste* en fit bâtir une, qui avait 1800 pieds de longueur sur 200 de largeur, et où 30 trirèmes et une quantité de moindres bateaux pouvaient manoeuvrer pour se combattre.

Comme les anciens n'avaient point d'armes à feu les combattans se battaient à coups de lances, de perches et d'épées et s'entretuaient d'une manière cruelle. Les vainqueurs de ces combats atroces furent mis en liberté et en outre récompensés.

Fig. 1.

Fig. 4 a.

Fig. 4 b.

Fig. 3.

Fig. 2.

VARIÆ GADORUM SPECIES.

Gadi ex prioribus quidem paginis nobis jam noti sunt: attamen et istas eorum species noscere operæ pretium est.

Fig. 1. Gadus Polachius.

Gadus Polachius incolit Mare Balticum et septentrionale, ubi copioso numero ad litora Angliæ natat. Sesquipedem longus, minoribus nutritur piscibus. Ob sapidam carnem in deliciis est.

Fig. 2. Gadus longus.

(Gadus Molva.)

Gadus Molva, septentrionalium Europæ litorum accola, ibidem a piscatoribus ingenti numero capitur. Increscit ad 15 aut 18 libras; omnium gadorum longissimus, minoribus sa-

ginatur piscibus et cancris. Esui est vel recens coctus, vel muria maceratus.

Fig. 3. Gadus Lota.

Gadus Lota est sapidissima carne, et in dulcis aquae lacubus et fluminibus vivit, longitudine 2 aut 3 pedum. In aquarum fundo hæret, in pisciculos, quorum adnatantium captura victitat, venandos intentus. Corpus flavidum, ferrugineis maculis imparibus distinctum.

Fig. 4. Gadus Tau.

Minutus hic Gadus, non nisi ad 6 pollices longus, nomen Tau inde obtinuit, quia in capite, quod bufonis capiti simile est, literam T præ se fert. Quamvis contempta sit corporis parvitate, minoribus tamen nutritur pisciculis, quos acutis denticulis capulat. Littora Americæ septentrionalis accolit.

GADÓTZ FAJOK.

A' Gadótzokkal oda fellyebb ezen Képes könyvben már megismerkedtünk, még itt azoknak némely fajait adjuk elő.

1. Kép. A' Lengyel Gadótz.

(*Gadus Polachius.*)

Ez a' Gadótzfaj a' dél és északi tengerbe, de különösen az angolai partok körül nagy csapatokba tartózkodik. Megnö másfél lábnyi hosszúságra, apró halakkal tengődik, 's jó ízű husáért kedves eledel.

2. Kép. A' nyulvány Gadótz.

(*Gadus Molva.*)

Ez a' Gadótz Európának északi partjain tartózkodik, a' hol a' tenger parti lakosok nagy számmal fogdossák; 10 's 18 fontnyi, 's leg-hosszabb minden gadótzfajok között. Eledel apró halakból 's rákókból áll. Megelzik részént frissen, részént bésózva.

3. Kép. A' Menyhal.

(*Gadus Lota.*)

A' Menyhal igen ízes húsú gadótz, él az édes tavakban 's folyó vizekben, két 's három lábnyi hosszúságú. Leginkább a' víz fenéken lappaszódik, hogy a' felette elűzkáló halatskákat megnyommalzthassa. Sárgás teste barna egyenetlen foltokkal tarkázott.

4. Kép. A' békahal.

(*Gadus Tau.*)

Ez a' kis Gadótz csak 6 íznyire nevededik. Nevét vette a' fejétől a' melly a' békáéhoz nagyon hasonlít. Számba se vehető nagyságának trutzára, ez a' tsekely állat más halakkal él, mellyeket éles fogaival ragad meg, találhatik az északi ámerikai vizekben.

VERSCHIEDENE ARTEN VON SCHELLFISCHEN.

Die Schellfische oder Weichfische sind uns aus unserem Bilderbuche schon bekannt. Wir lernen hier noch einige andere Arten davon kennen.

Fig. 1. Der Polack.

(*Gadus Polachius.*)

Der Polack oder Blanker lebt in der Ostsee und der Nordsee, wo er sich vorzüglich an den englischen Küsten in großen Zügen aufhält. Er wird einen bis anderthalb Fuß lang, nährt sich von kleinen Fischen, und wird seines wohlschmeckenden Fleisches wegen verpeiset.

Fig. 2. Der Leng.

(*Gadus Molva.*)

Der Leng findet sich an den nördlichen Küsten von Europa, wo er von den Küstenbewohnern in großer Menge gefangen wird. Er wird 15 bis 17 Pfund schwer, und ist der längste aller Schellfische, woher er auch den Namen hat. Seine Nahrung besteht in kleinen

Fischen und Krebsen; man genießt ihn theils frisch, theils eingesalzen.

Fig. 3. Die Quappe.

(*Gadus Lota.*)

Die Quappe, oder Aalraupe ist ein sehr wohlschmeckender Schellfisch, der in süßen Landseen und Flüssen lebt. Er wird 2 bis 3 Fuß lang, und liegt gewöhnlich in dem Grunde der Gewässer auf dem Boden, um die kleinen vorüberschwimmenden Fische zu haschen, von deren Fange er lebt. — Der gelbliche Körper ist mit braunen ungleichen Flecken geziert.

Fig. 4. Der Krötenfisch.

(*Gadus Tau.*)

Dieser kleine Schellfisch wird nur 6 Zoll lang, und erhielt seinen Namen von seinem Kopfe, der dem einer Kröte gleicht, und das Zeichen des Buchstaben T auf sich trägt. Er nährt sich trotz seiner unbedeutlichen Größe von kleineren Fischen, die er mit seinen scharfen kleinen Zähnen fängt. Der Krötenfisch findet sich in den Nordamerikanischen Gewässern.

DIFFÉRENTES ESPÈCES DE GADES OU MORUES.

Nous avons déjà appris à connaître dans ce recueil le genre des poissons qu'on nomme *Gades*; nous allons en passer en revue encore d'autres espèces.

Fig. 1. Le Lieu ou Merlu.

(Gadus Polachius.)

Le *Lieu* ou *Merlu* vit dans la mer Baltique et dans la mer du Nord, et se trouve en troupes nombreuses sur les côtes d'Angleterre. Il atteint la longueur d'un pied et demi, se nourrit des petits poissons et est mangé à cause de sa chair ragoûtante.

Fig. 2. Le Lingue.

(Gadus Molva.)

Le *Lingue* se trouve dans l'Océan septentrional où il est pris en très-grande quantité par les habitans des côtes de l'Europe septentrionale. Il pèse de 15 à 18 Livres, et c'est le poisson le plus long du genre des *Gades*; c'est pourquoi on l'a aussi nommé *le long*.

Il se nourrit de petits poissons et d'écrevisses et on le mange tant frais que salé.

Fig. 3. La Lotte ou le Burbot.

(Gadus Lota.)

La *Lotte* est un poisson très-ragoûtant; il se trouve dans des rivières et lacs d'eau douce et atteint la longueur de 2 à 3 pieds. Il se tient ordinairement sur le fond de l'eau pour happer les petits poissons qui passent et qui font sa nourriture. Son corps de couleur jaunâtre est tacheté de taches brunes irrégulières.

Fig. 4. Le Tau.

(Gadus Tau.)

Ce poisson ne parvient qu'à la taille de 6 pouces. Sa tête ressemble à celle du crapaud et est marquée de la lettre T; delà son nom. Malgré sa petitesse il se nourrit de petits poissons qu'il dévore avec ses dents aiguës. On le trouve dans les mers de l'Amérique septentrionale.

Fig. 1.

Fig. 2.

PAPILIONES SURINAMICI.

Fig. 1. et 2. Eurylochus Surinamicus.

(Papilio Eurylochus.)

Nulla terrarum regio tot tamque magnis pulchrisque gloriatur papilionibus quam colonia Europaea Surinamica, in ora orientali Americae australis sita. Calida humidaque aëris temperies genituram elegantium insectorum, quorum magnitudinem pulchrosque colores admiramur, adjuvare videtur.

Hic videmus unum maximorum papilionum ex utraque parte depictum, Eurylochum Surinamicum. Alis extensis ultra mensuram 7 pollicum excurrit, longitudo ad pollices 3 et

dimidium. Alae anticae (Fig. 2.) sunt fuscae, limbo aureo, flava intus et maculis ophthalmoidibus distinctae, posticae colore nigro splendente atque aureo pariter limbo; quae ornamenta pulchritudinem papilionis plurimum augent. Versus corpus posticae sunt colore flavo ad formam arcus marginatae. Subtus autem (F. 1) alae sunt flavo et subfusco marmoratae. In postica maculam habet ophthalmoidem majusculam, ex fusco violaceam circulo flavo; ipsa vero pupilla lunam falcatae prae se fert. Quamvis hic papilio singulari colorum splendore non praecellat: tamen commissurae colorum, in se invicem abeuntium, propriam ipsi elegantiam et pulchritudinem conferunt.

SZURINÁMI PILLANGÓK.

1. és 2. Kép. Az Eurilok Pillangó.

(Papilio Eurylochus.)

A földnek egyik részében sem tenyészik oly igen a szép 's nagy Pillangók mint Dél-amerikának Napkeletipart jaira dülő Európai lakosoktól megült Surinám Tartományába. A meleg és nedves égallj láttatik okának lenni ezen Bogarak rendkívül való szaporodásának, a mellyeknek mind szép színek mind pedig nagyságok bámulást szereznek bennünk.

Itt egy Szurinámi legnagyobb Pillangót mind a két oldalról lerajzolva szemlélünk. Kiterjesztett szárnyainak szélessége 7 ízet meghalad, hosszúsága pedig negyedfél íz. Nagy fel-

ső szárnyai barnák narantssárga szegével, és sárgás másodrendű tarkával 's szem foltokkal. Alsóbb szárnyai tsillogó feketék hasonlóképpen narantssárga szegével, a melly még inkább neveli szépségét ennek a Pillangónak, azomba ugyan ezek a hasa környékén idegforma karéjba sárgával tarkázattak. Szárnyainak az allja sárga, barnáson márványozva, mellyeknek hátulso része egy egy nagy setét violaszínű, sárga kerületű füzemmel ékeskedik, mellynek közepét fejr fél hód foglalja el. Jollehet pedig a színek ezen a pillangon nem oly igen szembetűnők, mindazáltal mivel azok egymással észrevehetetlenül elegyülnek fel, ez a pillangó önnön szépséggel díszeskedik.

SURINAMISCHE SCHMETTERLINGE.

Fig. 1. u. 2. Der Surinamische

Eurylochus.

(Papilio Eurylochus.)

Kein Theil der Erde ist so reich an großen schönen Schmetterlingen, als die Europäische Kolonie von Surinam an der Ostküste von Südamerika. Das warme feuchte Klima scheint die große Vermehrung dieser schönen Insekten zu befördern, die uns durch ihre Größe und durch ihre schönen Farben so oft in Erstaunen setzen.

Wir sehen hier einen der größten Tag-schmetterlinge, den Surinamischen Eurylochus, auf beyden Seiten abgebildet. Mit ausge-spannten Flügeln misst er über sieben Zoll,

seine Länge beträgt 3 $\frac{1}{2}$ Zoll. Die großen Oberflügel sind braun, mit orangegelbem Saum, und gelblichen inneren Zeichnungen und Augenflecken. Die Unterflügel sind glänzend schwarz, gleichfalls orangegelb eingefalst, welches die Schönheit des Schmetterlings sehr erhöht. Gegen den Körper zu sind die Unterflügel gelb gezeichnet in bogenförmigem Ausschnitt (Fig. 2.) Die Rückseite der Flügel (Fig. 1.) ist gelb und bräunlich marmorirt. Auf der unteren Seite sitzt ein großes dunkelviolettes Auge mit gelber Einfassung, und im Mittelpunkte mit einem weißen halben Monde geziert. Hat dieser Tagfalter gleich keine sehr hervorstechenden Farben, so geben ihm doch die sanft in einander übergehenden Mischungen Reiz und Schönheit.

PAPILLONS DE SURINAM.

Fig. 1. et 2. Le Papillon Euriloque de Surinam.

(*Papilio Eurylochus*.)

Aucune contrée de la terre est aussi riche en beaux et grands papillons que la colonie européenne de Surinam sur la côte Nord-Est de l'Amérique méridionale. Il paraît que le climat chaud et en même tems humide favorise la propagation de ces beaux insectes qui nous étonnent souvent autant par leur grandeur que par la beauté de leurs couleurs.

La table ci-jointe nous présente un des plus beaux papillons diurnes, savoir l'*Euriloque de Surinam*, vu des deux côtés. L'envergure

de ses ailes est de plus de sept pouces; sa longueur est de 3 pouces et 1/2.

Ses grandes ailes supérieures (F. 2.) sont brunes, bordées d'orange et ornées de taches et des yeux jaunâtres. Les ailes inférieures sont d'un noir luisant, pareillement bordées d'orange, ce qui augmente la beauté de ce papillon. Vers le corps les ailes inférieures sont dessinées de jaune en forme d'arc. Le dessous des ailes (Fig. 1.) est jaune marbré de brunâtre. La partie inférieure est ornée d'un grand oeil violet-foncé, bordé de jaune, avec une demi-lune blanche au centre. Quoique ce papillon ne se distingue pas par des couleurs brillantes, il n'en est pas moins beau à cause des nuances douces et agréables de son colorit.

AVES ASIATICAE.

Fig. 1. Pavo Tibetanus.

Pavo Tibetanus in pluribus Asiae regionibus, praecipue in regno Tibetano invenitur. Magnitudine meleagridem aequat, cauda tamen est brevior. Amictus plumarii color praecipuus est lucidus cinereus lineis et punctis albis. In superiori alarum parte atque in cauda insident maculae ferrugineae ophthalmoides, quae soli oppositae colore violaceo et flavo elegantissime variant. Synciput est colore ferrugineo, pedes ex flavo cinerei binisque armati calcaribus.

Fig. 2. Phasianus Argus.

Argus magnitudine pavonem nostrum aequiparat, sed caudae magnificentia, qua pavo superbit, in hujus alas transiisse videtur. Remiges ferrugineae, perquam longae lataeque, sunt maculis fuscis ophthalmoidibus distin-

ctae, caput et collum colore badio variante. Rectrices duae intermediae inter ceteras longissime prominent, punctis albis tamquam stellulis obsitae. Elegans hic phasianus, plurimum ocellatus, praecipue in Sinis habitat, tanta corporis teneritudine, ut captivus vix aliquot menses libertati superstes vivat.

Fig. 3. Phasianus curvirostris.

Hic Phasianus ex India Orientali oriundus, summopere rarus, ante aliquot annos ab Anglis in Europam fuit invectus. Mulier Anglica, nomine *Impey*, aliquot Phasianos hujus speciei vivos in Angliam intulit, qui paulo post morti occubuerunt. Amictus est colore caeruleo, rubicundo, viridi, flavo, elegantissime pictus. Singularem decorem addunt pennae ex syncipite in altum surgentes, quarum summis caulibus adhaerent pinnarum cristae, ita ut procul spectanti aristis videantur similes. Mores hujus avis parum sunt cogniti.

ÁZSIAI MADARAK.

1. Kép. A' Tibeti Páva.

(Pavo Tibetanus.)

Ez a' páva Azsiának majd minden részeiben de leg inkább Tibetben található. Termete akkora mint a' gyöngytyuké, csak a' farka hofszabb valamivel. Tollainak fala lágy hamúszínű fejr húsasokkal 's pontokkal. Szárnya 's farka barna szemfoltokkal tarkázott, mellyek violafzinnel és aranyzölddel gyönyörűen tsillognak, a' világosság vízontagsági szerént. Feje bubja barna, kettős sarkantyúkkal alkatott lábai sárgásbarnák.

2. Kép. Az Árgus Fátzán.

(Phasianus Argus.)

Az Argus Fátzán természetére nézve hasonló a' mi Pávánkhoz, csak hogy ennek a' farka pompájával a' szárnyai ékeskednek. Rendkívül hofszú 's széles barnás szárnytollai a' legszebb tükröző setét szemfoltokkal tarkázottak. A' nyaka 's feje tsillogó világosbarna.

Két középső farktollai, a' többi felett hofszabban kinyúlnak 's fejr pontokkal mint megannyi apró tsillagokkal béhintettek. Ez a' szép százszemű Fátzán különösen Khinába található, de olly igen érzékeny, hogy fogóságban alig él néhány holnapokat.

3. Kép. A' hajlottorrú Fátzán.

(Phasianus curvirostris.)

Ezt a' ritka Fátzánt Európába csak nem régebben tették esmeretessé az Anglusok. Egy Impey nevű Anglus Kisafszony hozott Hindostánból magával egynehányat, de a' mellyek csak hamar elhaltak. Akkora mintegy mint a' közönséges Fátzán. Tollai késsel verhenyőssel zöldel és sárgával gyönyörűségesen színeltek. Különössé tézik a' fejbubján fellálló egyes tollai. Ezeknek egyesek felálló magas tollzáróknak csak a' hegye van fűrtös pejhel bönöve, mellyek melzfűrtől szemlélve úgy látzának mint a' búzakalászok. Az életmódja ennek a' madárnak még kevésbé esmeretes,

ASIATISCHE VÖGEL.

Fig. 1. Der Tibetanische Pfau.

(Pavo Tibetanus.)

Dieser Pfau findet sich in mehreren Theilen von Asien, vorzüglich aber in Tibet. Er hat die Gröfse eines Perlhuhns, nur ist sein Schwanz länger. Die Grundfarbe seines Gefieders ist ein sanftes Grau mit weissen Strichen und Punkten. Auf den Oberflügeln und dem Schwanz sitzen braune augenförmige Flecken, die gegen das Licht violett und goldgrün auf das angenehmste schillern. Der obere Theil des Kopfs ist braun. Die Füfse sind gelbgrau, mit doppelten Spornen versehen.

Fig. 2. Der Argusfasan.

(Phasianus Argus.)

Der Argusfasan gleicht an Gröfse unserem gewöhnlichen Pfau, nur scheint der prächtige Schwanz des Pfaues hier auf die Flügel übergegangen zu seyn. Die außerordentlichen langen und breiten braunen Flügelfedern sind auf das schönste mit dunkelfarbigen Augenspiegeln besetzt, Kopf und Hals sind von hellbrauner schillernder Farbe. Von den Schwanzfe-

dern ragen die beyden mittleren weit über die übrigen hinaus, und sind mit weissen Punkten wie mit kleinen Sternchen übersät. — Dieser schöne vieläugige Fasan lebt vorzüglich in China, ist aber so zärtlich, daß er in der Gefangenschaft kaum einige Monate überlebt.

Fig. 3. Der Hindostanische Fasan.

(Phasianus curvirostris.)

Der Hindostanische Fasan ist ein äußerst seltener Vogel, der erst seit einigen Jahren durch die Engländer in Europa bekannt wurde. Eine Engländerin Lady Impey brachte einige lebendig mit nach England, die aber bald starben. Er hat beynahe die Gröfse unseres gemeinen Fasans. Sein Gefieder ist auf das angenehmste blau, röthlich, grün und gelb gefärbt. Ein sonderbares Ansehen geben ihm die auf dem Oberkopfe stehenden einzelnen Federn. An den Enden der langen Kiele sitzen bloß die Fahnen als kleine Büschel, wodurch sie von weitem das Ansehen kleiner Kornähren gewinnen. Über die Lebensweise dieses Vogels ist übrigens noch wenig bekannt.

OISEAUX D'ASIE.

Fig. 1. Le Chinguis ou Paon du Tibet.

(Pavo Tibetanus.)

Ce Paon se trouve dans plusieurs contrées de l'Asie et principalement en Tibet; il a la taille d'une pintade, mais sa queue est plus longue. Le fond de son plumage est d'un beau gris parsemé de mouches et de lignes blanches. Les ailes supérieures ainsi que la queue sont ornées de taches brunes en forme des yeux, d'une belle couleur changeante en violet et vert d'or. La partie supérieure de la tête est brune; les pieds sont d'un brun jaunâtre et munis de doubles ergots.

Fig. 2. Le Faisan-Paon ou Argus.

(Phasianus Argus.)

Ce Faisan ressemble à nos Paons, excepté que sa principale beauté n'est pas tombée en partage à la queue, mais aux ailes, dont les plumes brunes extrêmement longues et larges sont parsemées d'une manière admirable de miroirs d'une couleur foncée. La tête et le

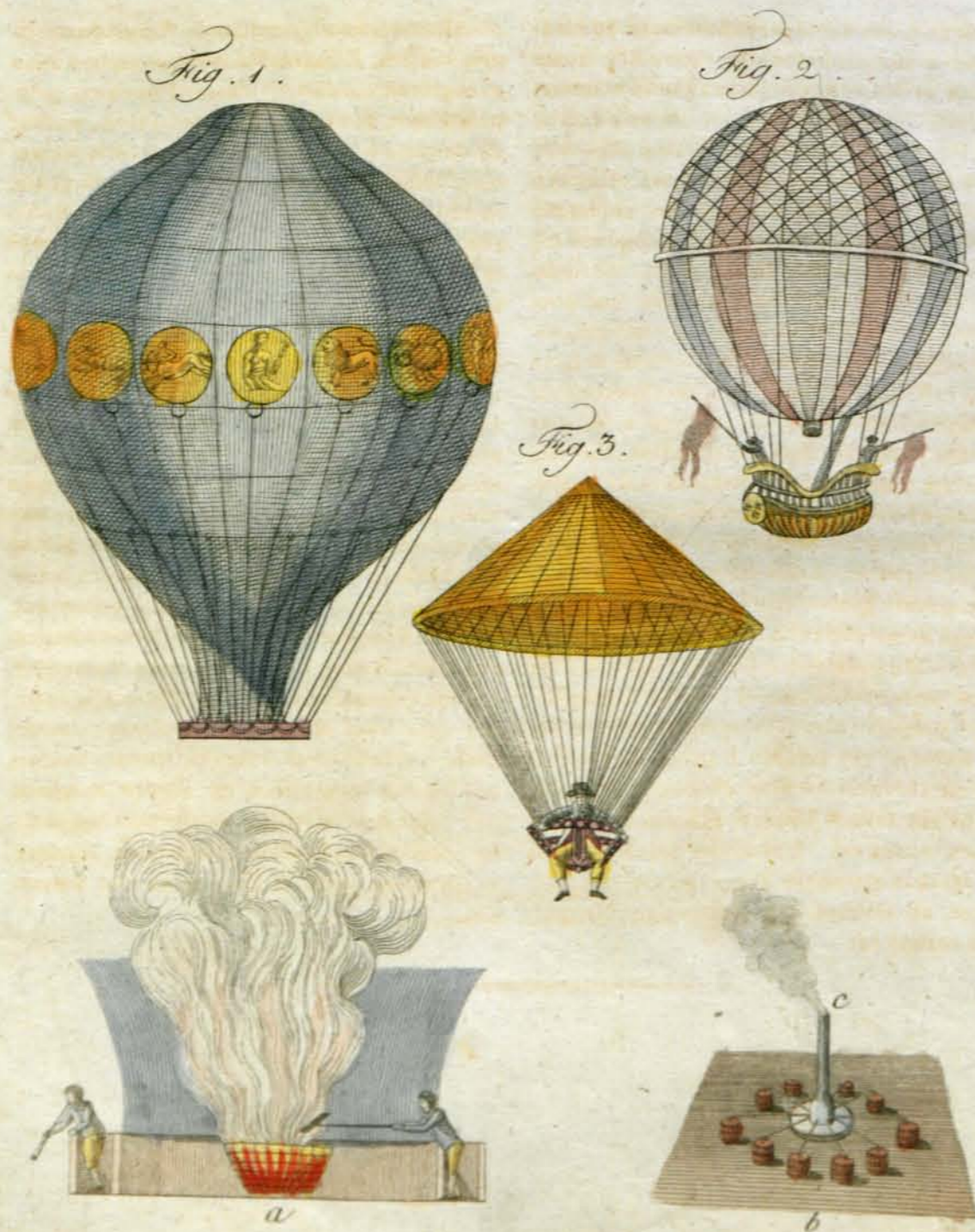
cou sont de couleur bleue-claire changeante. Les deux plumes du milieu de la queue surpassent les autres de beaucoup en longueur et sont semées de points blancs qui paraissent autant d'étoiles. Ce beau faisan à mille yeux se trouve principalement à la Chine; mais il est si délicat, qu'étant emprisonné il ne vit que peu de mois.

Fig. 3. Le Faisan de l'Indostan.

(Phasianus curvirostris.)

Ce Faisan est un oiseau très-rare que les Anglais n'ont fait connaître en Europe que depuis peu d'années. Une Anglaise, *Milady Impey*, en amena quelques uns en Angleterre, mais ils périrent bientôt. Cet oiseau est presque de la taille de notre faisan ordinaire. Son plumage est très-joliment teint en bleu, rougeâtre, vert et jaune. Les plumes éparses qui se trouvent sur la tête lui donnent un air singulier. Les bouts des tuyaux sont garnis de barbes, qui leur donnent la ressemblance de petits épis. Du reste on ne connaît que fort peu les habitudes de cet oiseau.

C. R. Schmazer.

VIII. B. 29.

AERONAUTICA.

Nihil unquam tantopere hominum admirationem et imitandi studium excitavit, quam volatus avium. Antiquissima jamjam aetate, ut fabulae narrant, homines alis arte factis, quas brachiis pedibusque alligasse dicuntur, humo se tollere, atque in leviori elemento pro lubitu versari tentaverunt. Sed omnes isti conatus, rerum naturae minime accommodati, felici eventu carebant. Namque hunc ad finem opus erat machina, cujus pondus una cum corpore humano levius esset, quam circumfluis aër, et quae adeo ipsa levitate sua in altum tolleretur. Prima hujus rei experimenta demum in Gallofrancia anno 1782 a duobus fratribus, nomine *Montgolfieris*, facta fuerunt. Hi autem fabrefecerunt machinam ex multicio bombycino, in globum configuratam, satis magnam intusque cavam. Cum aërem in illa inclusum et charta et stramine incensis attenuassent: globus iste bombycinus magna omnium admiratione in altum sua sponte ascendit. Mox deinde globum majorem, ex eadem materie contextum, infra circumdederunt pergula (*Fig. 1.*), quae in medio focum haberet. (*a*) Hac machina 13. Novembris 1783 vir cordatus, nomine *Pilaster de Rosario*, primus mortalium liberum excursum per aëra tentare ausus est. Ista autem machina, quae aëre ignibus attenuato atque incluso in altum tollitur, ab inventoribus suis nomen *Montgolfierae* sortita est.

Aliam ejusmodi machinam, Aërostatem proprie dictam, Lutetiae Parisiorum eodem anno excogitavit *Carolus*, Professor Physices; quippe globum, 26 pedes e diametro latum, pariter ex multicio bombycino consutum, aëris (ut vocant) inflammabilis implevit, eo apparatu, ut aër, in doliolis ex ramentis ferreis et acido sulphureo genitus, in tubum communem atque inde in globum bombycinum derivaretur. Deinde in navicula, ex globo funiculis bombycinis suspensa, sublatus hujus rei inventor felici conatu in altum subiit. Si globus istum ex alto demitti vectori placeat: tunc aperitur valvula in latere globi applicita, per quam gravior aër spirabilis, seu atmosphaericus, immittitur. In machina autem *Montgolfierae* idem efficitur, igne minus nutrito et paulatim elanguescente. Si quo casu fortuito globus bombycinus in aëre altiori laedatur: aëronauta servatur *Sostica*, (*Fig. 3.*) quam machinam *Blanchardus*, famosus aëronauta, excogitando invenit. *Sostica* autem constat textili non infirmi roboris, aliquot circulis intento; ipse vero aëronauta naufragus insidet corbi ex latioribus vinculis lineis connexo, qui funibus longioribus ex *Sostica* suspenditur. Aër hac machina interceptus impedit, ne praecipiti casu aëronauta feratur, facitque, ut lenissimo lapsu in humum ex alto descendat.

LEVEGŐHAJÓKÁZÁS.

Előttől fogva semmi sem gerjesztett az emberekbe olly nagy tsudálkozást 's a' követésre olly forró kívánságot mint a' madaraknak repülése. Már a' legrégibb időknek regéiben is van emlékezet a' mesterséges szárnyokról, mellyeket az emberek kezeikre 's lábaikra kötözték, hogy azok által a' földről felemelkedhessenek, és a' levegőben tetfzések lzerént lebeghessenek. De minden próbatételek tsékélyek lévén, nem értek óhajtott véget. Olly mívet kellett hát kigondolni, mellynek nehezsége a' levegőben hajókázó emberével öfzvevéve sokkal kisebb következképpen könnyebb legyen, mint a' közönséges atmosphaerai levegő, 's abba az magától felzálhasson. 1782-dik Elztendőben *Montgolfier* testvérek tetek ebbéli próbát kívánt lzerentsével. Öktudniüllik nagy üres gömbölyű lapta forma mívet készíttettek tafotából, a' levegőt abba szalmának és papirosnak égetése által megrikítótták — 's így valósággal a' lapta fel is szállott a' Levegőbe magától. *Montgolfier* ekkor sokkal nagyobb tafota laptát készíttett, folyosóval azt körülvette, mellynek közepén vólt a' tüzhely (a.) és *Pilatra de Rosier* emlékedett fel rajta legelőfzör 1783-dikban Nov. 21-dikén. Ez a' levegőnek melegséggel való ritkítása által felemelkedő lapta a' feltaláló-

járól *Montgolfiernak* neveztetett. A' második nemét a' Levegőlaptának (2. Kép.) *Charles* Parisban a' Fizikának Professora találta fel. Ö tudniüllik egy 26 láb átmérőjű tafotalaptát egy ahoz készíttett mívler által (b) könnyű gyúlható levegővel töltött meg, mellyet vasporból és bűdöskő savanyúságból bontakoztatván ki apró hordókra szedett 's azokból egy tsön (c.) a' laptába ereztett. Selyem sinegeknél fogva egy kis hajót is függesztet hozzá, mellybe annak találója béleülvén lzerentséssen felemelkedett. — Ha alább kell szállni a' laptának, egy oldalon levő lyúkfedőt felnyitnak, hogy azon a' közönséges atmosphaerai levegő, a' melly sokkal nehezebb mint a' laptába lévő — a' laptába bényomakodjon; a' *Montgolfier*éval pedig ezt úgy vizik végbe, hogy a' tüzet lassan lassan elhadják alunni. Ha pedig minden esetre a' levegőhajót valamely lzerentséllenség érné, *Blanchard* híres levegői hajókázó találmánnya által az úgy nevezett esőernyő által a' hajókázó életét megmentheti. Ez egynehány abrontsokra vont erős ernyős matéria, mellyhez kötelekkel van foglalva a' hajókázónak hámos ülőhelye. A' levegő, a' melly ez alá az öblös ernyő alá ütökzik a' rohanó eset akadályoztatja 's halkabbá téfzi.

LUFTSCHIFFEREY.

Nichts erregte wohl von jeher mehr die Bewunderung der Menschen, und zugleich den Wunsch der Nachahmung, als der Flug der Vögel. Schon im frühesten Alterthume, erzählen uns mehrere Sagen, machte man Versuche, durch künstliche Flügel, die man an Armen und Füßen befestigte, sich von der Erde zu erheben, und in einem leichtern Elemente nach Gefallen herumzuschweben. Doch alle Versuche waren zu klein, und fielen desswegen unglücklich aus. Es kam darauf an, eine Maschine zu erfinden, deren Gewicht in Verbindung mit dem daran befestigten menschlichen Körper geringer sey, als das Gewicht der sie umgebenden atmosphärischen Luft; die folglich leichter wäre, und in die Luft flöge. Die ersten glücklichen Versuche dieser Art machten in Frankreich im Jahre 1782 die Gebrüder *Montgolfiers*. Sie nahmen nämlich eine große hohle Maschine von Taffent in Gestalt einer Kugel, verdünnten durch angebranntes Papier und Stroh die Luft, und so stieg die Kugel wirklich von selbst in die Höhe. *Montgolfier* vergrößerte nun seine Taffentkugel, (Fig. 1.) umgab sie mit einer Gallerie, in deren Mitte sich der Feuerheerd (a) befand, und nun machte am 21. November 1783 *Pilatre de Rozier* die erste große Luftreise damit. Diese Art von Luftballons, durch erhitzte Luft

gehoben, erhielt von ihren Erfindern den Namen *Montgolfiere*. Die zweyte Art, oder den Aërostat (Fig. 2.) erfand gleichfalls im Jahr 1783 *Charles*, Professor der Physik in Paris. Er füllte nämlich eine Taffentkugel von 26 Fuß im Durchmesser mittels einer Vorrichtung (b) mit brennbarer leichter Luft, die in Tonnen aus Eisenfeilspänen und Schwefelsäure entwickelt, und dann durch die große Röhre (c) in den Ballon geleitet wurde. Ein Schiffchen wurde mit seidenen Schnüren daran befestigt, und so stieg der Erfinder glücklich damit in die Höhe. Soll der Ballon sich senken, so öffnet man auf der Seite eine Klappe, und läst nach und nach die schwerere atmosphärische Luft hereindringen. Bey der *Montgolfiere* bewirkt man es dadurch, daß man das Feuer langsam abgehen läst. — Sollte der Ballon in der Luft verunglücken, so kann sich der Luftschiffer durch den Fallschirm (Fig. 3.) retten, den *Blanchard*, ein berühmter Luftsegler, erfand. Er besteht aus einem starken festen Zeuge, welches hohl über einige Reife gespannt wird, der Luftschiffer selbst sitzt in mehreren Tragbändern, welche mit Stricken an dem oberen Theile befestiget sind. Die Luft, die sich unter diesem großen Regenschirme fängt, verhindert das schnelle Fallen des Schirms, und macht, daß er nur allmählig herabsinkt.

AERONAUTIQUE.

Assurément, rien ne put jamais tant exciter l'admiration des hommes et leur inspirer le désir de l'imitation que le vol des oiseaux. Les traditions des temps les plus reculés nous font mention de différens essais de s'élever dans l'air et d'y planer moyennant des ailes factices attachées aux bras et aux pieds. Mais tous ces efforts étaient trop faibles et les essais eurent une issue malheureuse. Il s'agissait d'inventer une machine, dont le poids y compris le corps de l'Aéronaute fut moindre que le poids de l'air atmosphérique qui l'entourerait, et qui ainsi par sa plus grande légèreté s'éleverait dans l'air. En 1782 les frères *Montgolfier* firent en France de pareils essais qui leur réussirent. Pour y parvenir ils formèrent un grand globe vide enduit de taffetas et rempli d'air subtilisé par du papier et de la paille brûlés, et ce globe monta alors en l'air. C'est de cette façon que se fit enfin cette heureuse découverte désirée si longtems. *Montgolfier* donnait ensuite plus de volume à son globe (*Fig. 1.*) et l'entoura d'une galerie au centre de la quelle se trouva le foyer (*a*). Mr. *Pilâtre de Rozier* tenta le 21 November 1783 avec un pareil ballon la première ascension aërostatique. Ces ballons gonflés d'air échauf-

fés furent nommés *Montgolfières* d'après leurs inventeurs.

La seconde espèce ou l'*Aérostat* (*Fig. 2.*) est le ballon inventé pareillement en 1783 par Mr. *Charles*, Professeur de Physique à Paris, qui moyennant un appareil (*b*) y destiné remplit un globe de 26 pieds de diamètre d'air inflammable, qui fut développé dans des tonneaux, de limaille de fer et d'acide sulfurique, et conduit dans le ballon par un grostuyan. (*c*) A ce ballon l'on attache avec des cordons de soie une nacelle ou gondole que monta l'inventeur et qui s'y éleva en l'air. Pour faire descendre le ballon l'on ouvre une soupape pratiquée du côté et l'on laisse peu à peu y entrer l'air atmosphérique qui est plus pesant. — Dans la *Montgolfière* on laisse pour cet effet le feu s'éteindre. Au cas que le ballon périsse dans l'air, l'Aéronaute se sauvera par le moyen du parachute (*Fig. 3.*) inventé par le célèbre Aéronaute *Blanchard*. Ce parachute est composé d'une étoffe forte et ferme, étendue sur des cercles. L'Aéronaute se met sur des espèces de bretelles attachées au toit du parachute par des cordes. L'air qui se trouve ramassé sous ce grand toit empêche la descente trop vite du parachute et la ralentit de façon qu'il n'y a plus de risque.

Fig. 2.

MEMORABILIA ORBIS SEPTEMTRIONALIS.

Fig. 1. Aucupium in Orcadibus
aliisque insulis septemtrionalibus.

In Orcadibus aliisque scopulosis septemtrionis insulis soli natura nutriendis mortalibus parum consuluit; ideoque piscibus potissimum, et avibus aquaticis earumque ovis vitam sustentant. Non est ausus adeo temerarius, qui aucupatum istum temeritate superet. Inter mille pericula aucupes alius ab alio de scopulo in scopulum enitentes longis perticis allevantur, aut funibus ex alto demittuntur ligno transversario insidentes. Ita expedita corporis habilitate in cavernas fissurasque saxorum penetrant, *laros* et *colymbos*, quos ingenti numero capiunt, tempore incubationis una suis cum ovis insectaturi. Ubi majore intervallo a se scopuli distant, quales in Orcade insula *Nossa* tabula praesens (Fig. 1.) tibi commonstrat: confestim magna dexteritate aliquot funes in scopulum ex opposito stantem jaciendo mittere, ibique firmare sunt docti. His deinde ligneam appendunt sellam, funibus et rotulis trusatilem. Qua vectura si illuc penetraverunt, inde aliquis eorum fune quaquaversum ex alto demittitur. Multi quidem in hoc periculoso venatu intereunt, nihilominus tamen adsuetudo et imperantior necessitas superstitibus denuo eadem pericula cogit subire.

Fig. 2. Fons Geyser et Hecla
mons ignivomus in Islandia.

In magna illa Insula, quam *Islandiam* (i. e. terram glaciale) nominant, regnum animale et vegetabile parum offert, quod memoratu sit dignum; eo magis, quae regnum minerale progignit, commemorari merentur. Tota *Islandia* ignibus subterraneis, ubique erumpentibus, suffossa videtur. Inde calidi et fervidi fontes lacusque oriuntur, qui campos illos glacie nivibusque perpetuis obrutos perrumpunt, atque ostenta maxime mira producant. In his praecipue numerandus est fons fervidus, quem *Geyser* seu effusorem nuncupant, situs in meridionali Insulae regione, non procul a monte ignivomo *Hecla*, quem in tractu interiori icon nostra spectandum exhibet. Non nunquam sub pelvi hujus fontis auditur murmur obscurum insequente iteratis vicibus fragore, tormentorum igniariorum explosionibus simili. Deinde subito erumpit densus validusque aquarum ferventium radius, aliquoties ultra 100 pedes in altum ejaculatus, qui saxorum fragmina, simul cum aquis evibrata, longe lateque disjectat. Cum exsuperanti huic fonti solis os immisit radios: protinus in vaporibus ejus oriuntur irides, novo admirabilitatis augmento magnificentum hoc spectaculum exornaturae.

ÉSZAKI NEVEZETES DOLGOK.

1. Kép. Az Orkadi és más északi Szigeteken való madarászat.

Az Orkadi és a többi északi sarkon lévő kö-fizertes szigetek Lakosainak, a természet az élelemre megkivántató dolgokat szük marokkal oltogatta. Az élelmek ezeknek csak halakból tengerimadarakból 's azoknak tojásaikból áll. De melly szörnyű vakmerőséggel jár ez a madarászat! Az életnek ezer veszedelmével tojják a madarászók egymást kö-fizálakról kö-fizálokra, vagy pedig egy kerézfára ülve kö-télen eresztetik le magokat, 's friss ügyességgel lopakodnak bé a kö-fizálok hasadékjai közé, 's a tojásaikon ülő sirájo-kat vagy tsüllőket tojásaikkal egyetemben elfzedik, 's a bámész karakatnákat ezereként fogdossák. Ha pedig a kö-fizálok egymástól távól állanak (a mint ez az eset, itt az 1 Képpel lerajzolt Orkadi *Noss* nevű Szigetben szemléltethetik) akkor az ellenben lévő kö-fizálra gyakorlott mesterséggel köteleket hajgálnak által, mellyek közzé zsinegekkel egy fakosarat kötöznek 's abba tsufzkálnak által. Sokaknak ugyan ez a veszedelmes madarászat életbe kerül, hanem a fizokás és a fizükség ösztöneitől kényszerítetvén semmibe veszik ez életbe maradtak az azzal együtt járó veszedelmeket.

2. Kép. A' Geyszer és Hekla Islándaiban.

Ama nagy északi szigetben Islándaiban az állatok és plánták Országára nézve keves megjegyzésre méltó tárgyak találhatnak; hanem az Asványok Országának szüleményei annyival inkább szembetűnők. Ugy látzik hogy egész Islandia mint egy tüzhelye a teméntelen volkántüznek a melly felette sok helyeken kiüti magát, és az örök hó 's jégnek közepette meleg forrásoka tavakat 's felette különös tü-neményeket állít elő. Ezek közzül való főképpen a' Geyszer meleg tava (2. Kép.) a' szigetnek déli részében Heklától nem messze a' melly ezen képnek hátulsó szegletében láttatik. A' Geyszer árka kerületében bizonyos időkből siket sustorgást lehet hallani, mellyet ágyúforma durranások váltanak fel, 's arra, egyszerre vastag, szörnyű, 's forró vízfolyások lövődnek fel száz lábna is magossá-ban. Ez a' vízfolyás elfaggatott kö-fizikla darabokat ragad fel magával, 's fizétszórja azokat. Ha pedig a' nap fénylik vagy süt, a' sugárok a' sűrű gözben fizivárványokat formálnak, 's ekkor még inkább andalít ez a' pompás nézőhely.

NORDISCHE MERKWÜRDIGKEITEN

Fig. 1. Der Vogelfang auf den Orkadischen und andern nördlichen Inseln.

Auf den Orkadischen und anderen felsigten Inseln des Nordpols hat die Natur nur sparsam für den Unterhalt der Bewohner gesorgt. Ihre Hauptnahrung besteht deswegen aus Fischen, Seevögeln und ihren Eyern. Nichts übersteigt aber die Kühnheit dieser Jagd. Unter tausend Gefahren schieben sich die Vogeljäger mit langen Stangen wechselseitig von Klippe zu Klippe, oder lassen sich an Stricken auf einem Querholze sitzend von oben herab; sie wissen so mit großer Geschwindigkeit und Gewandtheit in die verschiedenen Klüfte zu dringen, und die braunen *Scemeven* und die *dummen Taucherhühner* oder die *Troiltaucher* sammt ihren Eyern in der Brutzeit zu hundert zu fangen. Stehen die Felsen von einander entfernt, wie es auf unserer Tafel (Fig. 1.) auf der Orkadischen Insel *Noss* der Fall ist, so wissen sie mit großer Geschicklichkeit einige Stricke auf die gegenüberstehende Klippe zu werfen, befestigen dazwischen einen hölzernen Tragsessel, der mit einigen Schnüren und Rollen verbunden ist, und lassen sich von oben nach jeder Seite hin herab. Viele verunglücken zwar bey dieser gefährlichen Jagd,

doch Gewohnheit und Bedürfnis heisst die Zurückbleibenden von neuem jeder Gefahr trotzen.

Fig. 2. Der Geyszer und Hekla auf Island.

Auf der großen nordischen Insel *Island* (Eisland) biethet das Thier- und Pflanzenreich wenig Merkwürdiges dar, desto auffallender aber sind die Erzeugnisse des Mineralreichs. Ganz Island scheint durch vulkanische Feuer untergraben zu seyn, die allenthalben Ausbrüche machen, warme und heisse Quellen und Seen bilden, die mitten durch die ewigen Schnee- und Eisfelder durchbrechen, und die auffallendsten Erscheinungen bilden. Vorzüglich gehört dahin die warme Quelle des *Geyszer* (Fig. 2.) in dem südlichen Theile der Insel, nicht weit von dem Vulkan *Hekla*, den man in dem Hintergrunde sieht. — Zu gewissen Zeiten hört man unter dem Becken des *Geyszer* ein dumpfes Brausen, es erfolgen kanonenähnliche Schläge, und auf einmahl schießt ein dicker mächtiger Strahl von siedend heißem Wasser über hundert Fuß in die Höhe. Dieser Strahl führt abgerissene Felsenstücke mit sich, die er weit und breit umherwirft. — Scheint die Sonne auf den *Geyszer*, so bilden sich in den Dünsten Regenbogen, und vermehren noch den Eindruck des majestätischen Schauspiels.

CURIOSITÉS DU NORD.

Fig. 1. Oisellerie des habitans des
Iles Orcades et voisines.

Aux Iles Orcades et autres Iles rocailleuses du Nord de l'Europe la nature a peu pourvû à la nourriture des habitans. C'est pourquoi leurs principaux alimens sont des poissons et des oiseaux de mer avec leurs oeufs. Rien de plus téméraire que la façon de prendre ces oiseaux. Exposés à mille périls les oiseleurs se glissent et se poussent mutuellement sur de longues perches de rocher en rocher ou se font descendre dans les abîmes chevauchant sur une pièce de bois attachée à une corde. Ces gens savent avec beaucoup de célérité se glisser dans toutes les fentes et crevasses pour y prendre les mouettes et les sottes poulettes d'eau, qu'ils attrapent par centaines avec leurs oeufs du tems de la ponte. Quand les rochers sont séparés l'un de l'autre, ils jettent avec beaucoup d'adresse une corde de l'autre côté, y attachent une espèce de chaise portative garnie de poulies et de tirans et cordonnets pour la faire glisser sur le rocher de l'autre côté, comme nous le voyons pratiqué à l'île de *Nofs* (Fig. 1.) de la table ci-jointe. Cette chasse périlleuse coûte à la vérité la vie à plusieurs de ces oiseleurs, mais cela n'empêche pas les

autres de continuer un métier auquel l'habitude et le besoin les attache.

Fig. 2. Le Geyser et le Hecla
en Islande.

Le regne animal et végétal de la grande île septentrionale d'*Islande* (c. à. d. île de glaces) n'offre aucune curiosité remarquable; d'autant plus frappantes sont les productions du regne minéral. Toute l'île semble être le foyer d'une immense quantité de feu souterrain, qui partout se fraye des issues et forme des éruptions volcaniques, qui en plusieurs endroits produisent des fontaines chaudes jaillissantes à travers des champs de glace. L'une des principales de ces fontaines est celle nommée *Geyser* (Fig. 2.) dans la partie méridionale de l'île, non loin du Volcan *Hecla*, que nous voyons dans le fond de notre tableau. A certaines époques l'on entend un bruit sourd au dessous du bassin du *Geyser*, suivi de coups de canon, et subitement un rayon d'eau chaude et bouillante sort de la terre et s'élève à plus de cent pieds de hauteur. Ce rayon emporte et lance en l'air des blocs de rochers, qu'il jete au loin. Quand le soleil luit, de superbes arcs-en-ciel se forment dans les vapeurs des eaux du *Geyser*, ce qui donne un spectacle vraiment majestueux.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Jacob de Vries delinavit.

AVES MEMORATU DIGNAE.

Fig. 1. Alcyon Sinensis.

(Alcedo atricapilla.)

Alcedo elegans, quam haec tabula pingit, in Sinis habitat, longitudine 10 pollicum, collo et capite nigro, dorso et alis violaceis splendidibus, gula et ingluvie alba, ventre sordidius flavo.

Fig. 2. Psittacus terrestris.

In rebus, quas recens inventas Angli secum ex Nova Hollandia refulerunt, et *psittacus terrestris* est recensendus. Magnitudine turturum non superat. Primarius color herbaceus, per dorsum et alas virgis nigris distinguitur. Cauda in coniformam acuminata, ejusque pennae exteriores sunt ex rubicundo flavae, pariter virgis nigris distinctae; pedes magis teretes quam reliquorum psittacorum. Haec avis, quae est singularis ejus proprietas, nunquam arboribus insidet, sed contra gentilium mores, instar coturnicum, celeri cursu humi obambulat, papiliones aliaque insecta venaturus. Ab hac vivendi ratione nomen suum sortitus est.

Fig. 3. Anas galericulata.

Pulchra haec anas etiam in patria sua, in Sinis et Japonia, rarioribus adnumeratur avibus; atque haud parvo emta pretio ad hortos Mandarinorum (qui sunt majori dignitate magistratus) decorandos nutritur. Hic ob oculos sistimus peculiari pulchritudine et varietate *anatem galericulatam*, qualis in opere Anglico, nuper summa magnificentia edito, depingitur. Vulgarem *anatem galericulatam*, in Sinis minus raram, Lectores nostri in Tomo septimo Nro. 16to reperiunt. Hujus autem anatis amictus pulcherrime est insignitus. Ex vertice surgit crista plumatilis violaceo, viridi, albo colore; alius plumarum cirrus, croceo alboque colore, bina ornat capitis tempora; pectus est colore violaceo, venter albo. Ex utriusque alae secunda pennarum serie, versus dorsum sita, singulae sursum prominent pennae (quarum altera pinna multo latior est) speciem velorum nauticorum referentes. Haec anas iteratis jamjam vicibus in Angliam translata, ob molliculam corporis teneritatem, at ovis incubaret, induci nunquam potuit.

NEVEZES MADARAK.

1. Kép. A' Kinai Jégmadár.

(Alcedo atricapilla.)

Ennek a' szép Jégmadárnak hazája Kína. Hofzfa 10 iznyi. A' háta és szárnyai fénylő violafzínűek; begye és nyaka eleje fejer; a' hasa pedig motskos sárga.

2. Kép. A' földi Papagáj.

(Psittacus terrestris.)

Ez a' madár is azok közzül az ujságok közzül való, a' mellyeket az Anglusok Ujj Hollandiából hoztak magokkal. Akkora mint a' gerlitz. Tollainak főbbzine pázsitzín, a' hátán 's szárnyain fekete tsíkokkal. Farka ékformán hegyzett; farkának szélsőtollai verhenyös sárgások hasonloképpen fekete tsíkokkal meghúzdalva. Lábai kartsúbbak, mint közönségesen a' papagájoké szoktak lenni. Különös ebbe a' madárba az, hogy a' többi papagájok szokása ellen, fára meg nem száll hanem mint a' fürj a' földön futkároz, 's futkozva kapkodja el a' bogarakat 's pilléket. Ezen szokásától vette nevét is.

3. Kép. A' berbets Rétze.

(Anas galericulata.)

A' berbets Rétze magában a' hazájában Kínában, 's Japanbán is ritka madár, az árát drágán fizetik 's a' Mandarinok (Ország nagyjai) kertjeiknek ékességére tartják. Itt ennek egy igen szép hasonfaját izemléljük, mellyet egy fényes Anglus munkából vettünk. (A' Kínai réztét magát megtalálhatják Olvasóink a' hetedik Darabnak 16 Száma alatt.) — Tolla ennek a' réztének a' legszébb tarkájú. A' fejbúbját vilafzínű zöld és fejer bóbíta két oldalát pedig violágossárga és fejer bokré-tátska ékesítte; a' begye violafzínű, a' hasa fejer. Szárnyairól a' háta felé egy tolltaréj kanyarúl, mellynek belső verhenyös sárga tollai mint valamely vitorla vázson függölegesen állanak, — Mindezek ezt a' madarat nagyon megkülömböztetik. Angliában már egynehányszor vittek ilyen réztét, de mivel igen érzékeny, meg nem tojtathatták.

MERKWÜRDIGE VÖGEL.

Fig. 1. Der Chinesische Eisvogel.

(Alcedo atricapilla.)

Der hier abgebildete schöne Eisvogel ist ein Bewohner von China, und seine ganze Länge beträgt 10 Zoll. Der Kopf und Hals sind schwarz, der Rücken und die Flügel violett mit glänzendem Scheine, die Brust und der Vorderhals weiß, der Bauch aber schmutzig gelb.

Fig. 2. Der Erdpapagey.

(Psittacus terrestris.)

Unter die neuen Entdeckungen, welche uns die Engländer aus Neuholland mitbrachten, gehört auch der Erdpapagey. Er wird nicht größer als eine Turteltaube. Die Hauptfarbe seines Gefieders ist grasgrün, auf dem Rücken und an den Flügeln mit schwarzen Streifen durchzogen. Der Schwanz ist keilförmig zugespitzt. Die äußeren Federn des Schwanzes sind röthlichgelb, gleichfalls mit schwarzen Streifen durchzogen. Die Füße sind weit schlanker als gewöhnlich bey den Papageyen. — Das sonderbare dieses Vogels ist, daß er sich nie auf Bäume setzt, sondern ganz gegen die Gewohnheit der übrigen Papageyen wie eine Wachtel schnell auf dem Boden herumläuft, und so Insekten und Schmetterlinge hascht. —

Von seiner Lebensweise erhielt er den Namen des Erdpapageyes.

Fig. 3. Die Mandarin - Ente.

(Anas galericulata.)

Die schöne Mandarin - Ente gehört selbst in ihrem Vaterlande, in China und Japan, zu den seltenen Vögeln; man bezahlt sie ziemlich theuer, und hält sie in China zur Zierde in den Gärten der Mandarinen (hoher Staatsbeamten). Wir liefern hier eine schöne Varietät der Mandarin - Ente, die in einem der neuesten Englischen Prachtwerke abgebildet ist. Die Chinesische Ente selbst finden unsere Leser in dem siebenten Bande No. 16. — Das Gefieder unserer Ente ist auf das schönste gezeichnet. Auf dem Oberkopfe sitzt ein violetter, grüner und weißer Federbusch. Ein hochgelb und weißer Federbüschel zierte die Seiten des Kopfes. Die Brust ist violett, der Bauch weiß. Über den Flügeln stehen gegen den Rücken zu zwey Federbüschel, die dem Vogel eine sonderbare Gestalt geben. Die innersten röthlichgelben Federn stehen nämlich mit ihren Fahnen senkrecht in die Höhe, gerade in der Form kleiner Segel. — Man brachte die Mandarin - Ente schon mehrmahls nach England; da sie aber sehr zärtlich ist, so konnte man sie nie zum Brüten bringen. —

OISEAUX REMARQUABLES.

Fig. 1. Le Martin-pêcheur de la Chine.

(Alcedo atricapilla.)

Ce bel oiseau ci-représenté habite la Chine. Sa longueur entière n'est que de 10 pouces. Le dos et les ailes sont de couleur violette brillante. La gorge et la poitrine sont blanches; mais le ventre est d'un jaune sale.

Fig. 2. Le Perroquet de terre.

(Psittacus terrestris.)

Ce Perroquet fait partie des nouvelles curiosités naturelles que les Anglais ont apportées de la Nouvelle-Hollande. Il ne devient pas plus grand qu'une tourterelle; la couleur principale de son plumage est un vert-d'herbe rayé de raies noires sur le dos et aux ailes. La queue est cunéiforme, dont les plumes extérieures sont d'un jaune rougeâtre pareillement rayées de noir. Les pieds de cet oiseau sont de beaucoup plus déliés que ceux des autres perroquets. Mais ce qui est le plus singulier, c'est que cet oiseau ne se perche jamais sur les arbres, mais se tient toujours sur la terre où il court avec vitesse, comme les cailles, pour attraper des insectes et des papillons, ce qui le distingue des au-

tres perroquets, et lui a fait donner le nom de *perroquet de terre*.

Fig. 3. La Sarcelle de la Chine.

(Anas galericulata.)

Ce beau Canard appartient même dans sa patrie, qui est la Chine et le Japon, aux oiseaux rares, que l'on paye assez cher et que les *Mandarins* (les Grands du pays) aiment à garder dans leurs jardins. La Sarcelle ordinaire de la Chine se trouve représentée au No. 16. du 7ième volume, nous en donnons ici la figure d'une belle variété depeinte, dans un ouvrage de luxe anglais des plus récents. Le plumage de ce canard est fort bien dessiné. Sa tête est couverte d'une huppe violette tirant sur le vert et blanche. Une espèce d'aigrette de couleur jaune foncée et blanche orne les deux côtés de la tête. La poitrine est violette, le ventre blanc. Au-dessus des ailes vers le dos se trouvent deux panaches qui donnent un air singulier à cet oiseau; car les barbes des plumes intérieures qui sont jaunes rougeâtres, sont placées perpendiculairement en guise de petites voiles. Déjà plusieurs fois l'on a apporté cette Sarcelle en Angleterre; mais elle est si délicate que l'on n'a pas encore pu parvenir à l'y faire couvrir.

INSECTA MEMORABILIA.

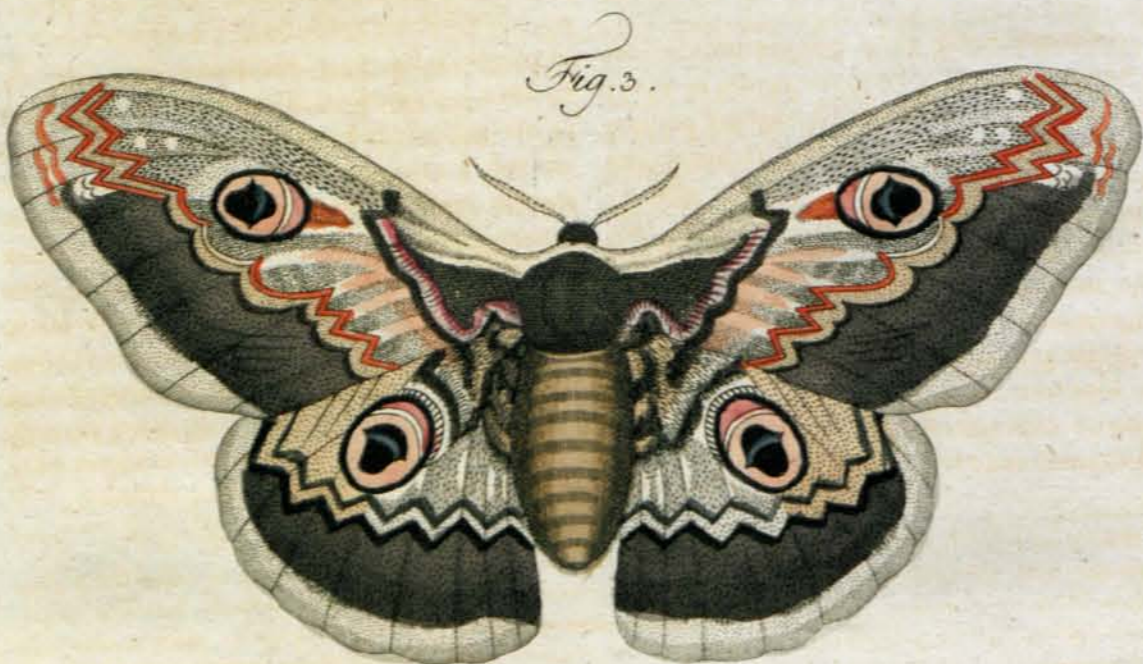

Fig. 3.

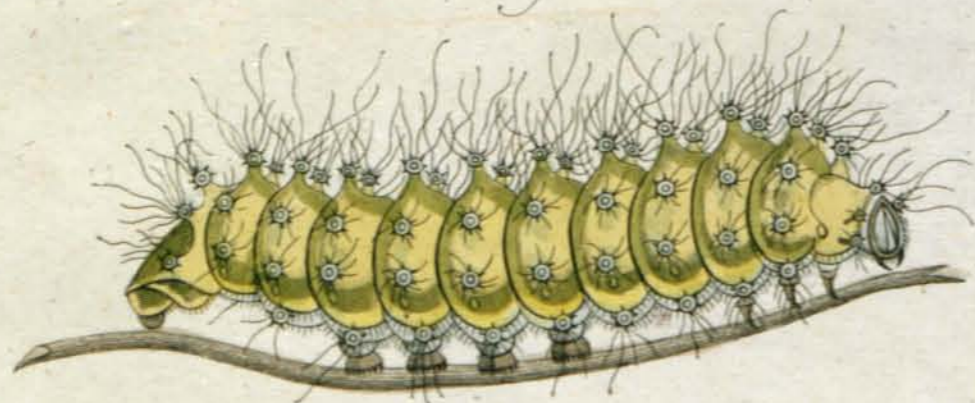

Fig. 1.

Fig. 2.

Gessl. W. Schumacher.

Fig. 1. 2. 3. Phalaena Bombyx
Pavonia major.

Pavonia major (Fig. 3), a qua tantum varietate, non autem specie Pavonia media et minor differre videntur, maxima Germaniae phalaena, alis expansis sex pollices implet. Binae alae fuscae, superior et inferior, ornantur macula ophthalmoide majuscula, pupilla nigra, iride caerulea; quam propter maculam, ophthalmoideibus pavonum maculis similem, phalaenae huic nomen *Pavoniae* inditum est. Ceteroquin alae lineis flexuosis recurvisque varie insigniuntur. Mas obscuriore lineamentorum pigmento a femella distinguitur.

Elegans eruca (Fig. 1.) hujus phalaenae men-

se Junio usque in medium Julium invenitur in cerasis et prunis, in salicibus, in prunis domesticis, in prunis spinosis, in carpinis betulis, in betulis ipsis, in quercubus, praecipue in nucibus juglandibus. Totum corpus, colore viridi laetiori, ad quatuor pollices longum, multos in annulos dividitur, in quorum unoquoque multa tubercula semitota protuberant, colore caeruleo laetissimo, quibus eruca tanquam stellis distincta superbit. Penitus adulta ad finem Julii duplici tela obtexitur, exteriori membranacea, interiori bombycina. *) Hoc labore finito in chrysalidem abit crassam, fuscam (Fig. 2.), quae per hiemem durat, donec tandem verno tempore inde egressa phalaena elegantissima volitet.

*) Not. Cum et Blumenbachius in Historiae naturalis Enchiridio, et L. Ph. Funccius in hujus Orbis picti commentario asseruerunt, Berchtoldsdorfii, in vico Austriae non procul a Vienna dissito, hominem quemdam filamenta pavoniae mediae et minoris ampliori conatu et peculiari fabrica in usum multipliciter convertisse: operae pretium me facturam puto, si veritatis causa dixerem, multa quidem hunc hominem promississe, marsupia divitum recludenda inclamasse, sed nihil praestitisse.

NEVEZETES BOGARAK.

1. 2. 3. K. A' Nagy Pávaaszem Pille.

(Phalena Bombyx Pavonia major.)

A' Nagy Pávaaszem pille tsak hason fajának látszik lenni a' kisebbnek, e' legnagyobb a' Németországi Pillék között; szélessége kiterjesztett szárnyaival egybe 6 iznyi. Felső és alsó setétbarna szárnyait fahéjbarna, a' középen fekete és kék szemfoltok ékesittik, mellyeket a' pávaaszemhez hasonlítottak 's úgy adták reá a' nevét. Többnyire pedig a' szárnyai tsipkézett idegforma tarkázattal ékeskednek. Himje a' nőstényétől setétebb színére nézve külömbözik.

Szép herányója (i. Kép.) Junius, és Juliusnak közepéig, a' tserelznye- szilva- füz- kökény- gyertyán nyir és tölgyfákon találhatik. Színe ennek világos zöld, holtsza mint egy 4 iz. Az egész teste egyes gyűrűkre osztódik, a' mellyeknek válszain gömbölyeg égszínű tsutsorodások mint megannyi apró tsillagok vagynak. Tökéletességre menvén Julius végfelé kettős gombolyagba köti bé magát, mellyeknek kü seje, pergamennemű, belseje pedig selyemnemű. Munkáját elvégezvén, vastag barna pupává változik el, 's ezen állapotban a' telet kialuván, tavaszra repül ki abból szép Pille formájában.

MERKWÜRDIGE INSEKTEN.

Fig. 1. bis 3. Der große Nachtpfauflüchter.

(Phalena Bombyx Pavonia major.)

Der große Nachtpfauflüchter (Fig. 3.), wovon der kleinere nur eine Spielart zu seyn scheint, ist der größte Nachtfalter Deutschlands, und misst mit ausgebreiteten Flügeln 6 Zoll. Die dunkelbraunen Ober- und Unterflügel sind jeder mit einem großen zimtbraunen, inwendig schwarzen und blauen Augenflecke geziert, den man mit Pfauenspiegeln verglich, und so dem Vogel seinen Namen gab. Übrigens sind die Flügel mit zackigen und bogenförmigen Zeichnungen geziert. Das Männchen unterscheidet sich vom Weibchen dadurch, daß die Zeichnungen bey ersterem dunkler sind.

Die schöne Raupe (Fig. 1.) des Nachtpfauflüchters findet sich im Junius und in der ersten Hälfte des Julius auf Kirsch- und Pflaumenbäumen, auf Weiden, Schwarzdornen, Hainbuchen, Birken und Eichen. Sie ist hellgrün von Farbe, und wird gegen vier Zoll lang. Der ganze Körper ist in einzelne Ringe getheilt. Auf diesen Abschnitten sitzen viele halbrunde himmelblaue Erhöhungen, womit die Raupe wie mit Sternen geschmückt zu seyn scheint. — Zu Ende des Julius webt sich die nun völlig ausgewachsene Raupe in ein doppeltes Gespinnst ein, wovon das äußere pergamentartig, das innere aber seidartig ist. Hat sie ihre Arbeit geendigt, so verwandelt sie sich in eine dicke braune Puppe (Fig. 2), diese Puppe überwintert, und erst im nächsten Frühjahre fliegt der schöne Nachtfalter aus.

INSECTES REMARQUABLES.

Fig. 1. à 3. Le grand Paon de nuit.

(Phalaena Bombyx Pavonia major.)

Le grand Paon de nuit (Fig. 3.) — (le petit Paon de nuit n'en semble être qu'une variété) est le plus grand papillon de nuit d'Allemagne; car son envergure est de 6 pouces. Les ailes inférieures et supérieures d'un brun foncé sont ornées chacune d'un grand oeil de couleur de cannelle, bleu et noir en dedans, semblable aux miroirs des Paons; de la son nom. Du reste ses ailes sont ornées de dessins en façons d'arcs et de zigzags. Le mâle ne se distingue de la femelle que par la couleur plus foncée de ses dessins.

La belle Chenille (Fig. 1.) de ce papillon se trouve au mois de Juin et dans la

première moitié au Juillet sur des cerisiers, des pruniers, des saules, des-prunelliers, des charmes, des bouleaux et des chênes. Elle est de couleur verte-claire et atteint la longueur d'environ 4 pouces; tout son corps est divisé en anneaux et sur les entailles qui les séparent se trouve nombre de bosses demi-rondes d'un bleu-céleste, qui lui donne l'air comme si cette chenille était garnie d'étoiles. Sur la fin du Juillet la Chenille qui à acquis sa taille ordinaire s'enveloppe d'un tissu double, dont l'extérieure ressemble au parchemin et l'intérieur à la soie. Sitôt qu'elle a fini son travail elle se métamorphose en une grosse Chrysalide brune (Fig. 2.) qui passe ainsi l'hiver et ce n'est qu'au printemps prochain que ce beau papillon en éclot.

Fig. 3.

Fig. 1.

Fig. 2.

Jacob Bauer-Schmuzer.

III. B. 53.

TRES SIMIARUM SPECIES.

Fig. 1. Simia Moloch.

Simia Moloch (i. e. regia) aspectum praebet mirum et monstrosum. Pili ex albo cinerei, longiores et villosi, totum ejus obtegunt corpus; brachia usque ad pedes defluunt; facies nuda est colore badio. Habitat autem praecipue in insulis Moluccis atque in Sumatra, ad altitudinem trium pedum excrescens. In societate ad aliquot centum frequenti harum insularum sylvas inhabitans, arborum corticibus, foliis, fructibus vescitur. Indole placida est ac miti, ideoque cicuratu facilis.

Fig. 2. Simia Entellus.

Entellus prae se fert novam Simiarum speciem, quam rerum naturalium scrutator Dufresne, natione Gallofrancus, ante aliquot annos notam fecit, qui non nisi unicum hujus animalis exemplar differtum ex Bengalia, animalis hujus patria, obtinuerat. Entellus est ad tres pedes et dimidium altus; totum ejus corpus contegitur pilis ex flavo albicantibus, qui in vertice quamdam galericuli formam

simulant. Extremitates manuum pedumque sunt nigro; partes interiores, ut et facies glabra, colore fusco, rubro admixto. Qui sit victus, qui mores animalis hujus parum cogniti, nondum innotuit.

Fig. 3. Lemur Indri.

Hoc animal pertinet ad genus lemurum, (qui Maki dicuntur) solum modo aliquibus in rebus a simiis differentium. Indri nomen in Madagascar, patria ejus insula, hominem sylvestrem (ἄγριον ἄνθρωπον) significat. Vescitur arborum foliis et fructibus, quae dexterrime corripit manibus perfecte ad formam humanam configuratis. Corpore maximam partem est nigro; caput et latera variegata sunt fusco, rubro admixto; cauda brevis, albida. Quod de hoc animali praecipue memoratu dignum videtur, in eo consistit, quod in Madagascar canum more ad venandum instituitur atque ex more adhibetur, quamvis sit indole mitis et carnivoris nequam adnumerandus. Ceteroquin grandescit ad pedum trium et dimidii altitudinem.

HÁROM MAJOM FAJOK.

1. Kép. A' Molok Majom.

(Simia Moloch.)

A' Molok majomnak tekintete tsudálatos és rémítő. Az egész testét fehérszürke hofszú bozontos szőr fedezi, és karjai a' lába fejéig nyúlnak le. Meztelen ábrázata világosbarna; különösen a' Moloki szigeteket és Sumátrát lakja; és 3 lábnyi magasságra nevedik. Százanként való csoportokban tanyáz az említett szigeteknek erdeiben; kéreggel és gyümölcsökkel élőködik. Természete szelid és tsendes lévén könnyen szelidíthető.

2. Kép. Az Entell Majom.

(Simia Entellus.)

Az Entell új majomfaj, mellyet Frantzia Természetbúvár Dufresne nem régiben tett esmeretessé, egy kitömött mustraképeretévén szert Bengalából ennek az állatnak hazájából. Az Entell negyedfél lábnyi magasságú. Egész testét sárgás fehér szőrök fedik, mellyek a' fe-

jén sapkaformába állanak öszve. Kéz 's láb-fejei feketék, tenyerei és talpai pedig, valamint meztelen ábrázata is verhenősök.

Eletmódja és szokása ezen állatnak még esmérletlen.

3. Kép. Az Indri.

(Lemur Indri.)

Az Indri a' Maki nemhez tartozik, melly a' majomnemtől tsak némi tekintetben különbözik. Neve a' hazájában Madagaskárban Vadembert tesz. Levelekkel és gyümölcsökkel él, mellyeket tökéletesen alkatott kezeivel nagy könnyűséggel szaggat le. Főbb-színe fekete a' melly fején és oldalain verhenyös foltokkal elegyül; hanem rövid farka fehér. — Ebben az állatban az a' nevezetes, hogy a' Madagaskári lakosok, mint a' kutyát a' vadászatra szoktatják 's használják; ámbár az ő természetü szelid, és éppen nem a' húsevő állatok közül való. — Negyedfél lábnyi magasságra nevedik.

DREY AFFEN - ARTEN.

Fig. 1. Der Moloch.

(Simia Moloch.)

Der Moloch-Affe hat ein wunderbares abentheuerliches Ansehen. Langes weißgraues zottiges Haar deckt seinen ganzen Körper, und die Arme reichen bis zu den Füßen herab. Das nackte Gesicht ist heilbraun. Der Moloch bewohnt vorzüglich die Moluckischen Inseln und Sumatra, und erreicht die Größe von drey Fuß. In Gesellschaft zu hunderten lebt er in den Wäldern jener Inseln, und nährt sich von Baumrinden, Blättern und Früchten. Sein Naturel ist sanft und ruhig, weßwegen er sich auch leicht zähmen läßt.

Fig. 2. Der Entelle.

(Simia Entellus.)

Der Entelle ist eine neue Affenart, die der Französische Naturforscher Dufresne vor einigen Jahren zuerst bekannt gemacht hat. Er erhielt ein einziges ausgestopftes Exemplar dieses Thieres aus Bengalen, dem Vaterlande dieses Affen. Der Entelle wird $3\frac{1}{2}$ Fuß hoch. Der ganze Körper ist mit gelblichweißen Haaren bedeckt, die auf dem Kopfe eine Art von

Mütze bilden. Die äußeren Theile der Hände und Füße sind schwarz; die inneren Theile, so wie das nackte Gesicht, sind rothbraun von Farbe.

Von der Lebensart und den Sitten dieses seltenen Affens ist noch gar nichts bekannt.

Fig. 3. Der Indri.

(Lemur Indri.)

Der Indri gehört zu dem Makigeschlechte, die bloß in einigen Stücken von den Affen unterschieden sind. Sein Name bedeutet auf Madagaskar, seinem Vaterlande, so viel als Waldmensch. Er nährt sich von Blättern und Früchten, die er mit den vollkommen gebildeten Händen auf das geschickteste zu ergreifen weiß. Die Hauptfarbe des Körpers ist schwarz, an dem Kopfe und den Seiten mit rothbraunen Stellen abwechselnd; der kurze Schwanz aber weiß. — Das Merkwürdigste dieses Thiers aber ist, daß die Bewohner von Madagaskar den Indri wie die Hunde zur Jagd abrichten, und dazu gebrauchen, obgleich der Indri von Natur sanft, und gar nicht zu den fleischfressenden Thieren gehört. — Der Indri erlangt eine Höhe von $3\frac{1}{2}$ Fuß.

TROIS ESPECES DE SINGES.

Fig. 1. Le Moloch.

(*Simia Moloch.*)

Ce Singe qu'on nomme *Moloch* à un air tout-à-fait singulier et bizarre. Un poil long, velu, de couleur blanche couvre tout son corps et ses bras pendent jusqu'aux pieds. Son visage nu est d'un brun-clair. Ce Singe habite principalement les îles Moluques et celle de Sumatra; il atteint la hauteur de 3 pieds. Il vit en troupes de centaines dans les forêts, où il se nourrit de l'écorce des arbres, des feuilles et des fruits. Il est d'un naturel doux et tranquille, et pour cette raison il est aisé à apprivoiser.

Fig. 2. L'Entelle.

(*Simia Entellus.*)

L'Entelle est une nouvelle espèce de singes, que le Naturaliste français *Dufresne* nous a le premier fait connaître il y a peu d'années. Il en reçut un seul exemplaire empaillé qui lui fut envoyé du Bengale, qui est la patrie de ce Singe. Il atteint la hauteur de 3 pieds et demi. Tout son corps est couvert d'un poil blanc jaunâtre qui forme une espèce

de bonnet sur sa tête. Les parties extérieures de ses mains et de ses pieds sont noires; les parties intérieures ou de dessous sont d'un rouge-brun, ainsi que son visage nu.

L'on ne sait encore rien du tout de la manière de vivre et des mœurs de ce rare Singe.

Fig. 3. L'Indri.

(*Lemur Indri.*)

Cet animal est proprement dit du genre de Makis, mais qui diffèrent fort peu des Singes. Son nom signifie dans la langue des Madegasses *Homme de bois*. Il est originaire de l'île de Madagascar, où il se nourrit de feuilles et des fruits qu'avec ses mains parfaitement bien formées il sait arracher très-habilement. La couleur principale de son corps est le noir, à la tête et aux côtés il se trouve des taches d'un brun rougeâtre; mais la queue fort courte est blanche. Ce qu'il y a de plus remarquable dans cet animal, c'est que les Madegasses le dressent pour la chasse et s'en servent en guise de chiens, quoique l'Indri soit d'un naturel doux et n'appartienne pas aux animaux carnivores. Il atteint la hauteur de 3 pieds et demi.

BALAENAE ET DELPHINI.

Fig. 2.

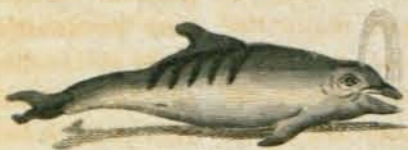

Fig. 1.

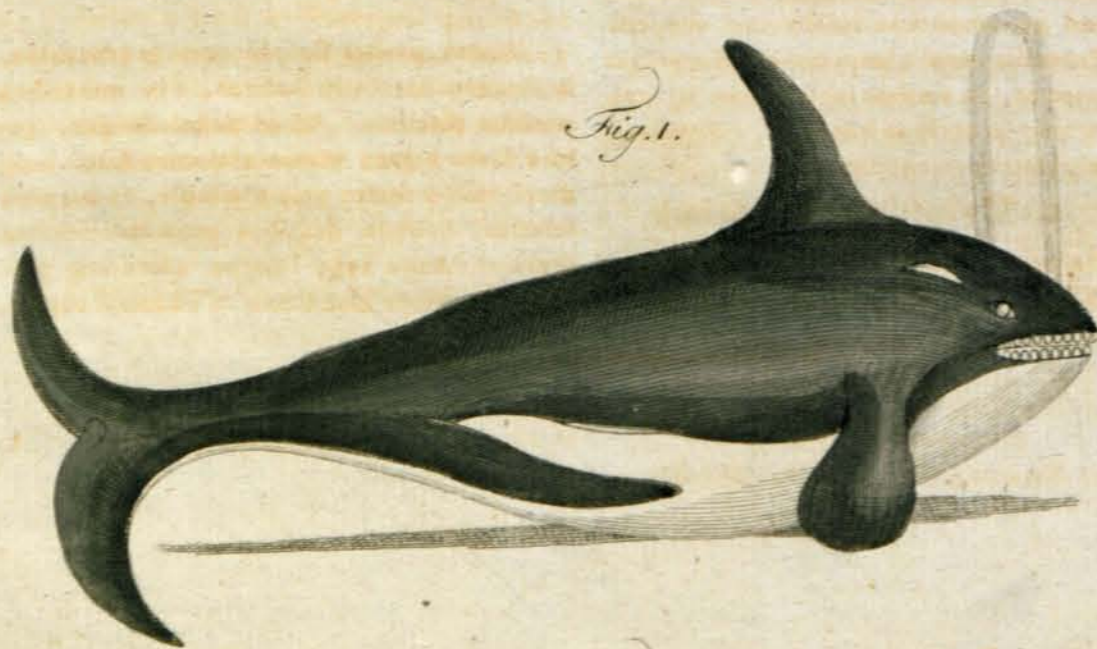
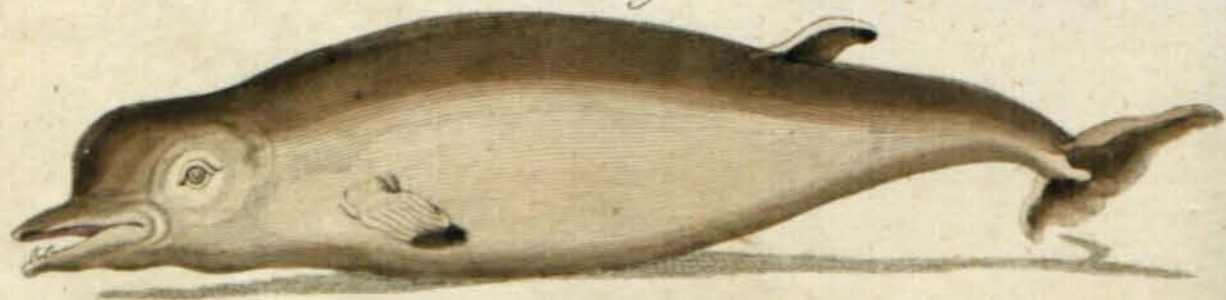

Fig. 3.

Joan. B. Schum. del.
1783. B. 56.

Fig. 1. Balaena Musculus.

Praeter vulgarem immanemque illam Balaenam, quam Mysticetum appellant, dantur plures Balaenarum species, quarum unam hic depictam videmus, specie vulgari multo minore. Nam *Balaena Musculus* non ultra unum et triginta pedes excrescit. Dorsum est nigro, ventre albo. Rictum habet ingentem, in quo aperto plures simul homines commode stent corporibus erectis. Praecipue Oceanum Atlanticum inhabitat, ubi in alto capitur. Cum sit larido opulenter obeso: saepe unicus piscis ad 50 amphoras ichthyelaei suppeditat. Procellis non nunquam ad Norvegiae oras dejectus, in sinibus ibi ab accolis capitur. Nutritur praecipue harengis, (ut vocant) quos migrantes persequitur.

Fig. 2. Delphinus Nesarnak.

Nesarnak, ex Delphinorum prosapia oriundus, boreales Oceani Atlantici regiones in-

colit, ubi raro ad oras adnatat, et captu difficilis est. Longitudo ejus 10 pedum; primarius corporis color ex fusco cinereus, fasciis obliquis obscurioribus. Maxilla dentibus cylindricis valde armata, quippe qui rapto vivere piscibusque interceptis nutrir cogatur. Caro et laridum, quamvis haud admodum sapida, pauperulis tamen orarum borealium incolis in deliciis sunt.

Fig. 3. Delphinus Diodon.

Diodon, pariter Delphinorum genere ortus, in Oceano Atlantico habitat, ubi minoribus nutritur piscibus. Ad 40 pedes longus, colore fusco nigro, versus abdomen fusco lucidiori; rictus rostro avium similis, in maxilla inferiori duobus dentibus prominentioribus armatus. Anno 1783 *Diodon* admodum magnus fuit prope Londinum in Thamesi captus.

A' BALÉNÁK ÉS DELFINEK.

1. Kép. Hadász Tzet.

(Balaena Musculus.)

A' közönséges temérdek Balénákon kívül vagynak még más Balénafajok is, mellyek közül egy itt lerajzoltatott, melly azomban jóval kisebb mint a' közönséges faj; hossza a' 31 lábot nem haladja meg. — A' testének felső része fekete az alsó pedig feje. A' toroka remítő nagy, mellyben, ha felnyitattik néhány emberek is egynesen állhatnak. Hazája az Atlanti Otzeán, a' hol a' derék tengeren fogják. Olly igen szalonnás, hogy egyből magából 50 bótka zsirt is ki lehet főzni. Néha a' szélvezek ezt a' Norvégiai partokhoz is kiverik, a' hol azt az odavaló lakosok egyenként az öblökből kifogossák. Eledele különösen Héringekből áll, mellyeket vándorlások alkalmatosságával üz hajt.

2. Kép. A' Nezarnák Delfin.

(Delphinus Nesarnak.)

A' Nezarnák a' Delfinek neméhez tartozik.

Hazája az Atlanti Tengernek északi részei; igen bajos fogni, mivel a' partokhoz ritkán közelit; hossza 10 lábnyi. Főbb színe setétes szürke, néhány feketés rézsut övekkel. Allkaptzája hengerforma erős fogakkal rakodott, minthogy ragadozásból él. Húsa's zsirja ha nem igen izes is, mindazáltal a' nyomorult Elzakinemzeteknek kedvelteledele.

3. Kép. A' kétfogú Delfin.

(Delphinus Diodon)

A' kétfogú Delfin az Atlanti Otzeánban apró halakkal élőködik. Hossza mintegy 40 lábnyi, színe barnásfekete; melly a' hasa körül világos. Madárorrforma szájának alsó allkaptzájából két erős fogak állanak ki. — Londonhoz közel a' Tamezis vizéből 1783-ban egy ugyan csak nagy kétfogút fogtak ki.

WALLFISCHE UND DELPHINE.

Fig. 1. Der Fechter.

(Balaena Musculus.)

Aufser dem gewöhnlichen großen Wallfische gibt es noch mehrere andere Wallfischarten, von denen wir hier eine abgebildet sehen, die aber beträchtlich kleiner als die gewöhnliche Art ist. Der Fechter wird nämlich nicht über 31 Fuß lang. — Der Obertheil des Körpers ist schwarz, der Untertheil weiß. Dieser Wallfisch hat einen ungeheuer großen Rachen, in dem, wenn er geöffnet ist, mehrere Menschen aufrecht stehen können. Er bewohnt vorzüglich den Atlantischen Ocean, wo er im offenen Meere gefangen wird. Da er sehr speckreich ist, so gibt oft ein einziger solcher Fisch gegen 50 Tonnen Thran. Bey Stürmen und dieser Wallfisch manchmahl an die Küsten von Norwegen getrieben, und da einzeln in den Buchten von den Einwohnern gefangen. — Seine Nahrung besteht vorzüglich aus Heringen, die er auf ihren Zügen verfolgt.

Fig. 2. Der Nesarnak.

(Delphinus Nesarnak.)

Der Nesarnak gehört zu den Delphinen,

bewohnt die nördlichen Theile des Atlantischen Oceans, wo er schwer zu fangen ist, da er sich den Küsten nur selten nähert, und wird 10-Fuß lang. Die Hauptfarbe des Körpers ist schwärzlichgrau mit einigen dunklern Querbänden. Die Kinnladen sind stark mit cylinderförmigen Zähnen besetzt, da er sich vom Raube anderer Fische nährt. — Das Fleisch und der Speck obgleich nicht sehr schmackhaft, dient doch den armen Nordländern als leckere Speise.

Fig. 3. Der Zweyzahn.

(Delphinus Diodon.)

Der Zweyzahn, gleichfalls ein Delphin, ist ein Bewohner des Atlantischen Oceans, wo ihm die kleineren Fische zur Nahrung dienen. Er wird gegen 40 Fuß lang, sieht braun-schwarz von Farbe aus, welche nach dem Bauche zu heller wird. Das schnabelförmige Maul enthält in der unteren Kinnlade zwey starke hervorragende Zähne. Im Jahre 1783 wurde ein ziemlich großer Zweyzahn in der Nähe von London in der Themse gefangen.

BALEINES ET DAUPHINS.

Fig. 1. Le Roqual.

(Balaena Musculus.)

Outre la grande Baleine commune il y a encore plusieurs espèces de baleines dont nous voyons une représentée sur la table ci-jointe; mais celle-ci est de beaucoup plus petite que l'espèce commune. Car le *Roqual* ou la *Baleine à museau rond* ne surpasse pas la longueur de 31 pieds. Le dessus de son corps est noir et la partie de dessous est blanche. Cette Baleine a une gueule énorme, dans laquelle étant ouverte plusieurs hommes peuvent se tenir de bout. Il habite principalement l'Océan Atlantique, où il est pris en pleine mer. Etant très-gras un tel poisson donne souvent jusqu'à 50 tonneaux d'huile. Quelquefois cette Baleine est jeté par les tempêtes sur les côtes de la Norvège où il est pris par les habitans dans les baies du pays. Sa principale nourriture sont les harengs qu'il poursuit dans leurs passages.

Fig. 2. Le Nésarnak.

(Delphinus Nesarnak.)

Le *Nésarnak* appartient aux Dauphins et

habite les parties septentrionales de l'Océan Atlantique; mais il n'est pas facile à prendre, vu qu'il ne l'approche que rarement des côtes. Il est long de 10 pieds. La couleur principale de son corps est un gris noirâtre, traversé de quelques bandes plus foncées. Ses mâchoires sont bien munies de dents cylindrique; aussi vit-il de rapine en mangeant d'autres poissons. Sa chair et sa graisse ne sont pas fort ragoutantes, néanmoins les habitans du Nord les regardent comme une délicatesse.

Fig. 3. Le Dauphin à deux dents.

(Delphinus Diodon.)

Ce *Dauphin à deux dents*, et est pareillement un habitant de l'Océan Atlantique, où il se nourrit de moindres poissons. Il atteint la longueur de près de 40 pieds; couleur sa est brune noirâtre plus claire vers le ventre. Sa bouche formée en bec est garnie de deux grosses dents saillantes. En 1783 on prit dans la Tamise près de Londres un Dauphin à deux dents d'une grandeur assez considerable.

Fig. 1.

Fig. 2.

FUCORUM SPECIES.

Fig. 1. Fucus alatus.

Fucus alatus est planta elegantissima, colore fusco rubet, frequens in littoribus maris mediterranei, Baltici et Septemtrionalis, ad summum longa dimidium pedem. Ramusculi lanceolati, membranacei, cauli alternantes inhaerent; quam ob rem hic *fucus alatus* dicitur.

Fig. 2. Fucus lactuca.

Fucus lactuca ad littora Islandiae invenitur. Sine caule ex fundo protuberant ramusculi colore roseo, foliis lactucae similes, septem pollicibus longi, quatuor aut quinque lati, constantes ex materia crassa, quae in aqua tumescit, deinde muco quodam obducitur. Accolae maris in Islandia hunc fucum et ipsi comedunt et ovibus suis comedendum projiciunt.

MÁZHÍNÁRFAJOK.

A' Mázhinárok a' Növények Országában a' legelső rendet tévén a' línárok neméhez tartoznak és sok fajokat foglalnak magokban.

Termetkre nézve nagyon különbözök, vagynak ugyanis egyesek, ágasbogások, bokrosok. Éppen illy különbözök nagyságokra nézve is, mert némelyek közülök alig hogy 4 íznyiek, a' midőn ellenben vagynak olyanok is, a' mellyek a' 20 ízet is meghaladják. A' valóságok szerént portzogósok, bőr, kotsonya — és hártyaneműek. A' Mázhinárok többnyire a' tenger partok körül tenyésznek, tsak 's ritkán lehet azokat találni az édes vizekben 's a' folyók torkolatiban. A' Tenger parti lakosok a' mázhinárokat megfikkasztván trágya gyanánt használják; némely nemeit pedig barom tartásra fordítják.

1. Kép. A' szárnyas Mázhinár.

(*Fucus alatus.*)

A' szárnyas Mázhinár szép setétveres növe-

vény, melly bőven tenyészik a' Földközi Bál és Német Tengerekben, 's legfellebb fellábi magasságra neveddik; hártvás ágai tolagosok, bőrneműek 's a' töngöt egymástfelváltva nőtték bé; 's innen neveztetett szárnyas Mázhinárnak is.

2. Kép. A' Saláta Mázhinár.

(*Fucus lactuca.*)

Ez a' Hínárfaj az Izlandi partok körül tenyészik. Saláta forma 7 íznyi hozzáságú és négy 's öt íznyi szélességű piros ágai tulajdon tögyökér nélkül hajtanak. A' leveleinek malzszája kövértömött, melly a' vízben feldagad, 's nyálkás materiával borítódik bé. A' Izlandi partok lakosi a' Mázhinárnak ezt a' fajtát megesszik, vagy pedig a' juhoknak takarmányul használják.

TANG-ARTEN.

Die Tange, die man bisweilen auch See-gräser nennt, gehören zu der untersten Stufe des Pflanzenreichs, nämlich zu den Aftermoosen und begreifen sehr viele Arten in sich.

In Ansehung der Gestalt sind die Tangarten sehr verschieden; es gibt einfache, ästige, buschige. Eben so verschieden ist auch ihre Größe, denn man findet Tange kaum von 4 Zoll Länge, und dann wieder welche von 20 Fuß Länge. Die Substanz, aus der sie bestehen, ist bald knorpig, bald lederartig, schleimig oder häutig. Die Tange finden sich meistens an den Meeresküsten verschiedener Länder, nur wenige trifft man im süßen Wasser an den Mündungen der Flüsse an. — Die Küstenbewohner trocknen die Tangarten, und benutzen sie als Dünger. Mehrere Arten davon brauchen sie auch als Viehfutter.

Fig. 3. Der geflügelte Tang.

(*Fucus alatus.*)

Der geflügelte Tang ist ein gar zierliches

Gewächs von dunkelrother Farbe, das häufig im Mittelländischen Meere, an der Ost- und Nordsee wächst, und höchstens einen halben Fuß lang wird. Die häutigen Zweige sind gerippt, hautartig, und stehen abwechselnd an dem Stängel herab, woher diese Tangart die *geflügelte* genannt wurde.

Fig. 2. Der Salatblättrige Tang.

(*Fucus lactuca.*)

Der *Salatblättrige Tang* findet sich an den Ufern von Island. Aus der Grundfläche sprossen ohne eigentlichen Stamm den Salatblättern ähnliche rosenrothe Zweige, die sieben Zoll lang, und vier bis fünf Zoll breit sind, hervor. Sie bestehen aus einer dichten Substanz, die im Wasser aufschwillt, und dann mit einer Art von Schleim bedeckt wird. Die Küstenbewohner von Island essen diese Tangart, oder brauchen sie als Fütterung für die Schafe.

ESPÈCES DE VAREC.

Les *Varecs* font un genre de plantes cryptogamiques de la famille des *Algues* et sont placés sur le dernier degré du règne végétal. Ils comprennent plusieurs espèces.

Pour la figure les *Varecs* diffèrent beaucoup; il y en a de simples, de ramifiés, de globuleux. Leur grandeur est également différente; car il y a des *Varecs* qui n'ont qu'à peine 4 pouces de hauteur et d'autres qui vont jusqu'à 20 pieds et plus. Leur substance varie de même; elle est tantôt cartilagineuse, tantôt coriace, tantôt mucilagineuse ou tantôt membraneuse.

Le *Varec* se trouve communément sur les côtes de la mer de plusieurs pays et rarement en eau douce aux embouchures des rivières. Les habitans des côtes s'en servent pour engraisser leurs champs et même de fourrage pour leurs bestiaux.

Fig. 1. Le Varec plumeux ou ailé.

(*Fucus alatus*.)

Cette espèce de *Varec* est une très-jolie

plante d'un rouge foncé, qui se trouve très-fréquemment dans la Méditerranée ainsi que dans les mers baltique et du Nord; et qui ne surpasse pas la longueur d'un demi-pied. Ses rames membraneuses sont plumeuses et lancéolées, posées alternativement sur la tige, ce qui a fait donner à ce *Varec* l'épithète de plumeux.

Fig. 2. Le Varec palmé.

(*Fucus lactuca*.)

Cette espèce de *Varec* se trouve sur les côtes de l'Islande. Cette plante est sans tiges; ses feuilles palmées, semblables à celles de la laitue sortent immédiatement de la racine; elles sont de couleur de rose, et longues de 7 pouces, sur 4 à 5 de large. Ces feuilles sont d'une substance ferme et se gonflent dans l'eau et se couvrent d'une certaine mucosité. Les Islandais mangent cette plante et en nourrissent aussi leurs brebis.

Fig. 3.

Fig. 2.

Fig. 1.

Fig. 1. *Vulturius Magellanicus*
seu Condor.*(Vultur Gryphus.)*

Condor seu *Vultur Gryphus* diu in fabulis fuit numerandus; Marcus Paulus, natione Venetus, celeberrimus ille peregrinator seculi 13^{ti}, de immani hujus nominis vulture tamquam de monstro ingenti fabulatus, eum vel elephanto per aërem asportando sufficere narravit. Josephus autem Acosta, ortu Hispanus, qui egregia laude Historiam naturalem et moralem utriusque Indiae seculo 16to conscripsit, in Hispania deinde, quo arcana Americae reliquos celarentur populos, publice flammis datam, de hoc ipso vulture pauca quidem, sed vera docuit. (Lib. 4to cap. 37.) Recentiores demum peregrinatores historiam memorabilis hujus vulturii paulo quidem amplio-rem dederunt, nondum tamen satis inquisitam. *Condor* habitat in Peruvia, in Chile, aliisque Americae australis regionibus, montium amans ibique nidificans; non nunquam tamen in depressiora descendit. Plene adultus, alis expansis 15 aut 16 pedum mensuram implet. Capite, ut sunt pleraeque vulturum species, est implumi, amictu nigro, variante caeruleo; unguibus grandissimis et validis, quibus cervos minores, capreas, aliaque animalia majora correpta prosternat. Urgente

penuria nutritur et piscibus aliisque animalibus marinis, quae in littoribus studiose conquirunt. Peruviani hunc vulturem metuunt tanquam raptorem periculosum, in regionibus cultis non nunquam infantes 4 aut 6 annorum correptos per aëra auferentem. In Museo regio Londinensi differtum hujus vulturis exemplar asservatur, unde icon nostra desumpta est.

Fig. 2. *Vultur Angolensis.*

Vultur Angolensis, ob collum ex toto plumatum atque amictum maxima ex parte album, rarioribus atque elegantioribus vulturum speciebus accensendus est. Longitudo ejus a nostro usque ad apicem caudae est 3 pedum. Oculi circumdantur orbibus glabris, rubris. In alis atque in dorso color albus et fuscus alternant. Ceteroquin haec avis reliquis vulturum speciebus turbidior est atque alacrior.

Fig. 3. *Otis Hubara.*

Hubara est minuta otidum species in desertis Arabiae regionibus herbis atque insectis victitans; amictu albo et castaneo, ex obliquo virgis fasciisque fuscis et nigris distincto. Collum circumdat, instar collaris, fasciculus plumarum longiorum, colore albo et nigro, quae peculiare huic otidi ornamentum conferunt.

KÜLFÖLDI MADARAK.

1. Kép. A' magelláni Grifkeselyű.

(Vultur Gryphus.)

A' Griff sok ideig a' költött madarak közé tartozott, 's mint valamely rémítő tsudáról úgy regelték róla az emberek, melly még az Elefántot is elragadhatta; — de semmit meghatározva róla nem tudtak. Az ujjabb utazók bizonyosabb tudósításokat adtak ezen nevezetes ragadozó madárnak természeti históriájára nézve. Hazája Péru Kili és Déli Amérikána többi tartományai; többnyire a' hegyeken tartózkodik a' hol fézkel is egyszersmind, azomba ottan ottan a' lapályokra is leereszkedik. Nagysága megállapodott idejében kiterjesztett szárnyaival együtt 15's 16 lábnyi. Feje mint a' többi Keselyűfajoknak kopasz. Tollai kékessel tüdőklő feketék. Körmei ifzonyú nagyok 's erősök mellyekkel Izarvasokat özekeket és egyéb nagy állatokat a' lábaikról elkapván elragad. Szorútságból a' halakat 's más tengeri állatokat is meg efszi, mellyeket a' tengerpartokon keresgél. A' Perubeliek igen rettegnek ettől mint veszedelmes ragadozó-tól, mivel a' népes környékekről gyakorta a' 4's 6 esztendő gyermekeket is felkapja 's elvívzi. A' Londoni Királyi ritkaságok gyűj-

ményei közt van egy kitömött mustraképe a' Grifnek, mellyről vétegett e' jelenvaló ábrázolat is.

2. Kép. Az Angolai Keselyű.

(Vultur Angolensis.)

Az Angolai keselyű, (Afrikában) egészen tollal fedett nyakára és fejjel tarkázott színére nézve a' ritkább 's izebb keselyű fajok között való. Hofzlasága az orra hegyétől fogva farka hegyéig három láb, Szemeit veres kopasz gyűrűk környékezik. Hát és szárny tollainak feje színét a' fekete árnyékozza. — Egyébaránt ez a' madár nyughatatlanabb 's elevenebb mint a' többi keselyűfajok.

3. Kép. A' Galléros Túzok.

(Otis Hubara.)

A' Galléros egy kitsiny Túzokfaj, a' melly Arabiának homokos pusztáiban gazzal és bogarakkal elősködik. Tollazatja feje és világosbarna setétbarna és fekete rézsut tsikkokkal 's övekkal általhúzdalva. Nyakát gallérforma feje 's fekete színű hofzszú tollbokréta környékezi, melly ezt a' madarat különösen jelessé teszi.

AUSLÄNDISCHE VÖGEL.

Fig. 1. Der magellanische Geyer oder Condor.

(Vultur Gryphus)

Der Condor oder Greifgeyer gehörte lange Zeit zu den fabelhaften Vögeln; man sprach von ihm wie von einem Ungeheuer, das selbst Elephanten durch die Luft fortzuführen im Stande sey — allein bestimmt wufte man von ihm nichts anzugeben. — Neuere Reisende haben die Naturgeschichte dieses merkwürdigen Raubvogels etwas näher angegeben. Der Condor bewohnt Peru, Chili und mehrere andere Provinzen von Südamerika, hält sich meistens auf den Gebirgen auf, wo er auch nistet, kommt aber doch bisweilen auch in die niedrigen Gegenden herab. — Er mißt, wenn er ausgewachsen ist, mit ausgespannten Flügeln 15 bis 16 Fuß. Der Kopf ist, wie bey den meisten Geyerarten, ungesiedert. Sein Gefieder ist schwarz mit bläulichem Schein; die Klauen sind gewaltig groß und stark, um damit Hirsche, Rehe und andere große Thiere zu packen und niederzureißen. Im Nothfalle nährt er sich aber auch von Fischen und Seethieren, die er an den Küsten des Meeres aufsucht. — Die Peruaner fürchten den Condor als einen gefährlichen Räuber sehr, weil er in bewohnten Gegenden oft Kinder von 4 bis 6 Jahren raubt

und mit sich fort nimmt. — Im königlichen Cabinet zu London befindet sich ein ausgestopftes Exemplar des Condors, wornach unsere Abbildung genommen ist.

Fig. 2. Der Geyer aus Angola.

(Vultur Angolensis.)

Der Geyer aus Angola in Afrika gehört wegen seines ganz gesiederten Halses, und seiner meistens weißen Färbung wegen zu den seltenen und schönen Geyerarten. Seine Länge vom Schnabel bis zur Schwanzspitze beträgt 3 Fuß. Die Augen umgeben rothe kahle Ringe. An den Flügeln und an dem Rücken wechselt das weiße Gefieder mit braunen Federn. — Unser Vogel ist übrigens unruhiger und lebhafter als die übrigen Geyerarten.

Fig. 3. Der Hubara oder Kragentrappe.

(Otis Hubara.)

Der Hubara ist eine kleine Trappenart, die in den Arabischen Sandwüsten von Kräutern und Insekten lebt. Sein Gefieder ist weiß und lichtbraun, mit dunkelbraunen und schwarzen Querstreifen und Bändern durchzogen. Um den Hals herum sitzt in Form eines Kragens ein Busch langer weißer und schwarzer Federn, die diesem Trappen ein sonderbares Ansehen geben.

OISEAUX ÉTRANGERS.

Fig. 1. Le Condor ou Vautour de
la Terre de Magellan.

(Vultur Gryphus.)

Pendant longtems le Condor ou Griffon était placé parmi les oiseaux fabuleux; aussi racontait-on de lui des histoires merveilleuses, comme s'il était un monstre capable d'emporter des Eléphants etc. Mais on ne savait rien de certain sur lui. Des Voyageurs modernes nous ont fourni des notices plus exactes sur l'histoire naturelle de cet oiseau de proie.

Le Condor habite le Pérou, le Chili et plusieurs autres contrées de l'Amérique méridionale, et se tient presque toujours dans les montagnes où il niche; cependant il descend quelquefois dans les contrées basses. Son envergure est de 15 à 16 pieds. Sa tête est sans plumes comme presque chez toutes les espèces de vautour. Son plumage est noir tirant sur le bleu. Ses griffes sont extrêmement grandes et fortes et lui servent à saisir des cerfs, des chevreuils et d'autres grands animaux, et à les terrasser. En cas de besoin il se nourrit aussi de poissons et d'autres habitans de la mer, qu'il va chercher sur les côtes. — Les Péruviens craignent beaucoup ce brigand allé, car il arrive souvent qu'il ravit et emporte des enfans de 4 à 6 ans. —

L'oiseau que nous voyons représenté sur la table ci jointe à été dessiné d'après l'exemplaire empaillé qui se trouve dans le Cabinet Royal à Londres.

Fig. 2. Le Vautour d'Angola.

(Vultur Angolensis.)

Le Vautour d'Angola (en Afrique) est pour sa gorge couverte de plumes et la blancheur de son plumage une des plus rares et des plus belles espèces de vautours. Sa longueur depuis le bec jusqu'au bout de sa queue est de 3 pieds. Ses yeux sont entourés de cercles rouges et nus. Aux ailes et sur le dos la couleur blanche du plumage est nuancée de plumes brunes. — Du reste cet oiseau à plus de vivacité et moins de tranquillité que les autres vautours.

Fig. 3. Le Houbara ou l'Outarde
huppée d'Afrique.

(Otis Hubara.)

Le Houbara est une petite espèce d'Outardes et vit dans les déserts sablonneux de l'Arabie, où il se nourrit d'herbes et d'insectes. Son plumage est blanc et d'un brun-clair traversé de raies et bandes brunes-foncées et noires. Une forte huppe de longues plumes blanches et noires entoure sa gorge en guise de collet, ce qui donne à cette Outarde un air très-singulier.

QUINQUE SIMIORUM SPECIES.

Fig. 1. Simia Ascanius.

Ascanius, animal mite, blandum unaque vividum, absque cauda 13 pollicibus longum, in Guinea habitat. Faciem absis calva, caerulea, oculos circumiens, peculiariter insignit. Supra utramque aurem haeret cinnus albus in formam rosae conglobatus.

ad summum in parvis societatibus, magnos Americae australis saltus incolit. Meticulosi atque inertis est animi; quam ob rem reliquae simiorum species illam nunquam non persequuntur, conspectam aggredientes, ipsique nutrimenta praeripientes. Nutritur arborum fructibus, sed inprimis amat apiculas, earumque alvearia, ubicunque inventa, devastat.

Fig. 2. Simia Atys.

Elegans haec simiola in India Orientali habitat, 18 pollices longa, toto corpore albida. Digi manu pedumque, facies atque auriculae ipsius sunt calvae. Animal molliculum, delicatulum.

Fig. 4. Tamarinus ferrugineus.

(*Simia Midas*.)

Simia Midas in Guiana reperitur, ubi in arboribus saltuum situ altiorum continuo habitat. Haec Simia elegans sciurum nostrum magnitudine non superat, alacri ac jucunda indole, cicuratu facilis, sed perquam mollicula et tenella, ideo in Europam non facile transvehitur. Haec simiarum species multas habet varietates. Quarum una est

Fig. 3. Simia Leucocephala.

Simia Leucocephala, seu albo capite, non nisi 13 pollicibus longa. Praecipuus pilosi corporis color est niger, caput vero brevibus pilis ex albo flavis tectum; cauda longa, pilis villosis obsita, vulpinae similis caudae. Hoc animal vitam plerumque solitariam agit, aut

Fig. 5. Tamarinus niger,

qui a priore maculis undulatis ferrugineis et nigris, in tergo posteriore sedentibus, totiusque corporis nigrore distinguitur.

J.B. Schmuëger.

VIII. B. 57

MAJOMFAJOK.

1. Kép. Az Askány Majom.

(Simia Ascanius.)

Az Askány szelid magát kedveltető's a' mellett igen eleven majom; hofzsa farkát belé nem véve 13 íznyi; hazája Guinea; ábrázatjának alkotása, a' szemeit körülvevő kopasz kék foltokra nézve csak önmagával tulajdonos. Füle körül két nagy fejrózsás gyémánt forma hajfürtök látzanak.

2. Kép. Átis Majom.

(Simia Atys.)

Ez a' tsinos majmotska Napkeleti Indiában lakik, hofzsa 13 íznyi, színe pedig átalljába fejrőlő. E' mellett ábrázatja, fülei keze's lába meztelenek, melly tulajdonsága és gyengéded szelid tekintetűvé téfzi.

3. Kép. A' fejrfejú Majom.

(Simia Leucocephala.)

Ennek a' Majomnak hofzsa 13 íznyi. Hofzszú szőrrel fedezett testének föbbizine fekete, tsupán csak feje van rövid fejrésárga szőrrel bönöve, Hofzszú farka bozontos, 's hasonlít

a' rókaéhoz. Déli Amériának erdeiben többnyire magánosságban vagy csak kevesekből álló társaságban éldegel. Félek és lomha's azért is a' többi majomfajok szüntelen üldözik's megtámadván eledelét tőle elragadozzák. Gyümölsökkel él, de szereti különösen a' méheket, ugyan azért azoknak köpüit a' hol találja felveri.

4. Kép. A' barna Tamarin.

(Simia Midas.)

Ennek a' Majomnak hazája Gvinea a' hol a' hegyes erdőkben seregenként szüntelen a' fákon lakozik. Ez a' tsinos állatotska akkora mint a' közönséges mokus, igen vidám's virgontz's könnyen szelidithető — hanem e' mellett nagyon kényes azért is bajos Európába hozni. Ennek a' Majomfajnak sok hasonfaja van. Illyen a'

5. Kép. Fekete Tamarin is.

Ez az elébbtől tsupán csak a' hátulsó lábán habzó barna's fekete foltok, és szőrének fekete színe által különbözik.

FÜNF AFFEN-ARTEN.

Fig. 1. Der Ascagne.

(Simia Ascanius.)

Der Ascagne ist ein sanfter, einschmeichelder aber dabey lebhafter Affe, der ohne den Schwanz 13 Zoll lang wird, und sich in Guinea findet. Sein Gesicht hat wegen der blauen nackten Stellen, die um die Augen herum sitzen, einen eigenen Ausdruck. An den beyden Ohren sitzen zwey große weißse Haarbüschel in Form von Rosetten.

stens in kleinen Gesellschaften vereint in den großen Wäldern von Süd-Amerika. Er ist furchtsam und träge, und wird daher immer von den andern Affenarten verfolgt, die ihn unaufhörlich angreifen und ihm seine Nahrung rauben. Er nährt sich von Früchten, liebt vorzüglich aber auch die Bienen zur Nahrung, und zerstört daher ihre Stöcke wo er sie findet.

Fig. 2. Der Atys.

(Simia Atys.)

Dieser niedliche kleine Affe bewohnt Ostindien, wird 18 Zoll lang, und sieht über und über weißlich aus. Dabey sind die Finger der Hände und Füße, das Gesicht und die Ohren ganz nackend, welches ihm ein sehr weiches, zärtliches Ansehen gibt.

Fig. 4. Der braune Tamarin.

(Simia Midas.)

Der braune Tamarin findet sich in Guiana, wo er in hochliegenden Wäldern truppenweise beständig auf den Bäumen lebt. Dieses niedliche Thierchen wird nur so groß als unser gemeines Eichhörnchen, ist sehr munter und lustig, und läßt sich leicht zähmen; ist aber dabey sehr zärtlich, und daher schwer nach Europa zu bringen. Diese Affenart zeigt viele Spielarten. So sehen wir hier

Fig. 3. Der Yarqué.

(Simia Leucocephala.)

Der Yarqué oder weißköpfige Sagouin wird nur 13 Zoll lang. Die Hauptfarbe seines langbehaarten Körpers ist schwarz, bloß der Kopf ist mit kurzen weißgelben Haaren versehen; der Schwanz ist lang, mit buschigten Haaren besetzt, und gleicht einem Fuchsschwanz. Der Yarqué lebt meistens einsam, oder höch-

Fig. 5. Den schwarzen Tamarin.

Er unterscheidet sich von dem vorigen durch die wellenförmigen braun und schwarz gezeichneten Stellen nach den Hinterfüßen zu, und durch die schwarze Färbung seines Haars.

CINQ ESPÈCES DE SINGES.

Fig. 1. L'Ascagne.

(*Simia Ascanius.*)

Ce singe est un animal fort doux, fort flatteur, mais aussi très-vif. Sa longueur n'est que de 13 pouces, sans la queue. Il vit en Guinée. Son visage à une expression particulière par les taches nues et bleues, qui entourent ses yeux. Les deux oreilles sont garnies de deux pelotes de poil en forme de rosettes.

Fig. 2. L'Atis.

(*Simia Atyis.*)

Ce joli petit singe se trouve aux Indes orientales et atteint la longueur de 18 pouces. Son corps entier est de couleur blanchâtre, mais ses doigts tant des pieds que des mains sont nus, ainsi que son visage, ce qui lui donne un air doucereux et délicat.

Fig. 3. Le Yarqué.

(*Simia Leucocephala.*)

Le Yarqué ou Singe à tête blanche n'a que 13 pouces de longueur. La couleur principale de son corps tout velu est la noire, excepté la tête qui est couverte d'un poil court de couleur jaune blanchâtre; la queue est longue, très-velue et ressemble à la queue du re-

nard. Le Yarqué vit presque toujours solitairement ou tout au plus réuni en de petites troupes dans les vastes forêts de l'Amérique méridionale. Il est peureux et paresseux et pour cela il est toujours persécutés par les autres espèces de singes, qui l'attaquent continuellement pour lui enlever sa nourriture. Il se nourrit de fruits, mais il aime aussi à manger des abeilles, et pour cela il détruit les ruches où il en trouve.

Fig. 4. Le Tamarin brun.

(*Simia Midas.*)

Ce Singe se trouve à la Guyane, où il vit dans des forêts élevées et se tient sur les arbres en troupes nombreuses. Ce joli petit animal n'atteint que la taille de notre écureuil commun; il est très-vif et très-gai et est facile à apprivoiser: mais étant fort délicat, on ne le transporte qu'avec peine en Europe. Cette espèce de singes engendre bien des variétés, tels que

Fig. 5. Le Tamarin noir,

que nous voyons ici. Il ne se distingue du précédent que par ses taches ondoyantes brunes et noires vers les pieds de derrière et par la couleur noire de son poil.

Fig. 2.

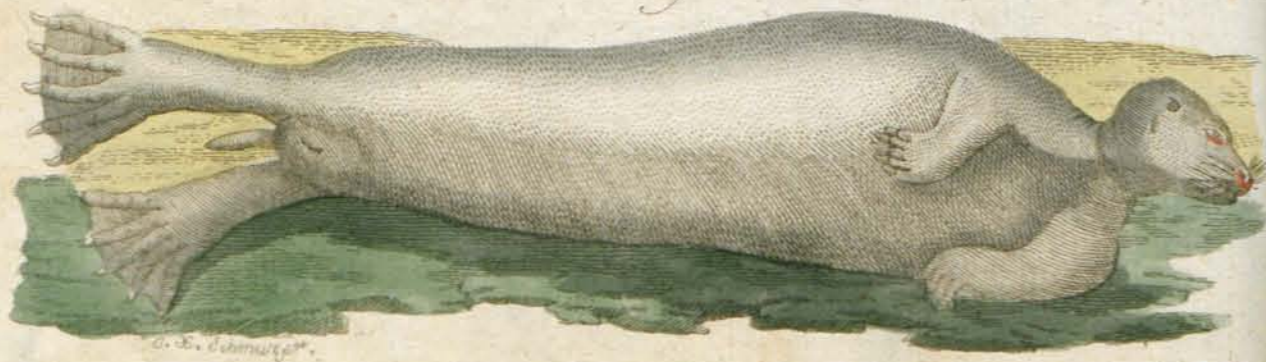

Fig. 4.

Fig. 3.

Fig. 1.

A. F. Schmitt del.

PHOCARUM SPECIES.

Fig. 1. Canis seu Vitulus marinus major.

(Phoca barbata.)

Canes seu Vitulos marinos cunctos generi phocarum, quarum minimas vel (ut cum probatissimis scriptoribus loquar) parvissimas constituunt species, accenseri novimus. Pari- ter notus est nobis ex paginis antecedentibus canis seu vitulus marinus vulgaris: hic autem sanem marinum majorem depictum videmus, qui et phoca loraria dicitur, propterea quod Groenlandi ex corio ejus excindunt lora, qui- bus ad capturam phocarum, itidem ad pesca- tum indigent. Haec phoca ad 12 pedes excre- scit, vestita pilis et brevibus et raris, in ter- gore ex cinereo caeruleis, in abdomine albis. Rostrum complanatum horret barba setosa, longa, alba, pellucida. Canis marinus major invenitur ad Groenlandiae et Scotiae septem- trionalis littora, ubi maris accolae, qui huic animali capiendo operam navant, carnem ejus, item laridum atque intestina, suum in usum convertunt.

Fig. 2. Phoca flavescens.

Phoca flavescens, minima gentilium, in iis-

dem cum priore maribus reperitur. Si bar- bam, qua vix non caret, setosam, et colo- rem flavescentem exceperis, phocae vulgari seu vitulinae admodum similis est.

Fig. 3. Phoca hispida.

Haec phoca, quam Groenlandi Neit-Soak nuncupant, ad littora Groenlandiae et terrae Labrador jaculis uncinatis et sagittis feritur. Corium ejus borealibus incolis vestimenta suppeditat; intestina, caro et laridum in nu- trimenta cedunt; excoctus e larido adeps fo- vendis lampadibus servit. Hoc animal ad sex vel octo pedes increscit; pellis longis et molli vellere intermixtis pilis largiter obtegitur.

Fig. 4. Canis vel Vitulus marinus minor.

(Phoca pusilla.)

Haec phoca in Mari mediterraneo, praeci- pue autem ad Insulam Joannis Ferdinandi (Juan Fernandez), Chilae oppositam, inveni- tur. Corpus, non ultra duos pedes longum, pilis nigris, longis, mollibus et laevibus ve- stitur.

1. Kép. A' bajufzos Borjúfóka.

(Phoca barbata.)

A' Borjú Fóka a' mint tudni való a' fóka nemnek legkissebb faja. A' közönséges Borjú fókával már megismerkedtünk; itt pedig a' bajufzos borjú fókát szemléljük lerajzolva, melly *szijas-fókának* is nevezetik, mivel a' Grönlandiaiak a' bőreből szijjakat metszenek, mellyekkel halakat fogdosnak. Ennek hofzsa 12 láb, szöre rövid és vékony melly a' hátán szürkés-kék, a' hasán pedig fejjér színű; széles lapos orra bajufzsertvékkel rakodott. A' bajufzos Borjúfókák a' Grönlandiának és északi Skotziának partjain találhatók, a' hol a' lakosok húsát szalonnáját 's belső részeit hasznokra fordítják.

2. Kép. A' sárgás Borjúfóka.

(Phoca flavescens.)

Ez legkissebb minden még eddig esmertt fókafajok közt, hazája az a' mi az elébbeni-

nek. A' közönséges fókához hasonlít, csak hogy ennek bajufzai egyáltalában nincsenek.

3. Kép. A' borzas Borjúfóka.

(Phoca hispida.)

Ezt a' fókát, mellyet a' Grönlandiaiak *Neit Soak*-nak neveznek, Labradornak 's Grönlandiának partjain tsákllyákkal 's nyilakkal fogják. A' bőre ruházatúl, a' húsa szalonnája 's aprólékjai eledül, — a' kifőzött zsirja pedig világul szolgál. Hofzsa 6 's 8 láb. Bőre hofzszú gyapjával kevertt szörrel tömött van bennöve.

4. Kép. A' kis fóka.

(Phoca pusilla.)

A' kis fóka a' középtengerben de főképpen Nyugoti Amérikanak partjai körül *Juan Fernandez* szigetében találhatók. Hofzsa két láb-nál nem több, 's bőre hofzszú puha és sima fekete szörökkel fedezett.

Fig. 1. Der große Seehund.

(Phoca barbata.)

Die Seehunde gehören, wie wir wissen, sämtlich zum Geschlechte der Robben, deren kleinste Arten sie ausmachen. Den gemeinen Seehund lernten wir bereits schon kennen; hier finden wir den *großen Seehund* abgebildet, der auch der *Riemen-Robbe* genannt wird, weil die Grönländer aus seiner Haut Riemen schneiden, die sie zum Fischfang brauchen. Dieser Seehund wird gegen 12 Fuß lang; hat kurzes sehr dünnes Haar, was auf dem Rücken graublau, am Bauche aber weiß aussieht. Die breitgedrückte Schnauze ist mit langen weißen durchsichtigen Bartborsten besetzt. — Der große Seehund findet sich an den Küsten von Grönland und Nordschottland, wo die Bewohner ihn fangen, und sein Fleisch, den Speck und die Eingeweide benutzen.

Fig. 2. Der gelbe Seehund.

(Phoca flavescens.)

Der *gelbe Seehund* ist der kleinste aller bekannten Robbenarten, und findet sich an den-

selben Orten wie der vorige. Er gleicht sehr dem gemeinen Seehunde, nur fehlen ihm die Bartborsten beynahe ganz.

Fig. 3. Der rauhe Seehund.

(Phoca hispida.)

Dieser Seehund, den die Grönländer *Neit-Soak* nennen, wird an den Küsten von Grönland und Labrador mit Harpunen und Pfeilen gefangen. Die Haut dient jenen Nordländern zur Kleidung, die Eingeweide, das Fleisch, der Speck zur Nahrung — und der Thran des Specks zum Brennen. Er wird sechs bis acht Fuß lang; und seine Haut ist mit langen Haaren, welche mit weicher Wolle untermenget sind, dicht bedeckt. —

Fig. 4. Der kleine Robbe.

(Phoca pusilla.)

Der *kleine Robbe* findet sich im Mittelländischen Meere, und vorzüglich an der Westküste von Amerika auf der Insel *Juan Fernandez*. Er wird nicht über zwey Fuß lang und ist mit weichen, langen, glatten schwarzen Haaren bedeckt.

ESPECES DE VEAUX - MARINS.

Fig. 1. Le Phoque à ventre blanc.

(Phoca barbata.)

L'on sait que les *Chiens-marins* appartiennent au genre des *Phoques* dont ils composent les espèces les plus petites. Nous avons déjà donné une notice du chien-marin commun; voici le grand chien-marin, aussi nommé le chien-marin à courroies, puisque les Groenlandais taillent des courroies de sa peau pour s'enservir en guise de lignes. Ce Chien-marin atteint la longueur de 12 pieds, son poil est court et fort mince, d'un bleu grisâtre sur le dos et blanc au ventre. La gueule aplatie est garnie d'une barbe blanche, transparente. Ce grand Chien-marin se trouve sur les côtes de la Groenlande et de l'Ecosse septentrionale, dont les habitans le prennent et se servent de sa chair, de sa graisse et de ses intestins.

Fig. 2. Le Phoque jaune.

(Phoca flavescens.)

C'est la plus petite espèce de tous les Phoques connus. Il habite les mêmes côtes que le précédent et ressemble beaucoup au Chien-

marin commun, excepté que la barbe lui manque tout-à-fait.

Fig. 3. Le Phoque Neit-Soak.

(Phoca hispida.)

Les Groenlandais donnent le nom de *Neit-Soak* à ce chien-marin, qui se trouve sur leurs côtes ainsi que sur celles du Labrador, où il est pris moyennant de harpons et de dards. La peau sert à ces peuples septentrionaux d'habillement et les intestins, la chair et la graisse de nourriture. L'huile est employée à l'entretien des lampes. Ce Chien-marin atteint la longueur de 6 à 8 pieds, et sa peau est toute couverte d'un long poil entremêlé d'une espèce de laine.

Fig. 4. Le petit Phoque noir.

(Phoca pusilla.)

Ce petit Phoque se trouve dans la Mer méditerranée, et principalement à l'île de *Juan Fernandez* sur la côte occidentale de l'Amérique. Il n'est pas plus grand que de deux pieds et son corps est couvert d'un poil doux, lisse et long de couleur noire.

VERMES HUMANORUM INTESTINORUM.

Fig. 1. Taenia solium. *)

Ecce incolam humani corporis, diuturnorum saepe causarum! nempe *taeniam solium*, quae in hominum intestinis sedem figit, ejectione difficilis; quippe cum articuli, junctura tenui cohaerentes, medicamentorum vi a semetipsis plerumque separentur, caput autem hujus animalis humano in corpore remaneat. Forma hujus vermis, ut gentilium, fasciae seu taeniae similis est. Ante colli longitudinem instar globuli minutum prominet caput; exinde articuli oblongi, quadranguli, sensim dilatari incipiunt. Quivis articulus infra habet plicam, cui tamquam vaginae proximus inhaeret articulus. A capite usque ad caudam latam atque obtusam canalis primarius pluresque canaliculi lineis parallelis decurrunt, circulationi succorum opitulantes.

Fig. (a) caput exhibet a parte anteriori, microscopio auctum, e cujus medio eminet proboscis suctui inserviens, quae, a latere conspecta, (b) tuberculum cono simile praese fert, cujus basin duo circuli serrati circumdant. Circa proscidem prominent quatuor tubercula minora, in medio excavata,

instar infundibuli, per quae in canaliculos laterales nutrimenta inferuntur.

Propter formam articulorum singulorum, seminibus cucurbitae similium, hic vermis et *Taenia cucurbitina* vocatur.

Fig. 2. Polycephalus hominis.

Polycephalus hominis, hydatidum pro sapiae adnumerandus, non nunquam, quamvis raro quidem, in cerebro humano reperitur. Vesicae flavescentes, in quibus quinque, decem, viginti, quin et quinquaginta Polycephali contubernaliter habitant, materie constant laevi, densa, coriique simili; magnitudine a nucis avellanae volumine usque ad pugni granditatem variante. Corpusculo lubrico et piris simili hae bestiolae membranam vesicae terebran, atque in eam ita se condunt, ut praeter coronam serratam nihil earum compareat.

Fig. (d.) ostendit duos Polycephalos, ex membrana compressu expulsos, et priori tantum parte cum ea cohaerentes.

Fig. e. exhibet Polycephalum e vesica exemptum, corpore piris simili et corona serrata redimito.

*) *Taenia vermis solium* ideo fuit cognominata, quia perperam olim solitaria in corpore humano vivere credebatur. Sed quid praeter erroneam Festi Grammatici opinionem vocabulo *solium* cum solitudine commune sit, non facile quispiam doctus videbit. Utinam haec sola sit injuria, ab Historiae Naturalis cultoribus linguae Latinae ejusque puritati illata!

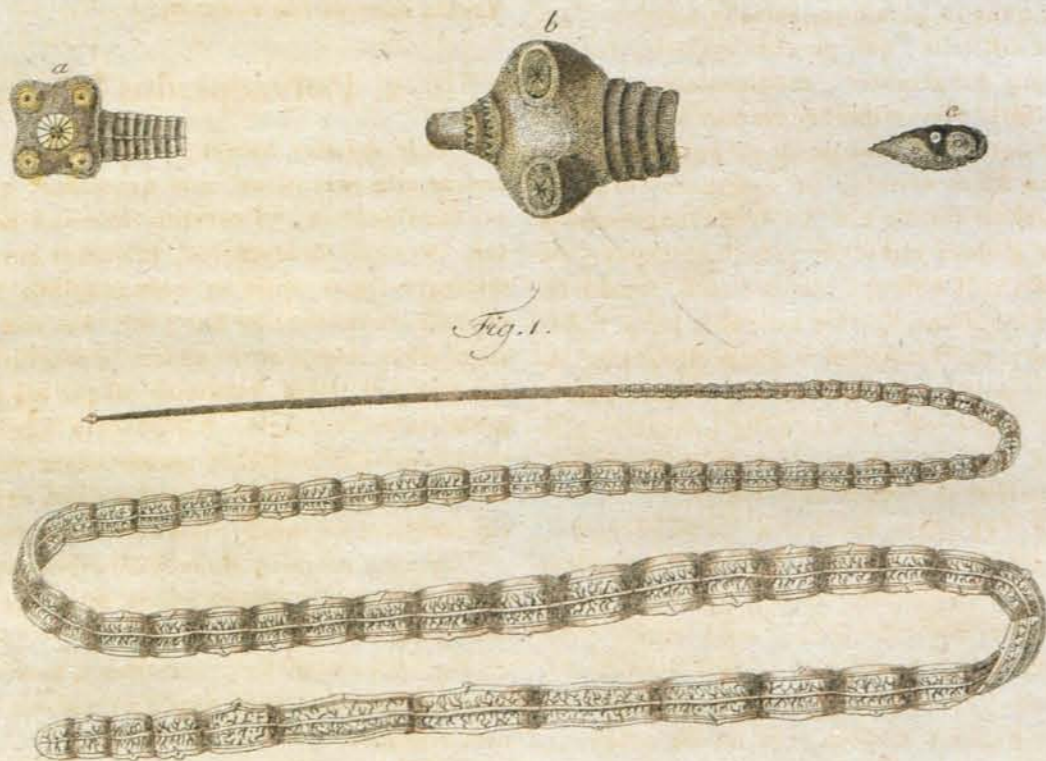

Fig. 1.

Fig. 2.

Jacob B. Schmuizer.

VIII. B. 39.

1. Kép. Hofszúizű Galandféreg. (*Taenia solium*.)

Itt az emberi testnek egy olyan zsellérjét szemléljük, a' melly hofszas kinos betegségek okoz; e' tudniillik a' hofszu izű Galandféreg a' mellyet, ha az emberi bélekbe béveszi magát, igen nehéz azokból kihajtani mivel az orvosizerek által csak az egymástól könnyen elváló izei olvasztatnak fel, a' feje ellenben mindég benn marad a' testben. Alkotása ennek a' féregnek mint a' többi atyafinak füző vagy galandforma. Fejes az egyik végén gombforma 's onnan kezdnek mind inkább inkább szélesülni testének hofszúkás négyszegű izei, mindenik iznek a' végén egy egy rántz, mellybe a' következő iz mintegy belé van rántolva. A' fejétől fogva széles kelek farkvégéig egy egyközű fő tsatsorna nyúlik sok mellékes tsatornákkal, mellyek a' nedvességek kerengésére valók.

A' 2 Kép. ennek nagyított fejét szemlélve ábrázolja. A' közepén van alkotva a' szópókája, melly oldalról szemlélve kúpos, 's tövét két tsipkézet gyűrű keríti. A' szópókája kö-

rül négy kisebb pupok vannak a' közepeken töltéses völgyeléssel, mellyek a' tápláló nedvességet a' mellék tsatornákra eresztik.

Testének egyes izeire nézve nevezik még ezt a' Galandféreget *Tökmag galandféregnek* is

2. Kép. Ember-Sokfejű.

(*Polycephalus hominis*.)

A' *Sokfejű* a' Hólyagférgék neméből való, jóllehet néha az agyában is taláztatik az embernek. — (A' hólyag, színére nézve sárgás; valóságára nézve pedig egy diónyitól egy ökölnyiig való.) — A' hólyagban néha *ilyen Sokfejű* 5. 10. 20. sőt 30 darab is taláztatik, a' mellynek bőrre befurják körtvélyforma sima testeket annyira, hogy csak felső tsipkézett koronájoknál fogva észrevehetők.

A' *d* képnél két ilyen, a' hólyagból kinyomott de az egyik végeknél fogva még ahoz ragadt *Sokfejű* van lerajzolva.

Az *e* Kép. egy ilyen a' hólyagból kinyomott Sokfejűt körtvélyforma testével és tsipkézett koronájával ábrázol.

Fig. 1. Der langgegliederte Bandwurm.

(*Taenia solium*.)

Wir sehen hier einen Bewohner des menschlichen Körpers, der oft Ursache langwieriger schmerzhafter Krankheiten wird. Diefes ist nämlich der langgegliederte Bandwurm, (Fig. 1.) der die Eingeweide der Menschen bewohnt, und schwer zu vertreiben ist, weil durch den Gebrauch der Arzneymittel sich meistens blofs die leicht an einanderhängenden Glieder des Wurms ablösen, der Kopf aber im Körper zurückbleibt. Die Gestalt dieses Wurms ist, wie bey seinen Geschlechtsverwandten, bandförmig. An der einen Seite sitzt in Form eines Knöpfchens der kleine Kopf, und von da fangen die länglich viereckigen Glieder des Körpers an breiter zu werden. Jedes dieser Glieder ist an seinem hintern Ende mit einer Falte versehen, in dem, wie in einem Falze, das nächste Glied sitzt. Von dem Kopfe bis zu dem breiten abgerundeten Schwanzende, laufen, parallel durch den Wurm ein Hauptcanal, und mehrere Nebencanäle, die zur Circulation der Säfte dienen.

Fig. (a) stellt den vergrößerten Kopf, von vorn angesehen, vor. In der Mitte sitzt der Saugrüssel, der von der Seite betrachtet (b) eine kegelförmige Erhöhung bildet, deren

Grundfläche von zwey gezackten Ringen umgeben ist. — Um den Saugrüssel herum sitzen vier kleinere Erhöhungen, in der Mitte mit trichterförmigen Vertiefungen versehen, durch die der Nahrungssaft in die Seitencanäle geführt wird.

Des einzeln gegliederten Körpers wegen nennt man diesen Bandwurm auch oft den *Kürbisbandwurm*.

Fig. 2. Der Menschen-Vielkopf. (*Polycephalus hominis*.)

Der Menschen-Vielkopf gehört zu dem Geschlechte der Blasenwürmer, und findet sich wiewohl sehr selten in dem Gehirn des Menschen. Die Blasen sind gelblich von Farbe, von glatter dicker lederartiger Substanz, von der Größe einer Wallnuß bis zu der einer Faust. — In diesen Blasen (Fig. 2.) sitzen nun von 5, 10, zu 20 ja selbst zu 50 Stück dieser Vielköpfe beysammen. Sie bohren sich mit ihrem birnförmigen glatten Körper in die Blasenhaut ein, so daß man nur noch den obern Hakenkranz sieht.

Bey Fig. d. sehen wir zwey solche Würmer, die aus der Blase herausgedrückt sind, und nur noch mit dem vordern Ende damit zusammenhängen.

Fig. e. zeigt einen aus der Blase herausgenommenen Vielkopf, mit seinem birnförmigen Körper und seiner hakenförmigen Krone.

VERS INTESTINAUX.

Fig. 1. Le Ténia cucurbitain.

(Taenia solium.)

Nous voyons ici un Ver qui se loge dans les intestins de l'homme et y cause souvent des maladies très-graves, très-douloureuses et de longue durée; c'est ce *ténia cucurbitain*, que l'on nomme aussi *ver solitaire*, qui est fort difficile à chasser des intestins qu'il habite, puisque ordinairement l'usage de remèdes dont on se sert dans ce cas ne fait que détacher quelques anneaux peu liés de son corps, tandis que la tête du ver reste dans les intestins. La figure de ce ver est la même que celle des autres *ténia*, c'est-à-dire, en forme d'un cordon aplati. A l'un des bouts se trouve la tête du ver en forme d'un petit bouton, et de là les articulations carrées-oblongues commencent à s'élargir. Chacune de ces articulations est garnie à son bout d'un pli dans lequel l'articulation subséquente est jointe comme dans une charnière. Depuis la tête jusqu'au bout de la queue qui est large et arrondi, un canal principal et plusieurs canaux collatéraux, servant à la circulation de ses sucs courent parallèlement le long du corps.

Sous *fig. a.* nous voyons la tête grossie du ver en face. Au milieu se trouve le suçoir, qui, vu du côté (*b*) présente une élé-

vation conique, dont la base est entourée de deux anneaux échancrés. Quatre moindres élévations se trouvent autour du suçoir, munies d'excavations en forme d'entonnoirs, qui servent à conduire le suc alimentaire dans les canaux collatéraux.

Fig. 2. Le Policéphale des hommes.

(Polycephalus hominis.)

Ce ver appartient au genre des hydatides et se trouve, quoique très-rarement, dans le cerveau des hommes. Ces hydatides sont de couleur jaunâtre, d'une substance lisse, épaisse, coriace et de la grosseur d'une noix jusqu'à celle d'un poing. Dans ces hydatides (*fig. 2.*) se trouvent ensemble 5, 10, 20 et même jusqu'à 50 de ces vers, que l'on nomme *Polycéphales*. Ils s'enfoncent dans la peau de l'hydatide avec leur corps lisse et piriforme en sorte que l'on n'en aperçoit que la couronne dentelée.

Sous *fig. d.* nous voyons deux de ces vers exprimés de l'hydatide, n'y tenant plus que par le bout de devant.

La *fig. e.* nous montre un tel polycéphale sorti de l'hydatide, et son corps piriforme avec la couronne dentelée.

FUCORUM SPECIES.

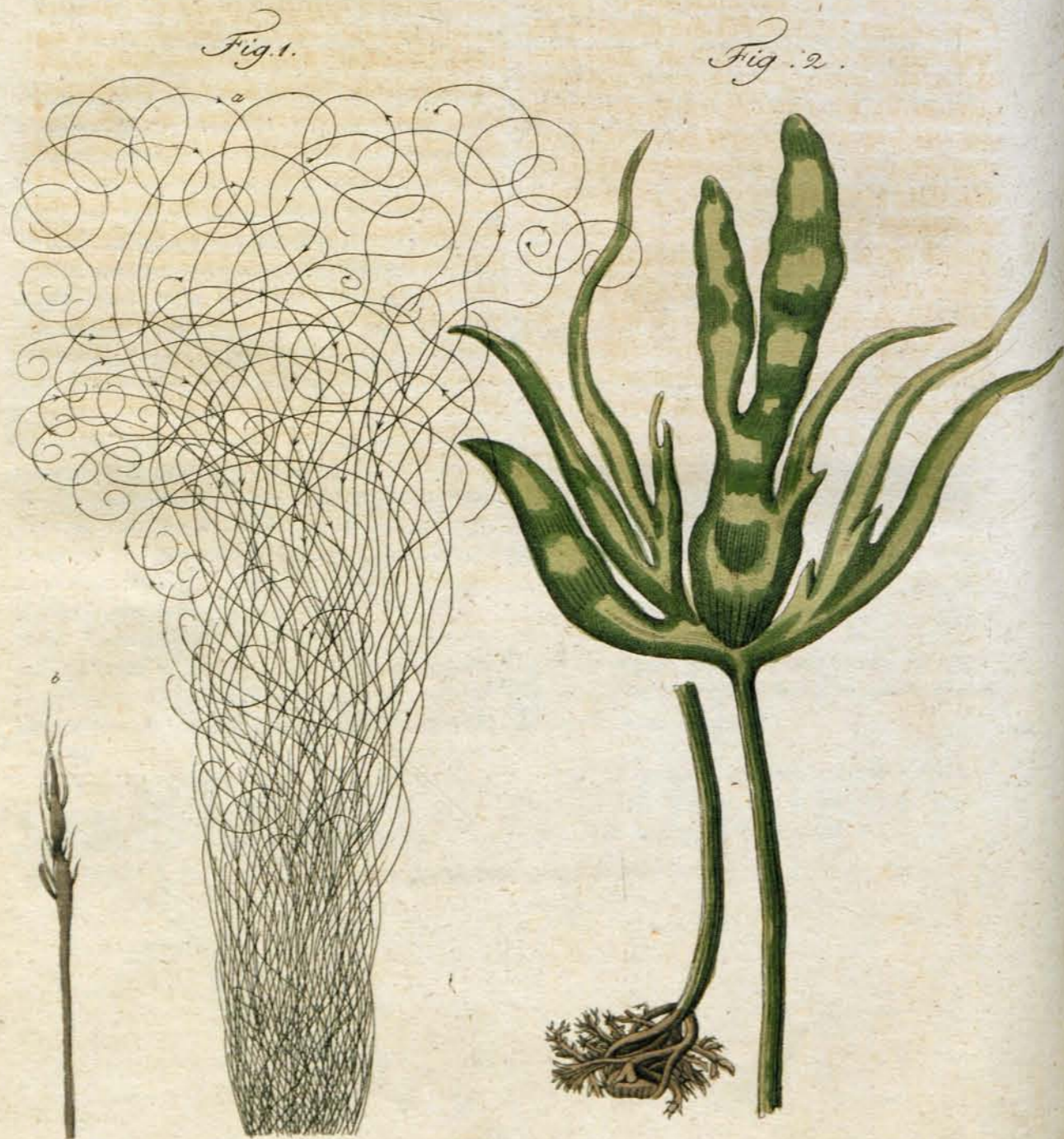

Fig. 1. Fucus Filum.

Fucus Filum nomen habet a configuratione ramusculorum ex communi stirpe surgentium (b), et filis multipliciter in semet implicitis similibus (a). Hi ramusculi frondium et foliorum vice funguntur; cumque materia constent vix non cornea: ideo fragiles sunt et non pellucidi. Haec fucorum species ad 7 pedes exurgit, litorum Sinensium alumna.

Fig. 2. Fucus digitatus.

Hic videmus fucorum speciem priori omnino oppositam. Illa ex tortuosa tenuium filorum implicatione multipliciter contexta videtur: haec autem componitur foliis latis robustisque, stipite robusto, partibus omnino

tuberosis. Praeterea *Fucus digitatus* in maximis fucorum speciebus numeratur; nam stipites subrotundus, cui folia insident, ad 6 aut 8 pedes elevatur, de more unum pollicem e diametro latus, intusque cavus, sordide viridis, tuberosa genitus radice, quae non terram subit, sed filamentis haerentibus alia complectitur corpora. Stipiti primum non nisi unicum folium digitatum innascitur, quod deinceps numero multiplicatur, et scoparum horrescentium speciem induit. In oris Hollandiae, Magnae Britanniae, Norvegiae, Islandiae, haec fucorum species frequens invenitur, et fluctibus crebro in litora ejicitur. Maris accolae folia ejus arefaciunt, atque ad nutriendas oves et capellas commode adhibent.

MÁZHINÁR FAJOK.

1. Kép. A' fonál Mázhinár.

(Fucus Filum.)

Ez a' Mázhinárfaj nevét vette kuszált fonál módjára, azomba egy közönséges töről nevedő ágairól; ezeket a' fonálforma ágakat úgy kell nézni mint a' levelét ennek a' növénynek; töredékények és setétek. A' valóságok csak nem szarúnemű, 's ez az oka töredékényeknek is. Ez a' Mázhinárfajta a' Kinai vizekben találatik.

2. Kép. Az újjas Mázhinár.

(Fucus digitatus.)

Az előbbi Mázhinárnak ez éppen ellenmása amaz csak vékony fonálforma szövény-

nek látzatott, ennek ellenben széles tömött levelei, 's erős szára van, 's az egész természetén valamely izmos tsomósság láttatik elterjedve lenni. Az újjas Mázhinár az egész nembe a' legnagyobb faj, mivel maga csak a' szára 6 's 8 lábnyi magasságú, keresztülmérve pedig egy íz. Motskoszöld, tönge belől üres és tsomós gyökérből hajt ki, a' melly nem a' földbe hanem rostjainál fogva csak más testekhez kapaszkodik. Száráról eleinte csak egy újforma levél nő ki, de a' melly azután megszorodván seprűforma bokrot mutat. Norvégiának, Nagy Britanniának Izlandiának partjai körül bőven találatik, 's a' partokra a' habok eleget hánynak ki. Megzárastott leveleivel a' juhokat 's ketskéket abrakolják.

TANG-ARTEN.

Fig. 1. Der fadenförmige Tang.

(Fucus Filum.)

Der fadenförmige Tang hat seinen Namen von der Gestalt und Bildung seiner Zweige, die wie in einander verschlungene Fäden wachsen, die aus einem gemeinschaftlichen Stamme kommen und entstehen. Diese fadenartigen Zweige stellen die Blätter der Pflanze vor. Sie sind leicht zerbrechlich und undurchsichtig. Die Substanz, woraus sie besteht, ist beynahe hornartig, woher auch ihre Zerbrechlichkeit entsteht. Diese Tangart wird gegen 7 Fuß lang, und findet sich in den Chinesischen Gewässern.

Fig. 2. Der gefingerte Tang.

(Fucus digitatus.)

Wir sehen hier gerade das Gegentheil der vorigen Tangart. Jene schien nur aus einem zarten Geschlechte einzelner Fäden gebildet zu

seyn; die hier abgebildete Art hingegen besteht aus breiten starken Blättern mit starken Stängeln, und hat etwas Knollenartiges in allen ihren Formen. Der gefingerte Tang gehört zu den größten Arten des Tanggeschlechtes, denn der rundliche Stamm, auf dem die Blätter sitzen, wird allein gegen 6 bis 8 Fuß lang und hat gewöhnlich einen Zoll im Durchmesser. Der Stamm ist inwendig hohl, schmutzgrün von Farbe, und kommt aus einer knolligen Wurzel, die nicht in der Erde sitzt, sondern sich bloß mit ihren Fasern an andern Körpern festhält. Auf dem Stamme sitzt anfangs ein einziges fingerförmiges Blatt, was sich aber nachher vervielfältigt, und das Ansehen eines Besenähnlichen Busches bekommt. An den Küsten von Holland, Großbritannien, Norwegen, Island, findet man diesen Tang häufig, und die Fluthen werfen ihn häufig an den Strand. Die Blätter trocknet man, und braucht sie als gutes Schaf- und Ziegenfutter.

ESPÈCES DE VAREC.

Fig. 1. Le Varec Fil.

(Fucus Filum.)

Ce Varec tient son nom de la figure filiforme de ses rames qui se montrent comme des fils entortillés, sortis d'une même tige. Ces rames filiformes représentent les feuilles de la plante; elles sont fragiles et opaques. Leur substance est presque cornée, de là leur fragilité. Cette espèce de Varec atteint une longueur d'à peu près 7 pieds et se trouve dans la Mer de la Chine.

Fig. 2. Le Varec digité.

(Fucus digitatus.)

Cette espèce de Varec nous présente précisément le contraire de la précédente, qui ne semble être composée que d'un tissu délicat de simples fils, au lieu que la présente, ci figurée, est composée de larges et fortes feuilles, à tige

ferme et ligneuse et qu'elle a quelque chose de bulbeux dans toute sa forme. Le Varec digité est une des plus grandes espèces de ce genre; car la tige seule, arrondie, à laquelle se tiennent les feuilles, atteint la longueur de 6 à 8 pieds et à ordinairement un pouce de diamètre; elle est creuse dans l'intérieur, de couleur verte sale et provient d'une racine bulbeuse qui n'est point fixée dans la terre, mais s'attache à d'autres corps par ses filaments. Au commencement une seule feuille digitée sort de la tige; mais peu à peu elle se multiplie au point qu'elle acquiert l'air d'un bouquet en forme de balai. Ce Varec se trouve fréquemment aux côtes de la Hollande, de la Grande-Bretagne, de la Norvège et de l'Islande, où les flots le jettent très souvent sur le rivage. Les habitans sèchent ses feuilles, qui donnent une bonne nourriture aux brebis et aux chèvres.

VARIAE LEMURUM SPECIES.

Fig. 1. Lemur Pusillus.

Parvus atque elegans hic Lemur in insula S. Laurentii seu Madagascaria palmas inhabitat, fructibus vescens. A naso extremo usque ad radicem caudae 5 digitos longus. Superior corporis pars pilis ex cinereo fuscis, inferior albis vestitur. Esurus pedibus anticis alimenta corripit, caudam sustollens. Vocem claram habet atque acutam. Adtrectare volentem mordicus petit, animosus et cicuratu difficilis.

et posticis quinque habet digitos longos et bene discriminatos, ita ut iis quasi manibus quatuor percommode utatur.

Fig. 3. Galago Senegalensis.

Galago, quod nomen hic Lemur obtinuit ab accolis annis Senegalae, ad cuius litora habitat, animal tranquillum et pacificum, fructibus et insectis victitans, fere 7 pollices longum, catulos in arborum cavernis enititur. Oculos circumdat macula nigra, grandiuscula; aures sunt latae et calvae; digiti, si secundos pedum posteriorum digitos, acutis uncinis armatos, exceperis, praemuniti sunt unguibus laevibus, instar humanorum unguium configuratis.

F. 2. Lemur Tarsus Daubentonii.

(Lemur Macrotarsus.)

Macrotarsus, ad mores quod attinet, Didelphybus quam Lemuribus similior est. Quae hic describitur species, in honorem Daubentonii, celebris rerum naturalium indagatoris, natione Gallofranci, cognominata, praesertim in insula Amboina invenitur. Macrotarsus est absque cauda sex digitos longus, pilis teneris et lanis, ex rubro lividis; auribus magnis glabrisque, rostro promisso et acuto. In pedibus anticis

F. 4. Lemur seu Tarsus Fischeri.

Hic Lemur, nomen a Fischeri, Physico de scientiis optime merito et Moscuae commorante, nomen sortitus, eadem est qua Gallago magnitudine. Aures grandiores, digiti longi et robustis unguibus armati, foede hoc animal deturpant. Patria ejus Madagascaria.

KÜLÖMBFÉLE MAKI FAJOK.

1. Kép. A' Törpe Maki.

(Lemur Pusillus.)

Ez a' jeles Maki fajta Madagaskárban a' Pálmafákon tartózkodik 's főképpen gyümölcsökkel él. Hofzsa ora hegyétől fogva a' farka tövéig öt íz, háta szürkebarnás, hasa pedig egészen fejjér. Midőn elzik eledelét első lábai közé velzi, 's farkát feittartja. Szava tiszta 's erős; ha meg akarják fogni mérgesen kapkod maga körül, 's bajosan szelidíthető.

2. Kép. Az Ifzákos Maki.

(Lemur Macrotarsus.)

Az ifzákos Maki életmódjára nézve inkább Ifzákos mint Maki fajta. Ez a' jelenlévő, Frantzia természetbúvár Dobenton Urnak tiszteletül Dobenton Makijának is neveztetett; Hazája különösen Amboina szigete; farkát kivévén 6 íznyi hofzszaságú, szőre vékony gyapjúforma, verhenyős barna, fülei nagyok 's kopaszok, orra hegyes 's hofzszúdad. Ötös

első 's hátulsó lábújjai hofzszak 's olly alkalmasint elváltak hogy lábait kezek helyett használhatja.

3. Kép. A' Galagó.

(Galago Senegalensis.)

A' Galago így neveztetett Senegálban, a' hól lakik, tsendes és ártatlan állat, él gyümölcsökkel 's bogarakkal; a' fáknak üregeiben kölykezik. Szemei környékét nagy fekete fólt borítja; fülei kopaszok, és ujjai sima emberi körmökkel vannak borítva, hátulsó lábának két második ujján kívül, mellyeken hegyes kampója van.

4. Kép. A' Fischer Maki.

(Lemur s. Tarsus Fischeri.)

Ez a' Maki faj, a' melly Moszkani híres Természettbúvár Urról neveztetett így, akkora mint a' Galagó. Rendkívül nagy fülei 's hofzszú kemény körmökkel borított lábújjai dísztelenné tefzik. Hazája Madagaskár.

VERSCHIEDENE MAKI-ARTEN.

Fig. 1. Der Zwerg-Maki.

(Lemur Pusillus.)

Dieser kleine artige Maki lebt auf der Insel Madagaskar auf Palmbäumen, und nährt sich vorzüglich von Früchten. Er wird nur 5 Zoll lang, von der Nasenspitze an bis zum Anfang des Schwanzes gerechnet, und ist am Oberleibe über und über mit graubräunlichen Haaren bedeckt. Der ganze Unterleib ist weiß. — Wenn er frisst, so packt er seine Nahrung mit den Vorderfüßen, und hebt dazu den Schwanz in die Höhe. Er hat eine helle durchdringende Stimme, beißt, wenn man ihn packen will, tapfer um sich herum, und ist schwer zu zähmen.

Fig. 2. Daubentons Tarsier.

(Lemur Macrotarsus.)

Der Tarsier gleicht in seiner Lebensart mehr den Beutelthieren als den Makiarten. Die hier beschriebene Art wurde zu Ehren des großen Französischen Naturforschers Daubenton so genannt, und findet sich vorzüglich auf der Insel Amboina. Unser Tarsier wird ohne Schwanz 6 Zoll lang, und hat ein feines wollähnliches rothbraunes Haar, große nackte Ohren, und eine spitzig verlängerte

Schnautze. An den Vorder- und Hinterfüßen sind die fünf Zehen lang und gehörig getrennt, so daß sie das Thier wie vier Hände gebrauchen kann.

Fig. 3. Der Galago.

(Galago Senegalensis.)

Der Galago, von den Bewohnern des Senegal, wo er sich findet, so benannt, ist ein friedliches ruhiges Thierchen, das sich von Früchten und Insecten nährt, und seine Jungen in hohlen Bäumen zur Welt bringt. Um die Augen läuft ein großer schwarzer Fleck. Die Ohren sind kahl und die Zehen, bis auf die zweyte an den Hinterfüßen, die einen spitzigen Hacken hat, mit glatten Menschennägeln versehen.

Fig. 4. Fischers Tarsier.

(Lemur s. Tarsus Fischeri.)

Dieser Tarsier, nach dem verdienten Naturforscher Fischer in Moskau so benannt, hat die Größe des Galago. Die ungewöhnlich großen Ohren, die langen mit starken Klauen besetzten Zehen, geben diesem Thierchen ein häßliches Ansehen. Die Insel Madagascar ist sein Vaterland.

DIFFÉRENTES ESPÈCES DE MAKIS.

Fig. 1. Le Maki nain.

(*Lemur Pusillus.*)

Ce joli petit Maki se trouve dans l'île de Madagascar où il habite les palmiers et se nourrit principalement de fruits. Il ne devient long que de 5 pouces à compter de la pointe du nez jusqu'à la naissance de la queue; la partie supérieure de son corps est toute couverte d'un poil gris brunâtre. Le dessous du corps est blanc. En mangeant il tient sa mangeaille avec les pieds de devant et élève en même tems sa queue. Sa voix claire est pénétrante; il se défend vaillamment avec ses dents, quand on veut le prendre, et il est difficile à apprivoiser.

Fig. 2. Le Tarsier de Daubenton.

(*Lemur Macrotarsus.*)

Le Tarsier ressemble pour ce qui regarde sa manière de vivre, plus aux Didelphes qu'aux Makis. L'espèce ci-représentée obtint son épithète en l'honneur du célèbre Naturaliste Daubenton. Cet animal se trouve principalement dans l'île d'Amboina et atteint la longueur de 6 pouces, sans y compter la queue. Son poil est fin laineux et de couleur rouge brunâtre, ses grandes oreilles sont

nues et son museau s'allonge en pointe. Les doigts de ces pieds de devant et de derrière sont longs et ordinairement séparés en sorte que l'animal peut s'en servir comme de quatre mains.

Fig. 3. Le Galago.

(*Galago Senegalensis.*)

Le Galago ainsi nommé par les habitants des pays du Sénégal, où il se trouve, est un petit animal fort doux et innocent, qui fait sa nourriture de fruits et d'insectes, et dépose ses petits dans des creux d'arbres. Ses yeux sont entourés d'une grande tache noire. Ses oreilles sont dénuées de poils et les ongles des doigts aplatis comme ceux de l'homme, à l'exception de celui du deuxième doigt postérieur qui est armé d'un crochet aigu.

Fig. 4. Le Tarsier de Fischer.

(*Lemur f. Tarsus Fischeri.*)

Le Tarsier nommé de Fischer en l'honneur de ce savant Naturaliste à Moscou, est de la taille du Galago. Ses oreilles extrêmement longues et ses doigts longs, munis de gros ongles donnent à ce petit animal un air hideux. L'île de Madagascar est sa patrie.

MEMORABILES BALAENARUM SPECIES.

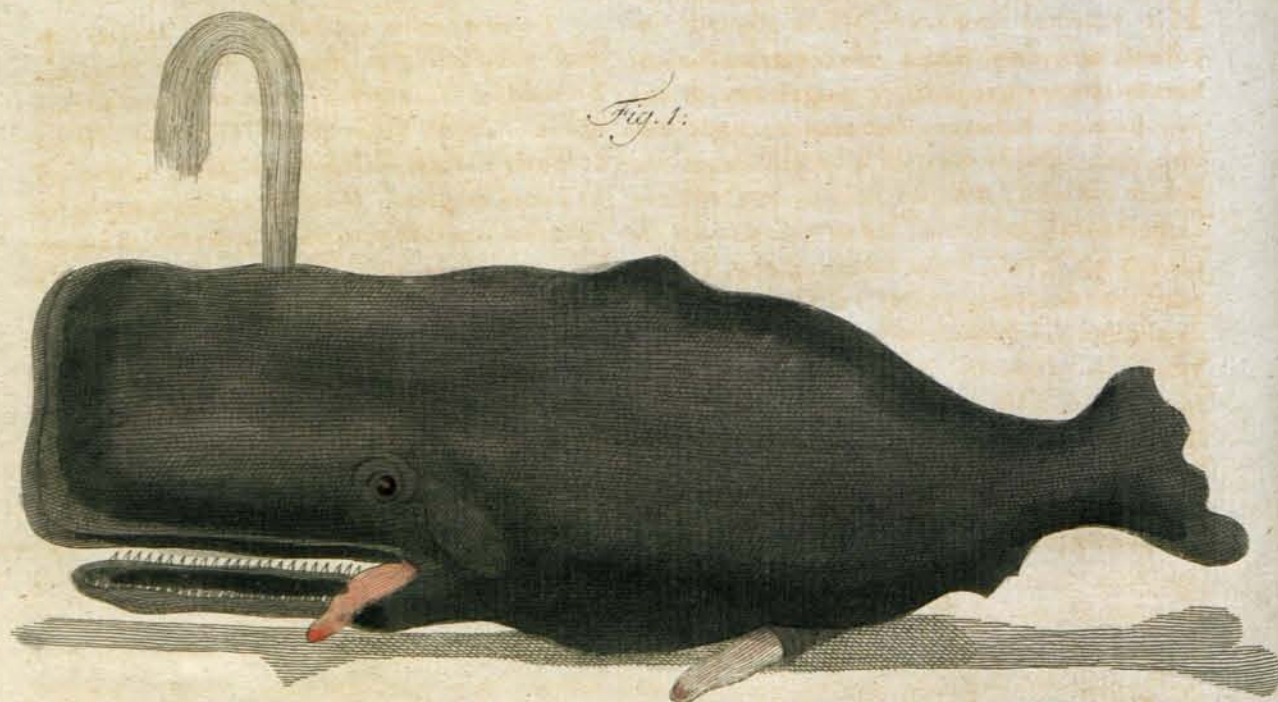
Fig. 1. *Physalus cylindricus.*

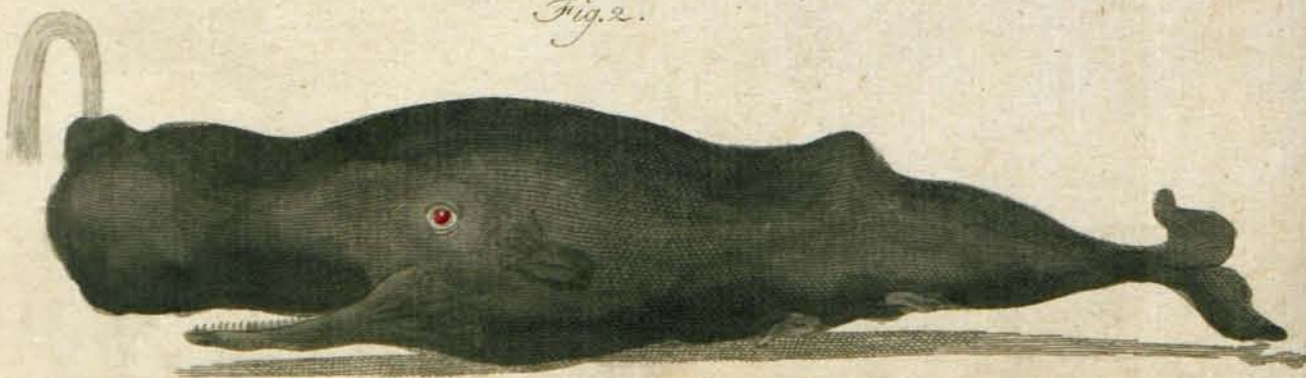
Fig. 1.

Hic videmus immanem Maris glacialis incolam, singulari figura inter ceteras balaenarum species peculiariter insignitum. A capite formam habet cylindraceam, unde nomen ejus. Rictus magnus situ plurimum depresso patescit; maxilla inferior est tenuior, complanata, subducta, ita ut oris occlusi situs vix appareat. Rictu autem aperto, fauces patescunt amplae, quibus vel taurus commode glutiatur. Lingua brevis, in utrumque latus versatilis. *Physalus* majorum piscium captura nutritur, quorum ossa crebro in stomacho ipsius reperiuntur. Cauda, si corporis rationem habeas, brevior est, ideoque hic piscis parum commode natat. Cutis et caro sunt durae, jaculisque trajici difficiles.

Fig. 2. *Catodon Trumpo.*

Trumpo pariter est balaenarum species formae peculiaris, in maribus Novae Angliae, Bermudum insularum, quin et Groenlandiae obvia. Caput hujus piscis dimidiam ferme corporis partem occupat, triginta, usque ad 35 pedes longum. Maxilla superior supra inferiorem multum prominet, spiraculum autem fere extremó in apice illius aperitur. Maxilla inferior horret dentium robustorum serie, qui superioris maxillae alveolis excipiuntur; inde nomen *Catodon*, i. e. Balaena inferiori maxilla dentata. *Trumpo* multum habet laridi; etiam ichthyelaeum inde excoctum clarius est ac minus acre quam mysticeti seu balaenae vulgaris. Pro corporis structura hic piscis egregie natat.

Fig. 2.

Jacob Eaver Schmuizer.

KÉT NEVEZETES TZET FAJOK.

1. Kép. A' henger Fizéter.

(Physalus cylindricus.)

Itt a' jegestengernek egy temerdek nagyságú lakosát izemléljük, melly különös természetével magát minden más tzeitfajoktól megkülömbözteti. Testének eleje egészen hengerforma, melly tulajdonságáért neveztetett Henger fizéternek is. Rendetlen nagy szája a' fejébe igen alatt van, az alsó állkaptzája vékony, lapos és olly igen hátranyomúlt, hogy állkaptzáit öszve fogván szája alig észrevehető; de ha azokat elátja olly öblös a' torka, hogy egy ökör könnyen eltérne benne; nyelve rövid 's mind a' két oldalra figyeghető; eledele más nagy halakból áll mellyeknek tsontjaigyakran találtnak gyomrában. A' farka testéhez képest rövid, 's ugyan azért lassú az úzásban.

Bőre valamint a' húsa is igen kemény, azért a' lándzsák nehezen hatják meg.

2. Kép. A' Trumpó Tzet.

(Catodon trumpo.)

A' Trumpó is természetére nézve a' több Tzektől egészen különbözik, találtnak a' Bermudi szigetek, Ujj Angliának partjai's Grönlandia körül. Testének tsak nem fele részfejből áll; hosszja 30 's 35 láb. Felső állkaptzája az alsó felett jóval kinyúlik, a' mellynek tsak nem a' végén van a' fúvólyuka. Alsó állkaptzájában sorjában erős fogak állnak mellyek a' felsőn lévő üregekbe járnak bé. A' Trumpó Tzet szalonnás, és zsirja tisztább 's kevesbé tsipös mint közönségesen a' Tzeteké. Termete jó úzót mutat.

ZWEY MERKWÜRDIGE WALLFISCH-ARTEN.

Fig. 1. Der cylindrische Pottfisch.

(Physalus cylindricus.)

Wir sehen hier einen ungeheuer großen Bewohner des Eismeeers, der sich durch seine sonderbare Gestalt sehr von andern Wallfischen auszeichnet. Sein Körper hat von vorn her eine völlig walzenförmige cylindrische Gestalt, woher auch sein Name entstand. Das große Maul liegt sehr nach unterwärts, der Unterkiefer ist dünn, platt und zurückgezogen, so daß man das Maul, wenn es geschlossen ist, fast gar nicht bemerkt. Öffnet es sich aber, so sieht man in einen weiten Schlund hinunter, wo ein Ochse bequem Platz finden könnte. Die Zunge ist kurz und nach den Seiten hin beweglich. Unser Wallfisch nährt sich von der Beute anderer großer Fische, deren Knochen man häufig in seinem Magen findet. — Der Schwanz ist im Verhältniß gegen den übrigen Körper kurz, und der Fisch deswegen kein sehr fertiger Schwimmer. Seine Haut so wie sein

Fleisch ist sehr hart, und deswegen mit Wurfspiessen nur schwer zu durchstechen.

Fig. 2. Der Trumpo.

(Physalus cylindricus.)

Der Trumpo ist gleichfalls eine Wallfischart von ganz eigner Gestalt, die an den Küsten von Neuengland, bey den Bermudischen Inseln und auch bey Grönland sich findet. Der Kopf dieses Fisches nimmt beynahe die Hälfte des ganzen Körpers ein, und ist 30 bis 35 Fuß lang. Der Oberkiefer ragt über den Unterkiefer weit hinaus, und das Blaseloch befindet sich fast an der äußersten Spitze desselben. — In dem Unterkiefer sitzen eine Reihe starker Zähne, die in die Vertiefungen im Oberkiefer passen. Der Trumpo enthält viel Speck, und der daraus gewonnene Thran ist heller und weniger scharf, wie der vom gemeinen Wallfisch. Seinem Baue nach ist unser Fisch ein guter Segler.

DEUX ESPECES REMARQUABLES DE BALEINES.

Fig. 1. Le Physale cylindrique.

(Physalus cylindricus.)

Nous voyons ici un énorme habitant de la mer glaciale qui par sa forme singulière se distingue très-visiblement des autres Baleines ou Cétacées. La forme tout-à-fait cylindrique qu'il présente dans la partie antérieure de son corps lui a acquis le nom qu'il porte. Sa grande bouche se trouve sur la partie inférieure de la tête; la mâchoire inférieure est mince, plate et retirée, en sorte que la bouche semble presque disparaître quand elle est close. Mais quand elle est ouverte on voit dans un large oesophage par lequel un boeuf pourrait aisément passer. La langue est courte et latéralement mobile. Ce Physale fait sa nourriture d'autres grands poissons et animaux, dont on trouve fréquemment les arêtes et les os renfermés dans son estomac. Sa queue est très-courte à proportion de la grandeur du reste du corps, et c'est ce qui rend sa natation moins rapide et moins

facile. Sa peau et sa chair sont très-dures, en sorte qu'il faut de grands efforts pour le percer avec les lances.

Fig. 2. Le Cachalot Trumpo.

(Catodon Trumpo.)

Le *Trumpo* est pareillement un Cétacée d'une forme tout-à-fait singulière; il se trouve sur les côtes de la Nouvelle Angleterre, près des îles Bermudes, de même dans les environs de la Groenlande. La tête de cet énorme poisson peut surpasser la moitié de sa longueur totale, et atteindre 30 à 35 pieds. La mâchoire d'en haut avance de beaucoup sur la mâchoire inférieure; l'évent est placé presque sur la pointe de la mâchoire supérieure. La mâchoire d'en-bas est garnie de dents qui sont reçues dans les alvéoles de la mâchoire supérieure. La graisse dont le *Trumpo* peut fournir une bonne quantité est moins âcre et plus claire que l'huile de la baleine franche. Ce poisson est par sa construction un nageur agile.

PHOCARUM ET TRICHECHORUM SPECIES.

Fig. 2.

Fig. 3.

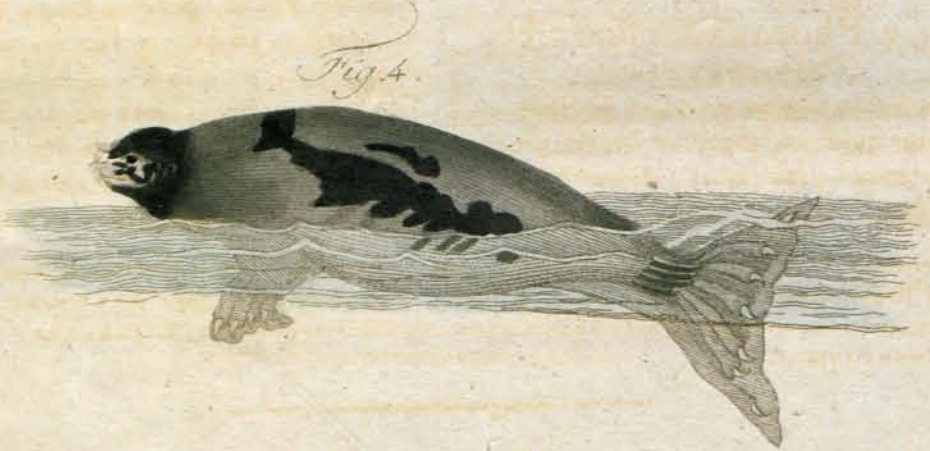

Fig. 4.

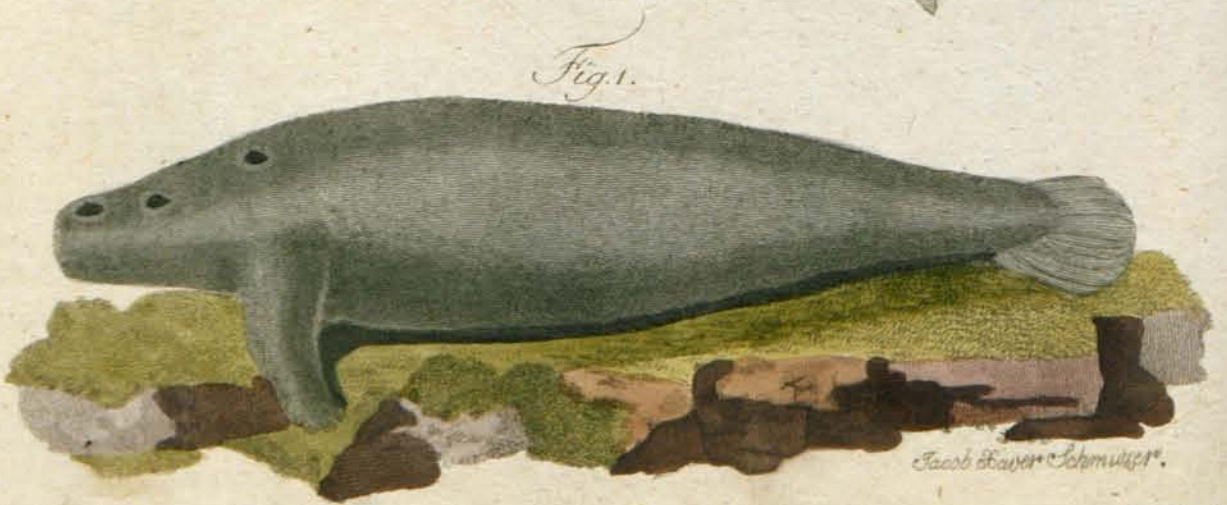

Fig. 1.

Jacob Heaver Schmucler.

Fig. 1. *Equus marinus rotunda cauda.*
(*Trichechus Australis.* *)

Haec Trichuchorum species in pluribus Africae amnibus, imprimis in Ostio Senegalis reperitur, longitudine 14 aut 15 pedum. Caput est obtusum et rotundum. Supra oculos, instar oculorum suillorum minutos, apparent in rostro duo spiracula, quibus aquam ut balae-na, minore tamen strepitu, ejectat; versus dorsum autem duae aures, infra quas haerent duo pedes informes, quatuor unguibus laevibus atque obtusis armati. Cauda lata est et rotunda, unde nomen ejus: *Equus marinus* (*Rosmarus*) *rotunda cauda*. Caro ejus saporis vitulinae habere dicitur, praecipue tamen laridi causa Nigritae eum interficiunt.

Fig. 2. *Phoca abdomine albo.*
(*Phoca variegata*)

Caput habet acuminatum, in pedibus anticis digitos quinque, unguibus longis praemunitos; posticos vero latos, totidem digitis discriminatos. Tergus est colore subnigro, ab-

domen albo. Haec phoca, ad littora Maris Adriatici habitans, vehementer ferocit, dum capitur; capta autem facile cicuratur.

Fig. 3. *Phoca abdomine et collo albo.*

Eadem species ac praecedens, sola varietate differens; a qua distinguitur fascia alba collum circumdante. Praecipuus corporis color est niger.

Fig. 4. *Phoca collo crasso.*
(*Phoca Groenlandica.*)

Haec phoca incolit littora Groenlandiae, Neofundlandiae, Islandiae; etiam littoribus regionis, quam Kamtschakta dicunt, adnata. Octo vel novem pedibus longa est, atque a venatoribus ob pellem densam et robustam, item propter laridi copiam, magni aestimatur. Caput minutum, colore nigro alboque insignitum, acutum in nasum acuminatur. Corpus ex albo cinereum, ambo autem latera maculis nigris confluentibus distincta sunt.

*) Perperam *Trichechus*, et Gallica corruptione *Trichecus* scribunt Historiae quidem naturalis periti, sed linguae Graecae ignari. Nam *Equus marinus*, quem Germanicis linguis *Rosmarum* dicunt, propter pilos, quorum multos quidam habent colore marino, quidam vero pauciores, *Trichuchus* (*Τριχούχος*), i. e. pilosus vocatur.

1. K. A' gömbölyűfarkú Rozmár.

(Trichechus Australis.)

Az itt lerajzolt Rozmárfaj majd minden Afrikai folyóvizekben található nevezetesen pedig Szenegálnak torkolatjában; hofzlza 14 's 15 láb. Feje busa 's gömbölyeg, díznói két szeme felett két lyukak látszanak. Ennek erányában vannak két esetlen lábai, négy sima gömbölyeg körmökkel. Nevét széles gömbölyű farkára nézve adták rá. Húsának íze majd olyan mint a' borjúhúsé, ámbár a' Szerecsények főképpentsak a' szalonnájáért üldözik.

2. Kép. A' fejrhasú Fóka.

(Phoca variegata.)

Ennek a' Fókafajnak a' feje hegyes, első lábujjai öt hofzlzú körmökkel, 's széles hátulsó lábai hasonlóképpen öt egymástól elvált körmökkel borítottak. Hátfzíne feketés, hasa fejr. Lakhelye az Adria partok kör-

nyéke. Mikor megakarják foghi; dühös vad, de a' fogságban tsak hamar megadja magát.

3. Kép. A' Fejrhasú 's nyakú borjú fóka.

(Phoca abdomine et collo albo.)

Tsak hasonfaja az előbbinek 's attól tsupán fejr öves nyakára nézve különbözik. Főbb színe fekete.

4. Kép. A' Zömök Borjúfóka.

(Phoca Groenlandica.)

Ez a' fóka Grönlándiának az Újöldnek, Islandiának környékein, 's egész Kamtsatkáig mindenütt található. Hofzlza 3 's 9 lábnyi; a' fókavadászok nagyon betsülik vastag erős bőrért 's szalonnájáért: feketével 's fejrrel tarkázott feje hegyes orron végződik; a' többi része testének fejrrelő szürke, 's az oldalain egymásba fúto fekete foltok látszanak.

Fig. 1. Das rundschwänzige Wallrofs.

(Trichechus australis.)

Die hier abgebildete Wallrofsart findet sich an mehreren Afrikanischen Flüssen vorzüglich an der Mündung des Senegal, und wird 14 bis 15 Fuß lang. Der Kopf ist stumpf und abgerundet, und über den kleinen Schweinsaugen sieht man die zwey Öffnungen. Darunter sitzen die unförmlichen Füße, mit vier glatten abgerundeten Nägeln versehen. Nach dem breiten, runden Schwanz benannte man das Thier. Das Fleisch soll beynahe wie Kalbfleisch schmecken, doch tödten es die Neger hauptsächlich des Speckes wegen.

Fig. 2. Der weißbäuchige Seehund.

(Phoca variegata.)

Der weißbäuchige Seehund hat einen zugespitzten Kopf, fünf mit langen Klauen versehene Zehen an den Vorderfüßen, und breite Hinterfüße, die gleichfalls fünf abgesonderte Zehen haben. Der Oberkörper ist schwärzlich von Farbe, der Unterleib weiß. Dieser

Seehund findet sich an den Klüften des Adriatischen Meeres, ist ungestümm wild, wenn man ihn fängt, läßt sich dann aber in der Gefangenschaft leicht zähmen.

Fig. 3. Der weißbäuchige Seehund mit weißem Halse

(Phoca abdomine et collo albo.)

ist bloß eine Varietät der abgebildeten vorigen Art, und unterscheidet sich durch die um den Hals herumlaufende weiße Binde. Die Hauptfarbe des Körpers ist schwarz.

Fig. 4. Der dickhalsige Seehund.

(Phoca Groenlandica.)

Dieser Seehund bewohnt die Gewässer um Grönland, Neufundland, Island, und findet sich selbst bis nach Kamtschatka hin. Er wird 8 bis 9 Fuß lang, und wird von den Seehundjägern wegen seiner dicken festen Haut und seines vielen Speckes wegen sehr geschätzt. Der kleine schwarz und weißgezeichnete Kopf läuft in eine spitzige Nase aus. Der übrige Körper ist weißlich grau von Farbe, und an den Seiten sieht man schwarze in einander laufende Flecken.

PHOQUES ET MORSES.

Fig. 1. Le Morse à queue ronde.

(Trichechus Australis.)

Le Morse figuré sur la table ci jointe se trouve aux embouchures de plusieurs rivières de l'Afrique, principalement à l'embouchure du Sénégal. Il atteint la longueur de 14 à 15 pieds. La tête est obtuse et arrondie, et au dessus des petits yeux de porc se trouvent les deux ouvertures des oreilles; au dessous se trouvent les pieds informes munis de quatre ongles lisses et aplatis. Sa queue est longue et arrondie; de là son épithète. Sa chair a à-peu-près le goût du veau, à ce qu'on dit; mais les Nègres le tuent principalement à cause de sa graisse.

Fig. 2. Le Phoque à ventre blanc.

(Phoca variegata.)

Ce Phoque, nommé aussi *Lastak* ou *Gassgiak*, à la tête pointue; cinq doigts munis de longs ongles aux pieds de devant, et de larges pieds de derrière également garnis de cinq doigts séparés. Le dessus du corps est de couleur noirâtre, le ventre est blanc. Ce Phoque se trouve sur les côtes de la mer Adriatique.

Il est facile à apprivoiser, quoiqu'il se montre très-impétueux et très-méchant quand il est pris.

Fig. 3. Le Phoque à ventre blanc et à cou blanc.

(Phoca abdomine et collo albo.)

Ce Phoque n'est qu'une variété de l'espèce précédente, dont elle ne se distingue que par la bande blanche qui entoure son cou. La couleur principale de ces deux Phoques est la noire.

Fig. 4. Le Phoque à croissans.

(Phoca Groenlandica.)

Ce Phoque habite les mers qui mouillent les côtes du Groenland, de Terre-Neuve, d'Islande et d'autres jusqu'au Kamtschatka. Il atteint la longueur de 8 à 9 pieds, et est très-estimés des pêcheurs à cause de la peau épaisse et ferme, et de sa graisse dont il est pourvu en quantité. Sa petite tête tachetée de noir et de blanc se termine en un museau pointu. Le reste du corps est d'un gris blanchâtre tacheté sur les cotés de taches noires, coulées l'une dans l'autre.

COLUBRI ELEGANTER PICTI.

Fig. 2.

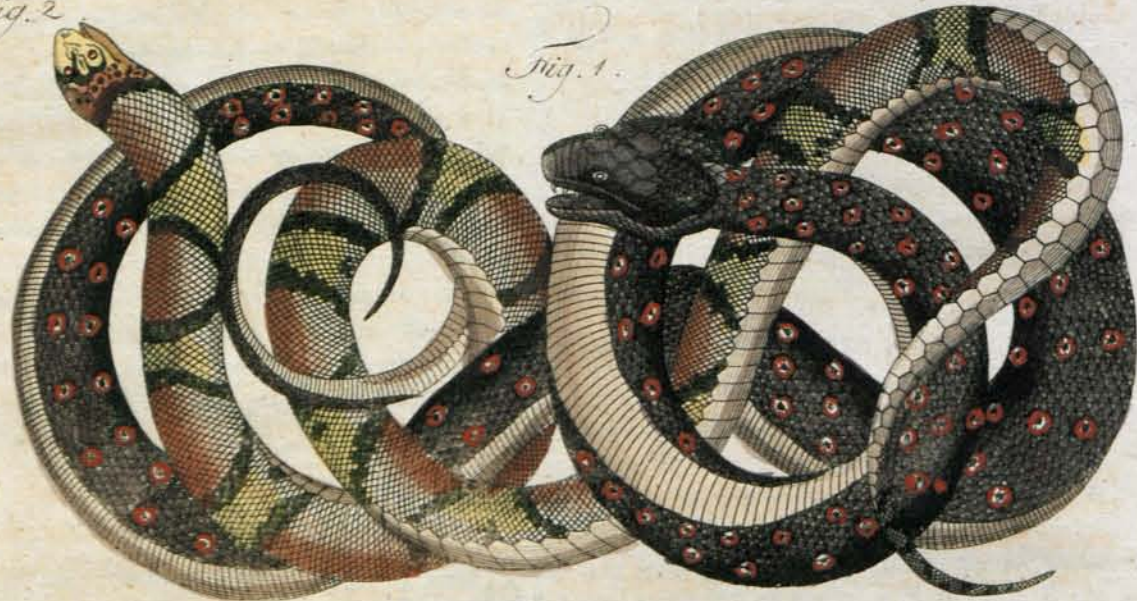

Fig. 1.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 1. Coluber Argus.

Pulchra haec colubrorum species, quam Africa gignit, in eam increscit longitudinem, ut animalia grandiuscula, quae acutis corripit dentibus, corpore circumvoluto interficiat. Dorsum squameum, colore castaneum, quam elegantissime distinguitur maculis ophthalmoidibus albis et lucide rubris, serie ordinatis. Hic coluber limo nidum construere, ibique socialiter vivere dicitur.

Fig. 2. Coluber coccineus.

Pulchrior praecedente est *coluber coccineus*, qui Mexicanam et Floridam incolit, duobus pedibus longus, et digitum crassus. Corporis color praecipuus est coccineus, lineamentis arcuatis nigrisque distinctus.

Hic coluber, indole miti et innocua, for-

micis victitat. Puellae Mexicanae eum, ornatus gratia, collo suo et brachiis circumvolvunt ac florum loco capillis innexum gestantes placere student.

Fig. 3. Coluber porphyriacus.

Coluber purpureus, quem *porphyriacus* nominant, scutis nigris atque ex rubro flavis, in abdomine haerentibus, insignitur. Dorsum est ex nigro violaceum. Animal venenatum, quod obvium incolae Novae Hollandiae plurimum horrent.

Fig. 4. Coluber ocellatus.

Hic coluber rarus in Guinea, in insula Ceylano atque in Sinis reperitur; dorsum ejus ex rubro fuscum, maculis coccineis ophthalmoidibus ornatum est, abdomen flavidum.

S I K L Ó K Í G Y Ó K.

1. Kép. Az Argus Sikló.

(Coluber Argus.)

Ennek a' szép Siklófajnak hazája Afrika, alkalmas nagyságra nevezedik, úgy hogy a' nagyobb állatokat erős fogaival megkapván 's derekával körül tekergetvén megfojtja. Testének sötétgelztenyebarna felső részét sorjába álló szép fejr és világosveres szemfoltok ékesítik. Azt bezzélik hogy ezek a' Siklófajok agyagból fészket készítenek, 's abba társaságosan többen is együtt laknának.

2. Kép. A' Karmazsinkígyó.

(Coluber coccineus.)

E' még szebb az előbbennél is, hazája Mekszikó, hofszja két láb, vastagsága pedig egy újnyi. Főbbzine karmazsinpiros idegforma fekete tarkával.

Ez a' siklófaj felette jámbor, ártatlan, 's hangyával él. A' Mekszikói leányok ékességül nyakokra 's karjaikra tekergetik, 's hájaikba fonnyák virágok helyett.

3. Kép. A' Porfir Sikló.

(Coluber porphyriacus.)

Ez a' Siklófaj szép fekete 's veressárga tarkájú has paizsai által külömbözteti magát. Háta feketéllő violafzínü. Ez a' Sikló mérges 's Uj-Hollandiában, a' melly neki hazája nagyon félnek tőle.

4. Kép. A' Szemes Sikló.

(Coluber ocellatus.)

Ez a' ritka Sikló találtatik Gvineában Ceilonban és Kínában. Háta verhenyősbarna skárlátpiros szemfoltokkal, a' hasa pedig sárgálló színü.

SCHÖNGEZEICHNETE NATTERN.

Fig. 1. Die Argus-Natter.

(Coluber Argus.)

Diese schöne Natternart findet sich in Afrika, und erreicht eine ziemliche Länge, so daß sie mit ihren scharfen Zähnen größere Thiere packt, mit ihrem Körper umschlingt und so tödtet. Der dunkelkastanienbraune geschupp- te Oberleib ist auf das zierlichste mit weiß und hellrothen Augenflecken, die in Reihen neben einander stehen, geziert. Man erzählt von dieser Natter, daß sie sich von Lehm ein Nest baut, und darinnen in Gesellschaft wohne.

Fig. 2. Die Karmoisin-Natter.

(Coluber coccineus.)

Schöner noch als die vorhergehende Art ist die Karmoisin-Natter, die Mexico und Florida bewohnt, zwey Fuß lang und einen kleinen Finger breit und dick wird. Karmoisin-roth ist die Hauptfarbe des Körpers, der noch überdiess bogenförmige schwarze Zeichnungen hat.

Diese Natter ist sehr sanft, ganz unschädlich, und nährt sich von Ameisen. Die Mädchen von Mexico winden sie zum Schmuck um den Hals und um die Arme, und tragen sie auch statt der Blumen in die Haare geflochten.

Fig. 3. Die Porphy-Natter.

(Coluber porphyriacus.)

Die Porphy-Natter zeichnet sich durch die schön gezeichneten Bauchschilder aus, die rothgelb und schwarz gefärbt sind. Der Oberkörper ist schwärzlich violet. Diese Natter ist giftig, und wird deswegen von den Eingebornen von Neuholland, wo sie sich findet, sehr gefürchtet.

Fig. 4. Die geäugelte Natter.

(Coluber ocellatus.)

Diese seltene Natter findet sich in Guinea, auf Ceilon und in China. Der Rücken ist röthlichbraun, mit scharlachrothen Augenpunkten geziert, der Unterleib aber gelblicht von Farbe.

DES COULEUVRES JOLIMENT DESSINÉES.

Fig. 1. L'Argus.

(Coluber Argus.)

Cette belle Couleuvre se trouve en Afrique et parvient à une longueur considérable, en sorte qu'elle est capable d'attaquer avec ses dents aiguës de plus grands animaux, qu'elle entortille et tue de cette façon. Le dos de couleur châtaigne et écaillé est très-joliment dessiné d'yeux blancs et rouges-clairs qui sont rangés en lignes l'un à côté de l'autre. L'on dit que ces couleuvres se construisent des nids de terre argileuse qu'elles habitent en compagnie.

Fig. 2. La Couleuvre écarlate.

(Coluber coccineus.)

Cette Couleuvre encore plus belle que la précédente habite en Mexique et en Floride; elle est longue de deux pieds et large d'un petit doigt; le vermillon est sa couleur principale, qui en outre est garnie de beaux dessins noirs en forme d'arcs.

Cette couleuvre est très-douce, fort innocente et se nourrit de fourmis. Les filles de Mexique s'entortillent le cou et les bras de cette belle couleuvre et la tressent dans les cheveux.

Fig. 3. La Couleuvre porphyrée.

(Coluber porphyriacus.)

Cette Couleuvre se distingue par ses plaques du ventre très-joliment dessinées, de couleur jaune rougeâtre et noire. Le dessus du corps est de couleur violette noirâtre. Cette couleuvre est envénimée et pour cela elle est très-crainte des habitans de la Nouvelle-Hollande, où elle vit.

Fig. 4. La Couleuvre ocellée.

(Coluber ocellatus.)

Cette Couleuvre rare se trouve en Guinée, à l'île de Ceilan et à la Chine; le dos est brun rougeâtre, orné d'yeux écarlates; le ventre est de couleur jaunâtre.

ROSARUM SPECIES.

Fig. 1. Rosa punicea.

Et *Rosa punicea* hortis nostris magno est ornamento; nam quamvis horti regionem, ubi splendet, colore suo puniceo et ignibus simili animare solet. Frutex, altus sex aut octo pedibus, folia habet parva, fusca viridia, pleraque laciniis quinque, et bene olentia, lignum colore badio, spinis flavis et maculosis armatum. Flos simplex, satis magnus, quinque petalis cordi similibus, intus colore puniceo, extra sulphureo, odoris inamoeni, vix non cimices redolentis, quare et *Rosa cimicum* dicitur.

Fig. Rosa truncata virginalis.

Pulcher hic flos est quidem genere rosarum albarum; sed eximiam earum varietatem constituit. Fruticem habet non nihil debilem, vix 4 pedibus altum, lignum viride, folia quinque laciniis, spinas paucas. Calyces efflorescentes, antequam excludantur, simulant globulos per medium dissectos; sed penitus exclusi florem expandunt satis magnum et largiter impletum, cujus folia paululum reclinantur, candore quam splendidissimo; in medio, attamen versus alteram partem, nitet macula splendide rubra rosacea, leniter petalis infusa: quae colorum commissura flori huic leporem quam suavissimum conciliat.

R Ó Z S A F A J O K.

1. Kép. A' láng Rózsa.

(Rosa punicea.)

A' láng rózsa igen szép ékessége kertjeinknek, mert a' hol e' van a' kertnek az a' része eleven lángszinbe ragyog. Bokrának magassága 6 's 8 lábnyi, apró setézőld levelei öt karésok. A' lombja illatozó, a' fája barna, fülánkjai világos sárgával pettegettek. Virágja egyes 5 szívforma, alkalmas nagy szirmmai vannak, mellyek belőlről ragyogó lángszinűek kívülről pedig büdöskő sárgák. Szaga kelletlen, 's majd olyan mint a' tsimazé, ezért néhol tsimaz Rózsának is nevezetik.

2. Kép. A' Szüz Rózsa.

(Rosa truncata virginalis.)

Ez a' szép virág a' fejr rózsa fajnak magát igen megkülömböztető; hasonfaja gyenge tserjéje vagy bokra alig 4 lábnyi magasságú, fája zöld, levelei ötösök, fülánkja keves. Gyümöltse kinyitván a' félig bémetszett golyóbishoz hasonlít. Tökéletesen elnyillván pedig, bokrétája alkalmasint tellyes, valamennyire vízszí felé domborodó, 's a' legtündökőbb fejr. A' közepéről ennek a' virágnak hanem egyik oldalra inkább mint a' másakra, a' szirmokra gyengéded piros folt elegyül el, a' melly ezt a' rózsát felette díszessé téli.

ROSEN - ARTEN.

Fig. 1. Die Feuer-Rose.

(Rosa punicea.)

Die Feuerrose ist gleichfalls eine schöne Zierpflanze unserer Gärten, denn ihre hohe glänzende Feuerfarbe belebt jede Gartenparthie, in welcher sie steht. Der Strauch wird 6 bis 8 Fuß hoch, hat kleine dunkelgrüne meist fünfklappige Blätter. Das Laub ist wohlriechend, das Holz braun, und hat hellgelbe gefleckte Dornen. Die Blume ist einfach, ziemlich groß und hat 5 herzförmige Blätter, welche auf der innern Seite hoch feuerfarb und auf der äußern schwefelgelb sind. Sie hat einen unangenehmen Geruch, beynahe wie Wanzen, daher sie auch oft die Wanzenrose heißt.

Fig. 2. Die Jungfern-Rose.

(Rosa truncata virginalis.)

Diese schöne Blume gehört zwar zum Geschlechte der weißen Rosen, sie ist aber eine sehr ausgezeichnete Abart davon. Sie hat einen etwas schwachen, kaum 4 Fuß hohen Strauch, grünes Holz, fünfklappige Blätter, wenig Dornen, und ihre Knospen sehen im Aufblühen wie eine halbdurchschnittene Kugel aus. Sie bildet aber, völlig aufgeblüht eine ziemlich große stark gefüllte Blume, deren Bau sich etwas rückwärts wölbt, vom höchsten glänzenden Weiß ist, und in der Mitte, jedoch mehr nach der einen Hälfte zu, einen hoch rosenrothen sanft in die Blätter verlaufenden Fleck hat, welches ihr ein überaus liebliches Ansehen gibt.

ESPÈCES DE ROSES.

Fig. 1. La Rose d'Autriche.

(Rosa punicea.)

La Rose d'Autriche est encore une des plus belles plantes d'ornement de nos jardins, car sa belle et brillante couleur de feu décore chaque parterre où elle se trouve. Le buisson atteint la hauteur de 6 à 8 pieds, et les petites feuilles d'un vert foncé sont la plupart à cinq lobes et odoriférantes; le bois est brun et muni d'épines jaunes-clairées tachetées. La fleur est simple, assez grande et à cinq pétales cordiformes, d'une couleur de feu très-brillante du côté intérieur et d'un jaune pâle du côté extérieur. Son odeur est désagréable et approche de celle des punaises; pour cela on l'appelle aussi quelquefois la *rose des punaises*.

Fig. 2. La Rose des Demoiselles.

(Rosa truncata virginalis.)

Cette belle fleur appartient en vérité à l'espèce de roses blanches, mais elle en est une variété très-distinguée. Son buisson faible n'atteint à peine que la hauteur de 3 pieds; son bois est vert; ses feuilles à cinq lobes; elle a peu d'épines et ses boutons forment en éclosant une boule à moitié coupée; mais étant entièrement éclos ces boutons présentent des fleurs assez grandes, doubles et très-pleines, quelque fois un peu retroussées et du blanc le plus brillant. Au milieu de cette fleur, mais plus d'un côté que de l'autre se trouve une tache couleur de rose brillante qui se perd doucement dans les pétales et donne à cette rose un air très-gracieux.

Fig. 1.

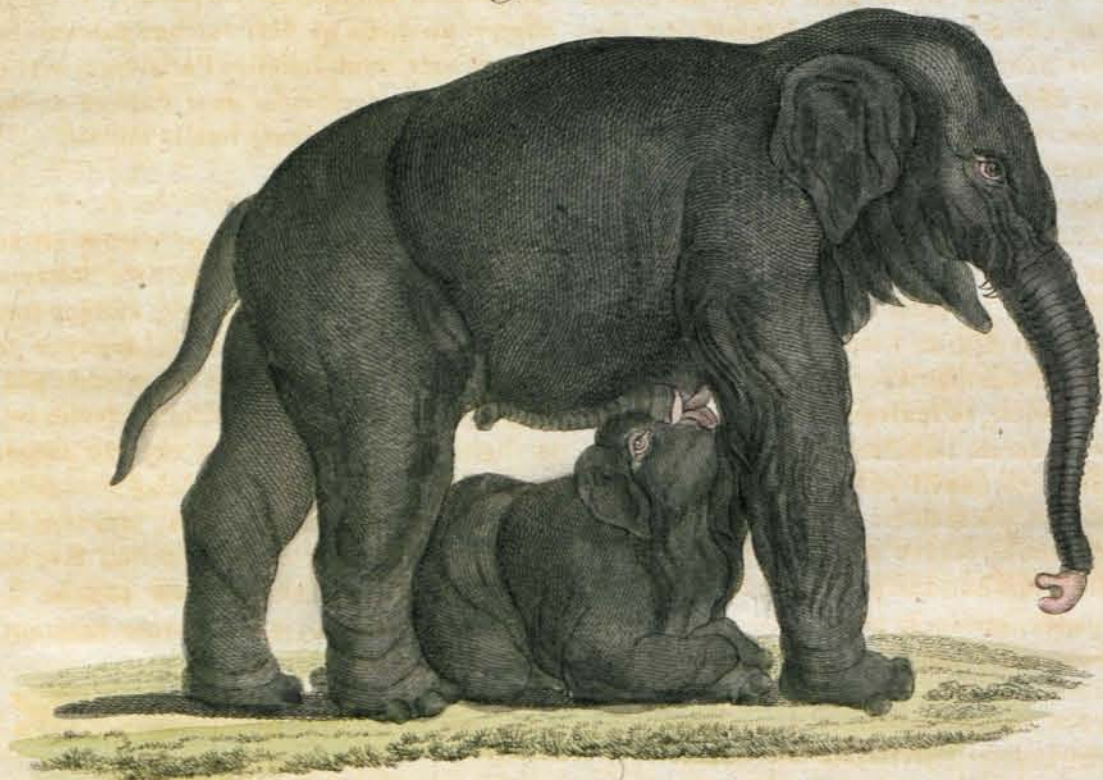

Fig. 2.

MEMORABILIA QUADRUPEDIA.

Fig. 1. Elephas femina lactans.

Jam in primo Orbis picti tomo maximum quadrupedem, nempe Elephantem marem, ejusque historiam cognovimus. Hic vero videmus Elephantem feminam pullo ubera praebentem. Vetus fabula fuit, Elephantos captivos non gignere: sed hanc opinionem esse erroneam, observationes recentiores demonstrant. Joannes Corseus, natione Anglus, qui plures per annos elephantorum venatui in Tipra, Indiae Orientalis regione, praefuit, iteratis vicibus cicurum Elephantorum coitum vidit, ubi belluae multis coram spectatoribus sibi blandiebantur, se invicem proboscide palpan-tes, et stridorem tinnulum voce acuta edentes. Tempus vero, quo Elephas femina post coitum pariat, nondum satis est exploratum; menseta- men decimo et octavo hoc fieri ajunt. Femina non nisi unum enititur pullum, quem uberibus inter pedes anteriores pendentibus lactat. Pul- lus autem non proboscide, quod falso olim cre-

ditum est, sed ore ipso lactere solet, proboscidem sublatam reclinando. Durante veneris ardore ferociunt et mansuefacti Elephanti, ac animo efferati ne suetis quidem ducibus parcunt. Sic paucos ante annos Lutetiae Parisiorum in Hor- to botanico elephanta mas duobus anima- lium curatoribus vulnera letalia infixit.

Fig. 2. Suceotyro. *)

Singulare hoc animal adhuc parum est no- tum. Neohoffius, peregrinator ortu Batavus, solus est, qui illud descriperit, ejusque ima- ginem ediderit. Ut iste narrat, Suceotyro in Java insula vivit, ad magnitudinem bovis adul- ti excrescens. Rostrum ejus latum rostro suil- lo simile est. Inter oculos ex obliquo surgen- tes, atque aures latas et pendulas descendunt duo cornua prorsum incurvata, juvenum ele- phantorum dentibus multum similia. Hoc ani- mal, gramine victitans, rarissime capitur. Su- cotyro a Sinensibus, qui Bataviae habitant, nuncupari solet.

*) Not. Hoc animal fictitium et commemorari prorsus indignum videtur. Nam primum omnium Neohoffi- us mutila hujus animalis descriptio- re suam rerum naturalium ignorantiam aperte coarguit. Tum, ut cetera- taceam, si interioribus in Javae insulae multis altisque montibus animal vivat Europaeis ignotum, sed a Si- nensibus, qui numero 24000 Bataviam incolunt, proprio insignitum nomine: quis sanae mentis arbiter cre- densibus, qui literariae Europaeorum societati, quae Bataviae literis colendis operam navat, illud hucusque latuisse, interim autem homunculo, Historiae naturalis ignaro, et solummodo aliquamdiu Bataviae commaranti, illud certa atque indubitabili ratione innotuisse?

NEVEZETES EMLŐS ÁLLATOK.

1. Kép. A' szoptató nőstény
Elefánt.

Már az első Darabban a' legnagyobb száraz állatnak az Elefántnak természeti Históriaját megtanúltuk. Itt annak a' Nőstényét 's annak szoptatása módját terjeztjük elő. Régtől fogva az a' vélekedés foglalta el az embereket hogy az Elefántok a' fogságba nem szaporodnának, de az újabb tapasztalások ezt a' helytelen vélekedést megtzáfolták. Egy *John Corse* nevű Anglus a' ki Keleti-Indiákon sok Elzendeig vólt az Elefánt vadászának Igazgatója sokszor vólt szemmelátó tanúja a' szelid Elefántok párasodásának. Sok nézők jelenlétében katzérozták ezek egymást, a' midőn élesen 's erősen sikítottak. Hogy meddig legyen viselős az Elefánt fajzatjával még egészen nints meghatározva. Hanem a' bizonyos hogy tsak egyet borjazik, 's fajzatját a' két

első lába közt lévő emlőjével táplálja. A' borjai nem az ornyójával szopik, a' mint vélekedtek, hanem a' szájával a' midőn ornyóját hátratsapja. A' pázás ideje alatt még a' szelid Elefántok is dühössek 's vadak, 's még a' Kornákok vagy Vezetőknek sem kedveznek. Ennek idejekor a' Párisi Plántakertben is két Kornákok kegyetlenül sebesítették meg.

2. Kép. A' Sukotiró.

Ez a' különös állat még kevéssé esmeretes. *Niewhoff* Hollandiai Utazó tsak maga értekezik erről. Az ő tudósítása szérent a' Sukotiró Java szigetében él, 's ökönyi nagyságra nevedik. Széles órra hasonlít a' difznó orrhoz. Felfelé hasított szempillái és leleffegő fülei közt állanak kajmos szarvai, mellyek nagyon hasonlítanak az Elefántnak fogához. Füvel él, ritkán fogható. Sukietironak a' Kinaiak hívják.

MERKWÜRDIGE VIERFÜßIGE THIERE.

Fig. 1. Das säugende Elephanten-Weibchen.

Wir lernten bereits im ersten Bande unsers Bilderbuchs das größte der vierfüßigen Thiere, den Elephanten, und seine Naturgeschichte kennen. Hier sehen wir das Elephanten-Weibchen und die Art, wie es sein Junges säugt. Man trug sich lange Zeit mit der Fabel, daß sich die Elephanten in der Gefangenschaft nicht fortpflanzen, allein neuere Beobachtungen haben diese irrige Meinung widerlegt. Ein Engländer, *John Corse*, der mehrere Jahre die Elephantenjagd zu Tiprah in Ostindien dirigirte, war mehrere Mahle Augenzeuge der Begattung zahmer Elephanten. Sie liebkoseten sich in Gegenwart vieler Zuschauer, und stiefsen dabey ein helles durchdringendes Geschrey aus. Die Zeit, wie lange das Elephantenweibchen trächtig ist, ist noch nicht genau bestimmt. Es bringt aber nur Ein Junges zur Welt, und nährt es durch die zwischen den Vorderfüßen befindliche Brust. Das Junge säugt nicht mit dem Rüssel, wie man sonst glaubte, sondern mit dem Mau-

le, indem es den Rüssel rückwärts dabey in die Höhe schlägt. Während der Brunstzeit sind auch die zahmen Elephanten unbändig und wild, und schonen selbst ihren Cornak oder Führer nicht. So wurden noch vor kurzem zwey Cornaken in dem Pflanzengarten zu Paris von dem männlichen Elephanten gefährlich verwundet.

Fig. 2. Der Sukotyro.

Dieses sonderbare Thier ist noch wenig bekannt. *Niewhoff*, ein Holländischer Reisender, hat es allein beschrieben und abgebildet. Nach ihm findet sich der *Sukotyro* auf der Insel Java, und erreicht die Größe eines ausgewachsenen Ochsen. Die breite Schnauze gleicht einem Schweinsrüssel; zwischen den hinaufwärts geschlitzten Augen und den großen herunterhängenden Ohren stehen die vorwärts gekrümmten Hörner, die viel Ähnlichkeit mit kleinen Elephanzähnen haben. Dieses Thier nährt sich von Gras, und wird nur äußerst selten gefangen. *Sukotyro* ist der Name, den ihm die Chinesen geben.

QUADRUPÈDE REMARQUABLES.

Fig. 1. La femelle de l'Eléphant allaitant son petit.

Déjà dans le premier volume de ce Recueil nous apprimes à connaître l'Eléphant, le plus grand des quadrupèdes, et son histoire naturelle. Voici la femelle de cet animal qui allaite son petit. Longtems l'on nourrissait le préjugé que l'Eléphant dans l'état de domestiqué ne se propage pas; cette opinion erronée à été pleinement réfutée par des observations récentes. L'Anglais *John Corse* qui pendant plusieurs annés dirigeait la chasse des Eléphants à *Tipra*, aux Indes orientales, à été plusieurs fois témoins oculaire de l'accouplement d'Eléphants apprivoisés. Ils se caressaient en présence de plusieurs spectateurs et poussaient en même tems des cris aigus. Le tems de la gestation de l'Eléphant femelle n'est pas encore précisément connu; mais elle ne met bas qu'un seul petit à la fois qu'elle nourrit avec ses mammelles qui se trouvent entre les pieds de devant. Le petit ne suce pas, comme on croyait jusqu'ici, avec la

trompe mais bien avec la bouche, en repliant sa trompe en arrière. Même les Eléphants apprivoisés, quand ils sont en rut, sont très-farouches et méchans, et ne respectent pas même leur *Cornak* ou Conducteur. Il n'y a pas longtems que deux *Cornaks* ont été blessés très-grièvement par le même Eléphant qui se trouve au jardin des plantes à Paris et qui était en rut.

Fig. 2. Le Sukotyro.

Cet animal singulier n'est encore que très-peu connu. C'est le voyageur hollandais *Niewhoff*, qui jusqu'ici est le premier et le seul qui l'ait décrit et dessiné. Selon lui cet animal se trouve à l'île de *Java* et atteint la taille d'un boeuf ordinaire. Son large museau ressemble au groin du cochon; entre ses yeux fendus en haut et ses oreilles pendantes s'avancent des cornes qui ont beaucoup de ressemblance avec de petites défenses d'éléphants. Cet animal se nourrit d'herbe et n'est que très-rarement pris. Le nom de *Sukotyro* lui à été donné par les Chinois.

Fig. 2.

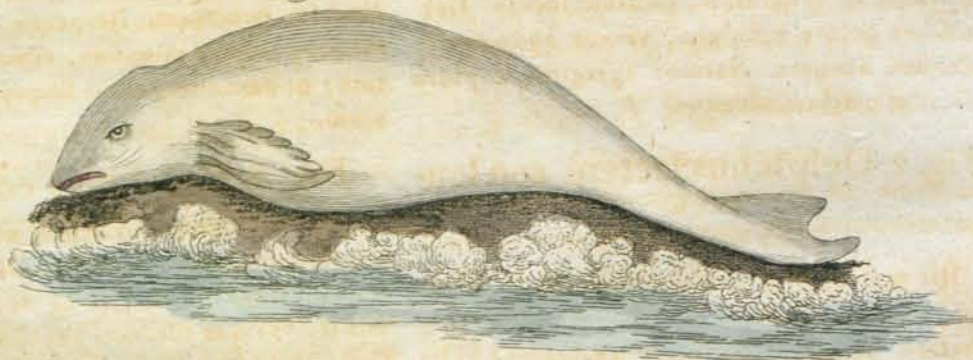

Fig. 1.

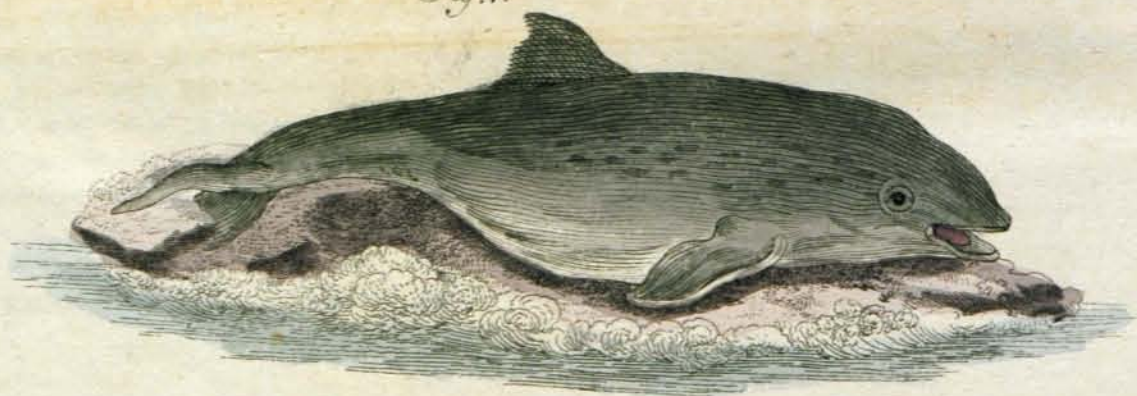
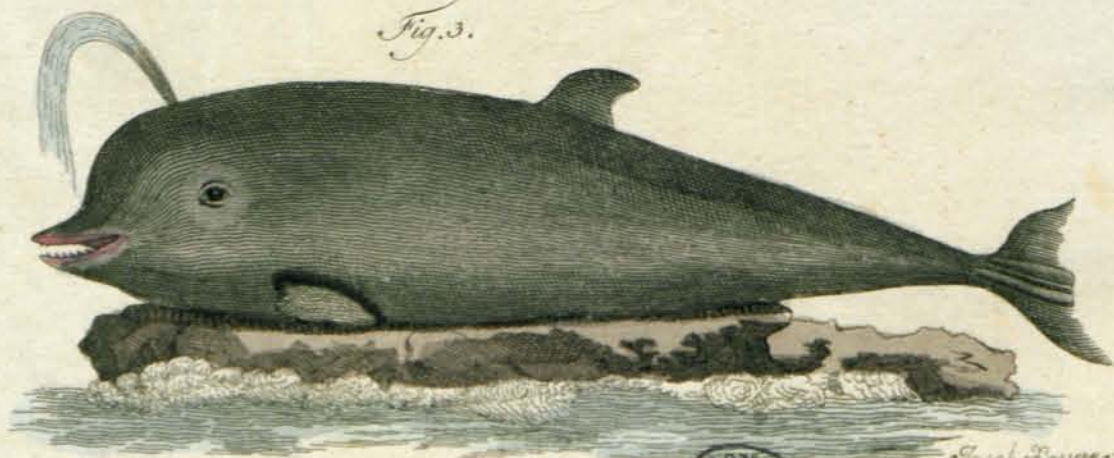

Fig. 3.

Jacob Bauer Schmezer.

1781. B. 47.

DELPHINI

Fig. 1. Delphinus ventricosus.

Nomen Delphinus iste a crasso habet abdomine, 12 aut 15 pedibus longus, diversorum, ut Delphini generatim, marium incola. Dorsum est colore subnigro, versus abdomen in albidum abeunte. Natator egregius, captura aliorum piscium nutritur.

sunt harengi, (ut vocant,) aliique pisces minuti, quæsiturus. Lacteus agminum natantium color jucundum spectaculum præbet. Sæpe piscatoria sequuntur navigia, atque in ostia annuum penetrant. Respectu corporis caput est proportionem minutius, simulque acuminatum; os dentibus paucis iisque minutis instructum.

Fig. 2. Delphinus lacteus seu leucites.

(Delphinus leucis.)

Hic marium septentrionalium incola est colore eleganter lacteo, quo autem non nisi proveciori ætate coloratur; adolescens enim tinctura est cinerea. 15 aut 18 pedibus longus, frequenti societate vagatur, alimenta, quæ

Fig. 3. Delphinus edentulus.

Delphinus edentulus major est quam, quæ præcedunt, ambae species. Ut avis rostrum, sic ex crasso ejus capite os acuminatum prominat, ipsique formam peculiarem conciliat. Cutis laevis, punctis albis distincta. Plurimum incola marium; ad victum et mores quod attinet, reliquis Delphinis similis est.

D E L P H I N E K.

1. Kép. A' potrohos Delfin.

(Delphinus ventricosus.)

Ez a' Delfin nevét potrohos hasától vette. Hozzá 12 's 15 láb, 's löbnyire mint a' többi Delfinek, majd minden tengerekben találattik. Háta feketéllő, a' melly szín a' hasa felé fejjel elegyedik. Úszó jó, 's más halakat ragadoz élelmére.

2. Kép. A' Táj Delfin.

(Delphinus leucas.)

Az északi tengernek ez a' lakosa szép téjfehér színű, mellyet öregségére kap, mert gyenge korában szürkés. Hozzá 15 's 18 láb, jó nagy számmal öszveverekednek 's úgy vándorolnak el prédára, a' melly héringekből 's apróbb

halakból áll, vándorlásokat nagyon szép nézni, szép fejjel színnel ékeskedvén az egész sereg. Gyakran ezek a' Halászsajtókat seregestől követik 's egész a' folyók torkolatjáig kísérik. A' feje a' testéhez képest kicsiny hegyes, a' szája néhány aprófogakkal rakott.

3. Kép. A' fogatlan Delfin.

(Delphinus edentulus.)

Ez valamivel nagyobb mint az előbbiek; tsutkos állai mint valamely madárorr úgy nyúlnak ki zömök fejéből, a' melly tulajdonsága nagyon különössé teszi. Sima bőre feketéllő, apró pontokkal behintve; sok tengerekbe él. Egyéb aránt életmódja egy a' többi Delfinekével.

D E L P H I N E.

Fig. 1. Der dickbäuchige Delphin.

(Delphinus ventricosus.)

Den Nahmen hat dieser Delphin von seinem starken dicken Bauche. Er wird 12 bis 15 Fuß lang, und findet sich, wie die Delphine überhaupt, in mehreren Gewässern. Der Oberkörper ist schwärzlich, was nach dem Bauche zu in das weißliche übergeht. Er ist ein guter Schwimmer, und nährt sich vom Raube anderer Fische.

Fig. 2. Der milchweisse Delphin.

(Delphinus leucas.)

Dieser Bewohner der nördlichen Meere hat eine schöne milchweisse Farbe, die er aber erst in einem gewissen Alter erhält, denn jung sieht er graulich aus. Er wird 15 bis 18 Fuß lang, und zieht, in ziemlicher Anzahl

vereinigt, seiner Nahrung nach, die aus Häringen und andern kleinen Fischen besteht. — Diese Züge gewähren der weißen Farbe wegen ein angenehmes Schauspiel. Oft folgen sie auch den Fischerbooten nach, und dringen bis in die Mündungen der Flüsse ein. Der Kopf ist im Verhältnisse des übrigen Körpers klein und zugespitzt, der Mund mit wenigen kleinen Zähnen besetzt.

Fig. 3. Der zahnlose Delphin.

(Delphinus edentulus.)

Der zahnlose Delphin ist größer wie die beyden vorhergehenden Arten. Wie ein Schnabel steht an dem dicken Kopfe das spitzige Maul, und gibt ihm ein sonderbares Ansehen. Die glatte Haut ist schwärzlich, mit weißen Punkten versehen. Er findet sich in mehreren Meeren, und gleicht in seiner Lebensart den übrigen Delphinen.

D A U P H I N S.

Fig. 1. Le Dauphin ventru.

(Delphinus ventricosus.)

Ce Dauphin tient son nom de son gros ventre. Il atteint la longueur de 12 à 15 pieds et se trouve, comme les dauphins en général dans plusieurs mers. Sa partie supérieure est noirâtre, et cette couleur se perd en s'approchant du ventre dans le blanchâtre. C'est un bon nageur qui se nourrit d'autres poissons.

Fig. 2. Le Dauphin Béluga.

(Delphinus leucas.)

Cet habitant des mers du Nord est d'une belle couleur de blanc de lait, mais qu'il n'acquiert qu'à un certain âge, étant grisâtre dans sa jeunesse. Il atteint la longueur de 15 à 18 pieds et nage en troupes assez nombreuses pour chercher sa nourriture qui consiste en

harengs et autres petits poissons. Ces attroupe-mens donnent par mer un beau coup d'oeil à cause de la blancheur de ces dauphins. Souvent ils suivent aussi les canots des pêcheurs et entrent même dans les embouchures des rivières. La tête est petite à proportion du reste du corps, et pointue: la bouche n'est garnie que de peu de petites dents.

Fig. 3. Le Dauphin édenté.

(Delphinus edentulus.)

Ce Dauphin sans dents est plus grand que les deux précédens. Son museau pointu s'allonge en forme de bec et lui donne un air singulier. Sa peau lisse est de couleur noirâtre tachetée de points blancs. Il se trouve dans plusieurs mers et sa manière de vivre est celle des autres dauphins.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 1.

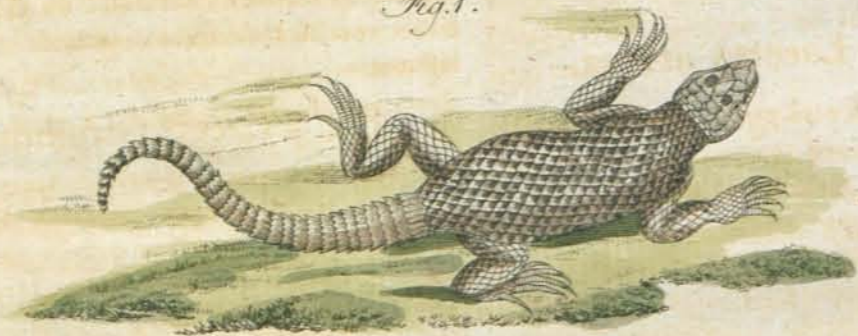

Fig. 3.

Fig. 2.

Jacob Hermann delin. sculp. 1768.

SZECHY
KONYE
TAR.

LACERTA E.

Fig. 1. Lacerta cordylus.

Haec lacerta reperitur in pluribus Asiae et Africae regionibus, novem aut decem pollices longa. Corpus spumis duris, ex caeruleo cinereis, obtegitur. Caudam orbiculatim circumdant squamae aculeatae, quae in spinas exeunt. Pedes desinunt in quatuor digitos unguibus praemunitos.

Fig. 2. Lacerta azurea.

Lacerta azurea cum praecedente multa communicat similia: sed squamae corporis minores sunt; cauda longior, et majoribus ac robustioribus squamis contexta, in scapulis ceruntur duo lineamenta nigra, arcuata. Patria eius est Brasilia.

Fig. 3. Lacerta orbicularis.

Haec lacerta a bufonibus ad lacertas tran-

situs esse videtur; aequae enim ac bufo, corpore est crasso atque inhabili, Mexicanae et Novae Hispaniae regiones montosas inhabitat, plane innocua.

Fig. 4. Lacerta bullaris.

Elegans haec lacerta in Jamaica invenitur. Sex digitos longa, toto corpore viridis, in vepretis et fruticetis habitat. Sub gula bullam habet coccineam, quae, animali lacessito, inflatur.

Fig. 5. Lacerta strumosa.

Lacerta strumosa in pluribus Americae meridionalis regionibus est indigena. Eo usque cicuratur, ut in domibus quovis obrepit et unguiculis enitatur. Hujus speciei lacertae inter se maxima saevitia pugnant, struma interim, quae colore rubro ex gula pendet, multum intumescit. Cauda est viridis, fasciis obliquis cinereis et nigris distincta.

GYÉKOK

1. Kép. A' tuskésfarkú Gyék.

(Lacerta cordylus.)

Ez a' 9 's 10 íznyi hófzizaságú Gyék Azsiának 's Afrikának majd minden környékén talál-
tatik; testét kemény kékszürke pikkelyek fe-
dik. Farkát kitsipkézett tövises pikkelygyü-
rük borítják. Lábán öt hófzú körmös újjai.

2. Kép. A' Kvetz-Paleo Gyék.

(Lacerta azurea.)

A' Kvetz-Paleo sokban hasonlít az elébbi faj-
hoz tsak hogy a' derekát fedező pikkelyek
kissebbek, farka hófzizabb és nagyobb
's erősebb pekkelyekkel borított. A' válla kö-
zött két idegforma fekete foltok vannak.
Hazája Brazília.

3. Kép. A' béka Gyék.

(Lacerta orbicularis.)

Ez a' gyék a' békák és a' gyékok között lát-

tatik tenni középnevet, mert potrohos és te-
hetetlen békatesté van Mexikonak 's Ujspanyol-
országának hegyes környékén tartózkodik 's
éppen nem ártalmas.

4. Kép. A' hójjagos Gyék.

(Lacerta bullaris.)

Ennek a' jeles gyéknek hazája Jamaika;
hófziza 6 íz, színe egészen zöld, a' tserjek 's
bokrok alatt rejtezik. Nyakán világos veres
hójjaga van, mellyet, ha ingerkednek vele
nagyon fúj.

5. Kép. A' golyvás Gyék.

(Lacerta strumosa.)

A' golyvás gyék déli Amérikanak majd
minden tartományában hazai, 's olly igen
megfelidül, hogy a' házakban szanalzett
málskál. Ezek egymással a' legnagyobb agyar-
kodással küfzködnek, a' midőn a' torkokon
golyvájok felette feldagad. Farka zöldellő,
szürke és fekete rézsutövekkel.

EIDECHSEN.

Fig. 1. Die stachelschwänzige
Eidechse.

(Lacerta cordylus.)

Diese Eidechse findet man in mehreren Ge-
genden von Asien und Africa, wo sie 9 bis
10 Zoll lang wird. Der Körper ist mit harten
blaugrauen Schuppen bedeckt. — Um den
Schwanz stehen kreisförmig spitzige stachel-
förmige Schuppen, die sich in einen Dorn
endigen. An den Füßen sitzen fünf lange mit
Nägeln bewaffnete Zehen.

F. 2. Die Quetz-Paleo-Eidechse.

(Lacerta azurea.)

Die Quetz-Paleo-Eidechse hat viele Ähn-
lichkeit mit der vorhergehenden Art, nur sind
die Schuppen am Körper kleiner, der Schwanz
länger und mit größern, stärkern Schuppen
bedeckt. Zwischen den Schultern auf dem Rü-
cken sieht man zwey schwarze bogenförmige
Zeichnungen. Brasilien ist das Vaterland
dieser Eidechse.

Fig. 3. Die Kröten-Eidechse.

(Lacerta orbicularis.)

Diese Eidechse scheint den Übergang der

Kröten zu den Eidechsen zu machen; denn
sie hat ganz den dicken unbehülflichen Körper
einer Kröte. Sie bewohnt die gebirgigen Ge-
genden von Mexico und Neuspanien, und ist
durchaus unschädlich.

Fig. 4. Die rothkähligte Eidechse.

(Lacerta bullaris.)

Diese niedliche Eidechse findet man auf Ja-
maika. Sie wird 6 Zoll lang, sieht über und
über grün aus, und findet sich in Hecken und
Gebüsch. Am Halse hat sie eine hochrothe
Blase, die, wenn man sie reizt, sehr an-
schwillt.

Fig. 5. Die Kropf-Eidechse.

(Lacerta strumosa.)

Die Kropf-Eidechse ist in mehreren Theilen
von Südamerika einheimisch, und wird so
zahn, daß sie in den Häusern allenthalben
herumklettert. — Diese Eidechsen kämpfen
unter einander mit der größten Erbitterung.
Dabey schwillt ihnen der an der Kehle hän-
gende rothe Kropf sehr auf. Der Schwanz ist
grünlich, mit grauen und schwarzen Quer-
bändern.

L É Z A R D S.

Fig. 1. Le Cordyle.

(Lacerta cordylus.)

Ce Lézard se trouve dans plusieurs contrées de l'Asie et de l'Afrique, où il atteint la longueur de 9 à 10 pouces. Son corps est couvert d'écailles dures de couleur bleue grisâtre. La queue est entourée en forme de cercle d'écailles pointues qui se terminent en un aiguillon. Les pieds sont munis chacun de cinq longs doigts garnis d'ongles.

Fig. 2. Le Quetz-Paleo.

(Lacerta azurea.)

Le Quetz-Paleo ressemble beaucoup au lézard précédent, excepté que les écailles de son corps sont plus petites, et que la queue est plus longue et recouverte d'écailles plus grandes et plus fortes. Entre les épaules il y a sur le dos deux bandes arquées. Le Brésil est la patrie de ce lézard.

Fig. 3. Le Tapayé.

(Lacerta orbicularis.)

Ce Lézard semble tenir le milieu entre les

crapauds et les lézards, car il a tout-à-fait le corps gros et lourd d'un crapaud. Il habite les contrées montueuses du Mexique, et est parfaitement innocent.

Fig. 4. Le Rouge-gorge.

(Lacerta bullaris.)

Ce joli Lézard se trouve à la Jamaïque; il atteint la longueur de 6 pouces et sa couleur générale est verte; il se tient dans les buissons et broussailles. A sa gorge se trouve une espèce de bourse qui se gonfle quand l'animal est irrité.

Fig. 5. Le Goitreux.

(Lacerta strumosa.)

Ce Lézard goitreux est indigène dans plusieurs parties de l'Amérique méridionale et s'apprivoise si facilement qu'on le trouve partout grimper dans les chambres. Ces lézards se combattent avec le plus grand acharnement; alors le goitre rouge attaché à leur gorge se gonfle. La queue est verdâtre rayée de bandes grises et noires.

ANGUES CAECILIAE.

Caeciliae nomen ab oculis minutissimis sortitae sunt, quos, nisi probe animadvertas, vix conspexeris. Peculiare serpentum genus constituunt, nempe *serpentes squameos*, vel, si mavis technica et barbara, *serpentes squamis abdominalibus et subcaudalibus*; quia non, ut ceteri serpentes, scuta habent in abdomine, sed totum corpus suum squamis tenuibus lorricatum. Quo fit, ut prorsum et retrorsum commode serpent; inde orta est fabula, caecilias esse bicipites.

Fig. 1. *Caecilia vulgaris*.(*Anguis fragilis*.)

Caecilia vulgaris, duobus aut tribus digitis longa, in omnibus fere Orbis veteris regionibus invenitur, in cavernis subterraneis habitans. Cutis, tenuibus squamis tecta, rubro fusco et incano chalybis colore pingitur. Os ultra regionem oculorum aperitur, minutis obseptum denticulis, sed qui ne digitum quidem hominis scarificare possint; cumque dentium veneno careat: omnino innocua est caecilia. Insectis, vermibus et scarabaeis alitur. Siquis eam persequatur: squamas tam firmiter coarctat, ut percussa baculo in frusta dilabatur; quare *anguis fragilis*

aut *vitreus* vocatur. Appropinquante hieme terram subit, ibique torpore constricta in ver proximum latitat. Caecilia 6 aut 12 vivos parit pullos, qui jam in matris utero ex ovis prorepunt. Fervidissimo aestatis calore caeciliae veterem membranam exuunt.

Fig. 2. *Caecilia brevi ventre*.(*Caecilia ventralis*.)

Haec *Caecilia* inde nomen habet, quia ventre est brevissimo, cauda vero, contra rationem corporis, longissima. Carolinam et Virginiam inhabitat, colore viridi et flavo tincta. Aequè innocua est, ac species praecedens.

Fig. 3. *Caecilia cauda compressa*.(*Anguis platura vel platurus*.)

Duos pedes et quatuor digitos longa, dorso nigro, abdomine sordide viridi, in India orientali habitat. Cauda compressa acumine obtuso terminatur.

Fig. 4. *Caecilia variegata*.(*Anguis variegata*.)

Caecilia variegata colore flavo et fusco picta, tres aut quatuor pedes longa, in Nova Hollandia victitat.

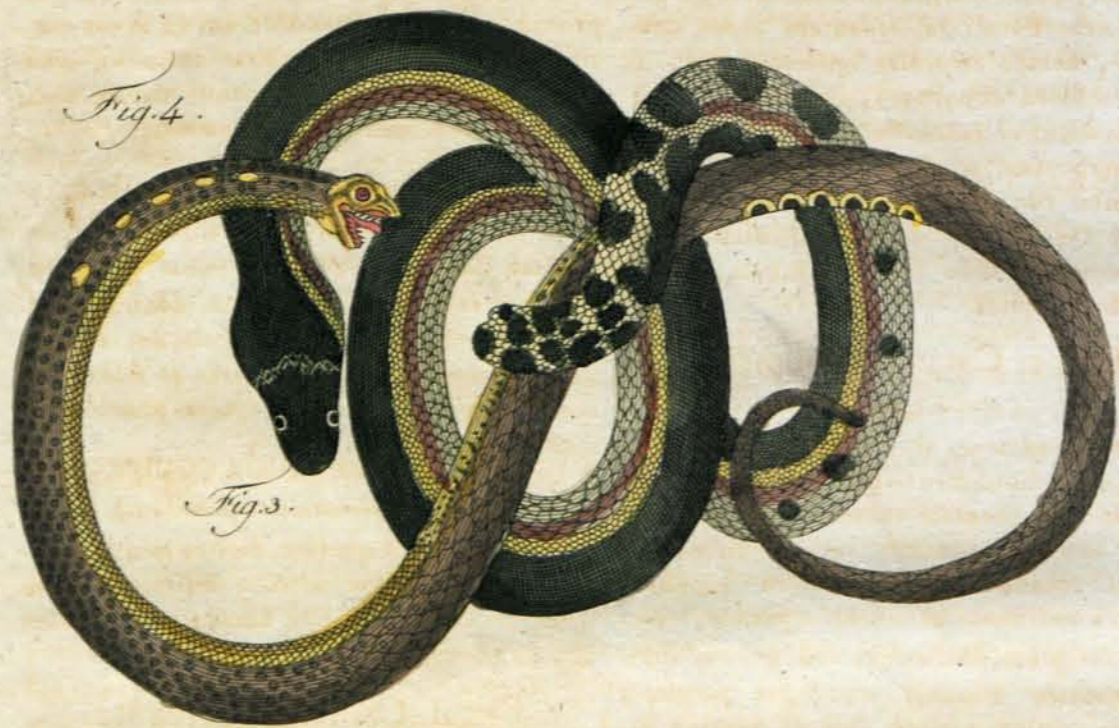

Fig. 4.

Fig. 3.

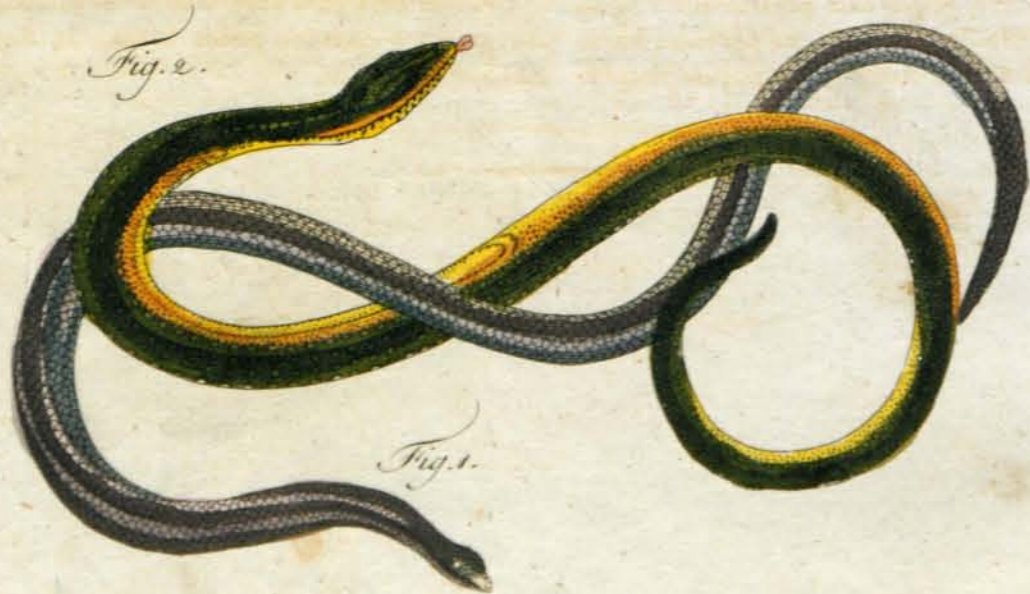

Fig. 2.

Fig. 1.

PIKKELYES KÍGYÓK.

A' pikkelyes Kígyók a' tsúfzóknak egy nemét teszik, nevezetesen kistsiny szemekre nézve, mellyeket szemes vizsgálás nélkül alig lehet észre venni, mellyre nézve nevezetnek *Vahtsúfzóknak* is. Ezek pikkelyes kígyóknak azért nevezetnek mivel a' hasokon paizsaik, mint a' többi kígyóknak, nintsenek, hanem egész testeket vékony pikkelyek borítják. Ez az oka, hogy hátra szinte úgy mint előre tsúfzhatnak. Innen származott az a' balvélekedés hogy a' pikkelyes kígyóknak két fejek volna.

1. Kép. A' töredékeny Pikkelyes.

(Anguis fragilis.)

Hofszá ennek a' kígyónak 2's 3 láb, a' régi világnak csak nem mindenik részében találatik, 's a' föld alatt él. Finom pikkelyekkel fedezett bőre veres barna és atzélzürkével tarkázott, szája szemei megett van helyetve, 's apró fogakkal rakott, de a' mellyekkel még csak az ember kezét sem sértheti meg. Mérge foglyukai éppen nintsenek, 's ezért egyáltalában ártatlan. Bogarakkal gillifzakkal és férgekkel élösködik. Ha üldöztetik pikkelyeit olly igen egymásra húzza, hogy a' bottal könnyen szétt lehet ütni. Innen

nevezetik töredékeny *pikkelyeskígyónak* is. Tétre a' földbe vízszá vonulás a' következő tavaszig megmerevedve vesztegel. Egy hassal 6's 12 fiadzik, 's fajzati az annyok hasában bujnak ki a' tojásból. A' hév nyári hólánapokban megvetkeznek.

2. Kép. A' rövidhasú Pikkelyeskígyó.

(Anguis ventralis.)

Ez a' kígyó rendkívül hofszú, farkához képest rövid hasáról nevezetettígy. Károlina és Virginia szigeteiben lakik; tarkája zöld és sárga. E' sem mérge.

3. Kép. A' laposfarkú Pikkelyeskígyó.

(Anguis platura vel platurus.)

Hofszá ennek a' kígyónak 2 láb 's négy sz. Hazája keleti India, háta fekete, hasa molskoszöld. Laposfarka tompán végződik.

4. Kép. A' tarka Pikkelyeskígyó.

(Anguis variegata.)

Ez a' pikkelyes faj sárga és barna tarkájú, hofszá 3's 4 láb. Hazája Új Hollándia.

BLINDSCHLEICHE.

Die *Blindschleichen* haben ihren Namen von den sehr kleinen Augen, die man bey geringer Aufmerksamkeit kaum bemerkt. Sie machen eine eigene Abtheilung der Schlangen, nämlich die der *Schuppenschlangen* aus, weil sie nicht wie die andern Schlangen Bauchschilder haben, sondern ihr ganzer Körper mit feinen Schuppen bedeckt ist. Dieß macht auch daß sie sich rück- und vorwärts bewegen können, woraus die Fabel entstand, die *Blindschleichen* hätten zwey Köpfe.

Fig. 1. Die gemeine Blindschleiche oder Bruchschlange.

(Anguis fragilis.)

Die *gemeine Blindschleiche* wird zwey bis drey Fuß lang, findet sich fast in allen Theilen der alten Welt, und lebt in Erdlöchern. Ihre mit feinen Schuppen bedeckte Haut ist rothbraun und stahlgrau gezeichnet. Der Mund öffnet sich hinter den Augen, ist mit kleinen Zähnen besetzt, die aber nicht einmahl eine Menschenhand aufritzen können. Die Giftzähne fehlen ganz, und die *Blindschleiche* ist daher ganz unschädlich. Sie nährt sich von Insekten, Regenwürmern und Käfern. Wird die *Blindschleiche* verfolgt, so zieht sie ihre Schuppen so fest zusammen, daß man sie mit einem Stocke leicht in Stücke zerhauen kann. Daher heißt sie auch die *Bruch-* oder *Glas-*

schlange. — Im Winter zieht sie sich in die Erde zurück, und bleibt in einem erstarrten Zustande bis zum nächsten Frühjahr liegen. Die *Blindschleiche* bringt 6 bis 12 lebendige Junge zur Welt, die schon im Mutterleibe aus den Eiern schlüpfen. In den heißesten Sommermonathen streifen sie ihre Haut ab.

Fig. 2. Die kurzbäuchige Blindschleiche.

(Anguis ventralis.)

Diese *Blindschleiche* hat ihren Namen von dem unverhältnißmäßig langen Schwanze und kurzen Bauche erhalten. Sie bewohnt Carolina und Virginien, und hat eine grün und gelbe Färbung. Sie ist eben so unschädlich als die vorige Art.

Fig. 3. Die plattschwänzige Blindschleiche.

(Anguis platura vel platurus.)

Sie wird 2 Fuß 4 Zoll lang, findet sich in Ostindien, ist auf dem Rücken schwarz, am Bauche aber schmutzigrün. Der plattgedrückte Schwanz endigt sich in eine stumpfe Spitze.

Fig. 4. Die bunte Blindschleiche.

(Anguis variegata.)

Die *bunte Blindschleiche* ist gelb und braun gezeichnet, wird 3 bis 4 Fuß lang, und findet sich in Neuholland.

DES ANGUIES.

Les *Anguis* sont des reptiles de la famille des serpens, remarquables par la petitesse de leurs yeux, qui est telle que sans les examiner de près l'on croirait qu'ils n'en ont point du tout, ce qui a fait qu'on les a crus et nommés *aveugles*. Ils composent un genre séparé de serpens, savoir des *Serpens à écailles*, puisqu'ils n'ont point de plaques transversales, mais que leur corps est entièrement couvert d'écailles minces; ce qui leur permet d'exécuter des mouvemens en différens sens et de se mouvoir en avant et en arrière; de la le conte absurde que ces serpens aient deux têtes.

Fig. 1. L'Orvet.

(*Anguis fragilis.*)

L'Orvet ou l'*Anguis commun* atteint la longueur de 2 à 3 pieds et se trouve presque dans toutes les contrées de l'ancien monde, où il vit dans les trous de la terre. Sa peau revêtue d'écailles minces est de couleur rouge brune et d'un gris brillant. La bouche s'ouvre derrière les yeux et est garnie de dents si petites qu'elles ne pourraient pas même entamer la peau de la main d'un homme. N'ayant point de crochets à venin, ce serpent est tout-à-fait innocent. Il fait sa nourriture d'insectes, de vers de terre et d'escarbots. Quand on poursuit l'Orvet il se roidit de façon en resserrant ses écailles qu'à l'aide d'un bâton il est facile de le casser en plusieurs pièces; c'est pour

cela qu'on l'a aussi nommé le *serpent-verre*. En hiver il se retire dans la terre et y reste engourdi jusqu'au printemps. Ces serpens sont vivipares, les petits éclosent dans le ventre de leur mère et en sortent tout formés au nombre de six à douze. Les *Orvets* muent en été et changent de peau.

Fig. 2. L'Anguis ventral ou jaune et vert.

(*Caecilia ventralis.*)

Ce serpent à été nommé ventral à cause de la petitesse disproportionnée de son ventre en égard de la longueur de sa queue. Il habite en Caroline et Virginie, tient de vert et jaune et est aussi innocent que l'espèce précédente.

Fig. 3. L'Anguis à queue lancéolée.

(*Anguis platura vel platurus.*)

Ce serpent atteint la longueur de 2 pieds 4 pouces, se trouve aux Indes orientales et est noir sur le dos, mais d'un vert sale au ventre. Sa queue comprimée et plate est obtuse au bout.

Fig. 4. L'Anguis bigarré.

(*Anguis variegata.*)

Cette espèce d'*Anguis* est colorée de jaune et de brun, parvient à la longueur de 3 à 4 pieds et se trouve à la Nouvelle-Hollande.

Rosae VIII.

Rosae VIII.

Rosae VIII.

Fig. 2.

SZECHENYI
KÖNYVTÁR

Tab. B. 30

ROSARUM SPECIES.

Fig. 1. Rosa ex rubro albicans.
(Rosa regina rubicans.)

Fig. 2. Rosa muscosa major.

Haec Rosa est una pulcherrimarum specierum, quas rosarum albicantium genus complectitur. Propter floris structuram conglobatam et clausam dicitur et *Centifolia ex rubro albicans*. Flos ipse est mediocri magnitudine, rubore albicante amabilissimo, et suavissimo odore. Frutex parum frondescit, non ultra 3 pedes altus, ligno viridi, spinis paucis, foliis in 5 laciniis divisus, pene rotundis, colore supra fusco viridi, infra viridi laetiori. Hyemes nostras perbene durans, surculis e radice surgentibus multiplicatur.

Patria Rosae hujus singularis et pulchrae Persia videtur. Si surculos succrescentes et calyces adspexeris, musco rubro viridi obsitos credas. Hoc autem inde fit, quia surculi glandulis, quae succos continent, quam longissimis densissime stipantur. Fere nunquam frutescit, sed stipes tenuis saepius in sex pedum altitudinem surgit. Flos est mediocri magnitudinae, satis expletus, rubore pallido et odore amoeno. Arbuscula non diu durat; hyemis nostrae asperitatem aegre ferens, plantarum hybernaculis gaudet.

Rosen

R Ó Z S A F A J O K.

1. Kép. A' testszín Rózsa.

(*Rosa regina rubicans.*)

A' testszín rózsa, a' fejr rózsának legzsebb hasonfaja. Laptaformában öfzve álló gazdag bokrétájáért nevezetik *Százlevelű Rózsának* is. Kellemetes halovány testszínü bokrétája közép-szerű nagyságú; illatja kedves. Gyenge tserjéje három lábnyira nevededik, fája zöld, fulánkja kevés, kerekded karéjú levelei ötösök, mellyek felyülről setétesek, alólról világos zöldek. A' mi teleinket kiállja, és gyökér bujtás által is jól tenyészik.

2. Kép. A' mohos Rózsa.

(*Rosa muscosa major.*)

Ennek a' különös és szép Rózsának hazája hihetőképén Persia. Ha az ember a' fiatal hajtásait és bimbóit megvizsgálja, azt vélné, hogy azok verhenyös mohával vannak bennöve. A' mi azonban nem egyéb, mint rendetlen hozszan kitsutorodó nedvmirigyek vagy edények, mellyek fiatal növéseit sűrűn lepik. Nem tserje formában nevededik, hanem 6 lábnyi magasságú szárba emelkedik. Alkalmassint tellyes bokrétája halovány piros, és kellemes illatú. Kevés ideig tart, 's a' mi durva teleinket nagyon megsinli, azonban üvegházokban igen jól tenyészik.

R O S E N - A R T E N.

Fig. 1. Die fleischfarbene Perlrose.

(*Rosa regina rubicans.*)

Die *Perlrose* ist eine der schönsten Arten vom Geschlechte der weissen Rosen. Wegen des kugelförmigen geschlossenen Baues ihrer Blume, nennt man sie auch die *fleischfarbene Centifolie*. Die Blume selbst ist von mittlerer Größe, und von der lieblichsten blassen Fleischfarbe. Der Geruch ist angenehm. Sie hat einen schwachen, nicht über 3 Fuß hohen Strauch, grünes Holz, wenig Dornen, und ein fünfklappiges Blatt, dessen Blättchen beynahe rund, auf der Oberseite dunkel, und auf der Unterseite hellgrün sind. Sie dauert unsern Winter sehr gut aus, und vermehrt sich auch leicht durch Wurzelschosse.

Fig. 2. Die große Moosrose.

(*Rosa muscosa major.*)

Das Vaterland dieser sonderbaren und schönen Rose ist wahrscheinlich Persien. Wenn man ihre jungen Triebe und Knospen betrachtet: so glaubt man, sie wären ganz mit röthlich grünem Moose bewachsen. Diefs entsteht aber von ihren außerordentlich langgewachsenen Saftdrüsen, womit ihre jungen Triebe dicht besetzt sind. Sie wächst fast nie als Strauch, sondern geht bloß als ein dünner Stamm oft bis 6 Fuß in die Höhe. Ihre Blume ist mittelmäßig groß, ziemlich gefüllt, blaßroth und von angenehmem Geruche. Sie hat keine lange Dauer, und ist empfindlich für unsere rauhen Winter; läßt sich hingegen sehr gut treiben.

Fig. 1. La Rose à cent feuilles
couleur de chair.

(Rosa regina rubicans.)

Cette belle fleur, nommée *Rose à cent feuilles* couleur de chair de même que *Rose-perle* à cause de sa construction globuleuse et fermée, est de moyenne grandeur et d'une couleur de chair pâle des plus belles. Son odeur est agréable. Le buisson est faible et ne surpasse pas la hauteur de 3 pieds; le bois est vert, les épines sont peu nombreuses: les feuilles sont à cinq lobes, qui sont presque ronds, d'un vert foncé au côté supérieur et d'un vert clair à l'inférieur. Elle endure très-bien nos hivers et se propage aussi par des rejetons de la racine.

Fig. 2. Le Rosier moussu.

(Rosa muscosa major.)

La Patrie de cette belle rose singulière est vraisemblablement la Perse. En contemplant ses jeunes pousses et ses boutons on les croirait enduits d'une mousse verte rougeâtre. Mais cela vient de ses glandules de la sève extraordinairement longues qui couvrent entièrement les jeunes pousses. Rarement ce rosier croit en buisson, communément il ne s'élève qu'en simple tige jusqu'à la hauteur de 6 pieds. La fleur est de moyenne grandeur, double et assez pleine, d'un rouge pâle et d'une odeur agréable. Cette plante est de peu de durée et est très-sensible aux rigueurs de nos hivers; cependant elle prospère bien dans les serres.

INDEX TOMI OCTAVI,

ex ordine materiaram dispositus.

NB. Numerus Romanus notat tabulam aeri incisam secundum ordinem materiae, Germanicus vero paginam textus significat.

I. QUADRUPEDIA.

Tab. LXV. *Tres Simiarum species.* Moloch, 33. Entellus, 33. Indri, 33.

T. LXVI. *Quinque Simiarum species.* Ascarius, 37. Alys, 37. Simia Leucocephala, 37. Tamarinus ferrugineus, 37. Tamarinus niger, 37.

T. LXVII. *Variae Lemurum species.* Lemur pusillus, 41. Lemur Tarsus Daubentonii, 41. Galago Senegalensis, 41. Lemur seu Tarsus Fischeri, 41.

T. LXVIII. *Memorabilia Quadrupedia.* Elephas femina lactans, 46. Sucotyro, 46.

II. AVES.

Tab. LVIII. *Aves memorabiles.* Todus regius, 1. Todus macrorhynchus, 1. Merops apiaster, 1. Merops Nubicus, 1. Merops Cajennensis, 1. Merops viridis, 1.

T. LIX. *Avium palustrium variae species.* Parra jacanna, 6. Parra variabilis, 6. Parra Africana, 6. Rallus Crex, 6. Rallus Philippen-sis, 6. Vaginalis alba, 6.

T. *Aves Germaniae-rariores.* Charadrius himantopus, 15. Recurvirostra Avocetta, 15. Butio minor, 15. Turdus roseus, 15.

NB. Ex num. Roman. LXV. a sinistris quinarium est in textu delendus.

T. LXI. *Aves rapaces Germaniae.* Falco peregrinus, 20. Falco Tinunculus, 20. Falco Milvus, 20. Falco palumbarius, 20. Falco galinarius, 20.

T. LXII. *Columbae elegantiores extraneae.* Columba Indica carmesina, 21. Columba chalcopetra, 21. Columba coronata, 21.

T. LXIII. *Aves Asiaticae.* Pavo Tibetanus, 28. Phasianus Argus, 28. Phasianus curvirostris, 28.

T. LXIV. *Aves memoratu dignae.* Alcyon Sinensis, 31. Psittacus terrestris, 31. Anas galericulata, 31.

T. LXV. *Aves extraneae.* Vulturius Magellanicus seu Condor, 36. Vultur Angolensis, 36. Otis Hubara, 36.

III. PISCES.

Tab. XXXIV. *Scombrorum Species.* Scomber regalis, 2. Scomber Sarda, 2. Scomber ductor, 2. Scomber Plumerii, 2.

T. XXXV. *Fluviatiles Germaniae pisces.* Salmo Schiffermulleri, 23. Salmo Wartmanni, 23. Salmo Umbla, 23. Maraena major, 23. Maraena minor, 23.

T. XXXVI. *Variae Gadorum species.* Gadus Polachius, 26. Gadus longus, 26. Gadus Lota, 26. Gadus Tau, 26.

T. XXXVII. *Balaenae et Delphini.* Balaena Musculus, 34. Delphinus Nesaraok, 34. Delphinus Dyodon, 34.

T. XXXVIII. *Memorabiles Balaenarum species duae.* Physalus cylindricus, 42. Catodon Trumpo, 42.

T. XXXIX. *Delphini.* Delphinus ventricosus, 47. Delphinus lacteus seu Leucites, 47. Delphinus edentulus, 47.

IV. AMPHIBIA.

Tab. XVI. *Phocarum species.* Canis seu Vitulus marinus, 38. Phoca flavescens, 38. Phoca hispida, 38. Canis vel Vitulus marinus minor, 38.

T. XVII. *Phocarum et Trichuchorum species.* Equus marinus rotunda cauda, 43. Phoca abdomine albo, 43. Phoca abdomine et collo albo, 43. Phoca collo crasso, 43.

T. XVIII. *Colubri eleganter picti.* Coluber

Argus, 44. Coluber coccineus, 44. Coluber porphyriacus, 44. Coluber ocellatus, 44.
T. XIX. *Lacertae*. Lacerta cordylus, 48. Lacerta azurea, 48. Lacerta orbicularis, 48. Lacerta bullaris, 48. Lacerta strumosa, 48.
T. XX. *Angues Caeciliae*. Caecilia vulgaris, 49. Caecilia brevis ventre, 49. Caecilia cauda compressa, 49. Caecilia Variegata, 49.

V. INSECTA.

Tab. XXVII. *Insecta Sinensia*. Gryllus morbillosus, 14. Buprestis vittata, 14. Buprestis ocellata, 14. Scarabaeus Majalis viridis, 14. Aranea maculata, 14. Peranthus Sinensis, 14.
T. XXVIII. *Papiliones Sinenses*. Attacus Atlas, 18.
T. XXIX. *Papiliones Surinamici*. Ephebus ferrugineus, 22. Adonis caeruleus, 22.
T. XXX. *Papiliones Surinamici*. Eurylochus Surinamicus, 27.
T. XXXI. *Insecta memorabilia*. Phalaena Bombyx Pavonia major, 38.

VI. VERMES.

Tab. VI. *Vermes humanorum intestinorum*. Taenia Solium, 39. Polycephalus hominis, 39.

VII. PLANTAE.

Tab. LXXXV. *Plantae medicinales*. Fraxinus ornus, 3. Smilax Sassaparilla, 3.
T. LXXXVI. *Plantae venenatae*. Prunus laurocerasus, 7. Digitalis purpurea, 7.
T. LXXXVII. *Plantae memoratu dignae*. Cyperus esculentus, 13.
T. LXXXVIII. *Flores Sinenses*. Hydrangea Hortensis, 16.
T. LXXXIX. *Fucorum species*. Fucus alatus, 35. Fucus lactuca, 35.
T. XC. *Fucorum species*. Fucus filum, 40. Fucus digitatus, 40.

VIII. ROSAE.

Tab. V. *Rosarum species*. Rosa Damascena Basilica, 19. Rosa flava simplex, 19.

T. VI. *Rosae semper florentes*, 24.
T. VII. *Rosa punicea*, 45. *Rosa truncata virginalis*, 45.
T. VIII. *Rosa ex rubro albicans*, 50. *Rosa muscosa major*, 50.

IX. ANTIQUITATES.

Tab. IX. *Coronae veterum*. Corona radiata, 4. Corona laurea, 4. Corona civica, 4. Corona obsidionalis, 4. Corona muralis, 4. Corona castrensis, 4. Corona rostrata, 4.
T. X. *Veterum instrumenta musica*. Crotala, Tympana et Cymbala minora, 11. Pelves, 11. Sistrum, 11. Triangulum et Cymbalum majus, 11. Sambuca, 11. Tibiae simplices et compositae, 11.
T. XI. *Veterum instrumenta musica*. Lyrae et Citharae, 12.
T. XII. *Personae Veterum*. Tragicae, 17. Comicae, 17. Bacchicae, 17.
T. XIII. *Naumachiae Veterum*. 25.

X. MISCELLANEA.

Tab. XLI. *Telegraphia*. Telegraphium in Lupa Lutetiae Parisiorum, 5. Telegraphium insulis exstructum, 5.
T. XLII. *Moles glaciales alpinae*. Mare glaciale ad Montem viridem, 8.
T. XLIII. *Moles glaciales in Alpibus*. Vallis Campimontii, 9.
T. XLIV. *Montes perpetuis nivibus tecti*. Facies Montis Albi, 10.
T. XLV. *Aëronautica*. Montgolfiera, 29. Aërostate, 29.
T. XLVI. *Memorabilia orbis septentrionalis*. Aucupium in Orcadibus aliisque insulis septentrionalibus, 30. Fons Geyser et Hecla mons ignivomus in Islandia, 30.

NB. Miscellaneorum numeros in textu mendosus, et alia operarum peccata typographica, prudens Lector corrigere meminerit.

a' matériák rende szerént.

NB. A' római szám a' Réztábla számát, az arabiai szám pedig a' magyarázat levél lap számát mutatja

I. EMLŐS ALLATOK.

LXV. Táb. 3. *Majom fajok*. A' Molok Maimon, 33. Az Entell. M. 33. Az Indri. 33.
LXVI. T. *Majom fajok*. Az Askány. M. 37. Az Atis M. 37. A' fejerfejű M. 37. A' barna Tamaris, 37. A' fekete Tamarin. 37.
LXVII. T. *Külömbféle Makifajok*. A' Törpe M. 41. Az Ifzákos M. 41. Galago, 41. Fischer Makja. 41.
LXVIII. T. *Emlős állatok*. A' Szoptató nosztény Elefánt, 46. Sukotiro. 46.

II. MADARAK.

LVIII. T. *Nevezetes Madarak*. A' Király Tód, 1. A' Nagyórrú Tódmadár, 1. A' köz Gyurgyalag, 1. A' kékfejű Gyurgyalag, 1. A' Kajennai Gyurgyalag, 1. A' zöld Gyurgyalag, 1.
LIX. T. *Gázlok*. A' gelztenyebarna Parra, 6. A' tarka Parra, 6. Az Afrikai Parra, 6. A' haris Guvat, 6. A' barnafejű G. 6. A' Varrómadár 6.
LX. T. *Német Országú ritkább madarak*. A' Gyöngyvér, 15. Kardorrú Avocetta, 15. A' Dobos Gém. 15. A' piros rigó. 15.
LXI. T. *Német Országú ragadozó Madarak*. Vándor Solyom, 20. A' Vértse, 20. Kánya, 20. Kerra, 20. Héjja, 20.
LXII. T. *Külföldi Galambok*. Karmazsin Galamb, 21. Aranyozottlázárnyú, G. 21. Koronás Galamb. 21.
LXIII. T. *Ázsiai Madarak*. Tibeti páva, 28. Argus Fátzán, 28. A' hajlottorrú Fátzán. 28.
LXIV. T. *Ritka Madarak*. A' Kínai jégmadár, 31. A' földi Papagály. 31. A' berbets Rétze. 31.
LXV. T. *Külföldi Madarak*. Griffkeselyű, 36. Angolai Keselyű, 36. A' Galléros Túzok. 36.

III. HALAK.

XXXIV. T. *Skomberfajok*. A' Király Skombe, 2. A' Száda S., 2. A' tsajkás S., 2. A' Plümier S., 2.
XXXV. T. *Németországú Folyóvízihalak*. Schiffermüller Szemlingje, 32. Kek Szemling, 32. A'

piros Szemling, 23. A' nagy Maréna Sz. 23. A' kis Maréna Sz. 23.
XXXVI. T. *Gadótz fajok*. A' Lengyel Gadótz, 26. A' nyulvány Gadótz, 26. A' Menyhal, 26. A' Békahal. 26.
XXXVII. T. *Balénak és Delfinek*. A' Hadálzó Tzet, 34. A' Nezarának, 34. A' Kétfogú, 34.
XXXVIII. T. *Két nevezetes Tzetfajok*. A' Henger Tzet, 42. A' Trumpó Tzet, 42.
XXXIX. *Delfinek*. A' potrohos Delfin, 47. A' tej Delfin, 47. A' fogatlan Delfin, 47.

IV. ÚSZOMASZOK.

XVI. T. *Fóka fajok*. A' bajuzos Borjufóka, 38. A' sargás B. 38. A' borzas B. 38. A' kis fóka. 38.
XVII. T. *Fókák és Rozmárok*. A' Gömbölyűfarkú Rozmár, 43. A' fejerhasú Fóka, 43. A' zömök Fóka. 43.
XVIII. T. *Sikló kígyók*. Az Argus Sikló, 44. A' karmazsin kígyó, 44. A' Poifir Sikló, 44. A' szemes Sikló, 44.
XIX. T. *Gyékők*. A' tüskésfarkú Gyék, 48. A' Kvetz Paleo Gy. 48. A' béka Gy. 48. A' golyvás Gy. 48.
XX. T. *Pikkelyeskígyók*. A' töredékeny Pikkelyes, 49. Rövidhasú P. 49. A' laposfarkú P. 49. A' tarka P. 49.

V. BOGARAK.

XXVII. T. *Kínai Bogarak*. A' Veres prütsök, 14. A' pántlikás Pompabogár, 14. A' izemes Pompabogár, 14. A' zöld Tserebűly, 14. A' pettegetett Pök, 14. A' kínai Nemes Pillangó. 14.
XXVIII. *Kínai Pillangók*. A' Barna Atlas Pille. 14.
XXIX. *Szurinami Pillangók*. A' barna pázse, 22. A' kék Adonis P. 22.
XXX. T. *Folytatás*. Az Eurilók Pillangó. 27.
XXXI. T. *Nevezetes Bogarak*. A' nagy Pávaszem Pille. 32.

VI. FÉRGEK.

VI. *Bélféregék.* A' hofzszúzó Galándféreg, 39. Az Ember-sokfej. 39.

VII. NÖVEVÉNYEK.

LXXXV. T. *Orvosi Plánták.* A' Virágos Köryfa, 3. A' Szafszaparille. 3.
LXXXVI. T. *Mérges Pl.* A' babertseresznye, 7. Piros Gyűzfű virág. 7.
LXXXVII. T. *Nev. Pl.* A' mondola palka. 13.
LXXXVIII. T. *Kínai Virágok.* Hidránya. 16.
LXXXIX. T. *Mázhínár fajok.* A' tollagos Mázhínár, 35. A' saláta Mázh. 35.
XC. T. *Fojtatás.* A' fonálforma Mázhínár, 40. Az Ujjas Mázhínár. 40.

VIII. RÓZSAK.

V. T. *Rózsa fajok.* A' Damaskusi Bazsa-Rózsa, 19. Az egyes sárga Rózsa. 19.
VI. T. *Fojtatás.* A' Mindégnyitó Rózsa. 24.
VII. T. *Fojtatás.* A' lángrózsa, 45. A' szűz Rózsa. 45.
VIII. T. *Fojtatás.* A' Testszínrózsa, 50. Maños Rózsa. 50.

Vége a nyolcadik Darabnak.

IX. RÉGISÉGEK.

IX. T. *A' Régieknek Koronák,* A' sugáros Korona, 4. A' babér Korona, 4. A' Polgári Korona, 4. Az Ostromi Korona, 4. A' Falikورونا. 4. A' sántzi korona, 4. A' hajói korona. 4.

X. T. *A' Régieknek Muzsikaszerszámaik.* Tsörgete, Dob, Tsöönkölö, 11. A' Tányérok, 11. Sistrum, 11. Harom és Nagy Czimbalom, 11. Sambuca, 11. Egyes és ölzvetett Sipok. 11.

XI. T. *Fojtatás.* Lant Czitera. 12.

XII. *Allortzák.* Szomorú Allortzák, 17. Vigáloritzák Bacchusi All. 17.

XIII. T. *Hajói Viadal.* 25.

X. ELEGYES TARGYAK.

XLI. T. *Telegráfok.* 5.

XLII. T. *Alposi Jegések.* A' Jégtenger Montavernél. 8.

XLIII. T. *Fojtatás.* A' Samunyi Völgy. 9.

XLIV. *Havasok.* Montblank. Környéke. 10.

XLV. T. *Levegői hajókázás.* Levegőlapták. 29.

XLVI. T. *Eszaki nevezetes dolgok.* Az Orkadi madarázat, 30. A' Geysér és Hékla Islámdiában. 30.

INHALT DES ACHTEN BANDES,
nach den Materien geordnet.

NB. Die römische Zahl zeigt die Kupfertafel der Suite, die deutsche Zahl hingegen das Blatt des Textes oder Folium.

I. VIERFÜSSIGE THIERE.

Taf. LXV. *Drey Affenarten.* Der Moloch, 33. Der Entelle, 33. Der Indri, 33.

T. LXVI. *Fünf Affenarten.* Der Ascagne, 37. Der Atis, 37. Der Yarqué, 37. Der braune Tamarin, 37. Der schwarze Tamarin, 37.

T. LXVII. *Verschiedene Makiarten.* Der Zwergmaki, 41. Daubentons Tarsier, 41. Der Galago, 41. Fischers Tarsier, 41.

T. LXVIII. *Merkwürdige vierfüßige Thiere.* Das säugende Elephantenweibchen, 46. Der Sukotyro, 46.

II. VÖGEL.

Taf. LVIII. *Merkwürdige Vögel.* Der schöne Plattschnabel, 1. Der großschnäbelige Plattschnabel, 1. Der blauköpfige Bienenfresser, 1. Der Cayennische Bienenfresser, 1. Der grüne Bienenfresser. 1.

T. LIX. *Sumpfvögel verschiedener Art.* Der kastanienbraune Spornflügel, 6. Der bunte Spornflügel, 6. Der Afrikanische Spornflügel, 6. Der Wachtelkönig, 6. Die braunköpfige Ralle, 6. Der Scheidenvogel, 6. NB. Im Texte ist der Fehler *Schneidervogel* in *Scheidenvogel* umzuändern.

T. LX. *Seltne deutsche Vögel.* Der Strandreuter, 15. Der Wassersäbler, 15. Der kleine Rohrdommel, 15. Die rosenfarbige Drossel, 15.

T. LXI. *Deutsche Raubvögel.* Der Wanderfalke, 20. Der Thurmfalke, 20. Die Gabelweihe, 20. Der Stockfalke, 20. Der Hühnerfalke, 20.

T. LXII. *Schöne ausländische Tauben.* Die Indische Carmesintaube, 21. Die Goldflügeltaube, 21. Die Kronentaube, 21.

T. LXIII. *Asiatische Vögel.* Der Tibetische Pfau, 28. Der Argusfasan, 28. Der Hindostanische Fasan, 28.

T. LXIV. *Merkwürdige Vögel.* Der Chinesische Eisvogel, 31. Der Erddpapagey, 31. Die Mandarinente, 31.

T. LXV. *Ausländische Vögel.* Der Condor, 36. Der Geyer aus Angola, 36. Der Kragentrappe, 36.

III. FISCH E.

Taf. XXXIV. *Makrelenarten.* Der Kaiserfisch, 2. Die Brustschuppe, 2. Der Bootsmann, 2. Die Plümiersche Makrel, 2.

T. XXXV. *Deutsche Flussfische.* Der Silberlachs, 23. Das Blaufellchen, 23. Der Ritter, 23. Die große Maräne, 23. Die kleine Maräne, 23.

T. XXXVI. *Verschiedene Arten von Schellfischen.* Der Polach, 26. Der Leng, 26. Die Quappe, 26. Der Krötenfisch, 26.

T. XXXVII. *Wallfische und Delphine.* Der Fechter, 34. Der Nesarnak, 34. Der Zweyzahn, 34.

T. XXXVIII. *Zwey merkwürdige Wallfischarten.* Der cylindrische Poutfisch, 42. Der Trumpe, 42.

T. XXXIX. *Delphine.* Der dickbäuchige Delphin, 47. Der milchweisse Delphin, 47. Der zahnlose Delphin, 47.

IV. AMPHIBIEN.

Taf. XVI. *Seehundarten.* Der große Seehund, 38. Der gelbe Seehund, 38. Der rauhe Seehund, 38. Der kleine Robbe, 38.

T. XVII. *Seehunde und Wallrosse.* Das rundschwänzige Wallross, 43. Der weißbäuchige Seehund, 43. Der dickbäuchige Seehund, 43. Der dickhalsige Seehund, 43.

T. XVIII. *Schöne gezeichnete Nattern.* Die Argusnatter, 44. Die Karmoisia Natter, 44.

Die Porphyr-Natter, 44. Die geäugelte Natter, 44.

T. XIX. *Eidechsen*. Die stachelschwänzige Eidechse, 48. Die Quetzpaleo Eidechse, 48. Die Kröteneidechse, 48. Die Kropfeidechse, 48.

T. XX. *Blindschleichen*. Die gemeine Blindschleiche, 49. Die kurzbauchige Blindschleiche, 49. Die plattschwänzige Blindschleiche, 49. Die bunte Blindschleiche, 49.

V. INSECTEN.

Taf. XXVII. *Chinesische Insecten*. Die rothe Grille, 14. Der bandirte Prachtkäfer, 14. Der Augen-Prachtkäfer, 14. Der grüne Maykäfer, 14. Die gefleckte Spinne, 14. Der Chinesische Perianthus, 14.

T. XXVIII. *Chinesische Schmetterlinge*. Der braune Atlas, 14.

T. XXIX. *Surinamische Schmetterlinge*. Der braune Page, 22. Der blaue Adonis, 22.

T. XXX. *Fortsetzung*. Der Surinamische Eurylochus, 27.

T. XXXI. *Merkwürdige Insecten*. Der große Nachtpaufalter, 32.

VI. WÜRMER.

Taf. VI. *Eingeweide-Würmer*. Der langgliederte Bandwurm, 39. Der Menschen-Vielkopf, 39.

VII. PFLANZEN.

Taf. LXXXV. *Arzeneypflanzen*. Die Manna-Esche, 3. Die Sassaparille, 3.

T. LXXXVI. *Giftpflanzen*. Der Kirschlorbeer, 7. Der rothe Fingerhut, 7.

T. LXXXVII. *Merkwürdige Pflanzen*. Die Erdmandel, 13.

T. LXXXVIII. *Chinesische Blumen*. Die Hydrangea, 16.

T. LXXXIX. *Seetange*. Der geflügelte Tang, 35. Der sallablättrige Tang, 35.

T. XC. *Fortsetzung*. Der fadenförmige Tang, 40. Der fingerförmige Tang, 40.

VIII. ROSEN.

Taf. V. *Rosenarten*. Die Basilica Rose, 19. Die einfache gelbe Rose, 19.

T. VI. *Fortsetzung*. Die dunkle und blasse immerblühende Rose, 24.

T. VII. *Fortsetzung*. Die Feuerrose, 45. Die Jungfernerose, 45.

T. VIII. *Fortsetzung*. Die fleischfarbige Perlrose, 50.

IX. ALTERTHÜMER.

Taf. IX. *Kronen der Alten*. Die Stralenkrone, 4. Die Lorberkrone, 4. Die Bürgerkrone, 4. Die Belagerungskrone, 4. Die Mauerkrone, 4. Die Lagerkrone, 4. Die Schiffskrone, 4.

T. X. *Musik-Instrumente der Alten*. Klappern, Trommeln und Schellen, 11. Becken, 11. Das Sistrum, 11. Der Triangel und die große Cymbel, 11. Die Sambuca, 11. Einfache und zusammengesetzte Pfeifen, 11.

T. XI. *Fortsetzung*. Lyren und Cithern, 12.

T. XII. *Masken der Alten*. Tragische Masken, 17. Komische Masken, 17. Bacchische Masken, 17.

T. XIII. *Naumachien*. Naumachie der Alten, 25.

X. VERMISCHTE GEGENSTÄNDE.

Taf. XLI. *Telegraphen*. Der Telegraph auf dem Louvre zu Paris, 5. Der Telegraph zu Ryssel, 5.

T. XLII. *Alpen Glätscher*. Das Eismeer am Montanvert, 8.

T. XLIII. *Fortsetzung*. Das Thal von Chamouny, 9.

T. XLIV. *Schneegebirge*. Ansicht des Montblanc, 10.

T. XLV. *Luftschifferey*. Die Montgolfiere, 29. Der Aërostat, 29.

T. XLVI. *Nordische Merkwürdigkeiten*. Der Vogelfang auf den Orkadischen Inseln, 30. Der Geysir und Hekla auf Island, 30.

NB. Le Chiffre Romain désigne la Table de la Suite, et le Chiffre Arabe la page ou feuille du texte.

I. QUADRUPÈDES.

Tab. LXV. *Trois espèces de singes*. Le Moïoch, 33. L'Entelle, 33. L'Indri, 33.

T. LXVI. *Cinq espèces de singes*. L'Acagne, 37. L'Atys, 37. Le Yarqué, 37. Le Tamarin brun, 37. Le Tamarin noir, 37.

T. LXVII. *Différentes espèces de Makis*. Le Maki nain, 41. Le Tarsier de Daubenton, 41. Le Galago, 41. Le Tarsier de Fischer, 41.

T. LXVIII. *Quadrupèdes remarquables*. La Femelle de l'Elephant allaitant son petit, 40. Le Sukotyro, 46.

II. OISEAUX.

Tab. LVIII. *Oiseaux remarquables*. Le Todier royal, 1. Le Todier à long bec, 1. Le Quépier commun, 1. Le Quépier de Nubie, 1. Le Quépier de Cayenne, 1. Le Quépier vert, 1.

T. LIX. *Oiseaux de marais*. Le Chirurgien brun, 6. Le Chirurgien bigarré, 6. Le Chirurgien d'Afrique, 6. Le Râle de terre, 6. Le Râle des Philippines, 6. L'Oiseau à gaine, 6.

T. LX. *Oiseaux rares d'Allemagne*. Le grand chevalier d'Italie, 15. L'Avocette, 15. Le petit Rutor, 15. Le Merle couleur de rose, 15.

T. LXI. *Oiseaux de proie d'Allemagne*. Le Faucon pelerin, 20. La Cresserelle, 20. Le Milan, 20. L'Autour, 20. Le Faucon des poules, 20.

T. LXII. *Beaux pigeons étrangers*. Le Pigeon cramoisi des Indes, 21. Le Pigeon à ailes dorées, 21. Le Faisan couronné des Indes, 21.

T. LXIII. *Oiseaux d'Asie*. Le Paon du Tibet, 28. L'Argus, 28. Le Faisan de l'Indostan, 28.

T. LXIV. *Oiseaux remarquables*. Le Martin pêcheur de la Chine, 31. Le Perroquet deterte, 31. La Sarcelle de la Chine, 21.

T. LXV. *Oiseaux étrangers*. Le Condor, 36. Le Vautour d'Angola, 36. Le Houbara, 36.

III. POISSONS.

Tab. XXXIV. *Espèces de Maquereaux*. Le Maquereau royal, 2. Le Maquereau Sarde, 2. Le Matelot, 2. Le Maquereau de Plumier, 2.

T. XXXV. *Poissons de rivière d'Allemagne*. Le Saumon de Schiffermüller, 23. Le Lavaret du lac de Constance, 23. L'Umble chevalier, 23. La grande Marène, 23. La petite Marène, 23.

T. XXXVI. *Gades ou Morues*. Le Lieu ou Merlu, 26. Le lingue, 26. La Lotte, 26. Le Tau, 26.

T. XXXVII. *Baleines de Dauphins*. Le Roqual, 34. Le Nésarnak, 34. Le Dauphin à deux dents, 24.

T. XXXVIII. *Deux espèces remarquables de Baleines*. Le Physale cylindrique, 42. Le Cachalot Trumpe, 42.

T. XXXIX. *Dauphins*. Le Dauphin ventru, 47. Le Dauphin Béluga, 47. Le Dauphin édenté, 47.

VI. AMPHIBIES.

Tab. XVI. *Espèces de veaux marins*. Le Phoque à ventre blanc, 38. Le Phoque jaune, 38. Le Phoque Neit-Soak, 38. Le petit Phoque noir, 38.

T. XVII. *Phoques et Morses*. Le Morse à queue ronde, 43. Le Phoque à ventre blanc, 43. Le Phoque à cou blanc, 43. Le Phoque à croissans, 43.

T. XVIII. *Couleuvres joliment dessinées*. L'Argus, 44. La Couleuvre écarlate, 44. La Couleuvre porphyrée, 44. La Couleuvre oilletée, 44.

T. XIX. *Lézards*. Le Cordile, 48. Le Quetz-

Table des matières.

Pa'60, 48. Le Tapayé, 48. Le Rouge gorge, 48. Le Coitreux, 48.

T. XX. *Des Anguis.* L'Orvet, 49. L'Anguis jauné et vert, 49. L'Anguis à queue lancée, 49. L'Anguis bigarré, 49.

V. INSECTES.

Tab. XXVII. *Insectes de la Chine.* Le Grillon ou Criquet rouge, 14. Le Richard bandé, 14. Le Bupreste œillé, 14. Le Hanneçon vert, 14. L'Araignée tachetée, 14. Le Chevalier de la Chine, 14.

T. XXVIII. *Papillons de la Chine.* L'Atlas brun, 14.

T. XXIX. *Papillons de Surinam.* Le Page brun, 22.

T. XXX. *Continuation.* Le papillon Euriloque de Surinam, 27.

T. XXXI. *Insectes remarquables.* Le grand Paon de nuit, 32.

VI. VERS.

Tab. VI. *Vers intestinaux.* Le Tenia cucurbitain, 39. Le Polycéphale des hommes, 39.

VII. PLANTES.

Tab. LXXXV. *Plantes médicinales.* La Frêne à manne, 3. La Salsepareille, 3.

T. LXXXVI. *Plantes venimeuses.* Le Laurier cerise, 7. La digitale pourprée, 7.

T. LXXXVII. *Plantes remarquables.* Le Souchet Sultan, 13.

T. LXXXVIII. *Fleurs de la Chine.* L'Hydrangele, 16.

T. LXXXIX. *Espèces de Varec.* Le Varec ailé, 35. Le Varec palmé, 35.

T. XC. *Continuation.* Le Varec fil, 40. Le Varec digité, 40.

VIII. ROSES.

Tab. V. *Espèces de Roses.* La Rose de Damas

double, 19. La Rose jaune à fleurs simples, 19.

T. VI. *Continuation.* La Rose toujours fleurissante foncée et pâle, 24.

T. VII. *Continuation.* La Rose d'Autriche, 45. La Rose des Demoiselles, 45.

T. VIII. *Continuation.* La Rose à cent feuilles couleur de chair, 50. Le Rosier mousseux, 50.

IX. ANTIQUITÉS.

Tab. IX. *Couronnes des Anciens.* La Couronne radiale, 4. La Couronne de Laurier, 4. La Couronne civique, 4. La Couronne obsidionale, 4. La Couronne morale, 4. La Couronne vallaire, 4. La Couronne navale, 4.

T. X. *Instrumens de musique Anciens.* Sistres, Tambours et Sonnettes, 11. Les Bassins, 11. Le Cliquet d'Isis, 11. Le Triangle et la Cymbale, 11. La Sambuque, 11. Fifres simples et composés, 11.

T. XI. *Continuation.* Lyres et Guitarres, 12.

T. XII. *Masques des Anciens.* Masques tragiques, 17. Masques comiques, 17. Masques bacchiques, 17.

T. XIII. *Naumachies.* Naumachie des Anciens, 25.

X. MELANGES.

Tab. XLI. *Télégraphes.* Le Télégraphe du Louvre à Paris, 5. Le Télégraphe de Lille, 5.

T. XLII. *Glaciers des Alpes.* La Mer de glace près du Montanvert, 8.

T. XLIII. *Continuation.* La Vallée de Chamouny, 9.

T. XLIV. *Montagne de neige.* Vue du Mont-blanc, 10.

T. XLV. *Aéronautique.* La Mongolfière, 29. L'Aérostat, 29.

T. XLVI. *Curiosités du Nord.* Oisellerie des habitans des Iles Orcades, 30. Le Geyser et le Hekla en Islande, 30.

Fin du huitième Tome.

